

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRVĚ
Fakulta zdravotnických studií
Ústav urgentní medicíny a forezních oborů

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS

SOCIÁLNÍ PATOLOGIE II.

Doc. Mgr. Ing. Bc. Radomír Ščurek, Ph.D.

Ostrava 2009

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt: Inovace didaktických postupů a podpora distančního vzdělávání ve studijních kurzech akreditovaného oboru
Společenská patologie a logistika terénních rizikových situací. Reg. číslo: CZ.1.07/2.2.00/07.0323
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky

Obsah

ÚVOD DO MODULU SOCIÁLNÍ PATOLOGIE II.	3
1. GLOBALIZACE, GLOBALIZAČNÍ PROCESY A BEZPEČNOST	5
<i>NEVOJENSKÁ RIZIKA</i>	10
<i>SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÁ RIZIKA SPOLEČNOSTI</i>	12
<i>SOCIOLOGICKÝ POHLED NA HROZBY</i>	24
<i>ASYMETRICKÉ A SYMETRICKÉ HROZBY</i>	26
2. TERORISMUS A JEHO ZÁKLADNÍ PRINCIPY	31
<i>VYBRANÉ NÁBOŽENSKÉ SMĚRY ZNEUŽÍVANÉ TERORISTY A EXTREMISTY</i>	35
<i>PROBLEMATIKA FUNDAMENTALISMU V ISLÁMU</i>	41
<i>NEBEZPEČÍ JEDNOSLOŽKOVÉHO TERORISMU</i>	43
3. SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÁ HROZBA IRENTENTISMU	49
<i>HISTORICKÝ VÝVOJ NĚMECKÉHO IRENTENTISMU V ČESKU</i>	50
<i>HISTORICKÝ VÝVOJ POLSKÉHO IRENTENTISMUS V ČESKU</i>	53
4. SOCIÁLNÍ PATOLOGIE NAZVANÁ EXTREMISMUS	61
<i>ROZDÍLNOST POJMU POLITICKÝ RADIKÁL A EXTREMISTA</i>	64
<i>PRAVICOVÉ SPEKTRUM EXTREMISMU</i>	66
<i>LEVICOVÉ SPEKTRUM EXTREMISTŮ</i>	88
5. HROZBA ZVANÁ HOOLIGANS	99
6. NÁBOŽENSKÝ EXTREMISMUS	105
7. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN, KORUPCE A VÝNOSY Z TRESTNÉ ČINNOSTI	121
<i>NEBEZPEČÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU</i>	123
<i>VÝNOSY Z PROTIPRÁVNÍ ČINNOSTI</i>	133
<i>BEZPEČNOSTNÍ HROZBA KORUPCE</i>	138
LITERATURA	146
PŘÍLOHA 1 POMŮCKA PRO POLICISTY V ROZEZNÁVÁNÍ EXTREMISTICKÝCH ZNAKŮ, JEJICH SOUHRN V TABULKÁCH	147
PŘÍLOHA 2 KALENDÁŘ NEONACISTY V ČESKÉ REPUBLICE	151
PŘÍLOHA 3 ČÍSELNÉ ŠIFRY NEONACISMU	152
PŘÍLOHA 4 PILÍŘE ISLÁMU	153

Úvod do modulu Sociální patologie II.

Předmět Sociální patologie Vám vytváří základ pro další studijní disciplíny. Učební text, nebo, jak se říká v terminologii distančního studia, *studijní opora* umožňuje distančnímu studentovi vzdálenému od svých učitelů i spolužáků se o ni s důvěrou opřít. Jednotlivé bloky odpovídají obvyklým výukovým týdnům jednoho semestru a jsou přibližně stejně obsahově rozsáhlé a obtížné. Rozsah učiva odpovídá klasické dvouhodinové přednášce v prezenčním studiu na vysoké škole. V prezenčním studiu je ovšem přednáška doplněna seminářem, kde se probraná látka aplikuje na konkrétní příklady z praxe, které se řeší až k požadovanému výsledku. Takový seminář můžete mít také při řešení zadaných úloh ve svém soukromí.

Distanční vysokoškolské studium je specifická forma, která vyžaduje snahu studenta zaměřenou na pravidelnost a vytrvalost v samostudiu, schopnost koncentrace na předmět, aktivní přístup. Dalšími podpůrnými zdroji ke studiu mohou být učebnice a skripta z prezenčního studia a další doporučená literatura. Zajisté jste si již povšimli, že text je opatřen širokými okraji, obsahujícími hesla a ikony. Volné místo slouží k tomu, abyste jej zaplnili svými poznámkami a značkami k lepšímu pochopení studované látky.

A nyní, vážení studenti, Vám už nic nebrání, abyste se pustili do nastudování připravené opory. Tento studijní materiál je pokračováním modulu *Sociální patologie I.* a je nutné jeho obsah vnímat v kontextu s tímto předcházejícím studijním textem. Věřím, že i tento studijní materiál Vás zaujme a bude odpovídat Vaším představám o studijním textu, který Vám přináší nové poznatky a splní i ta neoptimističtější očekávání. Držím Vám palce.

Autor

1. Globalizace, globalizační procesy a bezpečnost

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- Jaké jsou hlavní globalizační procesy;
- Jaká jsou významná sociálně patologická a nevojenská ohrožení;
- Co to jsou asymetrická a symetrická ohrožení společnosti.

BUDETE SCHOPNI:

- Porozumět problematice agresivity, prostituce, bezdomovectví, gamblerství, vandalismu, kriminality mládeže, střelby ve školách a šikany;
- Porozumět globalizačním procesům z bezpečnostního a sociologického pohledu;
- Zprostředkovat kontakty na organizace poskytující poradenství pro oběti sociálně patologických jevů.

KLÍČOVÁ SLOVA TÉTO KAPITOLY:

Asymetrické hrozby, symetrická ohrožení, globalizace, globalizační procesy, agresivita, bezdomovectví, prostituce, šikana, mobbing.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM

Většina z Vás slyšela o globalizaci a globálních problémech lidstva. v kapitole, kterou se chystáte studovat, se seznámíte s významnými problémy současné společnosti. Dozvíte se, jakým způsobem se jednotlivé jevy od sebe liší a jaké jsou stěžejní problémy společnosti při jejich řešení.

Globálními problémy společnosti se mohou v čase a místě měnit. Obecně lze na počátku 21. století takto nazývat skleníkový efekt (zvýšení hladiny oceánu, uvolnění dosud zamrzlých bakterií), šíření nemocí (AIDS, Viry kmene A/H1N1 a H5N1 atd.), kácení deštných pralesů, chudobu, hlad, povodně, zemětřesení, vulkanickou činnost, sucha, ale také hrozby válek jednotlivých států mezi sebou (symetrická ohrožení) a různé formy terorismu, extremismu, protiprávní činnost, pirátství, sociální patologie a dalších (asymetrická ohrožení).

Globalizace je proces integrace společnosti na vyšší geografické úrovni, než tomu bylo v předcházejících etapách vývoje. Globalizační proces je přirozený, nevyhnutelný a do jisté míry očekávatelný. K podobným posunům docházelo v minulosti - z lokální úrovně na regionální, z regionální úrovně na národní. Hnacím motorem je globalizace ekonomických aktivit, která propojuje výrobu a trhy různých zemí prostřednictvím obchodu se zbožím a službami, pohybem kapitálu a informací a vzájemně provázané sítě vlastnictví a zřizováním nadnárodních společností.

Ekonomickou globalizací dochází k posunu organizace a integrace systémů výroby, směny a spotřeby z národní na globální úroveň, nebo lépe řečeno

k přidání globální úrovně organizace a integrace ke stávajícím národním, regionálním a lokálním systémům, a to včetně jejich vzájemného propojení. Termín globalizace označuje trend posunu v geografickém měřítku ekonomické integrace, ke kterému dochází zejména v posledních třiceti letech. Termín však nevyjadřuje, že by již bylo dosaženo konečného stavu plně integrované globální ekonomiky a tedy globalizace pokračuje.

Existuje řada globálních jevů, které s procesem ekonomické globalizace nemají nic společného. Je zde mnoho fyzicko-geografických jevů na planetární úrovni, jako například atmosférické či oceánské proudění, což je svojí povahou také globálního charakteru, avšak nejedná se o globalizaci, která je jevem posledních desetiletí. I mnohé sociálně-geografické a ekonomicko-geografické jevy mají nadnárodní charakter. Šíření průmyslové revoluce, urbanizace či demografické revoluce v průběhu 19. a 20. století do různých oblastí světa lze považovat za globální jevy či procesy, nikoliv za globalizaci. Ani šíření AIDS či chřipky nelze přímo spojovat s globalizací. Ekonomická globalizace sice znamená rychle narůstající množství mezinárodních cest a kontaktů, které vytvářejí vhodnější podmínky pro šíření nemocí, než kdyby byl mezinárodní systém uzavřenější, ale příčinná souvislost zde neexistuje. Narůstání rozdílů mezi nejbohatšími a nejchudšími zeměmi světa, pokud tento jev a proces považujeme za globální problém, je však do určité míry způsobeno charakterem ekonomické globalizace, neboť zisky nadnárodních společností z výroby, lokalizované v rozvojových zemích, slouží mimo jiné ke kumulaci bohatství ve světě vyspělém (jsou rozděleny ve formě dividend akcionářům nebo znovu investovány v jiné části světa či odlišném ekonomickém sektoru). Celosvětový charakter, průběh nebo dopad některých jevů, procesů a problémů nás opravňuje nazývat je globálními; globalizačními procesy však z valné většiny nejsou, ani s nimi nemají žádný příčinný vztah). Může se jednat o níže uvedený výčet.

Syndrom získaného imunodeficitu - AIDS

V roce 1981 bylo v USA poprvé rozpoznáno nové onemocnění, které později dostalo jméno AIDS. Název onemocnění je zkratkou anglického pojmenování Acquired Immune Deficiency Syndrome, které vyjadřuje podstatu onemocnění. Jedná se o Syndrom získaného imunodeficitu, tedy soubor příznaků, které vedou ke ztrátě imunity, tj. obranyschopnosti organismu. Lidský organismus se tak stává náchylným k řadě dalších infekčních a nádorových onemocnění. v roce 1983 objevili nezávisle na sobě vědecké týmy dr. Gallo v USA a dr. Montagniera ve Francii původce onemocnění AIDS. Je jím virus, který byl nazván HIV - Human Immunodeficiency Virus, což znamená virus způsobující ztrátu obranyschopnosti u člověka. Tento virus napadá v organismu určitou skupinu bílých krvinek, T- lymfocytů, v nichž se množí, později je i zabíjí a snižuje tak jejich počet v těle nakaženého člověka. Výrazný pokles počtu bílých krvinek, které hrají důležitou úlohu v obranyschopnosti lidského organismu, vede k selhávání imunity a rozvíjí se v onemocnění AIDS.

Globální oteplování

Vlivem vzrůstajícího množství skleníkových plynů v atmosféře dochází ke globálnímu oteplování, jehož důsledkem jsou změny klimatu. Ty představují největší nebezpečí především pro rozvojové země (z nich nejohroženější je Asociace malých ostrovních států, která sdružuje přibližně 50 členských zemí

OSN). Hospodářství rozvojového světa je převážně založeno na zemědělství a těžbě surovin, a právě zemědělství je z 85-90 % závislé na dešťových srážkách. Největší změny nastanou v zásobování vodou. Dá se očekávat, že v suchých oblastech (Východní Afrika, Blízký Východ, Austrálie) se sucha zejména v letním období ještě prohloubí; v jiných částech světa (Jihovýchodní Afrika, Jižní Amerika) se naopak budou častěji vyskytovat záplavy. Klimatické změny budou mít pravděpodobně vliv i na nejdůležitější říční toky, které často tvoří hranice mezi státy, či několika zeměmi protékají. To by v budoucnu mohlo ještě zvýšit časté mezinárodní napětí v těchto oblastech a narušit tak bezpečnost jednotlivých zemí. Vážně je již sledováno zvýšení počtu a intenzity hurikánů v tropických oblastech a pravděpodobné změny intenzity mořských proudů. Změny teploty mořské vody a změny některých systémů mořského proudění mají vliv na shromaždiště ryb a způsobují odumírání korálů. Rybolov se tak na některých místech může zhroutit a jinde prosperovat. Případný vliv budou mít zvýšené hladiny moře (vlivem tání ledovců a teplotní expanze oceánské vody) na nízko položené pobřežní oblasti, které jsou často významnými centry hospodářství a zvýšené hustoty populace. Ve vzdálenosti do 100 km od pobřeží žije celkem 40 % světové populace, přestože tato plocha tvoří pouze 22 % souše. Předpokládaný nárůst hladiny moří činí 15-95 cm do roku 2100. Nezanedbatelné jistě budou i dopady klimatických změn na zdraví obyvatel rozvojového světa; mnoha druhům hmyzu, které přenášejí nemoci, se daří lépe v teplejších podmínkách.

Kácení deštných pralesů

Rozvojové oblasti včetně Subsaharské Afriky se snaží proniknout na světové trhy, což je jim ekonomickými tlaky umožněno pouze v oblasti prodeje přírodních surovin a zdrojů, případně zemědělských plodin. Vlády tak často umožňují kácení původního lesního pokryvu a nadměrné užívání hnojiv a pesticidů. Malí rolníci jsou pak nuceni hledat novou, méně úrodnou půdu i v dosud panenské přírodě. Odlesňování tropických pralesů způsobuje vysychání řek a snížení množství dešťových srážek v daném regionu, což v důsledku znemožňuje zemědělskou činnost. Celkově již byla vykácena polovina světových lesů. Zbylé porosty v rozvojových zemích jsou kvůli pokračující výstavbě silnic, farem a obydlí dále drobeny na malé, nepříliš životaschopné lesní ostrůvky.

Problémem v řadě rozvojových zemí je také masivní ilegální těžba dřeva, která je připravuje o lesy, přírodní zdroje i příjmy zároveň. Světová banka odhaduje, že vlády převážně rozvojových zemí tímto způsobem přicházejí o 5 miliard dolarů příjmů ročně a že asi polovina tropického dřeva dováženého ročně do zemí EU je ilegálního původu.

Znečištění vod

Přestože je voda nevyčerpatelný obnovitelný zdroj, regionálně se může projevit její velký nedostatek či naopak přílišný nadbytek. v mnoha částech světa způsobilo odlesňování, nadměrná pastva a rozorání pozemků rychlé rozšíření půdní eroze. Sedimenty, které se takto vytvářejí, zanášejí řečiště řek a naplňují jezera i ústí řek. Spolu se ztrátami půdy vysychají i potoky a prameny a objevují se velké přívalové povodně. K tomu je nutné přičíst znečišťování toků komunálními odpady, toxickými chemikáliemi, ropnými látkami, zemědělskými odpady či hnojivy a hlavně vodou z kanalizace i nekanalizovaných odpadů. Ve světě dnes nemá přístup k nezávadné pitné vodě více než 1,1 miliardy lidí.

Vinou nedostatku čisté vody a kanalizace pak nejméně 5 milionů lidí ročně umírá. Významný problém představuje také vyčerpávání vodních zdrojů kvůli zavlažování. Odhaduje se, že ročně je takto využito o 150 miliard m³ vody více, než činí přirozená regenerační schopnost ekosystémů.

Drtivá většina rozvojových zemí nemá prostředky na získání vody z jiných zdrojů (dovoz, čističky, odsolovací zařízení, složité zavlažovací systémy). Lov ryb a jiných mořských živočichů postupně začal mít vážné důsledky na ekosystémy oceánů a na ekonomiky pobřežních oblastí. Současná kapacita rybářského průmyslu překračuje schopnost obnovy rybích populací o zhruba 30-40 %. Populace některých druhů ryb jsou vinou průmyslového lovu na pokraji kolapsu, přitom na nich závisí stovky milionů lidí v rozvojových zemích, kteří se žijí drobným rybařením. Omezení tohoto průmyslu bude nezbytné, aby se těmto populacím vrátila schopnost přirozené obnovy. Také používání hustého pletiva, jež umožňuje zachytit i nedospělé ryby, decimuje obrovská hejna ryb a bere obživu místním lidem z chudých zemí. Většina rybářských flotil (plovoucích rybích továren) pochází z rozvinutých zemí a spotřebuje pouze méně než polovinu vylovených ryb. Zbytek mrtvých ryb je z důvodu nerentability vyhozen zpět do moře. Podobným způsobem dochází k úmrtí velkého množství mořských savců a želv, kteří se udusí ve vlečných sítích.

Vypouštění odpadů do řek a moře, splachy průmyslových hnojiv a biocidů z polí, radioaktivní odpad, havárie a úniky ropných látek z tankerů, jejich vymývání způsobují znečišťování oceánů. Důsledkem jsou přemnožené řasy, vypouštějící toxické látky a způsobující hromadné úhyny ryb a jiných mořských organismů. v tělech ryb a mořských měkkýšů se nacházejí těžké kovy. Mezi nejvíce ohrožené oblasti patří Baltské, Severní, Černé moře, Středozevní moře a Perský a Mexický záliv.

Hrozby válek

Hrozí mnoho lokálních konfliktů, které by v krajním případě mohly přerůst až v tzv. globální válku. Do těchto problémů často zasahuje OSN, v některých případech ale zasáhnout nedokázala, což vyvolává kritiku a snahu o reformu.

Velké nebezpečí je spojeno také s rozšířením zbraní, zvyšuje se počet jaderných mocností. Nepodařilo se zastavit šíření terorismu, islámského fundamentalismu, nových forem extremismu spojeného s rasismem. Téměř třetina obyvatel světa žije v zemích s autoritativní vládou, která porušuje lidská práva.

Současná ohniska napětí a konfliktů jsou především v tzv. třetím světě. Ale i na Balkáně a Kavkaze. Nerozvinutá ekonomika a infrastruktura i životní návyky obyvatelstva brání demokratickému vývoji. Moci se ujímají silou domácí uchvatitelé, pučisté, a vojáci. Obyvatelstvu slíbí jednoduché vyřešení všech problémů a pod náboženskou nebo etnickou rouškou postupují násilím ve svůj prospěch. Tento proces končí většinou humanitární katastrofou obyvatelstva. Nejvíce se rozmáhá zneužívání tzv. fundamentalismu, kde fanatičtí bojovníci i za cenu sebeobětování upozorňují na svůj problém celý svět. Největší konflikty se odehrávají v nových státech Afriky (Mosambik, Alžírsko, Egypt) ale i v dříve prosperující Keni a Súdánu. Na jižním Kavkazu zavládl zelený prapor Alláhův, ale Ruská vojska vývoj v Čečensku vrátila pod svou moc. Konec konfliktu je v nedohlednu, protože Čečenci se stáhli do hor a zahájily „partyzánskou“ válku.

Přes pomoc různých vojenských i humanitárních misí OSN se situace ve většině, takto rozvrácených lokalitách nelepší.

Etnický problém je také v Zimbabwe, Súdánu. Místní „bílé“ farmáři jsou veterány osvobozené armády (etnickými černochoy) vyháněni ze svých prosperujících farem za morální podpory presidenta Mugabe, který vyzývá bílé obyvatelstvo k odchodu ze země. Lokálním problémem se stal konflikt Indie a Pákistánu bojujících o sporné území mezi těmito státy o rozdělení Kašmíru.

K novým bezpečnostním rizikům lze řadit i budoucí spor o území Arktidy. Na rozdíl od Antarktidy (kde platí dohoda zamezující územním nárokům), v případě arktického regionu žádné ujednání neexistuje. Podle konvence OSN o mořském právu z roku 1982 mají země výhradní nárok na oblast zhruba 320 kilometrů od jejich pobřeží. Některé země usilují o rozšíření těchto zón. Nárok vznesly Spojené státy, Rusko, Kanada, Británie, Čína a skandinávské země. Pokud nedojde k dohodě, obchodní lodě budou následovat válečná plavidla. Stratégové předpokládají teritoriální spory v souvislosti s ustupováním ledovce a novými průzkumy mořského dna v době rostoucí poptávky po zdrojích energie. Nejodvážnější odhady hovoří o zmizení ledu v arktických vodách do léta 2013. v souvislosti s tím chtějí Ruští vědci dokázat, že je mořské dno kolem Severního pólu součástí Euroasijského kontinentálního šelfu, zvaného Lomonosovův práh, jenž je prý prodloužením jeho území, tedy Ruska. Kanadčané se zase snaží najít spojení mezi šelfem a ostrovem Ellesmere, který jim patří, a Dánové zase hledají důkaz, že práh je spojen s Grónskem, které spravují oni.

Růst světové populace

Světová populace by měla v roce 2050 dosáhnout 9,5 – 12 miliard lidí. S rostoucím počtem obyvatel sílí tlak na přírodní zdroje a na místa, která jsou vhodná pro život.

Ve většině zemí roste průměrná délka života obyvatel. v rozvojových zemích naopak miliony lidí trpí podvýživou a nemají přístup k pitné vodě a kvalitní zdravotní péči (až 50% lidí), což přispívá k šíření nemocí. Ve světě se vyprodukuje o 10 % potravin více, než by bylo nutné pro nasycení obyvatel celé planety. Přesto trpí hladem každý sedmý člověk z toho každé třetí dítě. Příčinou je nerovnoměrnost vztahů mezi růstem počtu obyvatel a ekonomickým vývojem v různých zemích světa, nerovnoměrnost výroby, rozdělování a spotřeby. Významným problémem je i negramotnost obyvatel, daří se ale vzdělání rozšiřovat, takže počet negramotných klesá.

Elektronický odpad

V poslední době je stále se zvyšujícím problémem likvidace elektronického odpadu. Svět spotřebovává každý rok stále více a více elektronických přístrojů. S růstem spotřeby však narůstá také objem elektronického odpadu. Jenže tzv. "e-waste" obsahuje také toxické chemikálie a těžké kovy, a pokud není speciálně zpracován nebo recyklován, tyto nebezpečné látky se mohou uvolňovat a poškozovat životní prostředí i zdraví dělníků. Tlačí se na elektronické firmy, aby změnily politiku a začaly ve velkém množství vykupovat elektronický odpad. Se stejnou výzvou přišla také čínská vláda, do země se totiž dováží nejvíce elektronického odpadu vůbec.

Každý rok stovky tisíc starých počítačů a mobilních telefonů skončí na skládce nebo ve spalovnách. Tisíce z nich jsou často nelegálně vyváženy z Evropy, USA nebo Japonska tam, odkud většinou také pocházejí, do Asie pod záminkou recyklace. Většina odpadu končí v Číně, Indii a Pákistánu. Čínský státní úřad pro ochranu životního prostředí kritizuje dovoz vyřazených počítačů a jiné toxické elektroniky z bohatých zemí. Množství odpadu se každý rok zvyšuje. Firmy ukládají odpad v Asii hlavně kvůli nízkým cenám za skládku, špatně placené pracovní síle a hlavně mírným ekologickým normám.

Recyklace v Asii znamená ruční rozebírání starých televizí a mobilních telefonů, ze kterých jsou vyjmuty cenné kovové části. Nevyužitelné části jsou vyváženy na skládky nebo ilegálně ukládány například do řek. Úřad na ochranu přírody na Tchaj-wanu začal čistit 5km pás řeky Erjen v provincii Kchao-Siung, do které bylo za doby rozkvětu tchajwanského elektronického průmyslu nelegálně uloženo několik tisíc tun počítačových základních desek a dalších součástí. v řece je spousta ryb, ale nemůžou se jíst. Nikdo nemůže v řece ani plavat, protože je kontaminovaná. Mnoho toxických látek, které se využívají ve výrobě, poškozují zdraví dělníků a dělá recyklaci ještě dražší. Ačkoliv se velké společnosti jako Sony, Nokia, Samsung a další zavázaly odstranit toxické materiály z výroby, většina dalších, méně známých firem to nedělá. Společnosti vyvíjejí produkty tak, aby měly krátkou životnost, a vyžadují častý upgrade. Agresivní marketing těchto společností podporuje pouze prodej těch nejnovějších modelů. Průměrný uživatel mění svůj počítač jednou za tři roky a mobilní telefon jednou za dva roky.

ÚKOL K TEXTU

Jaké globální hrozby jsou nejzávažnější z Vašeho pohledu? Jakým způsobem by bylo vhodné tyto problémy řešit?

Nevojenská rizika

Mimořádné události nejsou v ČR nijak výjimečné. K předcházení jejich vzniku a minimalizaci následků je nutné rozpoznat příčiny spojené se zdroji rizik a definovat možnosti a druhy zneužití lidského i technického potenciálu nebo mezery v organizaci a režimové ochraně. Bezpečnost chráněného objektu je nutno posuzovat v kategorii nevojenských rizik. Jedná se zejména o:

Rizika environmentální. Mezi ně patří zavodnění, záplavy, blesky, zemětřesení, pády vesmírných těles, průmyslové a dopravní havárie.

Rizika způsobená závadou technického charakteru. Zde patří zejména únik nebezpečných látek, nebezpečné předměty, přerušení dodávky vody nebo pohonných hmot, elektrické energie, poškození klimatizace, poškození technických zařízení, ztráta dat, poruchy komunikační sítě, technologické havárie, selhání bezpečnostních prostředků.

Rizika související s násilnými činy. Zde lze zařadit falšování a manipulaci, bombový útok a hrozbu tímto útokem, vloupání, žhářství, magnetické útoky na nosiče informací, ekonomickou špionáž, přepadení, únosy a rukojmí, vydírání, krádeže dokumentů a hmotných statků, podvody, praní „špinavých“ peněz, selhání fyzické ochrany, sabotáž, zneužití procesu zpracování elektronických dat a nedodržení ochrany utajovaných skutečností.

Rizika sociální. Zahrnují v sobě selhání lidského faktoru, úrazy, stávkový personál, shluky lidí, občanské nepokoje, terorismus, vojenský konflikt.

Rizika systémově procesní. Zde patří nedostatky v řízení a plánování, slabé kontrolní mechanismy, neefektivní využití nových technologií, špatná personální politika, závislost na třetích stranách, lidské a systémové chyby, ztráta důvěry, ztráta klíčových zaměstnanců, únik informací.

Vlivem prostředí a působením lidské činnosti zde může docházet k řadě mimořádných událostí. Je nutné počítat s **riziky vlivů přírodních dějů**, například ohrožení porывem větru, zemětřesením, pronikání uvolněných podzemních výbušných a toxických plynů v místech s těžební minulostí, porušením základů stavby nestabilním podložím, přetížením střechy tíhou sněhu apod.

Rizika způsobená technickou závadou zasluhují pozornost v preventivní oblasti. Preventivní plánování při projekci budov a zařízení je základem pro omezení této skupiny rizik. Závažné důsledky může mít ztráta elektrické energie nebo požár. Svůj podíl na mimořádných událostech mají výbušné reakce směsi plynů unikajících z technologických zařízení a skladů zboží. Mezi další rizika náleží závady bezpečnostního systému, závady technologického zařízení, technické závady konstrukce objektu nebo zařízení, závady na záložním zdroji elektrické energie, apod. v úvahu nutno brát vznik hořlavých par a plynů, které jsou ve směsi se vzduchem příčinou výbuchu a požáru. Rizikem je elektrostatické nabíjení při přečerpávání paliv, elektrizování hořlavých kapalin a toxická rizika.

Hospodářský vývoj podporovaný politicko-ekonomickými změnami, směřujícími k celosvětové globalizaci produkce zboží, doprovází také globalizace dopravní infrastruktury. Nelze vyvrátit skutečnost, že s rozvojem společnosti a zařazením České republiky do struktur Severoatlantické aliance a Evropské unie, současně s rozvojem techniky a obchodu, se také Česká republika stala vzhledem ke své geografické poloze dopravní křižovatkou spojující východ a západ. Složitost dnešního světa a zkracování vzdáleností mezi „světy rozdílných kultur“ přináší společnosti rozmanité typy ohrožení plynoucích z protiprávních činů. Znamé jsou svou aktuálností fenomény terorismu, extremismu, organizované kriminality a mnohé další. Protože jedním z nejdůležitějších cílů společnosti je zajistit bezpečnosti obyvatel, souvisí s tím i zajištění bezpečnosti, což je také významným činitelem při posuzování úrovně země s ekonomickým dopadem.

Jako o nestandardním způsobu havárie lze hovořit o **protiprávních útocích**. Patří mezi ně organizovaný zločin, ohrožení terorismem a ostatní kriminální (násilné) činy. Obecně lze jako nejčastější použité teroristické prostředky uvést střelbu, použití sečných a bodných zbraní, výbuchy pum, raketové útoky, výbuchy mající za cíl vyvolat zmatek v době voleb, výbuchy, které iniciují další ničivou činnost, únosy, vydírání, zajetí rukojmích, násilí na turistech, dopisní bomby, specifické cíle postmaterialistického a ekologického teroru, jaderné technologie, biologické technologie, chemické technologie, zvukové zbraně (ultrazvukové, infrazvukové frekvence), kybernetický terorismus a další formy násilí.

Obecně lze útočníky protiprávních činů rozdělit na *vnější útočníky* (teroristé, kriminální delikventi), *vnitřní útočníky* (propuštěný, rozzlobený, vydíraný či chamtivý zaměstnanec) nebo *kombinaci obou typů útočníků*, což je velmi efektivní z hlediska vedení útoku. Při velkém množství pohybujících se lidí nelze kvalifikovaně rozpoznat, kdo a za jakým účelem navštívil uvedené zařízení. Objekt, který je svou zranitelností otevřen všem návštěvníkům, se může snadno stát cílem kriminálních a teroristických ataků.

Mezi rizika se řadí rozptýl chemických látek, či biologických agens prostřednictvím klimatizace a jiná toxická rizika. Rizikem je také úmyslné narušení obvyklého stavu technických zařízení, například poškozením izolace, což může vyvolat požár.

Rizikem pro provozovatele objektu, návštěvníky a zaměstnance je ztráta hmotných statků krádeží nebo poškozením (zboží, data informačních systémů apod.). Rizikem je přítomnost velkého množství finančních prostředků (pokladní hotovost, trezory, banky, bankomaty, terminály pro platby kreditními kartami, falešné peníze a padělané platební karty). v prostorech obchodních center se lze setkat s lidmi, kteří svým chováním, zjevem a slovem obtěžují obsluhující personál a zákazníky. Díky nim mohou nastat technické problémy například ucpaním horkovzdušných průduchů (ohřívajícími se osobami), šíření infekce, nebo dochází ke znehodnocení zboží. Zaznamenány byly případy úmyslného vstříknutí neznámé látky injekční jehlou do potravin přes obal.

Typická kritická místa, obchodní centra, nebo letiště, jsou charakterizovány množstvím dopravních prostředků, především automobilů cestujících, či zákazníků a nákladních vozů dodavatelů. Jsou zdrojem rizik, počínaje trestnou činností (neoprávněné užívání cizí věci, krádež, poškozování cizí věci atd.), nebo útoku explozí nástražného výbušného systému, či nehody způsobené výbuchem plynu uniklého z vozidel na plynový pohon v nevětraných garážích. Je nutné počítat také s riziky vlivů přírodních dějů, například ohrožení poryvem větru, zemětřesením, pronikáním uvolněných podzemních výbušných a toxických plynů na povrch, porušením základů stavby, přetížením střechy apod.

ÚKOL K TEXTU

Dokážete posoudit, zda je větší hrozbou pro organizaci útočník vnější, nebo útočník vnitřní? Proč tomu tak je? Rizika lze podle Vašeho názoru eliminovat, nebo jen minimalizovat? Odůvodněte Vaši dedukci.

Sociálně patologická rizika společnosti

Sociálně patologickým nebezpečím jsou společensky nežádoucí jevy (např. nezaměstnanost, chudoba, vysoká rozvodovost, extrémně zvýšená nemocnost) a především společensky nebezpečné jevy např. násilí, vandalismus, terorismus, šikana, kriminalita, rasismus, drogové závislosti, alkoholismus, prostituce, pornografie, gamblerství. Některé sociálně patologické jevy jsou v textu definovány.

Prostituce

Pochází z latinského prostituere, což je poskytování sexuálních služeb (obvykle manuální stimulace, per orál, per amun, per anal a klasický pohlavní styk) za úplatu nebo jakoukoli jinou protihodnotu. České označení pro muže službu poskytující je prostitut (gigolo), pro ženu prostitutka (společnice). Prostituci organizuje kuplíř. Většinu prostituuujících tvoří ženy, což je dáno poptávkou, ale i většina mužských prostitutů má mužskou klientelu. Prostituci provozující osoby služby nabízejí mnoha způsoby, nejčastěji na ulici, ve specializovaných nevěstincích, či v nočních podnicích. Rozšířené jsou služby označované jako eskort servis, kdy tzv. call girl, resp. callboy (dívky, chlapeci na zavolání), kteří přijíždí přímo za zákazníky a poskytují služby v jeho prostorách. Prostituce je známa z většiny rozvinutých kultur. v některých, například v Babyloně, existovala

i její posvátná forma. Obdoba prostituce se objevuje i u zvířat např. u šimpanze Bombo, se běžně vyměňuje poskytnutí sexu za potravu.

Česká republika patří mezi oblíbené cíle sexuálních turistů. Nejrozšířenější je prostituce při státní hranici s Německem (Dubí, Hora Sv. Šebestiána, Cheb, Domažlice), Rakouskem, na mezinárodních silničních tazích do Polska (Náchod, Karviná) a v Praze.

K vypořádání se s prostitucí existují tři přístupy:

reglementace – stát se ve snaze o "kontrolu" stává spoluorganizátorem prostituce a dalším důvodem je možnost zdanění. Tím se však lze dostat do rozporu s mezinárodní úmluvou o potlačování prostituce. Přínosem varianty je menší prostor pro kuplíře.

abolice – státní instituce se zaměřují na průvodní jevy prostituce, jako je obchod s lidmi či kuplířství, problém prostituce jako takové zůstává neřešen.

represe – prostituce je považována za společensky nežádoucí, existuje ilegálně.

Pornografie

Jisté nebezpečí související s prostitucí a sociální patologií tvoří pornografie. Pojem pochází z řeckého pornografía, tedy porné (prostitutka) a grafein (psát). Jedná se o neumělecké znázornění lidského těla či sexuálního chování, která nemá jiný účel, než podněcovat sexuální pud. v přeneseném širším smyslu hanlivé označení vulgárního, příliš otevřeného literárního útvaru a zpravodajství atd. Hranice mezi erotikou a pornografií jsou do značné míry subjektivní. Pojem pornografie se poprvé objevuje v roce 1857 v anglickém Zákoně o obscénních publikacích, stejně jako výraz „obscenita“. Oba pojmy se objevily jako reakce na kulturní šok, který zažila křesťanská Evropa během vykopávek v Pompejích odhalením nepřehledného množství erotických památek, a na rychlý rozvoj technologií (fotografie, rotačka), umožňujících rychlé, masové a relativně levné šíření erotických materiálů. Ve většině států jsou některé formy pornografie legální, ale tvrdší formy pornografie (např. zobrazující násilí či zoofilii) obvykle cílem regulace. Zakázaná v téměř všech státech, včetně držení je dětská pornografie, která je předmětem několika mnohostranných mezinárodních smluv k jejímu potírání.

Ve většině států je omezen přístup mladistvých k pornografii, šíření pornografie mladistvým je často trestný čin (ohrožování mravní výchovy mládeže a navádění k zahálčivému způsobu života). Problematická zůstává regulace pornografie na internetu.

Agresivita a násilí

Všudypřítomná útočnost, tendence napadat jiné a dominovat, to je agresivita. v dnešní společnosti hovoříme také o „hostilitě“, což je sklon k nepřátelským agresivním impulsům navenek, tendenci ublížit jiné osobě nebo skupině osob. Tyto jevy jsou bohužel dnes neoddelitelnou součástí života. Hostilní člověk se chová nepřátelsky, i když ho nikdo neprovokuje. Setkáváme se s ním na silnicích, ve vlacích, v obchodech, ale také v nemocnicích, ve školách a na televizních obrazovkách.

Hněv je silná afektivní reakce na překážku, která se staví do cesty při dosahování nějakého cíle nebo brání rozvíjení jednání. Je to emoce, jejímž původním

smyslem bylo připravit jedince na útok. Podle intenzity se rozlišuje rozzlobenost (nejslabší), hněv, zlost a vztek (nejsilnější). Projevy hněvu zpravidla trvají krátce, dlouhodobějším projevem je hostilita. Pojem agrese (z lat. ad-gredior, přistoupit blízko, napadnout) je chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby nebo věci. Agrese, ať již fyzická či verbální, může vzniknout v afektu nebo se může jednat o agresi instrumentální (úmyslný faul při sportu). Sklon k útočnému jednání, se nazývá agresivita.

Z hlediska náboženského bývá agresivita odsuzována jako hřích, např. katolická nauka jej považuje za jeden ze sedmi hlavních hříchů. Vlastnost, s níž člověk snadno podléhá vzteku, označujeme jako prchlivost.

Podle průzkumů se s agresivním chováním setkává přes devadesát procent řidičů a stejné množství jich agresivně vystupuje proti ostatním motoristům. Zaznamenány jsou útoky opilých či rozezlených cestujících na letušky, nebo členy posádek. Problémem se stávají i zdemolované vlaky, zničené automaty na parkovací lístky či vozíky v samoobsluhách. Hovoří se a v dalších kapitolách je rozepsána agresivita sportovních fanoušků, kteří jsou schopni ničit, mrzačit i zabíjet.

Terči útoků se v poslední době stávají lidé, jejichž bezpečnost byla dříve obecně respektována. Personál na pohotovostních záchranných službách často končí se zlomenými končetinami, zhmožděninami a modřinami, nemluvě o slovních útocích, nadávkách a hrozbách. Mívají to na svědomí nejen příbuzní pacientů, ale často pacienti.

Násilí se často objevuje v médiích a tak se stává součástí myšlení lidí, kdy již obyvatelé města často nevede z pozornosti ani jedoucí vozidlo se zapnutými majáky, protože ho považují to za běžný projev dne. Potvrzují to televizní a internetové zprávy, které přináší realistické, kruté záběry z nejrůznějších válečných konfliktů a na obrazkách předvádějí umírající děti, týrané vězně a domácí násilí. Filmy bývají nabity násilím a ukazuje se, že se tyto typy pořadů se těší stále větší oblibě „lidovějších“ diváků zejména v multikinech, kde o jejich úrovni svědčí blikající mobilní telefony, létající papírové koule a kelímky na hlavy diváků, hlasitá konzumace popcornu a podobně. Řada těchto filmů přímo oslavuje násilí a jeho tzv. „free“ nositele chtějí mladí lidé napodobovat. Na první pohled se zdá, že násilí je nedílnou součástí a také produktem moderní společnosti. Ve skutečnosti je agresivita komplexním jevem, který se skládá z různých typů chování. Násilí vládlo ve společnosti po mnohá tisíciletí. Vždyť právě ono zaručovalo přežití. Dnes bývá válka mezi dvěma státy oproti minulosti spíše výjimkou. Místo toho se do popředí dostávají konflikty civilní.

Dalším z rizik popisovaného charakteru je uložení výbušného nástražného systému. Převážně se jedná o násilné trestné činy páchané jednotlivci nebo organizovanými kriminálními skupinami za účelem vymáhání pohledávek, zastrašování a likvidace konkurence, vydírání apod. Vždy však existuje nebezpečí, že by se tento trend mohl změnit a současný kriminální charakter útoků by mohl získat politické zabarvení. Mezi další rizika se řadí výhrůžné telefonáty, zasilání nebezpečných zásilek, vyhrožování a podobně. Podíl na rizicích z násilných činů může mít vymáhání výpalného a s tím spojené formy nátlaku prostřednictvím zakládání požáru, poškození technických zařízení, ale i fyzických útoků na občany. Zaznamenány jsou případy výtržnictví, kdy je mezi zákazníky vhozen slzný či jiný dráždivý plyn s cílem vyvolat paniku. Hrubým výtržnictvím

lze označit „happy slapping“, tzv. bezstarostný průplesk, kde mladí pachatelé z nudy napadnou oběť a útok si nahrávají do mobilního telefonu. Nahrávku pak rozesílají pro pobavení svým vrstevníkům.

Velmi nepříznivý vliv na ovládání agresivních tendencí má alkohol a drogy, jejichž spotřeba stále roste. Uvolňují zábrany, a jejich uživatelé se často dostávají do světa dealerů, násilných činů a prostituce, když se snaží získat prostředky na jejich nákup. Dalším negativním faktorem, je současný životní styl, jenž omezuje fyzickou námahu. Převažují typy zaměstnání, v nichž se pracuje vsedě, a navíc se sedí při přesunech autem.

Abychom porozuměli lidské agresivitě, měli bychom začít se zkoumáním zvířecí agresivity. Je to projev chování, který máme se zvířaty společný. Ptáci se perou o žízalu, opice bojují o postavení v tlupě, samci o postavení ve stádě a samice. Pro lidi byla životní nezbytností, hnacím motorem úspěšného lovu i zachování rodu proti nepřítelům. Dnes je stejně důležitá, ale musí to být agresivita ovládaná a přesně směřovaná. Typy agresivity:

Obranná agresivita je odpovědí na bezprostřední hrozbu. Pomáhá živému tvorů ubránit se proti útočníkům, kteří ho fyzicky napadnou nebo ho ohrožují zbraní.

Rodičovská agresivita je variací na obrannou agresivitu. Rodiče chrání své potomky před jakoukoliv újmou. Tato agresivita má velký význam pro přežití a zachování rodu a není výsadou otce ani matky. Záleží na druhu živočicha.

Soutěživá agresivita je třetím uváděným typem. Důvěrně ji známe z každodenního života. Zajišťuje nám dostatek zdrojů pro kvalitní přežití. Kvůli ní bojujeme o pozice ve společnosti, o místo na silnici, snažíme se mít všeho víc a všechno lepší. Pro mnohé podnikatele je tento typ agresivity každodenním životním stylem. Nemusí se chovat neurvale. Naopak, mohou být kultivovaní, inteligentní, přátelští, ale je to agresivita, která je žene za úspěchem.

Jsou lidé, kteří se rozběhnou i při slabém podnětu. Jde rovněž o druh psychické poruchy, která souvisí se špatnou funkcí produkce serotoninu v těle. Serotonin je biologicky aktivní látka, takzvaný tkáňový hormon, který se vyskytuje ve tkáních všech živých organismů. U člověka se tvoří v buňkách trávicího ústrojí a v centrální nervové soustavě. v krvi je přenášen hlavně krevními destičkami. Biologické účinky serotoninu jsou různé. Ovlivňuje dýchání, zvyšuje stahy hladkého svalstva, povzbuzuje střevní peristaltiku. Serotonin navozuje pocit pohody a významně ovlivňuje i tu část mozku, v níž je zakódováno racionální chování. Snížení jeho hladiny působí depresi, útlum, nespavost a halucinace

Agresivita je tedy nejen destruktivním, ale může být i pozitivním rysem. Dělicí hranice je velmi jemná a bývá obtížné určit, do které kategorie projev patří. Roli hraje také stres, kde nervový systém reaguje na stresovou situaci pokyny „prchni“ nebo „bojuj“. Záleží na povaze jedince, kterou alternativu zvolí.

Hráčství (gamblerství)

Gamblerství neboli chorobné hráčství je sociálně patologickým jevem, jehož výskyt se v českém prostředí v posledních letech značně zvýšil, a to zejména v souvislosti s nástupem éry výherních automatů, kasin a nejrůznějších sázkových her.

Jedná se o poruchu, která spočívá v opakovaných epizodách hráčství, jež jsou dominující v životě osoby na úkor sociálních, materiálních, rodinných

a pracovních hodnot. Lidé trpící touto poruchou mohou riskovat své zaměstnání, velmi se zadlužit a lhát nebo porušovat zákon, aby získali peníze nebo unikli placení dluhů. Postižení popisují intenzivní puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, spolu se zaujetím myšlenkami a představami hraní a okolností, které to doprovázejí. Toto zaujetí se často zvyšuje v dobách, kdy je život stresující.

Subjekt se stává chorobným hráčem postupným a zpočátku i velmi nenápadným způsobem. Kariéru gamblera je proto možno rozdělit do více fází. Pro první stádium této duševní choroby je typické, že hráč se věnuje hře pouze příležitostně a jeho úspěchy ve hře značně převyšují jeho neúspěchy. Hráč postupně propadá iluzi o možnosti velké výhry a následkem toho se oddává gamblersství častěji a investuje do hry více prostředků.

V další fázi se potěšení ze hry mění v nezvladatelnou vášeň. Hráč si uvědomuje společenskou nepřijatelnost vlastního chování, ale není schopen puzení do hry odolat. Myšlenka na hru zcela ovládá jeho život a životní styl. Nastává dlouhé období prohrávání, jehož následkem jsou finanční potíže, které subjekt řeší jak legálně například půjčováním peněz od známých, rozprodáváním vlastního majetku apod., tak i nelegálně prostřednictvím páčání trestných činů. Dochází i ke změnám v jeho osobnosti, zanedbává rodinný život, zaměstnání a své zdraví.

V následném stádiu, které je označováno jako fáze zoufalství, se subjekt dostává do závislosti na hře. Peníze na hru a na placení dluhů je schopen si obstarat i páčáním závažných trestných činů. Gamblerovi se rozpadá rodinný život, ztrácí přátele, dochází k poškození jeho pověsti. Negativní vlivy patologického hráčství se odráží i v psychice gamblera (objevují se pokusy o sebevraždu, deprese apod.), dochází k celkovému úpadku osobnosti. v tomto okamžiku je pro gamblera jediným řešením léčení.

Z pohledu trestního práva a státní represe je hráčství závažným jevem, jelikož jde o jednu z největších oblastí vzniku kriminality. Jednak je to **trestná činnost, která je páčána samotnými gamblery, dále trestná činnost páčána na gamblerech, trestná činnost páčána na výherních automatech a jejich provozovnách a trestná činnost páčána provozovateli heren.**

Patologičtí hráči se ve snaze opatřit si peníze na hru a na placení v největší míře dopouštějí majetkové trestné činnosti. Výjimkou není prostituce, která se objevuje především u mladých gamblerů, a dále trestná činnost související s distribucí drog. Je řazeno mezi návykové poruchy. Počet nemocných v populaci v poslední době výrazně narůstá. Hráč nedokáže odolat hře, čím více ztratí, tím více hraje. Navíc nutkání ke hře je spojeno s velkým vnitřním napětím, které se sníží až po začátku hry, při hře nemocný pociťuje vzrušení a uspokojení. Po hře se cítí nepříjemně, má výčitky svědomí, lítost. Avšak celé se to v dohledné době opakuje, navzdory protestům okolí i vlastního svědomí. Hráč je emočně tupý, bezohledný, ztrácí zájem o blízké. Postupně vzniká porucha v oblasti sebehodnocení a sebekontroly. Hru bere jako možnost zbohatnutí, nepřipouští si nízkou pravděpodobnost výhry, má fantazijní představy o dostupnosti velké výhry. Sociální důsledky hráčství jsou ztráta motivace k práci, nemocnost a výpadky v chození do práce nebo školy, narušují se mezilidské vztahy, potřeba hrát je v popředí navzdory vzrůstajícím problémům ve vztazích s blízkými lidmi. Příčinou bývají stresové situace, nabídka hry (nedostatek jiných zájmů), sklony k hráčství (osobnostní dispozice).

Vandalismus

Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřináší pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel nemá žádný motiv. Většinou tak koná pro vlastní potěšení či potřebou odreagovat se. Často k němu dochází pod vlivem alkoholu nebo drog. Slovo je odvozeno od jména kmene Vandalů, kteří roku 455 dobyli velkou část Itálie a vyplenili Řím. Do dějin vešli tím, že nesmyslně zničili obrovské kulturní bohatství tehdejší civilizace. Slovo vytvořil Henry Grégoire, konstituční biskup v Blois, během Francouzské revoluce, když jako Vandalismem popsal některé stránky chování republikánské armády.

Nejčastější projevy vandalismu jsou **graffiti** na veřejných plochách a dopravních prostředcích, nebo demolování veřejných objektů či městského mobiliáře (např. ničení laviček, telefonních automatů, rozbíjení zastávek či výloh, ničení hřbitovních náhrobků apod.)

Hlavním rozlišovacím znakem vandalismu jako kategorie chování jednotlivce či skupin, je nesmyslnost ničení hodnot materiální i duchovní kultury a civilizačních vymožeností. Konkrétní projevy vandalismu nás obklopují prakticky všude, ať již v primitivní formě zničených laviček, telefonních automatů, počmáraných zdí apod., nebo ve formě počítačových virů. Je nutné odlišit vandalismus od programového, instrumentálního násilí, kde ničení kulturních hodnot a civilizačních výtvorů není samo o sobě cílem, ale jen doprovodným jevem jinak motivovaného chování.

Kriminalita mládeže

Trestná činnost dětí a mladistvých se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin pachatelů. Mládež páchá trestnou činnost častěji se spolupachateli a ve skupině. Trestná činnost je ve většině případů páchána živelně pod vlivem momentální situace. Impulsem pro trestnou činnost je v řadě případů alkohol, případně jiná návyková látka zvyšující agresivitu a nepřiměřené reakce. Příprava trestné činnosti je nedokonalá, obvykle schází prvek plánování, častá je i nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu. Trestná činnost se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, která se projevuje devastací, ničením předmětů a znehodnocením zařízení.

Některé znaky způsobu spáchání trestné činnosti souvisejí se somatickými znaky pachatele, např. vyšší rychlostí pohybu, mrštností, obratností, menší postavou a nižší váhou. Výběr předmětu útoku je určován jiným hodnotovým systémem než u dospělých. Mladí pachatelé často odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo se jim líbí. Výzkumy potvrzují, že mladí pachatelé trestné činnosti mají celou řadu společných sociálních charakteristik, které do značné míry předurčují jejich asociální vývoj. K typickým patří disfunkční rodina, změna opatrovnických vztahů v dětství a dospívání, problémy související se školní docházkou, ztroskotání v povolání, generační úpadek, nízký sociální statut (deprivanti), sociální a kulturní vyloučení, nestrukturovaný volný čas trávený převážně mimo rodinu a s vrstevníky, poruchy chování a nezvládnutelnost, snížený intelekt, drogová a alkoholová závislost, extremistické postoje apod.

Bezdomovectví

Mezi nové bezpečnostní hrozby můžeme zařadit společensky patologický jev „bezdomovectví“. Skupiny těchto osob se mohou vyskytovat také v místech mimořádných událostí a povětšinou nerespektují závazná pravidla a zásady dané normativními právními akty, nebo příslušníky zasahujících složek IZS. Bezdomovce lze nalézt v opuštěných objektech i po evakuaci v prostorech, kde by je již nikdo nečekal. Mnohdy jsou pak příčinou mimořádných událostí, mohou přenášet infekční onemocnění a v minulosti byla zaznamenána v komunitě i Tuberkulóza a další infekční onemocnění. Bezdomovci nedodržují přísná hygienická opatření a mohou se tak snadno stát nosiči infekcí. v chladném období vyhledávají ohřívání výdychy klimatizačních jednotek a svým oděvem mohou ucpávat tyto výdychy a způsobit tak mimořádnou událost. Také lze pod tlakem klimatizačních jednotek z infikovaných oděvů rozšířit infekci. Byly také zaznamenány případy, kdy se bezdomovci uschovali ve vystaveném nábytku multifunkčních center a v noci vycházeli a konzumovali alkohol a potraviny a takto přežívali přes den uzavření ve vystavené skříni několik dnů.

Dnes je znám obdobný fenomén preferovaný mládeží tzv. **Squat**, tedy obsazování neobydlených budov za účelem nelegálního bydlení bez souhlasu majitele. Tyto skupiny se však odlišují od klasických bezdomovců svým levicovým radikálním popírajícím soukromé vlastnictví, uznávají jen vlastnictví osobní. Tedy pokud je dům déle než rok neobydlen, není již majitele, ale těch kdo se do něj nastěhují. Kromě politicky orientovaných skupin různého ideového zabarvení patří k autonomnímu hnutí i některé aktivity stoupenců alternativního života v tzv. squattech. **Squatt** znamená *nelegálně*, tj. bez svolení majitele, *obsazený* objekt komunitou nejčastěji mladých lidí. Jde o způsob společenského protestu. Osazenstvo squattu tvoří nejen mladí nezaměstnaní, bezdomovci, imigranti, ale i intelektuálové, pro které je tento způsob života šancí odpoutat se od vlivu rodičů a v praxi realizovat své představy o způsobu života. v České republice jsou komunity squatu především v Praze.

Lidé, pro něž se u nás vžilo označení „bezdomovec“ se v České republice dle mezinárodního práva nevyskytují, jelikož pod pojmem bezdomovec (homeless) se označuje cizinec, žijící na našem území bez povolení úřadů a bez státní příslušnosti. Pro našeho člověka, postrádajícího domov, existuje odborný termín „občan bez přístřeší“, který patří do skupiny „občanů společensky nepřizpůsobených“. Formy bezdomovectví lze rozdělit do tří skupin na **zjevné bezdomovce**, osoby žijící na ulicích, na nádražích, ti, kteří vyhledávají ubytování v zimních noclehárnách, azylových domech, v noclehárnách zřizovaných městy nebo charitativními organizacemi. Dále jsou známí **skrytí bezdomovci**, tedy lidé bez přístřeší, kteří se z nějakého jen jim známého důvodu neobracejí na veřejné či charitativní služby, aby našli nocleh. Počet těchto osob může být značný hlavně v regionech, kde nabídka služeb je nedostačující. Tito lidé bydlí ve squatech, přespávají ve sklepích, domech určených k demolici, ve starých automobilech, kontejnerech, výměnících, ve stanech, v zemljankách, v kanálech, v lesích, v nejlepším případě přespávají po známých. Rozlišujeme také **potenciální bezdomovce**, tedy osoby, jejichž potřeby jsou úřadům buď neznámé, nebo známé jen částečně. Není vždy jednoduché určit přesně rozdíl mezi podmínkami života bezdomovců, kteří se obracejí na provozovatele ubytoven, a těch osob, které žijí v nejistých podmínkách nájemních bytů, často zdravotně závadných, v domech určených k asanaci či k demolici, v bytech provizorních, zchátralých a často

přelidněných, v bytech sociálních, v holostech. Do skupiny řadíme i ty, kteří čekají na propuštění z ústavů, vězení, na opuštění dětského domova, dále ty, kteří zvlášť tvoří velkou skupinu migrační a exilní.

Příčiny bezdomovectví jsou různé. Ztráta zaměstnání či bydlení, nízká úroveň životního minima, nedostatek cenově dostupného bydlení, zadluženost, rozvod či rozpad rodiny, rozchod partnerů, rodinné podmínky (týraní či sexuálně zneužívání muži, ženy nebo děti, muži a ženy či děti alkoholiků), psychické a citové zhroucení, odchod z dětských domovů, kde mladí lidé nemohou po vyučení a dosažení plnoletosti dále zůstat, propuštění z vězení, smrt blízkého, osamělost, nesamostatnost, stáří, dlouhé čekací doby na umístění v domově seniorů, mentální retardace, fyzická či psychická choroba, alkoholismus, drogy, hráčství či jiná závislost, uprchlictví, migrace.

Podle výzkumů je nejčastější příčinou bezdomovectví ztráta zaměstnání, následuje rozvod, odchod z rodiny, výkon trestu, špatné hospodaření, výstup z ústavního zařízení. Pouze u minimálního počtu bezdomovců jde o dobrovolné rozhodnutí.

Jak samotné označení „bezdomovec“ vypovídá, největším problémem těchto lidí je to, že nemají domov. To znamená, že buď nemají vůbec kam složit hlavu, nebo přespávají v různých provizoriích. S tím, že bezdomovci nemají kde bydlet, souvisí to, že jsou těžko zaměstnatelní, a to ze tří různých příčin. Jde o **ztrátu dokladů**, jejichž obnova je zdlouhavá a bezdomovec si je není schopen je obstarat bez vnější pomoci. Častým jevem u bezdomovců je obava z jednání před úřady generovaná odbýváním, arogancí a pohrdáním některých úředníků. Dále že **zaměstnavatele zajímá, kde bydlíte**. Když osoba uvede „nádraží“ či „Armáda spásy“, není příliš velká naděje na zaměstnání. Pokud je člověk dlouho nezaměstnaný a žije na ulici, po čase **ztrácí schopnost pracovat**. Nejenže bezdomovci nemají kde bydlet a těžko seženou práci (živí se příležitostnými brigádami, žebráním), ale většina z nich nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti či na sociální dávky, jelikož jsou vázány na trvalé bydliště, které bezdomovci nejsou schopni bez dokladů prokázat, nebo je to tak daleko od místa, kde pobývají, že nejsou schopni tam opakovaně dojíždět (např. bezdomovec z Karviné jde do Prahy, kde si myslí, že má více šancí najít pomoc či práci, ale v Praze nedostane žádné dávky). Další závažný problém bezdomovců je **zdravotní stav**. Většina bezdomovců trpí nějakou chorobou či postižením. To souvisí s nedostatkem kvalitní stravy a nedostatečnou hygienou. Mnozí z nich nejsou zdravotně pojištěni z již výše uvedených důvodů a nemají nárok na zdravotní péči. v neposlední řadě je tu problém negativního vztahu tzv. „slušných občanů“, k těmto lidem.

Střelba ve školách

K násilí vede úvaha, že v případě, že se dostanu do určitého konfliktu a mám možnost použít sílu, docílím rychlého a účinného způsobu řešení. Všechna jiná řešení vyžadují, invenci, protože pachatel musí vyjednávat, přesvědčovat, argumentovat, a to vše vyžaduje mentální sílu a energii. Můžu-li však zastrašit, potažmo použít násilí, tak je problém rychle a jednoduše vyřešen. Další z velkých výhod násilí spočívá v dnešní době bohužel v tom, že se pomocí násilí můžeme docela dobře společensky etablovat. Podíváme-li se na vzory, mediální "ikony", sotva tam najdeme nevýrazného intelektuála. Ten je v kontaktu se společností vnímán jako outsider či okrajová bytost. Kdo se dovede prosadit, kdo na sebe strhne pozornost i pomocí neúčelového, nesmyslného násilí, tak ten se stává

"někdo"; je hrdinou. Vzory úspěšných mužů, kteří komunikují výhradně s pistolí v ruce a v případě, že ji nemají, nebo došly náboje, řeší přerušenu diskusi se zařatou pěstí, jsou v mnoha případech brány za vzor i v civilním životě. Jen jednou se zatím schylovalo ke střelbě v české škole. Devatenáctiletý Vojtěch Žižka přišel do Střední uměleckoprůmyslové školy v Českém Krumlově brokovnici i s nábojem. Původně měl v úmyslu zabít přítele dívky, s níž se rozešel. Pak si vraždu rozmyslel a puškou chtěl soka jen vystrašit. V roce 2004 ubodal šestnáctiletý učeň Středního odborného učiliště ze Svitav při vyučování učitele Bohuslava Šíbla. Pachatel byl uzavřený, s nikým se nebavil, a ani nebyl vyhlášený výtržník. Byl to naneštěstí první a dosud poslední vražedný útok na půdě školy. Výběr nejhorších masakrů ve školách:

1. srpna 1966 - Student Charles Whitman postřílel na univerzitě v texaském Austinu 14 lidí, než ho zneškodnil policejní střelec. Předešlé noci zabil mladík své rodiče.

6. prosince 1989 - Na univerzitě v kanadském Montrealu postřílel pětadvacetiletý nepřítel žen Marc Lepine 14 studentek. Potom se sám zabil.

13. března 1996 - ve škole ve skotském Dunblane zastřelil třiačtyřicetiletý Thomas Hamilton 16 dětí ve věku od pěti do šesti let a jejich učitelku. Po činu spáchal sebevraždu. Tato událost zůstává dodnes nejhorším masakrem ve školách.

9. března 1997 - Šest mrtvých a dva těžce zranění si vyžádala střelba ze samopalu, kterou zahájil ve Vojenském stavebním učilišti v Kamyšinu (Volgogradská oblast) jeho posluchač.

20. dubna 1999 - Dva osmnáctiletí mladíci postříleli na střední škole Columbie na denverském předměstí Littleton 12 studentů a profesora, 23 dalších zranili. Útočníci poté spáchali sebevraždu.

8. června 2001 - Osm japonských školáků ubodal a 13 zranil duševně narušený Mamoru Takuma ve škole v obci Ikeda na předměstí Osaky. Pobodal také dva učitele.

26. dubna 2002 - Na gymnáziu v durynském Erfurtu zabil devatenáctiletý bývalý žák školy Robert Steinhauser 16 lidí a pak sebe. Během amoku postřílel pistolí 13 dospělých pracovníků školy, převážně učitele, dále dva školáky a jednoho policistu.

26. listopadu 2004 - Muž ozbrojený nožem ve střední Číně ve městě Žu-čou ubodal osm středoškoláků a čtyři další zranil.

21. března 2005 - Deset lidí zemřelo v indiánské rezervaci Red Lake v americkém státě Minnesota. Šestnáctiletý student místní střední školy Jeff Weise zabil doma své prarodiče a pak v areálu školy zastřelil pět spolužáků, strážce, učitelku a nakonec sebe.

2. října 2006 - Při střelbě na škole v americkém městě Nickel Mines v Pensylvánii přišlo o život nejméně šest lidí. Několik dalších možná bylo vzato jako rukojmí.

3. října 2006 - Nejméně tři dívky zahynuly v malé škole v pensylvánské vesnici Nickel Mines poté, co do ní vtrhl šílený střelec a zahájil palbu. Dalších několik dívek utrpělo vážná zranění. Vesnici obývají příslušníci křesťanské sekty Amišů, kteří žijí život na úrovni 19. století.

20. listopadu 2006 - Smrtí pachatele skončilo přepadení školy na severozápadě Německa, kdy vtrhl dopoledne na dvůr reálky ve městě Emsdetten nedaleko nizozemských hranic maskovaný mladík (bývalý žák školy), začal střílet kolem sebe a několik osob zranil. Nakonec si vzal život střelou do hlavy.

16. duben 2007 - Jihokorejský student Čo Sung-hii povraždil v ranních hodinách na Univerzitě ve virginském Blacksburgu nejméně 32 studentů a nakonec obrátil zbraň i proti sobě. Nejdříve spustil palbu v prostorách studentské koleje a své krvavé dílo zkázy dokončil zhruba o dvě hodiny později přímo v učebnách Virginského polytechnického institutu.

11. březen 2009 – Německá policie zastřelila 17letého mladíka 40 kilometrů od místa činu, kde Mladík postřílel ve škole v Winnendenu 15 lidí mezi studenty mezi 16 až 18 lety.

Šikana

Šikana (anglicky bullying) označuje fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu. Dochází k ní ve všech skupinách věkových i sociálních. Setkat se s ní můžeme v jakémkoliv typu školských zařízení, v armádě, sportovním klubu, ve vězení, ale i v rodině (zaměřena na neoblíbené dítě) či v zaměstnání (podle toho, zda je původcem kolega či nadřízený, mluvíme o mobbingu nebo bossingu).

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiné osoby, případně skupiny. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování osoby skupinou.

Variety šikany jsou velmi různé, stejně jako metody, kterými je prováděna. Zpravidla má agresor nad obětí fyzickou či početní převahu. Následky šikany si do dalšího života odnášejí všichni zúčastnění, největší dopad má ale pochopitelně na oběť. Někdy bývá jako „šikana“ označováno také byrokratické obtěžování a omezování.

Slovo šikana má původ ve francouzském „chicane“, což znamená „zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na literě předpisů, například vůči podřízeným nebo vůči občanům, od nichž šikanující úředníci zbytečně vyžadují nová a nová potvrzení a razítka, nechávají je pro nic za nic čekat atd.“

V tomto významu se slovo šikana uplatňuje právě v souvislosti se zneužíváním moci a obtěžováním v byrokratických systémech. Šikanovat tak mohou např. státní úředníci nebo politici. Dnes je však častěji používáno jako synonymum pro psychotraumatizaci ve skupině, je označením pro opakované týrání, zotročování, ponižování nebo omezování jedince nebo skupiny jiným jedincem nebo skupinou prostřednictvím agrese či manipulace. v přeneseném smyslu se pak slovo používá pro označení jakéhokoliv omezování slabších subjektů silnějšími.

Šikana, psychotraumatizace ve skupině, je týrání, ponižování nebo omezování jiným jedincem nebo skupinou. Šikanování může mít fyzickou i psychickou

podobu. Šikanovaným bývá často jedinec, který se nějak odlišuje. Původcem šikany bývají starší, vyspělejší nebo silnější jedinci nebo skupina disponující početní převahou. Šikana je častým jevem ve školách a to jak v rámci jedné třídy, tak v rámci školy jako takové (tj. starší žáci šikanují žáky z nižších tříd). Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech nabýt i rysy organizovaného zločinu.

Formu ovlivňuje jednak věk účastníků (u dětí jsou praktiky mírnější než u mladistvých), pohlaví (u mužů je typičtější fyzická forma, u žen psychická a šikanování ženami je obecně méně častá). Nejkrutější formy šikanování se objevují tam, kde je oběť nucená pobývat společně s agresorem na jednom místě (školní zájezdy, internáty, výchovné ústavy, věznice apod.). Účast na šikaně může být vedena snahou stát se součástí skupiny, získat ve skupině lepší postavení, pomstít se, ovládat druhou osobu nebo je prostě projevem agrese. U chlapců je typičtější fyzická forma u dívek verbální. Šikanované dítě dává okolí signály, které směřuje na učitele, rodiče příp. vedoucí v zájmových kroužcích. Pokud se šikana děje ve škole, může dítě odmítat bez důvodů do školy chodit, nebo si důvody evidentně vymýšlí. Dítěti se zhorší prospěch, klesne nálada, je apatické a propadá depresím. Šikana může vyústit i v sebevraždu týraného.

Šikana je úmyslné jednání, které útočí na lidskou důstojnost, je zneužitím vlastní převahy (fyzické, sociální apod.). Její charakteristické rysy jsou nepoměr sil mezi agresorem a obětí (zpravidla vlastní fyzická síla, početní převaha agresorů; psychická převaha nad méně odolným jedincem), její samoúčelnost, agresorovi nejde o dosažení jakéhokoliv zisku (sama agrese je cílem jednání, protože je nejmarkantnějším stvrzením převahy útočníka, poskytuje mu nezastupitelné uspokojení). Dále její opakování (jednorázovou agresi je možné považovat za šikanu v případě, že se agresor a oběť již znovu nesetkali).

Šikanu je možné členit podle "viditelnosti" šikany na šikanování skryté (vyločení ze skupiny) a zjevné (fyzické útoky, psychické ponižování, vydírání). Roli hraje míra nutných aktivit oběti, tedy pasivní snášení šikany a nedobrovolné vykonávání příkazů agresora a forma útoku, což je fyzické nebo verbální šikanování, dále i ničení a odcizování osobních věcí. Nově se objevuje šikana vedená skrze sociálně-ekonomické rozdíly mezi žáky (jejich rodinami), které se projevují např. v oblečení či v mobilních telefonech.

Formy školní šikany jsou známé jako fyzické násilí, pomluvy, zesměšňování (snižování pozice v kolektivu), vyhrožování (násilím, vyzrazením tajemství apod.), vydírání (dítě musí nosit peníze pod pohrůžkou násilí, nechávat opisovat domácí úkoly apod.), brání věcí (peníze, svačina, sešity), poškozování majetku (zašpinění oblečení, trhání sešitů), ignorování jedince, žalování nebo pomlouvání u učitele, šikana se sexuálním podtextem - sahá až k pohlavnímu zneužívání či znásilnění, kyberšikana, tedy druh šikany, která využívá možností, které jí poskytují mobily s fotoaparáty a kamerami a internet. Příkladem může být nahrání ponižující situace na mobil a její rozeslání spolužákem ve formě MMS či přes internet. Kombinuje se často s fyzickým násilím, zesměšňováním či šikanou se sexuálním podtextem a rozesíláním obtěžujících dopisů elektronickou poštou.

Efekty šikany ve škole jsou zhoršení prospěchu, záškoláctví, útěk k drogám, alkoholu, trauma, deprese, apatie, problém s navazováním vztahů, snížení sebevědomí a sebehodnocení, strach, stres, demonstrování sebevražda nebo sebevražda.

Mobbing označuje nejrůznější formy znepríjemňování života na pracovišti. Charakteristická je pro ně skrytost, rafinovanost a zákeřnost. Při rozhodování, zda už jde o mobbing se užívá tzv. Leymannova pravidla, kde **za mobbing lze považovat pouze chování, které se objevuje alespoň 1x týdně po dobu minimálně 6 měsíců**. Někdy bývá pod mobbing zařazováno i sexuální obtěžování na pracovišti, jiné pojetí mobbing vymezuje jako špatné zacházení bez sexuální či rasové příčiny. **Bossing** je jakousi podskupinou mobbingu. Je specifický tím, že šikany se dopouští nadřízený pracovník. Od šikany školní a vojenské se mobbing odlišuje právě svou skrytostí, rafinovaností a zákeřností.

Oběťmi vojenského šikanování jsou outsideri (nováčci, fyzicky méně výkonní apod.), od nichž se očekává podřízení služebně starším ročníkům. Šikana u vojáků základní vojenské služby má charakter rituálu přijímaného oběťmi jako nutné zlo. Oběti si jsou vědomé toho, že za určitý čas získají stejnou pozici a stejnou moc jako dnešní šikanující, sami se stanou „mazáky“. Noví mazáci mají poté i „právo“ na odreagování předchozího příkoří, ovšem ne na jeho původcích, ale na nových outsiderech. Sociálním učením se tento zvyk přenáší stále na další ročníky. Málokdo je ochoten přerušit tento řetěz. Systém „mazáků“ a „bažantů“ není specifikem armády. Setkáváme se s ním i v tzv. uzavřených institucích, jakými jsou například internát, výchovný ústav, nápravně léčebné zařízení a věznice.

K šikaně dochází i v profesionálních bezpečnostních sborech. Potrestán bude, kdo užije násilí vůči nadřízenému v úmyslu působit na výkon jeho vojenských povinností, nebo pro výkon jeho vojenských povinností. Potrestán také bude, kdo osobu **stejně hodnosti** nutí k osobním úsluhám nebo ho omezuje na právech nebo svévolně ztěžuje výkon jeho služby. Potrestán bude kdo **podřízeného nebo nižšího** nutí k osobním úsluhám nebo ho omezuje na právech nebo svévolně ztěžuje výkon jeho služby.

Příklady vybraných forem šikany na základní vojenské službě zachycena Inspekcí ministra obrany v roce 2001, kde autor služebně působil. Sahara - na tento povel musí šikanovaný voják okamžitě donést šikanujícímu nápoj. Bufet - šikanovaný musí přinést jídlo, bez ohledu na denní nebo noční dobu. Křišťálová noc - šikanující probudí služebně nejmladší vojáky a rozbíjejí skleněné předměty. Mladíci jsou přinuceni střepy posbírat, někdy se rozbité sklo ještě polije vodou s mazlavým mýdlem nebo mýdlem na holení. Deká - oběti se přehodí přes hlavu deka nebo spací pytel a poté ji skupina vojáků bije a kope. Represe nezřídka končí, až když oběť nejeví známky odporu. Diskotéka - spočívá v násilném probuzení a následném tancování šikanovaných. Motokros - oběti šikanování jsou přinuceni uchopit ramínko na šaty coby říditka terénního motocyklu, na záda si naložit plnou polní a prohánět se po vytyčené závodní dráze. Metro - šikanovaný představuje vlakovou soupravu v podzemní dráze, pod postelemi. Pod každou z postelí pak hlásí název stanice. Závodní šneků - voják šnek jako objekt šikany se musí po čtyřech nebo plazením pohybovat s nočním stolkem na zádech po vymezené dráze, přičemž každý z „mazáků“ má svého šneka. Šnek, který dorazil do cíle první, vypadá ze hry, ostatní pokračují v závodech

ÚKOL K TEXTU

Podle Vašeho názoru je k řešení prostituce nejvhodnější reglementace, abolice, nebo represe. V čem vidíte přednost Vašeho řešení? Setkali jste se také ve svém okolí s projevy šikany? Jak byste řešili šikanu ve svém okolí?

Sociologický pohled na hrozby

Poslední dvacetiletí je tím nejšťastnějším časem, jaký jsme kdy v dějinách země poznali a poznáme. Je tomu tak i když si to spousta lidí nemyslí a řada se nemá nejlépe. Zaznívají slova, že je krize. Kvalita života se však nejlépe pozná podle průměrné délky života mužů i žen, i když se ženy dožívají pořád v průměru o 9 let déle než muži. Jsou ale pořád peníze, aby se na náměstí v Praze navezl sníh a několik profesionálů se na něm v centru města bavilo a lidé se na to dívali u televize s pivem a masem v ruce.

V současné etapě, přibila dvě nová životní období, která nikdy doposud v historii nebyla. Máme navíc věk mladého stáří. Dříve lidé pracovali až do smrti a pokud nemohli, tak se s nimi stali výměnkám závislí na dětech, nebo žebráci. Dnes se vytvořila vrstva lidí, kteří mají odpracováno a v důchodu si jezdí třeba na poznávací zájezdy.... v autobusech sedí většinou starší lidé, mladí volí jiné způsoby cestování. No a náš důchodce si taky občas dopřeje ovoce a průměrný důchod z roku v roce 2009 činí 9946 Kč. Pokud si senior prostředky užívá a nepodporuje z nich vnuky a děti, pro které tyto peníze nejsou určeny, tak nemusí řešit 30 Kč poplatek u lékaře. Tento průměrný příjem seniorů překračuje mnohdy příjem mladých rodin a proto je panika šířená medií ohledně strádání seniorů jen politickým nástrojem. Za socialismu nebyly služby a o staré lidi se staraly děti, kde domovy důchodců byly, tak na pokojích leželo několik seniorů a pobyt se podobal nemocnici, kdy v takovém prostředí prožít poslední roky života nebylo vždy důstojné. Domy a byty se stavěly svépomocí a podílela se na nich finančně celá rodina, všichni včetně seniorů sloužili svým dětem a vnukům včetně financí s tím, že děda a babička už přece nic moc nepotřebuje. Dnes se z tzv. pomocné rodinné služby většinou seniorská generace snaží vyloučit a užít si další aktivní věk, než přijdou gerontská (kmetská) léta.

Dále se vytvořila nově sociální skupina osob, která zde také v minulosti nebyla. Jedná se o „dospělé mládí“, kdy mladí lidé po škole cestují, pracují a uzavírají partnerské vztahy až kolem 30 let. Zvýšila se také skupina svobodně žijících osob, domácností s jednou osobou tzv. singlers na 30% populace, což bylo v minulých režimech pod tlakem komunistů, nebo dříve katolíků vyloučeno. Mladí lidé uzavírali svazky mezi 16 až 22 lety a kdo byl ve 23 letech svobodný, jevil se okolí jako tzv. divný a stát mu navíc ve 25 letech „za trest“ navýšil daně oproti seždaným. Tito lidé pak uzavírali sňatky s vnitřní myšlenkou, že je pro ně finančně i společensky výhodné vstoupit do manželství, což je deziluze nesouvisející se skutečnými důvody, proč mají lidé do svazku vstupovat. Stát podporoval tyto svazky tzv. novomanželskými půjčkami ve snaze zvýšit populaci k posílení a tak mohla mít armáda v ČSSR v roce 1988 například až 200 tisíc mužů ve zbraní. Lidé kolem 25 let měli 2-3 děti a svazek, který mnohdy dobře nefungoval z dříve uvedených důvodů, udržovali pohromadě děti, nebo majetek z již dříve zmíněné rodinné investice. No a tak lidé z pozdního dětství děti přecházeli stádium mládí a vkročili do středního věku. Dnes mladí lidé mohou cestovat, není výjimkou, pokud se žena vdává kolem 30 a muž kolem 35 věku.

To však sebou nese i zápory. v dnešní době, kdy člověk je zvyklý jen konzumovat blahobyt to naráží na přirozenou potřebu člověka mít děti, protože to znamená se o někoho starat a je moderní zůstat věčně mladý, nerodit, neinvestovat do budoucnosti národa, bavit se. To může mít za následek populační kolaps.

Na světě se zvyšuje počet osob a překračuje 6 miliard. v Palestině je průměrná porodnost 6,4 dítěte na jednu matku...tedy zde mají mladých mužů a žen dost i na sebevražedné atentáty, které pro zbytek rodiny znamenají pak uznání a lepší podporu. Rodiče vyššího počtu dětí také nejsou závislí na důchodovém systému, protože děti si mezi sebe podělí péči o stárnoucí rodiče. Otázka je, zda chceme zrovna tyto typy lidí v našem prostoru.

Dnešní třicátníci se mají dobře, ale tím, že neprodukují děti, vzniká problém, kdo bude v době, jak jim bude 80 let plnit pokladnu důchodového systému, když seniorů bude více, než produktivních lidí a ti budou muset v důsledku toho platit daně okolo 60%, což působí nemotivačně k tomu vůbec pracovat. v ČR je porodnost dána u matek se základním vzděláním na dvě děti a u vysokoškolsky vzdělaných matek na jedno dítě.

Další problém plyne z toho, že ve většině případů si tzv. „chytří“ berou chytré a je to i naopak. Intelektuální lidé se přitahují a intelektuálně nevyrovnané svazky nemají dlouhého trvání. To má za důsledek, že v populaci geometrickou řadou ubývá těch, ke kterým byla příroda štedrá a více bude těch druhých. Méně vzdělaní lidé pak nechápou, že schopní lidé za vzdělání a více práce, mají také více peněz, tedy že inteligence vydělává více a má se lépe. Začne zde pak působit závist, potřeba mít se všichni stejně a je zde živná půda pro dalšího Marxe, Lenina a Staliny.

S tím souvisí také pocit občana, že má „nárok“, že se ONI musí o něj postarat. Kdo oni? Stát? Kdo platí daně? Někdo jiný než sám občan? Nikoliv. Potřeba nároku, či jinak řečeno, potřeba parazitovat na jiných se pak přenáší i na generaci těch, kteří vůbec nepoznali socializmus. Oni se o nás musí postarat...Například nikdy v historii nebyly školy zdarma. V antice si učitele platili rodiče žáků, ve středověku také a kdo chtěl sedět v přední řadě, musel ještě připlatit. Pak nastala snaha Habsburků o bezplatné základní vzdělání, ale vyšší vzdělání se dále platilo. Socialistický režim zavedl bezplatné vysoké školství za tím účelem, aby mohl ovlivnit, kdo bude přijat, tedy aby nestudovali děti třídních nepřátel, inteligence a živnostníků, ale děti dělníků a rolníků a také aby mohli díky financování školství aktivně ovlivnit, kdo a co bude učit.

To dnes v demokracii pominulo, ale pocit povinnost mít zdarma školství a zdravotnictví v lidech pořád přebývá. Pokud jde o placení daní, tak je osoba, která nějakým způsobem daňovou povinnost obejde považována za bystrého a chytrého jedince. Koho ale vlastně tím, že okrádá stát, obírá? Kdo je tím státem? Copak někdo ze zahraničí bude financovat naše školství? Argument pro tuto skupinu občanů je pak jen poukázání na platy poslanců, senátorů a vlády, i když nemá jejich výše z celostátního hlediska význam. Současně s požadavkem „dávej, státě“ a snahou udržení tzv. blahobytu se ČR dále zadlužuje a dnes platíme na úrocích více, než je stanovený státní deficit na rok 2009. Dnes si již nepůjčujeme v zahraničí na nadstandardní zajištění sociálních potřeb občanů a chod státu, ale na splácení splátek a úroků. Není potřeba být ekonomem, aby bylo jasné, že tímto tempem nikdo nebude již dále státu půjčovat a dojde tak k výprodeji majetku státu, nás všech.

Pořád tedy budeme podporovat nezaměstnané, kterým se pracovat ve skutečnosti nechce, nemocné, kteří nejsou doma skrze nemoci, ale jen aby vyřešili jiný problém, nebo budeme chodit k lékaři když nejsme nemocní a budeme bydlet v nadměrných bytech na jejichž nájem nemáme v očekávání, že stát to vyrovná, my máme přeci nárok, máme taky nárok závidět schopným a pracovitým, těm

kteří hodně pracují a hodně studují a budeme se chtít mít stejně dobře jako oni, bez úsilí, hledajíc mezery v zákonech, nebo zákony vědomě porušovat s tím, že to nějak omluvíme, uložení pokuty přeci v myslích mnoha občanů není definitivní rozkaz k zaplacení, jak to předkládá zákon, ale pokyn k zahájení vyjednávání. Potřeba je pořádek, ale začít se musí zřejmě u někoho jiného... Uvažování mnoha občanů směřuje k tomu, že není správné tvrdě pracovat a studovat, abych byl šťastný a měl se dobře, ale budu závidět a přát si, aby schopný a pracovitý soused měl smůlu a nebyl movitější než já. To že budeme žít pak oba hůře, nevadí, hlavně že on se nebude mít lépe. Budeme agresivně křičet „dej“, volit Ty, kteří nám něco zdarma slíbí a nepřemýšlet odkud to vezmou.

Jsme jediný post komunistický stát, kde průměrná nezaměstnanost nikdy nepřekročila 10%, což je jinde zcela běžné. Když se přestane s plýtváním, začne na dno padat více lidí ze střední vrstvy, proto platí pořekadlo, že chudoba není problém chudých, jejich problém je přežít. Chudoba je problém bohatých. Ti to pochopí nebo přijde nový „Lenin“ s jednoduchým řešením.

Co se týče možných populačních řešení do budoucnosti, je zde možnost povolení pracovat a usadit se v České republice přistěhovalcům s vysokoškolským vzděláním, nejraději ze zemí s podobným genotypem běžným jako v ČR. Do budoucna ze současného populačního růstu si bez cizinců nevystačíme. Není proto lepe povolit zde žít vysokoškolsky vzdělaným cizincům, jejichž děti budou již občany ČR, nebo nechat díky poptávce trhu zde ilegálně stěhovat nevzdělané námezdní nevzdělané zahraniční dělníky. Bojem proti přistěhovalcům jsou „deprivanti“ z extremistických skupin vyznávající národnostní priority vlastně sami sobě a národu kontraproduktivní, protože tím národ vlastně likvidují.

Lze říct, že Českou republiku ohrožují nejméně čtyři problémy sociologické a to že občané se nenaučili správě věci veřejných a politiku pro ně dělají „oni“, ale sami se za ně nepovažují, což je mylné. Občané nedodržují zákony nebo se je dokonce snaží obcházet pod různými alibistickými argumenty, typu „já spěchám“, jako by byl spěch důvodem k porušení závazných a platných pravidel. Dále jako občané rodíme příliš málo dětí. Máme pocit, že jako občané máme na něco nárok a někdo jiný – oni, se o nás musí postarat. Kdo jsou však oni a kde na to mají brát?

ÚKOL K TEXTU

Kdo je odpovědný za Váš celkový zdravotní stav? Vy osobně, Váš lékař, nebo naše společnost? Co podle Vašeho názoru získává stát vyplácením porodného? Je motivací mladých rodin k početí rodiny vidina finanční dávky od státu?.

Asymetrické a symetrické hrozby

Symetrický vztah je popsán tak, že akce aktéra A vede k odpovídající akci aktéra B a opačně, za přibližně stejného rozdělení kapacity moci. Asymetrický vztah je definován jako stav nerovných vztahů, kdy jeden z aktérů disponuje větší mocí, vlivem a kontrolou, než aktér druhý. Rozhodování slabšího v konfliktu se často řídí nátlakem či hrozbou silnějšího. Klasická válka, je tedy tzv. symetrické ohrožení. Pokud bude chápána jako ozbrojený masový konflikt mezi alespoň dvěma rovnocennými stranami a je možné pod něj některé jevy z protiteroristického úsilí zařadit. Problém vznikne, jestliže za kritérium srovnání bude stanovena regulérnost boje, protože poté se teroristé v podstatě nemohou stát

uznanou stranou konfliktu a bude se jednat o asymetrii. Pokud by byla požadována mezinárodně-právní subjektivita účastníků války, nedá se o ní v případě většiny teroristů také hovořit a jde zde tedy asymetrické ohrožení.

Výraz asymetrická ohrožení se začíná objevovat na začátku 90. let 20. století, kdy se stále častěji objevují útoky relativně malých a slabších skupin proti vyspělým státům. Asymetrické hrozby vycházejí ze střetů mezi sobě nepodobnými či nerovnými silami. Technologická úroveň vyspělých států ve vědecké a vojenské oblasti je vysoko nad úrovní států třetího světa. Na druhé straně jsou rozvojové státy schopny za použití levných a na trhu dostupných prostředků útočit na citlivá a zranitelná místa technologicky vyspělejšího protivníka. Jako příklady lze uvést tzv. "informační" válku, při které lze s relativně nízkými náklady paralyzovat veškeré spojení, dopravu, energetické systémy, bankovníctví, průmysl i obranné prostředky technologicky vyspělejší země. Do této kategorie patří pochopitelně také všechny formy terorismu. To co dělá asymetrické hrozby jedním z nejžhavějších témat je jejich schopnost zaměřit se de facto na cokoliv. Je to snaha technologicky slabšího soupeře překonat převahu protivníka využitím jeho slabých míst, a to s použitím metod, které se velmi liší od běžného konvenčního vedení operací.

V některých oblastech (Afghánistán, Somálsko, částečně Irák) se regulérní ozbrojené síly pouští do boje s protivníkem, který však bojuje spíše guerillovým způsobem boje. Zde už by bylo možné o válce hovořit. Je možné podotknout, že dělení na terorismus a guerillu je opouštěno a používá se spíše souhrnný pojem "insurgency" (o jehož přesném překladu do češtiny nepanuje jednota). Pokud by došlo k vyhnání vojsk protiteroristické koalice bez nastolení pevného spojeneckého režimu, umožnilo by to protivníkovi vybudovat na jeho území základny pro výcvik teroristů určených pro nasazení na území západních zemí. Pojem válka proti terorismu je také užíván v přeneseném významu, který má širší obsah, než jen válečná tažení proti státům a režimům, které podporují terorismus. Vztahuje se i k policejním a zpravodajským činnostem, k odstranění ideových zdrojů terorismu apod.

Teroristická protistrana není jednotným aktérem, pokud budeme za protivníky ve válce s terorismem považovat teroristy všech variant (náboženské, etnicko-separatistické, ultralevicové, ultrapravicové apod.). i pokud bude protivník zúžen na islamistický terorismus, je jednoznačné určení jeho kontur obtížné. Vypozorovat lze globálně působící aktéry s cílem odstranit vliv západních států v islámském prostoru a zničit Izrael a v dlouhodobé perspektivě nastolit islamistickou vládu nad světem (především síť al-Kajdá) i regionálně orientovaná uskupení.

Ta chtějí primárně buď separovat určitá území a zřídit zde islamistické režimy, (Čečensko, jižní Thajsko apod.) či tato území přičlenit k islámským státům (např. Kašmír) anebo svrhnout sekulární či proamerické režimy a nastolit zde vlastní vládu (Egypt, Alžírsko, Saúdská Arábie apod.). Palestínští islamističtí teroristé chtějí vytvořit vlastní stát, a to na území Izraele, který chtějí zničit.

Bojištěm války s terorismem je celý svět, protože takřka všude může být spáchán teroristický útok. Místa útoků si volí sami teroristé, protiteroristické síly je však mohou zastavit již v přípravné fázi, případně mohou eliminovat následky útoku anebo zničit protivníka po něm. Klasické frontové linie a bojová pole tedy

ve válce s terorismem nenajdeme. Lze vyzorovat oblasti koncentrovaného úsilí protiteroristické koalice i teroristů, v nichž se o osudu války rozhoduje.

Regionální islamisté vytvářejí dílčí bojiště na mnoha místech světa. Perspektivně lze předpokládat zvýšení důležitosti indického subkontinentu a střední Asie pro cíle islamistických teroristů. Fanatizace části islámských komunit v západních zemích vytváří i nadále potenciál pro teroristické aktivity v tomto prostoru. Jiné varianty terorismu než islamistický mají zpravidla svá vlastní bojiště nezávislá na hlavním směru války s terorismem.

U pojmu terorismus je obtížné říci, kdy a jak bude dosaženo vítězství. Samotná idea použití teroristického násilí pro dosažení cílů je těžko porazitelná. Důležité je eliminovat vliv ideologií, které jednak vedou lidi k užití teroristických metod a jednak usilují o zvrát vývoje směrem ke svobodě a toleranci. Vojenské síly jsou jedním, avšak nikoliv jediným z prostředků sloužících k dosažení tohoto cíle. Válku s terorismem je třeba chápat spíše jako dlouhodobé úsilí, které doplňuje celkovou snahu o bezpečnostní stabilizaci světa ve 21. století. v tomto kontextu se bude stále silněji prolínat se snahou o eliminaci surovinových, energetických, ekologických i kulturních konfliktů, v jejichž rámci lze očekávat použití teroristických metod i nárůst vlivu extremistických ideologií.

ÚKOL K TEXTU

Čím se vyznačují asymetrické hrozby? Které nejznámější asymetrické konflikty v současnosti známe?

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Ve světě se vyprodukuje o 10% více potravin, než by bylo nutné pro nasycení obyvatel celé planety. Přesto trpí hladem každý sedmý člověk, z toho každé třetí dítě. Mezinárodní hranici chudoby je denní příjem ve výši 1 amerického dolaru (USD). S nižším příjmem žijí však 1,2 mld. lidí. Jaká je podle Vašeho názoru příčina? Není to dáno nerovnoměrností vztahů mezi růstem počtu obyvatel a ekonomickým vývojem v různých zemích, nerovnoměrností výroby, rozdělování a spotřeby? Jaké navrhuje řešení právě Vy?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Neomezený ekonomický růst a populační růst společně vedou k vytvoření rychle rostoucí výroby a spotřeby. Jak lidstvo neustále vyrábí a spotřebovává, aby naplnilo požadavky exponenciálně rostoucího množství lidí, pokračuje nevyčerpávání zdrojů a znečišťování odpady. Vznikají nové sociologické fenomény spojené s vývojem společnosti a nová tzv. civilizační onemocnění.

ÚLOHA Č.1

Mezi významné globální problémy patří fenomén absolutní chudoby, problém šíření epidemií a drogových závislostí, problém nekontrované mezinárodní migrace, problém terorismu, nerovný přístup ke vzdělání, zdravotní péči, bydlení, kultuře, lidským právům, nekontrolovatelný rozvoj (překotná urbanizace). Jaké další příčiny problémy spatřujete Vy?

ÚLOHA Č.2

Mezi významné globální problémy patří také zvednutí hladin oceánů a možné zaplavení ohrožuje 40 % světové populace, tedy lidi žijící v oblastech do 60 km od pobřeží. Co bude s těmito lidmi? Kam půjdou? Nesignalizuje to možné války o zdroje (suroviny, půdu, vodu)? Jaké řešení je zde správné podle Vašeho názoru. Zamyslete se nad problémem a navrhněte a na konzultacích prodiskutujte s vyučujícím tuto problematiku.

DALŠÍ ZDROJE

- V. Jeníček, J. Foltýn: Globální problémy a světová ekonomika. C. H. Beck, Praha 2003
- V. Mezřický (ed.): Globalizace. Portál, Praha 2003
- W. E. Stead, J. G. Stead: Management pro malou planetu. GplusG, Praha 1998
- M. Šlachta: Ohniska napětí ve světě. Kartografie Praha, nakl. ČGS, Praha 2007
- Heczko, S.: Světová ekonomika a globální problémy lidstva, <http://www.blisty.cz/art/26306.html>
- Mezinárodní zadluženost. <http://www.rozvojovka.cz/index.php?id=226&idArt=19>

- Společnost pro Fair Trade. <http://www.fairtrade.cz/>
- Uprchlíci v číslech.:
http://www.unhcr.cz/dokumenty/statistika_2005.doc Zde napište další zdroje, mající vztah k dané kapitole a které nejsou uvedeny v závěrečném přehledu literatury.

2. Terorismus a jeho základní principy

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- Jaké jsou hlavní principy terorismu a jeho historický vývoj;
- Jaké jsou typy terorismu a jejich ideové základy;
- Jaká jsou požadavky teroristů;
- Hlavní náboženské směry vyskytující se v terorismu.

BUDETE SCHOPNI:

- Porozumět problematice terorismu a jednotlivých směrů,
- Porozumět a rozlišit terorismus od extremismu a kriminálního jednání;
- Pochopit základní principy jednotlivých náboženských směrů mající vliv na terorismus a rozlišit je.

KLÍČOVÁ SLOVA TÉTO KAPITOLY:

Fundamentalismus, náboženství, zavražďování, agresivita, Euroarábie, džihád.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM.

Většina z Vás slyšela v médiích o terorismu. Nelze se však domnívat, že veškeré násilí je možné označovat jako terorismus. Musíme přesně vymezit co je teroristé, co pak extremismem a kriminální činností. Je také vhodné znát o co teroristům. v kapitole, kterou se chystáte studovat, se seznámíte s významnými směry terorismu, náboženskými principy, které mají na některé teroristy vliv. Dozvíte se, jakým způsobem se jednotlivé jevy od sebe liší a jaké jsou stěžejní problémy při jejich řešení.

Terorismus je charakterizován jako souhrn nehumánních metod hrubého zavražďování odpůrců hrozbou síly a užitím násilí. Cílem teroristů je upozornit na sebe tak, aby bylo otřeseno veřejné mínění. Hovoří se o něm také jako o cílevědomém použití organizovaného násilí proti nezúčastněným osobám za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů. Tyto cíle představují ve svých důsledcích ohrožení velkých skupin nebo celé společnosti a negativně se promítají do politických vztahů států. Psychologický efekt, vyplývající z pocitu ohrožení, může ve společnosti vyvolat změnu postojů a vést ke vzniku krizí na lokálních, státních i mezistátních úrovních. Terorismus obsahuje kriminální zločiny, jež jsou symbolické a představují cestu k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen. Pachatelé se řídí filozofií „zabij jednoho a vystrašíš deset tisíc ostatních“. S množstvím obětí ztrácí teroristé podporu sympatizantů a snaží se svými útoky otrávit veřejnost, v čemž jim pomáhají média.

Dosud není záměrně stanovena mezinárodní definice tohoto pojmu, jelikož by tím byla omezena efektivita bezpečnostních zásahů v zemích s rozdílným justičním systémem a národními odlišnostmi. Federální vyšetřovací úřad USA (FBI) označuje terorismus jako nezákonné použití síly proti osobám a majetku se záměrem zastrašit vládu, obyvatelstvo, nebo určitou skupinu obyvatel a tím dosáhnout politických nebo společenských cílů.

Počátky moderního terorismu můžeme hledat v anarchistickém hnutí Ruska kolem roku 1875. Z organizací pod názvem *Zemlja i volja* a *Narodnaja volja* se odštěpilo radikální křídlo v čele s *Michailem Bakuninem*, které volilo výhradně cestu atentátů.

V roce 1893 vzniká na Balkáně *Vnitřní makedonské revoluční organizace*, která bojuje teroristickými akcemi o samostatnost. Roku 1911 se v Srbsku s myšlenkou vytvořit Velké Srbsko zorganizovala skupina *Černá ruka*. Tato provedla několik teroristických akcí včetně historicky významného atentátu provedeného Gavriilem Principem na arcivévodu Františka Ferdinanda v roce 1914, což rozpoutalo 1. světovou válku. Od roku 1910 začínají ve světě také různé formy extrémního pravicového terorismu ve formě židovských pogromů v Rusku a Ku-Klux-Klamu v USA proti černochům.

Další etapa následuje po 1. světové válce s akcemi separatistů v rozpadajících se koloniálních velmocích. Bojem za nezávislost je motivován terorismus také v Irsku, jehož kořeny sahají až do 16. století. Teroristické akce střídající policejní represe proti Irům donutilo Britskou vládu prostřednictvím veřejného mínění v roce 1921 udělit Irsku autonomní status. Později, kdy byla dosažena samostatnost Irska, se boj přestěhoval na sever země, do Ulstru, kde se v 60. letech XX. století zorganizovala Irská republikánská armáda (IRA). Situace se prudce zhoršila v srpnu 1969, kdy došlo v protestantských čtvrtích k útokům na katolíky. Od té doby, až dodnes bojuje IRA jak proti anglické policii o samostatnost severu, tak proti irským protestantům.

Se vznikem marxisticko-anarchistických skupin po II. Světové válce zasahuje vlna revolučního terorismu Latinskou Ameriku. v 60. letech se pak aktivizují na celém světě ultralevicové skupiny do akcí proti symbolům imperialismu.

Podstatný vliv na vývoj terorismu ve světě měla Balfourová deklarace z roku 1917 o Izraeli, kterou byl přislíben židovskému národu nárok na vlastní stát v Palestině. Organizace Al Fattáh s podporou OOP (Demokratická fronta za osvobození Palestiny) jen mezi léty 1968 do 1986 uskutečnila 565 teroristických útoků na Izraelské cíle mimo jeho hranice. Palestinská otázka dala mezinárodnímu terorismu dodnes přetrvávající impuls a odstartovala tak vlnu islámského fundamentalismu po celém světě. Zde se objevuje poprvé také mezinárodní terorismus, kdy některé organizace podnikají útoky i v zahraničí (OOP) a začínají vzájemně spolupracovat (OOP a IRA při únosu ministrů členských států OPEC ve Vídni v roce 1975). Období se vyznačuje leteckým pirátstvím. Objevují se státy sponzorující teroristy.

Samostatnou kapitolu tvoří terorismus Indický, jehož kořeny sahají do roku 1905 a terorismus Alžírský od roku 1954, kde oba jsou motivovány snahou o nezávislost. Ze středověku pramenící snaha vytvořit ze čtyř španělských provincií (Navarra, Vizcaya, Álava, Guipúzcoa) a jedné francouzské provincie (Béarn) samostatný stát vedla k Baskickému terorismu a založení ozbrojené strany ETA (baskická vlast a svoboda), která se zaměřuje na útoky proti vojenským

objektům. ETA vyhlásila také *prázdninovou válku* turistům přijíždějícím do Španělska.

Italský terorismus datujeme od 12. prosince 1969, kdy vybuchly v Římě dvě bomby (16 obětí), které nastražila organizace zvaná Rudé brigády. Na veřejnost působila teroristickými útoky, únosy čelních představitelů italských firem a později soudců a policistů. Konec její činnosti způsobil odpor veřejnosti po únosu a vraždě politika Alda Mora, jehož tělo se našlo 9. května 1978 v Římě.

Německý terorismus lze vysledovat od června 1967, kdy na demonstraci zastřelila policie studenta. To způsobilo vznik teroristických skupin pod názvem Hnutí 2. června a Frakce rudé armády (FRA). FRA působila také internacionálně ve spojení s palestinskými teroristy, kteří je zásobovali zbraněmi a zajišťovali výcvik členů.

Četnost teroristických útoků se od počátku 70. let stupňuje. Dochází k posunu myšlení teroristů v objektech útoků. Počátkem 70. let byly útoky zaměřeny převážně na vraždy policistů a soudců. Později se mezi cíle dostávají politici a diplomaté. v polovině 70. let se teroristé zaměřují na průmyslové podniky a jejich reprezentanty. Pro počátek 80. let jsou charakteristické útoky na dopravní letadla, vlaky, nádraží a letiště. v té době se k útokům přihlásila většinou nějaká organizace, dnes se k útokům již mnohdy nikdo nehlásí. Cílem se stává co největší škoda a utrpení, šok a strach. v současné době vystupuje do popředí pravicový náboženský terorismus.

Nárůst terorismu v posledních 20 letech lze spatřovat v několika faktorech. Jde o vyšší technickou vyspělost a efektivnější využívání médií při působení na veřejnost. Dochází k propojení teroristů v boji proti imperialismu (např. Peruánská Světlá stezka, ovlivněná Rudými Khmery). Některé státy používají teroristických skupin ke skryté celoplanetární válce jejich logistickou podporou. v současné době je identifikováno 130 mezinárodních teroristických skupin. Z toho je 50% etnicky orientovaných, 20% orientovaných levicově a 5% je orientováno pravicově. Z těch všech je přibližně 40% nábožensky orientovaných a tyto projevují také nejvyšší životnost. Podle statistik je dnes průměrným teroristou muž ve věku do 30 let ze středních vrstev, často absolvent vysoké technické školy.

Původci teroristických útoků na počátku 21. století jsou účelová spojení osob a teroristických organizací mezi sebou (radikální náboženská, sektářská a extrémistická hnutí) či s totalitními a ideologicky nesnášenlivými režimy. Teroristé již nepůsobí lokálně a izolovaně, nýbrž globálně a koordinovaně. Používají asymetrickou strategii, tzn., vyhýbají se přímému střetu, útočí na území jimi definovaných protivníků, přičemž si za objekt svého útoku vybírají převážně civilní cíle. Zaměřují se na místa, kde mohou zasáhnout co nejvíce osob nebo způsobit co největší škody nejen materiální, ale i kulturní, historické apod. Českou republiku lze v současnosti z hlediska ohrožení terorismem označit jako tranzitní, nebo týlovou zemi. Předpokládá se například, že zde takto působí súdánská větev al-Kajdy s názvem Third World Relief Agency.

Terorismus lze rozlišovat jako:

- kriminální (nepolitický, zločinecký),

- ultraterorismus, který je mnohem nebezpečnější, než byly únosy a pumové atentáty charakteristické pro minulá léta (terorismus jaderný, radiologický, chemický a biologický ve všech jeho formách),
- státní (mocensko politický nástroj k prosazování vládních zájmů),
- mezinárodní (v různých částech světa uskutečňuje cíle mezinárodních násilnických organizací a dělí se dále na extremistický, politický, náboženský, etnický, civilizační, s historickým podtextem),
- podvratný (vyskytuje se v období konfrontace a usiluje o rozvrat na území protivníka),
- narkoterorismus (představuje brutální sílu vyřizování účtů a prosazování zájmů drogových mafií),
- počítačový (zneužívá počítačových systémů a jejich sítí ke kriminálním a diverzním účelům),
- elektronický (usiluje o ochromení bezpečnosti moderního státu cestou zneužití či vyřazení jeho počítačových systémů, elektroniky a elektrotechniky).

V současnosti se projevuje nejvíce teror vedený jednotlivci i skupinami proti obyvatelstvu a státním orgánům jiné země, tzv. terorismus mezinárodní. Hlavní hrozbu představuje:

Fundamentalistický terorismus – pojem Fundamentalismus pochází z latinského slova *fundamentum*, které znamená základ. Jedná se o urputné lpění na základních principech. Je protikladem modernismu. Nejčastěji je užíván ve spojitosti s náboženstvím, kde označuje směry, vyžadující doslovný výklad základních knih a jejich aplikaci do života. Bývá spojen s přesvědčením o absolutnosti vlastní pravdy, provázeným netolerancí k odlišným názorům. Bývá hnutím nejkonzervativnějších náboženských skupin, často přerůstající u některých náboženství do podoby teroristických aktů. Skupiny vedou válku za vyhlášení „božího státu“. Jejich hněv je namířen proti „zlému“ Západu a domácím světským vládám. Považují se za „boží bojovníky“. Klíčovou roli zde mají náboženští vůdci. Fundamentalisté finančně a logisticky podporují buňky islámských extrémistů po celém světě. Přičemž odvolávání se fundamentalistických (islámských) teroristů na islám je sporné, svědčí o tom prohlášení Britského muslimského fóra, které vydalo po událostech ze dne 7. 7. 2005 v Londýně náboženské prohlášení (fatwu), kde zdůrazňují, že islám zapovídá násilí a zabíjení nevinných a přísně zakazuje sebevražedné atentáty. Dle tohoto fóra je postoj islámu jasně a nedvojsmyslně uveden ve svaté knize (Koránu), kde je uvedeno, že: „Každý, kdo zabije člověka, jako by zabil všechny lidi. Každý, kdo zachrání lidský život, jako by zachránil všechny lidi“.

Etnicko-nacionální terorismus – cílem těchto teroristických skupin je získání vlastního státu nebo autonomie (eventuálně rozšíření autonomie existující). Odvolávají se na historické odlišnosti etnika a bojují proti nadvládě vůdčího národa. v Evropské unii takto působí např. Baskická teroristická organizace ETA.

Eschatologický terorismus – k této formě se uchylují sekty hlásající názor, že současný svět je „zlý“, a proto musí být zničen. Jeho likvidace je nutná, aby mohl znovu povstat „očistěný svět od všeho zla“. Nejznámější je japonská

sekta Óm šinrikjó (Nejvyšší pravda), která pod vedením duchovního Šoko Asahary spáchala několik teroristických útoků včetně vražd žen a dětí. Uspěli v roce 1995 v tokijském metru aplikací nervového plynu Sarin, kde zemřelo 12 osob.

Vigilantistický terorismus – jde mu o ”právo a pořádek”, který není stát údajně schopen zajistit. Sem lze řadit například latinskoamerické ”černé brigády”, útočící proti bezdomovcům atd.

Single-issue terorismus – tzv. jednopoložkový, bojuje např. proti potratům atd.

Postmaterialistický a environmentální (ekologický) terorismus – ničení restaurací, útoky na lidi nosící kožichy, útoky na jatka, laboratoře, kde se provádějí pokusy na zvířatech, zatloukání hřebíků do kmenů stromů, aby nebyly vytěženy atd.

Propojení organizovaného zločinu s terorismem – Jedná se o mafie provozující organizovaný zločin, kterým nejde o propagaci ideologie, ale cílem je získání peněz provozováním nelegálních aktivit. Jedná se např. o drogové kartely, obchodníky se zbraněmi apod.

V současné době se hlavní hrozbou stávají zbraně s využitím CBRNE látky. Teroristé se zabývají možností získání znalostí o výrobě zbraní hromadného ničení, respektive jejich ničivých součástí, což je nejvíce patrné u chemických, biologických a toxinových zbraní. Tyto zbraně jsou v porovnání se zbraněmi jadernými levnější a jejich výroba není provázána technologickými potížemi, jako je tomu u jaderných zbraní. Navíc je možné proces přípravy a výroby chemických, biologických a toxinových zbraní lépe utajit, než je tomu u zbraní jaderných. Dopravy takových zbraní na cíl nečiní zvláštní potíže, neboť je možné otravné látky, viry, bakterie, rickettsie, houby, plísňe a toxiny do místa cíle dopravit samotnými teroristy a zde je použit diverzním způsobem, jako je kontaminace potravin, vodních zdrojů, ventilačních šachet a ventilačních systémů a dalších míst s velkým počtem osob.

V případě teroristů a kriminálních živlů je zřejmé, že se při své činnosti necítí vázání etickými a morálními, ani právními normami, což vede k použití zbraní hromadného ničení, nebo jejich součástí anebo jejich zneužití k zastrašování. Některé zbraně hromadného ničení se tak mohou stát nátlakovým prostředkem při vydírání státních činitelů, státních institucí nebo skupin obyvatelstva.

Vzhledem k netypickému teritoriu ČR pro klasické teroristické útoky může mít významný podíl na násilných aktivitách má propojení organizovaného zločinu s teroristy, například drogových mafií, proliferace a extremismus.

ÚKOL K TEXTU

Znáte nějaké teroristické útoky na území České republiky? Dochází na našem území k etnickému, nebo náboženskému motivovaným teroristickým aktům?

Vybrané náboženské směry zneužitelné teroristy a extremisty

Jako možnost a tedy i riziko útoku na občany, kteří se shromažďují ke společným oslavám, můžeme považovat oslavy křesťanských, židovských a muslimských svátků. v tomto období jsou lidé méně pozorní, nebo více shovívaví a případný

útok je umocněn navíc symbolikou boje proti určité náboženské skupině. Z nedávné minulosti lze například připomenout zvýšená bezpečnostní opatření v Praze z října roku 2006, kde byl slaven Židovský Nový rok, tzv. Roš hašana, s letopočtem 5767. Na dvoudenní v podstatě veselý svátek Roš hašana, podle tradice navazuje týdenní pokání, a to až ke Dni smíření, hebrejsky Jom kipur (2. 10. 2006). Židovský kalendář má za počátek mytické stvoření světa v roce 3761 před začátkem křesťanského letopočtu. Podle islámského kalendáře máme zase teprve rok 1427. (rok jedna započal v roce 622 n. l.). Za zmínku stojí také skutečnost, že náš současný letopočet se začal počítat, jak jej známe dnes, až v roce 532 na návrh opata římského kláštera Dionýse Exiguuse, který jej také vypočítal. Vzhledem k možné chybě nemusí však rokem nula, být pravé datum narození Ježíše Krista. Pokud má být stát připraven vypořádat se s hrozbou terorismu a extremismů v souvislosti s náboženským fundamentalismem, je nutné, aby byly známy hlavní principy nejrozšířenějších náboženství, a jejich svátky. Právě v tyto svátky se musí bezpečnostní složky zaměřit na ochranu života a majetků občanů nacházejících se při oslavách těchto svátků. Níže je uveden základní výčet těchto svátků a stručný obsah daného náboženství.

JUDAISMUS

Nejdůležitější knihou pro Judaismus je Tanach neboli Bible. Jedná se o zkratku tří částí, na které se Bible dělí. Jsou to Tóra, neboli Pentateuch (Zákon, řecky pět pouzder), Neviim (Proroci) a Chtuvim (Spisy). Za nejdůležitější je považována Tóra. Někdy se tak označuje pět knih Mojžíšových, někdy se slovo Tóra používá pro celou hebrejskou Bibli. Tóra se skládá se z Pentateuchu ("psaný zákon") z prvních pěti knih hebrejské bible, neboli pět knih Mojžíšových (Genesis, Exodus, Leviticus, Numerí a Deuteronomium), které byly údajně zjeveny Mojžíšovi na hoře Sinaj. Tanach je totožný s křesťanským Starým zákonem a skládá se z 39 knih. Na Tanach navazuje myšlenkově i časově Mišna, což je písemné zapsání rabínské ústní tradice, které rozvíjí učení Tanachu. Mišna byla uzavřena kolem roku 200. Poté začali židovští učenci rozvíjet komentáře k Mišně, která stanovuje právní strukturu judaismu. Tak vznikla tzv. Gemara (Dokončení). Dohromady se Mišna a Gemara nazývají Talmud. Existuje tzv. Jeruzalémsky Talmud a zhruba třikrát obsažnější talmud babylonský. Podstata těchto prací byla ke konci 16. století vložena do knihy Šulchan aruch, která přístupnější formou objasňuje zásady judaismu. Judaismus zdůrazňuje, že Bůh ukáže svou milost Izraeli, pokud bude zachovávat Boží zákon. Spasení ale není jen na základě dobrých skutků vyplývajících ze zákona, ale též na základě pokání - tedy lítosti nad svými hříchy.

Výčet svátků Judaismu zahajuje **Purim** (únor až březen), což je karnevalový svátek, kterým se oslavuje příběh Ester. **Pascha** nebo pesach (březen až duben) připomíná se exodus Židů z Egypta. Je to hlavní svátek židovského kalendáře, který trvá osm dní, přičemž první a poslední den jsou svaté dny. Připomíná se noc, kdy anděl smrti přešel přes domovy Židů, a podává se židovské velikonoční jídlo (seder) jako symbol posledního jídla, které Židé jedli v otroctví. **Šavú ot** neboli letnice (květen až červen) oslavuje se událost, při níž bůh předal Mojžíšovi fóru na hoře Sinaj. **Roš ha-šanah** (září až říjen) je židovský Nový rok. Obvykle se tráví v synagoze. Každé ráno se troubí na šofar (beraní roh) jako volání po obnově duchovní bdělosti a připomínka špatných činů, kterých se věřící dopustil v uplynulém roce. **Jom Kippur** (září až říjen) je dnem smíření, který zahrnuje

půst a absenci všech radostí po dobu 25 hodin. **Sukot** (září až říjen) jsou sedmidenní svátky, které připomínají 40 let, které Židé strávili v poušti. Rodiny si staví dočasné přístřešky (suky) symbolizující úkryty, které si starozákonní Židé budovali v těch dobách a v období sklízně. **Chanuka** (prosinec), znamená oddanost a celý tento svátek je vyjádřením odhodlanosti Židů naplňovat nebo ženské a lidské ideály. Tento svátek má také historický význam, neboť připomíná vrácení chrámu v Jeruzalémě Židům po jeho znesvěcení cizinci.

ÚKOL K TEXTU

Jaký symbol je typický pro Judaismus? Který rok je nyní podle židovského a Islámského kalendáře?

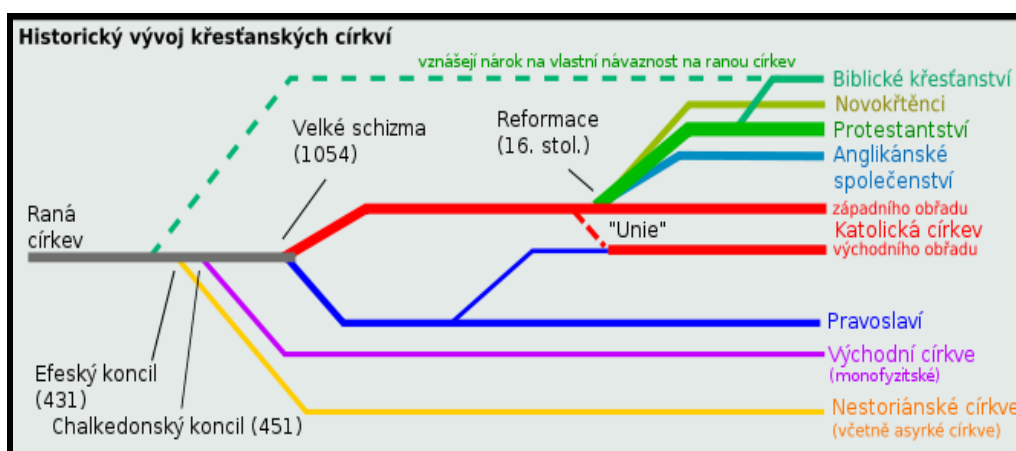
KŘESŤANSTVÍ

Nejdůležitějším textem a zdrojem křesťanství je svatá kniha - Bible Svatá. Jejíž název pochází ze starého řeckého slova pro "knihy". Bible byla napsána během asi jednoho tisíce let v různých stylech mnoha autory a různých jazycích (vycházejících z Hebrejštiny, Aramejštiny a Řečtiny). Současné podoby nabyly asi v roce 397 našeho letopočtu. Obsahuje dvě hlavní části: Starý zákon (podobný židovské bibli, ale křesťany jinak interpretovaný) a Nový zákon (který se zaměřuje na život a skutky Ježíše Krista a který byl napsán pravděpodobně v letech 48-95 n. l.), celkem 66 spisů. Někteří křesťané věří, že bible obsahuje doslovné slovo boží, zatímco jiní hájí názor, že bibli napsali proroci inspirovaní Bohem, takže jejich dílo připouští interpretaci.

Jako doplnění uvádím, že symbolem křesťanství se stává kříž. Kříž s Ježíšem Kristem je symbol katolických a pravoslavných větví křesťanství, kříž prostý symbolizuje protestantskou, tedy evangelickou víru. Zvláštní je v křesťanské symbolice mnoha vyobrazení ukřižování Ježíše za dlaně. Podle tradice výkonu tohoto trestu, v době, kdy Ježíš Kristus žil se hřeby při výkonu tohoto trestu vždy zatloukly do zápěstí a to do dvou míst. Pokud měl kat zkušenosti, vrazil dlouhý hřeb do prostoru mezi kostmi, jemuž dnes anatomie říká Destotův prostor. Hrot hřebu tento prostor roztáhl, ale nic nepřerazil, nanejvýše přerušil mediánní nerv, v důsledku čehož se palec křečovitě zkroutil do prohlubně dlaně. Pokud byl kat méně zručný, hřeb vrazil mezi radius a cubitus. v obou případech však bylo přichycení pevné. Pokud by byla osoba přibita za dlaně, svalovina by se vahou těla protrhla a oběť by s kříže spadla. Pokud jde o nohy, ty se přibíjely různě. Buď byly položeny vedle sebe a každá přibitá zvlášť jedním hřebem, nebo byly překříženy přes sebe a přibity najednou, u čtverhranných křížů byly roztaženy. Provádělo se také ukřižování hlavou dolů v měkkých půdách, kdy se tak těžiště přeneslo a kříž byl stabilní. V Římské říši zavedli u přibití nohou zvláštnost, že nohy byly umístěny vedle sebe a hřeb projel oběma patami současně, čímž tělo vypadalo překříženo. Rozdíl od křesťanských vyobrazení a techniky popravy na kříži byl i v tom, že na obrazech nese Ježíš kříž v celku, ale v praxi odsouzenec nesl po zbičování na místo popravy jen vodorovné horní břevno, zvané *patibulum*. Svislá část zvaná *stips* již byla zatlučená na místě popravy do země. Na místě popravy byl odsouzený přivázán k *patibulu* provazy, nebo přibit hřeby do zápěstí a toto *patibulum* s odsouzencem bylo pomocí kladky vytaženo nahoru, kde zapadlo do výřezu v *stipsu*. Po zavěšení byly přibity nohy. Nohy se však nikdy neopíraly o podpěru jako na svatých obrazech, protože by to odporovalo smyslu ukřižování, kdy se odsouzenec nemohl vzepít o podporu

a udusil se. Vzepření o hřeby na rukou i nohou bylo bolestivé. Hrudní koš byl plný vzduchu a nemohl se vyprázdnit. Ukřižovaným se proto k urychlení smrti a snížení trápení, které trvalo i 3 dny, přivazovalo na nohy závaží, nebo jim byly přerazeny kosti holenní a lýtkové na nohou a tím bylo znemožněno i nepatrné vzepření k nádechu. Židovský zákon rovněž umožňoval podávat odsouzenici nápoj otupující mysl, aby se bolest zmenšila. Vzpomeňme, že podle Bible bylo Ježíšovi podáváno víno smíchané s drogou a po ukřižování ocet. Odsouzenec byl ponechán na kříži, dokud se úplně nerozpadli. Při vzpouře otroků vedené Spartakem v roce 75 př. Kristem ukřižovali Římané šest tisíc otroků podél cesty z Capuy až do Říma.

Křesťanské svátky oslavují život Ježíše Krista. Jedná se zejména o **Advent**, což je období přípravy na Vánoce a na začátek církevního roku. **Vánoce**. (25. prosince) Oslava Ježíšova narození. **Velikonoce** neboli **Boží hod velikonoční**, hlavní křesťanský svátek oslavující vzkříšení Ježíše. Datum se každý rok mění podle výpočtu spojeného s úplňkem, a proto se svátky vztahující se k Velikonocím také mění. **Půst** je čtyřicetidenní příprava na Velikonoce, jež odpovídá 40 dnům, které Ježíš strávil v poušti předtím, než zahájil svá veřejná kázání. **Květná neděle** je první den svatého týdne před Velikonocemi. Označuje den, kdy Ježíš přijel do Jeruzaléma a byl přivítán davy, které ho zdravily palmovými listy. **Velký pátek** je slavnostní připomínka Ježíšovy smrti na kříži. **Nanebevstoupení Páně** je oslava vystoupení Ježíše na nebesa 40 dní po Velikonocích. **Svatodušní svátky/Svatodušní neděle**, oslava dne, kdy bůh seslal na apoštoly Ducha svatého, 10 dní po Ježíšově nanebevstoupení. **Svátek nejsvětější Trojice**, první neděle po svatodušních svátcích oslavující nejsvětější Trojici.

Obrázek 2.1 Historický vývoj křesťanských církví

ÚKOL K TEXTU

Dokážete identifikovat podstatné rozpory v katolických a evangelických církvích? Jaký je vztah těchto dvou církví k matce Boží. Čím se liší symbolika evangelických a katolických církví? Může být knězem i žena? Může se kněz oženit?

ISLÁM

Islámské náboženství (v překladu odevzdání se do vůle Boží). Vzniklo okolo roku 622 našeho letopočtu, kdy působil Prorok Mohamed. Uvádí se, že má dnes až

miliardu věřících. Na rozdíl od křesťanství nemá vysvěcené kněze, duchovní pastýři jsou laici uznáváni pro své morální a intelektuální kvality. Mohamedova nauka je dána v Koránu. Devadesát procent muslimů jsou sunité (ortodoxní) a nejnámější menšinou jsou šiité (přivrženci). Rozdíl je v tom, že sunité se řídí výroky Proroka Mohameda zaznamenanými jako hadíthy (tradice) a šiité jsou přesvědčeni o božské neomylnosti každého, kdo je jejich současným vůdcem (imánem). Oporou šiitů je Irán (100%) a Irák (55%). Fundamentalisté jsou šiitská sekta, která hlásá absolutní oddanost koránu, jak jej interpretoval poslední ajatolláh Chomejní. Ten mimo jiné uvedl, že se veškerý islám, popřípadě celý svět musí podrobit vůli Allahově a dosažení tohoto cíle má být za předpokladu, že všechny vlády včetně muslimských jsou nelegitimní, neboť nejsou založeny na bezpodmínečné podřízenosti Alláhovi, respektive Chmejnimu, je nepředstavitelná jakákoliv koexistence muslimské a světské vlády. Je povinností trestat smrtí všechny provinilce islámu po celém světě, zvláště islámské kacíře.

Mezi Muslimské svátky patří zejména **Ramadán**. Ramadán je devátý měsíc islámského lunárního kalendáře a jeho začátek závisí na okamžiku zpozorování nového měsíce. Ramadán byl měsícem, ve kterém byly proroku Muhammadovi zjeveny první verše svatého koránu. Muslimové se za bílého dne postí po dobu všech 29 nebo 30 dní tohoto měsíce. Pro muslimy je to doba, kdy se snaží více si uvědomit sílu Alláha a kdy praktikují sebekontrolu. Svátek íd al-fitr označuje konec Ramadánu. Dále slaví **Hadždž**. Je to každoroční pouť do Mekky, která se vykonává mezi sedmým a třináctým dnem měsíce dhú'el-hidždža, dvanáctého měsíce islámského lunárního kalendáře. Jak přikázal Alláh, pouť je povinná pro každého dospělého muslima, který ji musí vykonat alespoň jednou ve svém životě. Pouť vede z Mekky do Arafátu, do Muzdalify, do Mína a zpět do Mekky. Hadždž je cesta individuální sebeobnovy, inspirovaná oddaností všemocnému Alláhovi a uvědoměním si jeho všemocnosti. Svátek íd al-adhá vyznačuje konec pouti hadždž. Svatá kniha Islámu je Korán, doslovný překlad názvu "al-kur'án" označujícího islámský svatý text je "to, co má být recitováno". Muslimové věří, že korán je kalám Alláh (slovo boží), jak bylo zjevováno proroku Muhammadovi po dobu 22 let prostřednictvím anděla Džibríla (Gabriela). Muslimové věří, že do Muhammadovi smrti (632 n. l.) byl zjeven celý text koránu. Hlavními tématy koránu jsou: bůh a monoteismus (tawhíd); jiné "duchovní" bytosti jako andělé, satan, džinové; proroci boží, které bůh seslal lidstvu jako "varovatele"; poslední soud a posmrtný život; život muslimské komunity, včetně liturgických, sociálních a právních témat. Korán je islámská primární teologická a právní autorita.

Známe pět pilířů islámské víry. „Šaháda“ znamená vyznání víry, modlitba je „salát“, almužna „zakát“, půst „sawm“, pouť do Mekky „hadži“ a dodatkovou zásadou je svatý boj „džihád“. Džihád zahrnuje veškeré činnosti směřující k upevnění víry. Mezi ně patří také džihád mečem, který obsahuje prosazování islámu vedením války za účelem šíření víry. Ideálem je dosažení Boží vlády nad celým světem. Muhammad nezanechal bližší vysvětlení, každý islámský terorista proto o sobě tvrdí, že je bojovníkem Božím a každá teroristická akce je považována za svatou válku proti nevěřícím. Bojovníky jsou mudžahidiové na cestě Boží.

Islámský kalendář byl zaveden chalífou Umarem roku 637. Jeho počátek byl stanoven na rok 622 (hidžra). Islámský kalendář je lunárním kalendářem. Má 12 měsíců, o délce střídavě 30 a 29 dnů. Jeho rok má tedy 354 dnů a je o 11 dnů kratší než rok Gregoriánského kalendáře. Oba kalendáře se tak vůči sobě

pohybují. Přibližně jednou za 33 let se rozdíl mezi letopočty sníží o jeden rok. Měsíce v Islámském kalendáři jsou: 1) al-muharram, 2) safar, 3) rabí' al -avval, 4) rabí ath-thání, 5) džumádá l-úlá, 6) džumádá l-áchira, 7) radžab, 8) ša'bán, 9) ramadán, 10) šauvál, 11) dhú l-ka'da, 12) dhú l-hidždža. Roky obou kalendářů si vzhledem k rozdílné délce nikdy přesně neodpovídají. Převody letopočtů lze použít následující vzorce:

$$G - \text{gregoriánský kalendář} \quad G = \frac{32 \cdot I + 20526}{33}$$

$$I - \text{islámský kalendář} \quad I = \frac{33 \cdot G - 622}{32}$$

ÚKOL K TEXTU

Víte, kolik manželek může mít v současnosti muž věřící v Islám? Kdo má v Islámské rodině rozhodující slovo po otci?

HINDUISMUS

Hinduismus není jen náboženství, nýbrž se vztahuje k veškeré civilizaci hinduistu. Hindu je perské slovo a znamená "Ind". Hinduistická civilizace se vyvinula z védského náboženství indoevropských přistěhovalců nebo dobyvatelů, kteří se počali usídlvat ve druhém předkřesťanském tisíciletí v Indii a dále až do dnešní doby. Během dlouhodobých kontaktu s Drávidy, indickým původním obyvatelstvem, s islámskými dobyvateli, kteří od 12. stol. po Kr. zakládali v Indii islámské státy, a nakonec s britskou koloniální mocí, která rozšířila r. 1858 svou vládu na celý subkontinent, přijímali množství vlivu. Hinduismus, náboženství, životní styl, literatura, umění. Liší se od jiných světových náboženství hned v několika směrech. Především nemá zakladatele a dokonce není možno ani zjistit, kdy přesně vznikl. Vyvinul se v průběhu druhé poloviny prvního tisíciletí před Kristem. Slovo "hinduismus" je arabského původu a jeho původním smyslem bylo odlišit na území, která v Indii opanoval islám, místní "nevěřící" od muslimů. v hinduismu neexistuje církev nebo nějaká jí podobná organizace. Hinduismus nekanonizoval žádný soubor svatých písem. Někdy slyšíme hovořit například o Bhagavaghítě jako o hinduistické Bibli, ale to je metafora. Je založen na přesvědčení o základní nerovnosti lidí. Podle nich stvořil Stvořitel Brahma hned čtyři lidské bytosti, představitele čtyř společenských stavů – varn – neboli kast, s navzájem zcela odlišnými úkoly a postavením.

Určit, co je posvátným textem pro Hinduisty, je složité. Výchozím textem jsou Védy, což jsou spisy, které vznikaly zhruba mezi lety 2000 -500 př. n. l. (Od toho naše věda – v původním hinduismu se jednalo o znalost jak uctívat bohy a jak je přimět, aby člověku pomáhali). Jedna z řad komentářů k védám jsou Upanišády. Slovo upanišády obsahuje určitou ideu skrytého učení. Toto učení se týká především vědomosti o tom, jak dosáhnout vysvobození z pozemské existence, tedy jedná se především o rozpracování učení o převtělování. Asi nejznámější a zároveň nejposvátnějším textem pro Hinduisty je Bhagavaghíta. Jedná se o epos, který obsahuje dialog mezi Kršnou a bojovníkem Ardžunou. v tomto spisu je poprvé v hinduismu pojem osobního boha, kdy tímto bohem Bhagavagítý je Višnu či jeho inkarnace Kršna. Cílem átmanu – tedy lidského jedince je, aby se jeho duše navrátila ke svému původnímu zdroji – k brahma. Pokud se toto

nestane, je átman odsouzen k tomu, aby po smrti pokračoval v jiných tělech v koloběhu stále nových reinkarnací. Důležitým učením hinduismu je zákon karmanu – tedy učení o odplatě. Jde o to, že celková kvalita skutků, které člověk během své pozemské existence dělal je v okamžiku fyzické smrti rozhodující v jaké podobě se znovu narodí, do jakého tvora se přestěhuje jeho átman. Karmanový zákon je pojímán jako neúprosný řád, který trestá každé zlo a odměňuje každé dobro. Čím lepší skutky člověk v životě konal, tím hodnotnější a radostnější bude jeho znovuzrození, neboť každý čin přináší své ovoce odpovídající jeho kvalitě.

ÚKOL K TEXTU

Jaký model chování k zvířatům určuje karma? Víte, které zvíře je v Indii posvátné?

BUDDHISMUS

Počátkem buddhismu je působení Gotamy zvaného Buddha (Probuzený). Přesné časové údaje však nejsou ustáleny, ale Buddhův život se nejčastěji klade do druhé poloviny 6. stol. př. n. l. Podle ustálené legendy s historickými kořeny se měl narodit na dvoře lokálního knížete ve městě Kapilavastu na severu indického poloostrova. Když jednou, jako mladý dospělý člověk, opustil palác, poznal za jeho hranicemi různé formy utrpení, jehož byl do té doby ušetřen, a rozhodl hledat pro sebe i pro jiné bytosti cestu z koloběhu životů, který je zároveň koloběhem strasti. Cesta, již mu ukázali hinduističtí asketové, ho nedovedla k cíli. Postupoval pak vlastní cestou, jež bývá označována za umírněnou či střední, a dospěl k probuzení (bodhi). Tato událost bývá někdy také nepřesně interpretována jako osvícení. Poznání, k němuž došel, sděloval pak všem, kteří byli ochotní poslouchat. Tak vytvořil kolem sebe okruh žáků, kteří se vzdali všeho, aby dospěli k cíli, mnichů, respektive lidí, kteří na sebe vzali v té či oné míře mnišské závazky. Toto společenství se jmenuje Sangha. Nauka a praxe, již Buddha lidstvu přinesl, se v buddhistickém světě označují výrazem Dharma (resp. Dhamma) - zákon, řád. Buddhovo učení je zaznamenáno v tzv. Tipitakách tedy Třech koších. Základy buddhistického učení formulují "čtyři posvátné pravdy", které vyložil Buddha.

ÚKOL K TEXTU

Které státy současného světa jsou převážně Buddhistické?

Problematika fundamentalismu v Islámu

Vzhledem k pozornosti věnované v poslední době všemu islámskému a arabskému, nelze vyslovit striktní spojení slova fundamentalistický a filozofie teroristů z Al - Kajdy. Pojem fundamentalistický vyjadřuje „návrat k základům“ Ti, kteří odpalují bomby ve vlacích a autobusech a v nákupních centrech se však nevracejí k základům islámu. Vytvářejí vlastní učení a pasážemi z Koránu ospravedlňují zpětně svou válku. Fundamentalismus nalezneme ve všech náboženstvích, například křesťanští mniši v uzavřených řádech, vyznávající chudobu, odříkání, zdrženlivost a poslušnost, to jsou také fundamentalisté. Asketové (fundamentalisté) se vyskytují ve všech náboženstvích, ale nikdo neprosazuje masové vraždění. Touha vrátit se k základům neznamená terorismus,

protože v žádném náboženství včetně islámu základní účelní neprosazuje masové vraždy.

Je tedy otázka jak nazvat současné teroristy - Džihádisty? i toto není přesné označení. Džihád existuje, ale má přesná pravidla. Buď se jedná o osobní boj v nitru člověka, který chce být lepším muslimem, to je však zcela neagresivní. Druhá varianta džihádu znamená skutečnou svatou válku, ozbrojenou obranu islámu. K tomu se hlásí teroristé, některá pravidla však úmyslně z textu Koránu vynechávají. Skutečný džihád může vyhlásit jedině legitimní koránská autorita a ověřenou a přijatou pověstí. Tou není Bin Ládin a jeho přívrženci. i kdyby Západ skutečně napadl, poškodil a ponížil islám, a tedy všechny muslimy, pravidla zůstávají v platnosti a Korán je v tomto směru naprosto striktní. Je zakázáno napadat a zabíjet ty, kteří se nebrání a nic neudělali. Je zakázáno brát rukojmí a je zakázáno týrat, mučit a zabíjet vězně. Teroristé z Al-Kajdy toto všechno však dělají denně. Je také zajímavé, že ve své válce zabili více muslimů než křesťanů a židů.

Teroristy z Al- Kajdy lze tedy nazývat maximálně „Noví džihadisté“, protože vymysleli nesvatou válku mimo zákony svatého Koránu. Pravý džihád totiž není brutální. Nesprávný je také výklad, při kterém se pumoví atentátníci – sebevrazi obětují. v rámci džihádu je možné zemřít jako *šahíd*, neboli mučedník, bojující za islám v oprávněně vyhlášeném džihádu. Jasná jsou však i zde Koránem stanovená pravidla. Bojovník nesmí zemřít vlastní rukou, ani když se přihlásil do akce, z níž není návratu. Bojovník nesmí znát čas a místo své smrti. Sebevražda je islámem výslovně zapovězena. Mohamed za svého života rezolutně odmítl požehnat tělu sebevraha, i když tento muž ukončil svůj život, aby se vyhnul otupující agonii své nemoci. Ti, kteří spáchají masovou sebevraždu nevinných a zároveň sebevraždu, skončí podle Koránu v pekle a nikoliv v ráji a společnost jim tam budou dělat falešní kazatelé Al- Kajdy a jejich imánové.

Fenomén šíření víry islámu po staletí ohrožoval jihovýchodní Evropské hranice. Muslimská tradice vychází z pojetí dvou území. Území míru je již pod vlivem islámu a území války (*dar al-harb*), kde ještě islám není. Na území války je povoleno násilné šíření islámu. Poprvé se o tom, že si křesťané a židé zvolili špatnou cestu, zmiňuje prorok Muhammad, který umírá v roce 632 a zanechává v ústní podobě sbírku textů (Korán). Je v něm znát inspiraci židovstvím a křesťanstvím upraveném na arabské podmínky.

Dnes jsou nejznámější tyto islámské teroristické organizace: Al-fatáh – Vítězství, Abú nidala – Arabská revoluční brigáda, Organizace 15. května, Jednotka 17, Palestinská osvobozenecská fronty, Demokratická fronta za osvobození Palestiny, Lidová fronta za osvobození Palestiny, Fronta lidového zápasu, Hamas – hnutí islámského odporu, Hizballáh – Boží strana, palestinský islámský džihád

Existují však i jiné teroristicko-islámské skupiny s rozdílným cílem. Jde například o GIA – Islámskou ozbrojenou skupinu, usilující v Alžíru od roku 1992 o svržení civilní vlády a nastolení islámského vedení. Svržení Egyptské vlády a nastolení islámu má za cíl skupina Džamá'aislamija. Pod názvem Al-džihád existuje skupina likvidující vládní úředníky Egypta. v oblasti jižních Filipín operuje skupina Abú sajafa s cílem nastolit islámskou vládu na Filipínách. (stát Mindanao).

Nezanedbatelný je počet sebevražedných teroristických útoků podporovaný skrytě, ale i otevřeně vládou některých arabských států. Sebevražední atentátníci,

kteří jsou v arabských zemích považováni za mučedníky. Dřív se etablovali sebevrazi jen mezi muži bez rodiny a vzdělání. Dnes chodí své tělo do Izraele odpálit i otcové rodin. Tím zabezpečí své potomky a jsou oslavováni v tisku i ve školách. Sadám Husajn natolik podporoval palestinský terorismus, že umožnil zdarma členovi pozůstalé rodiny sebevraha univerzitní vzdělání v Iráku a rodina atentátníka dostala dvacet tisíc dolarů.

ÚKOL K TEXTU

Co znamená Džihád? Jaká jsou další stěžejní ustanovení Islámu? Je dovoleno Islámem spáchat věřícím sebevraždu v rámci sebevražedného útoku?

Nebezpečí jednosložkového terorismu

Nejnámějším představitelem jednosložkového terorismu je tzv. protipotratový terorismus. Na něm lze pochopit i princip jednosložkových teroristických hrozeb obecně. Protipotratový terorismus se v historii vyskytoval pouze v některých vyspělých zemích, jmenovitě ve Spojených státech amerických, Kanadě a Austrálii. První protest se uskutečnil v červnu 1974 v Northern Virginia Woman's Medical Center ve Fairfaxu ve Virginii v USA. v roce 1975 bylo poprvé zatčeno šest žen protestujících u ženské kliniky v Rockville, Marylandu. První čin proti potratům, který bychom mohli považovat za terorismus, bylo žhářství provedené na potratové klinice Planned Parenthood v St. Paul, Minnesotě v roce 1977. Během následujících šesti let se ve Spojených státech uskutečnilo 8 bombových útoků, 13 trestných činů žhářství a 5 pokusů o žhářství či bombový útok. 12. srpna 1982 byl v Illinois třemi pachateli unesen a po 8 dní zadržován doktor se svou ženou. Vůdce skupiny byl Don Benny Anderson a poprvé byla touto skupinou použita přezdívka Army of God. v roce 1984 páchané násilí kulminovalo, na různé cíle bylo nastraženo 18 bomb, provedeno 6 činů žhářství, 6 pokusů o žhářství či bombový útok, 23 vyhrožování smrtí a 70 vloupání se či vandalizmu na potratových klinikách. Otázkou je, zda lze tyto činy považovat za akty terorismu, neboť vyšetřující policejní orgány o terorismu nemluví. V případě únosu o teroristický čin určitě jde, neboť pachatelé z tohoto činu neměli přímý zisk, přihlásili se k (i když doposud neexistující) skupině a jejich čin měl vyvolat v cílové skupině strach.

V devadesátých letech dochází poprvé k použití střelných zbraní. Stalo se tak 28. prosince 1991, kdy byli postřeleni dva zaměstnanci Central Health Centra ve Springfieldu, Missouri. O dva týdny později je v Houstonu postřelen Dr. Douglas Karpen u potratové kliniky Womens Pavillon. Zbytek 90. let je ve znamení prudkého nárůstu útoků na životy doktorů a jiných zaměstnanců potratových klinik, v tomto desetiletí bylo takto spácháno 8 vražd a 19 pokusů o vraždu. K těm, jež vyvolaly silnou pozornost médií a široké veřejnosti, patří vražda spáchaná Paulem Hillem a bombové útoky Erica Roberta Rudolpha. Prvně jmenovaný nejprve v roce 1993 vydal "Defensive action statement", v němž ospravedlňuje útoky na život doktorů, a rok později zavraždil doktora Pensacola kliniky a jeho eskortu. Eric Robert Rudolph uskutečnil v 90. letech čtyři bombové útoky. První v roce 1996 na olympijských hrách v Olympic Central parku v Atlantě, při něm zahynul 1 člověk a 100 lidí bylo zraněno. Druhý útok z 16. ledna 1997 byl namířen proti Women's Clinic v Sandy Springs, přičemž zákeřnost útoku umocňuje použití druhé, se zpožděním načasované bomby. Výsledkem útoku bylo 7 raněných. 21. února nastražil opět 2 bomby, tentokrát v lesbickém

klubu Otherside Lounge v Atlantě, přičemž první bomba zranila 7 lidí a druhá byla našťastí pyrotechniky včas zajištěna. Poslední útok spáchal 29. ledna 1998 na New Women All Women klinice v Birminghamu, Alabamě. Při tomto útoku zahynul jeden člověk (policista mimo službu) a další (zdravotní sestra) byl zraněn. Pozoruhodné je, že Eric R. Rudolph policii dlouho unikal, až se nakonec dostal na seznam deseti nejhledanějších zločinců FBI. Nejspíše díky podpoře místního obyvatelstva a své rodiny se ještě dlouho poté skrýval v Apalačských horách v Severní Karolíně, kde nakonec FBI zřídila pátrací skupinu - Southeast Bomb Task Force. Ta podezřelého marně hledala další rok, poté svou činnost ukončila. Dopaden byl náhodným policistou v květnu roku 2003.

Od roku 2000 ve Spojených státech nedošlo k útoku protipotratových teroristů na životy zaměstnanců klinik. v 90. letech se protipotratové násilí poprvé objevuje také mimo území USA a to u nejbližšího souseda - v Kanadě. v roce 1988 se podle rozhodnutí Nejvyššího soudu Kanady zrušil zákaz provádění potratů na jejím území. To vedlo k zakládání klinik a v 90. letech k růstu odporu proti tomuto novému fenoménu. K prvnímu útoku došlo v roce 1992, kdy nastražená bomba zničila Toronto Abortion Clinic, patřící Dr. Henrymu Morgentalerovi. Pachatel činu nebyl odhalen. Mezi léty 1994 a 1997 došlo v Kanadě třikrát k ostřelování doktorů, přičemž v každém z případů byly oběti zraněny. Vyšetřování ale začalo být efektivní až po podobně provedených útocích v letech 1997 a 1998 v New Yorku, přičemž poslední představuje vraždu Dr. Barnetta Slepiana v jeho vlastním bytě. Teprve tehdy přišla kanadská a americká tajná služba na podezřelého - Jamese Koppa - který byl později v roce 2001 zatčen v Paříži a následně v USA odsouzen k doživotnímu trestu. v roce 2000 také došlo k prvnímu opakovanému útoku na jednoho člověka - lékaře Dr. Garsona Romalise, který byl dvakrát pobodán.

V červenci 2001 se poprvé protipotratové násilí objevilo mimo severoamerický kontinent - v Melbourne, Austrálii. Šlo o útok Petera Knighta, který nejprve zastřelil jednoho člena ochranky Melbourne Australia kliniky a poté začal ohrožovat další personál, dokud nebyl zneškodněn dvěma muži přítomnými v čekárně. Byl ze svého činu usvědčen a odsouzen k doživotnímu vězení.

Extremisté představují pouze malou část hnutí proti potratům. Organizovanost všech protipotratových hnutí je velmi složitá, obdobně tomu také je s organizovaností extremistů, jež mimo jiné přerůstá do neextremistické části protipotratového hnutí. Jedinou organizací, kterou můžeme bez výhrad považovat za nositele protipotratového teroristického násilí, je Army of God tj. Boží Armáda. Toto hnutí ve svých prohlášeních otevřeně vyhlásilo ozbrojenou válku "child killing industry", tedy "průmyslu na vraždy dětí". Přestože o cílech skupiny není pochyb, můžeme pochybovat o charakteru tohoto hnutí. Je totiž sporné, zda se jedná o skutečnou organizaci, nebo zda jde pouze o neorganizovanou skupinu různých protipotratových násilníků. Důležitým dokumentem potvrzujícím existenci Army of God je její příručka, která poskytuje detailní instrukce k různým destruktivním a sabotážním útokům na potratová zařízení.

První útok Army of God je únos provedený 12. února 1982 v Illinois skupinou vedenou Don Benny Andersonem. Tato skupina se přihlásila k tehdy vznikající Army of God. Následuje v roce 1984 několik bombových útoků, z nichž většině se spojitost s Army of God nepodařilo prokázat, jistá je však souvislost žhářských a bombových útoků Michaela Braye, Thomase Spinkse a Kenetha Shieldse. v roce

1993 se Shelley Shannon pokouší zavraždit Dr. George Tiller, policie později nachází příručku Army of God schovanou na dvoře jejího domu. v tomto materiálu se také nachází poděkování Shaggy West, což je přezdívka Shally Shanon. Dalším členem této organizace je vrah James Kopp, usvědčený z vraždy Dr. Sepiana v roce 1998 v New Yorku, podezřelý dále ze dvou útoků v letech 1994 a 1995 v Kanadě. Clayton Waagner, autor více než 550 výhružných (falešně antraxových) dopisů, mnohé z těchto dopisů podepsal jako Army of God. Také k útokům Erica R. Rudolpha v letech 1996 - 1998 jsou přisuzovány Army of God, neboť média po jejich spáchání obdržela dopisy, ve kterých se Army of God k útokům hlásí.

Jisté ale je, že Army of God v jistých záležitostech organizována, neboť má své internetové stránky a také vydává své publikace. Její vedoucím představitelem je evangelický pastor Donald Spitz, známý svými protipotratovými a homofobními názory. Internetová komunikace Army of God je zajišťována právě Pro-Life Virginia, která ani své vlastní internetové stránky nemá.

Další organizací, kterou můžeme považovat za pravděpodobného strůjce několika protipotratových útoků, je Operation Save America, původně známá jako Operation Rescue. Ta byla v roce 1988 založena Randallem Terrym. Účelem této organizace bylo nejdříve zorganizovat protesty proti potratům v rámci prezidentských voleb v roce 1988, působnost organizace se ale prodloužila a dnes mají její příznivci za sebou 50000 uvěznění v celých Spojených státech. Po vnitřních rozporech přebírá v roce 1994 vedení Flip Benham. Oba její vůdcové byli v mnohých státech vězněni pro obtěžování a násilné demonstrace. Je jí připisováno mnoho útoků, z mediálně známých můžeme jmenovat dva žhářské útoky v únoru roku 1995 v Kalifornii, z nichž jeden byl načasován na den zahájení procesu s Johnem Salvim, nakonec usvědčeným z teroristického útoku v Brookline, MA v prosinci 1994.

Missionares to Preborn je organizace, jež vznikla jako větev Operation Rescue a postupně se oddělila v samostatnou organizaci. Její hlavní představitel je Matt Trehwella, který byl mimo jiné vyšetřován FBI ve věci násilí páchaného na klinikách. Tato organizace také jako jedna z mála schválila vraždu doktora Davida Gunna z roku 1993. Je také spojována s žhářskými útoky na potratové kliniky v Kalifornii v roce 1995. Kalifornský senátní výbor pro výzkum také uvádí její napojení na organizaci Army of God. (deGiere 2001)

S organizací Operation Save America byla také spřízněna organizace Pro-Life Action League. Ta sice ve svém programu hlásá nenásilnou snahu o zabránění potratům, avšak její předseda Joseph Scheidler je spojován s organizací útoků na kliniky. Byl za ně také 16-krát vězněn a musel uhradit škody v hodnotě přes \$250 000. Je podezřelý také z bombových útoků.

Podstatné akcí jsou také tzv. White Rose Banquet - setkání militantních aktivistů z různých protipotratových hnutí, které bylo pravidelně organizováno během ledna 1996 až 1998. Na tomto banketu bylo veřejně propagováno násilí proti potratovým klinikám. Hlavní pořadatelé tohoto setkání jsou podezřelí z působení v pravděpodobně nejnebezpečnější protipotratové organizaci Spojených států amerických - Army of God. O úrovni a náladě banketu vypovídá "ocenění", které v roce 1998 na tomto banketu Bray předal Spitzovi za jeho zásluhy na organizaci banketu, a to "smažené předkožky Filištinů" (ve skutečnosti smažené kusy vepřové kůže).

Právní předpisy v ČR jsou v oblasti potratů liberální. Podle platného zákona č. 66/1986 Sb. ve znění změn a doplnění může žena požádat o provedení potratu bez omezení do 12. týdne těhotenství. Do 24. týdne těhotenství je možné provést potrat z genetických důvodů. Je-li ohrožen život matky nebo je prokázáno těžké poškození nenarozeného dítěte nebo nenarozené dítě je neschopno života, je povoleno potrat provést během celých devíti měsíců těhotenství.

Počet nábožensky věřících u nás v porovnání s jinými zeměmi není příliš vysoký. Z celkového počtu muži bylo v roce 2001 absolutně věřících 28,6 %, žen 35,5 %. Přitom v roce 1991 bylo věřících 40,7 % mužů a 47,0 % žen, což znamená, že věřících v naší zemi radikálně ubývá. Ze statistik také vyplývá, že podíl věřících z úhrnu (tedy dané věkové skupiny) ve věku mezi 15 a 50 let se pohybuje okolo 10 %, u starších kolem 20 %. Přitom 83 % věřících mužů a 84 % věřících žen se hlásí k římskokatolické církvi.

Potenciální hrozba vzniku protipotratového extremismu v ČR je vzhledem k existenci liberální legislativy možná, leč velmi nepravděpodobná. Jak bylo ukázáno při popisu tohoto terorismu ve světě, je poháněn ideologií křesťanského extremismu. v České republice se však křesťanský extremismus pravděpodobně vůbec nevyskytuje, neboť křesťanství je zde spojeno spíše s tradicí, v rámci ní (alespoň v naší kultuře) můžeme propagaci násilí stěží očekávat. České církve (římskokatolická, českobratrská evangelická, československá husitská, pravoslavná a slezská evangelická) mají společný - odmítavý - postoj k potratům. Extremismus vyznačující se ideologií "násilí pro dobrou věc" však v jejich rámci zatím nebyl pozorován. Také fakt, že většina věřících je starší 50 let napovídá tomu, že víra má v ČR jinou funkci než mobilizační, jak tomu je v některých případech v USA.

Samozřejmě v ČR existují organizace protestující proti provádění potratů. Mediálně nejvýznamnější je Hnutí pro život ČR, provozující internetový portál www.news.prolife.cz. Již pojem prolife připomíná pojmosloví z amerického kontinentu, takže můžeme již na první pohled mluvit o vlivu amerického pro-life hnutí na českou společnost. Jak silný bude tento vliv v budoucnosti a zda se v ČR vytvoří také extremistická frakce tohoto názorového směru nelze jednoznačně určit. Ideologie protipotratového extremismu je založena na protestantismu, zásadní vliv mají zejména rekonstrukcionistická teologie a křesťanská identita. Odmítavý postoj k potratům je dogmaticky přijímán veskrze všemi křesťany, ideologie se spíše zaměřuje na ospravedlnění násilí ve jménu Boha. Extremisté také neuznávají zavedené oddělení státu a církve a usilují o znovuzavedení ("rekonstrukci") teokracie. Většinou se jedná o premilenisty, kteří věří v to, že Ježíš se vrátí na Zemi až po tisíci letech náboženské vlády. Mnozí protipotratoví extremisté bojují také proti svobodě sexuality, zejména proti homosexuálům apod. Některé ideologie (např. křesťanská identita) jsou také spojeny s rasismem.

V České republice se protipotratový extremismus prozatím nevyskytuje, ale můžeme pozorovat expanzi "pro-life" hnutí do střední a východní Evropy a zemí bývalého Sovětského svazu. "Pro-life" a "pro-choice" myšlení se u nás teprve vytváří a záleží pouze na místních organizacích a členech jednotlivých hnutí, jakou rétoriku a agendu si zvolí, a tedy s jakou odezvou se následně ve společnosti setkají.

ÚKOL K TEXTU

Znáte z medií projevy boje s potraty také v České republice? Které projevy si pamatujete?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Vzhledem k rostoucímu rozsahu a závažnosti teroristických útoků, narůstajícímu transnacionálnímu charakteru teroristických seskupení a jejich zvětšující se mobilitě si boj proti nim vyžaduje širokou mezinárodní spolupráci a informovanost veřejnosti. V první části této studie se zabýváme rozбором fenoménu terorismu, tedy jeho definicí, strategií a taktikou. V následujícím textu se studenti seznámili s hlavními směry současného terorismu a rozdělením fundamentalistických teorií včetně nejzávažnějšího fundamentalismu v Islámu. V závěru kapitoly se studenti seznámí s principy jednosložkového terorismu a jeho celosvětovým projevům.

OTÁZKY.

1. Které znáte základní typy terorismu?
2. Jakým způsobem se odlišuje terorismus od kriminální činnosti?
3. Jaká jsou v Evropě možná ohniska terorismu? Co je jejich motivací?
4. Co je cílem celosvětové sítě Islámského fundamentalismu?

ÚLOHA Č. 1.

Nejnámějším teroristou je dnes nepochybně Usama bin Ladin. Asi 45letý muž původem ze Saudské Arábie, který je jedním z 20 synů stavebního magnáta Muhammada bin Ladina. Znáte nějaké další teroristy?

ÚLOHA Č. 2.

Baskicko představuje území, o jehož úplnou autonomii se pokouší ETA. Kde se Baskicko nachází a co si představujete pod pojmem „prázdninová válka“?

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Ze kterých zemí teroristé nejčastěji pocházejí? Co může být určující? Mohou mít teroristé také cíle v České republice? .

3. Sociálně patologická hrozba iredentismu

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- Jaké jsou hlavní principy terorismu a jejich historický vývoj;
- Jaké jsou typy terorismu a jejich ideové základy;
- Jaká jsou požadavky teroristů;
- Hlavní náboženské směry vyskytující se v terorismu.

BUDETE SCHOPNI:

- Porozumět problematice terorismu a jednotlivých směrů,
- Porozumět a rozlišit terorismus od extremismu a kriminálního jednání;
- Pochopit základní principy jednotlivých náboženských směrů mající vliv na terorismus a rozlišit je.

KLÍČOVÁ SLOVA TÉTO KAPITOLY:

Fundamentalismus, náboženství, zastrahování, agresivita, euroarábie, džihád.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM.

Většina z Vás slyšela o Mnichovské dohodě. Záboru Sudet a někteří možná vědí, že v roce 1938 došlo rovněž k záboru Jablunkovská Poláky a jižního Slovenska Maďary. Nelze se však domnívat, že tyto snahy byly v historii ojedinělé a nemůžeme se s nimi setkat i v jiných částech světa a v jiné době. V důsledku migračních pohybů v posledních letech vznikají na území jednotlivých států menšinově osídlené území a zde se může do budoucna jednat ze sociologického hlediska o problematický fenomén. V této kapitole se dozvíte další informace o fenoménu zvaném iredentismus a jeho historické projevy ve společnosti.

Samotný pojem iredentismus označuje snahy o připojení části území státu k většímu celku, přičemž potenciálně připojované území a cílové území obývá stejná rasa obyvatel. Iredentismus je spojen s náboženstvím, vznikl jako průvodní jev národní emancipace a realizace národních zájmů v 19. století, vedl například ke vzniku Itálie. V současné době představuje omezenou latentní hrozbu pro řadu evropských režimů. Iredentismus je však také radikální ideologií usilující o připojení části jiného státu s vlastní národnostní menšinou. Název se odvozuje od italského terre irredente, „ztracené země“. Známe například hnutí italské iredenty, které usilovalo o sjednocení Itálie (1861) také připojením rakouského jižního Tyrolska, Terstu, Dalmácie a Istriie k Itálii. Lze však v současnosti také pozorovat nové iredentické zárodky, vzniklé v důsledku migračních procesů, kdy vznikly nové menšiny či diaspory.

Hovořit o iredentismu můžeme v souvislosti se snahou Albánských nacionalistů o vytvoření tzv. Velké Albánie, která zahrnuje území Černé Hory (město Ulcinj

apod.), celé Kosovo, část Srbska, polovinu Makedonie a severozápad Řecka. Jsou to území, v nichž Albánci tvoří menšiny či většiny obyvatelstva. Většinou do nich přišli ve 20. století, utíkaje před chudobou komunistické Albánie.

V souvislosti se současnou rumunskou nacionální stranou Velké Rumunsko (România Mare) je občas pořád používáno hovorové označení Velké Rumunsko. Tento název je odvozen z územních požadavků vyplývajících z rozlohy Rumunského království v meziválečném období (1918–1940), kdy rumunský stát dosáhl největšího územního rozmachu ve své historii. Jeho rozloha tehdy dosahovala 295 649 km², což je o 24 % více než dnes. Zahnutá je zde oblast Severní Bukovina v okolí Černovic, dnes Ukrajina, Besarábie, což je rozsáhlé území, jehož většinu zaujímá dnešní Moldavsko, dále severní cíp okolo Chotyna a jižní Budžak jež je součástí Ukrajiny. Severovýchodní hranice Velkého Rumunška probíhala po Dněstru, kde je Jižní Dobrudža (Kadrilater), tedy území Bulharska.

Ve světě a historii jsou známy další případy iredentismu pod názvy Velké Bulharsko, Velké Řecko. v současné době se hovoří o tzv. potenciálním iredentismu britských muslimů, nebo iredentismu v souvislosti s událostmi v Gaze. U našich sousedů lze zaslechnout diskusi o Maďarském iredentismu. Tato otázka je neustále živá a může představovat ve spojení s politickým radikalismem a mnohdy až extremismem jednu z reálných aktuálních bezpečnostních hrozeb v současném světě.

O bezpečnostní hrozbě iredentismu můžeme hovořit i v souvislosti s novodobými historickými událostmi na území dnešní České republiky. Jedná se zejména o dva významné akty radikálního iredentismu a to o tzv. německém a polském iredentismu, kterými se bude tato kapitola zabývat.

ÚKOL K TEXTU

Iredentismus do budoucna představuje značné nebezpečí, jehož potenciál roste v souvislosti s jeho aktuálními změnami v migrační oblasti. Napadá Vás, které migrační vlna, odkud a kam je nyní aktuální. Jsou s tím spojeny nějaké nároky?

Historický vývoj Německého iredentismu v Česku

Počátkem našeho letopočtu do krajů střední Evropy přišly germánské kmeny a vyhnaly Keltské obyvatelstvo, které zde žilo nejméně od 5. století našeho letopočtu. Mezi 9. – 6. rokem před Kristem ovládali dnešní české země Germáni kmene Markomanů, vedení králem Marobudem. Během 5. a 6. století přišla do oblastí střední Evropy část Slovanů, území nemuseli údajně dobývat, neboť Markomani odešli pod hrozbou Hunů do oblastí dnešního Bavorska a už se nevrátili. Slované zde narazili jen na zbytek germánských osad. Prvním významným útvarem na území Slovanů, byla Sámova říše. Významnou roli hrála Velkomoravská říše. Její panovníci se snažili udržet suverenitu a nepodlehnut vlivu západní východofrancké říše. Proto pozvali do své země byzantské učence, aby přinesli vyspělou vzdělanost jejich civilizace. To bylo zejména gestem, které mělo eliminovat vliv latinských učenců. S jejím zánikem však nemohlo nic zabránit průniku západní kultury do našich zemí. To si uvědomovali i čeští vládcí, a tak dobrovolně přijali křest (kníže Bořivoj roku 883). Češi žili ve svých zemích za vlády Přemyslovců poměrně samostatným životem. Pokud se neosamostatňovali příliš a pokud zachovávali k sousední říši přátelství

a spojenectví, nechávali je sousední králové a císařové na pokoji. Museli ale platit tribut, mírovou daň. Událost, která ovlivnila česko-německé sousedství, se odehrála za krize českého státu. Po vyhnání českého knížete Boleslava III. se rozhodl do českých záležitostí zasáhnout polský kníže a dosadil na český knížecí stolec Vladivoje. Ten požádal německého krále, aby mu udělil české země v lénu. Od té doby museli čeští panovníci žádat německé císaře o potvrzení své vlády. Šlo sice o věc většinou formální, protože panovník byl nadále volen zemským sněmem, avšak velmi významnou. Český stát byl pak pokládán za součást středověké Svaté říše římské.

Významné role začali nabývat Němci, žijící na českém území. Nejprve, za prvních Přemyslovců, kdy šlo zejména o německé duchovní. Již Kosmas ve své Kronice české vyjadřuje své antipatie vůči německým přivandrovalcům. Za vlády Přemysla Otakara I. do země přicházely houfy lidí, zakupovaly často neosídlená území a budovaly zde svá nová sídla. Šlo zejména o Němce ze Saska a Bavorska. Stěhovali se sem nejen zemědělci, ale i stavitelé, řemeslníci a umělci. Právě oni se podíleli na stavbě měst podporované panovníkem. Města se stala důležitou oporou jeho moci. Němci v nich zastávali často významná místa ve vedení radnice, Češi potom byli jen prostým lidem. To probouzelo nacionalistické smýšlení vrstev obyvatelstva a averze vůči bohatým Němcům se stupňovala. S kolonizací souviselo i šíření německého jazyka a kultury. Německý jazyk zdomácněl na dvorech českých králů.

Obzvlášť významná byla doba vlády Karla IV. Byl českým králem a německým císařem zároveň, ale za své sídelní město si zvolil Prahu. Díky němu bylo již před jeho nástupem v Praze zřízeno arcibiskupství (1344). K Čechám projevoval zvláštní náklonnost. Vydal řadu listin, ve kterých potvrdil řadu českých práv a určil vévodství olomoucké, markrabství moravské a vévodství opavské za česká léna. Roku 1348 založil v Praze universitu pro potřeby českých zemí a zvýšení prestiže Prahy. ve Zlaté bule z roku 1356 potvrdil suverenitu českých zemí. Za vlády Karlova syna Václava vyklíčilo husitské hnutí a války. Nenávist husitů byla obrácena proti bohatosti katolickým duchovním a poměrům v církvi vůbec. Na stranu katolíků se stavěla ale většina Němců v Čechách a tak docházelo ke střetům. Němci ztratili své výsadní postavení v českých zemích a jejich osídlení prořídlo.

Porážka na Bílé Hoře rozhodla o české závislosti na Habsburcích. Česko musela poté opustit řada protestantů, Čechů, ale i německých luteránů. Okamžitě se zastavilo přistěhovalectví luteránských Němců ze severu, otevřelo se však zcela pro Němce katolického vyznání. Němčina se prosazovala jako jazyk vítězů, těch kdo jsou u moci. Po třicetileté válce, která potvrdila Habsburskou nadvládu nad Čechami, se krize českého národa prohlubovala. Němci ovládli patriciát všech měst. Poněmčovalo se nejen pohraničí, ale i vnitrozemí. Německá Vídeň podporovala němčinu na celém území monarchie, považovala ji za sjednocovací pojítko státu. Velký význam hrálo německé školství. Vláda kancléře Metternicha v první polovině 19. století viděla v jakýchkoliv národních snahách nebezpečí a pokus o porušení pořádku. Po relativní volnosti okolo revolučního roku 1848 přišla opět doba útisku za Bachova absolutismu. Postupem času se německo-česká, nebo česko-německá rivalita vystupňovala. V roce 1914 přišla válka. Češi, kteří bojovali v rakouské armádě, nebyli spolehliví, dezerteři a přechody k dohodovým armádám se množily, což mělo za následek kritiku německý mluvících občanů. Češi viděli možnost osamostatnění.

Nová ČSR si v roce 1918 přinesla do vínku celou řadu závažných problémů. Největším problémem se stala však početně velmi silná národnostní menšina německá, která toužila po vytvoření německých autonomních oblastí v rámci Československa. Její předáci, němečtí obecní i městští starostové vytvářejí několik center, kde se pokoušejí uplatnit své tendence. v Sudetech vzniká Deutschböhmen, která byla nejlépe politicky organizovanou oblastí s vlastní vládou a stínovými ministry a s nespokojeností a odmítáním nových poměrů ve střední Evropě. Podobně je na jiných místech organizován Sudetenland. Böhmenwalgau a Deutschsüdmahren. Teprve zásah nově se formující české armády, policie a Sokolů zhatily všechny iredentistické snahy.

Provincii Sudetenland existující od 30. října 1918 do 19. prosince 1918 tvořilo celé Západní Slezsko, tedy Opavský kraj mimo obce s převahou obyvatel s jazykem českým, německé oblasti severní Moravy s ostrůvky Hřebečsko/Schönhengstgau a Kravařsko/Kuhländchen a části severovýchodních Čech, tedy Lanškroun/Landskrone a Králíky/Grulich. Z kraje opavského patřily k Sudetenlandu, kromě statutárního města Opava/Troppau-Stadt, soudní okresy se 100 % německy mluvících obyvatel Frývaldov/Freiwaldau, Javorník/Jauerning, Vidnava/Weidenau, Cukmantl/Zuckmantl (v celém politickém okrese Frývaldov žilo 62 obyv. s českou obcovací řečí, okres patřil do arcidiecése vratislavské/Breslau), Bruntál/Freudenthal, Horní Benešov/Bennisch, Vrbno/Würbenthal (v celém politickém okrese Bruntál žilo 49 obyv. s českou obcovací řečí), Krnov/Jägerndorf, Jindřichov/Hennersdorf, Osoblaha/Hotzenplotz, Albrechtice/Olbersdorf (v celém politickém okrese Krnov žilo 275 obyv. s českou obcovací řečí), Odry/Odrau a většina obcí soudního okresu Vítkov/Wigstadtl a menší část obcí okresu Opava – venkov/Troppau-Land (v celém politickém okrese Opava žilo 34048 obyv. s českou obcovací řečí a 60 452 obyv. s německou obcovací řečí), 7 obcí soudního okresu Bílovec/Wagstadt a 2 obce soudního okresu Klimkovice/Königsberg (celý tento politický okres Bílovec měl 41 obcí s 14337 obyv. s německou a 30299 obyvatel s českou řečí). Město Opava tvořilo ostrov v česky hovořícím území a na Sudetenland bylo napojeno koridorem. Západoslezská část Sudetenlandu měla rozlohu 2 298 km² s 259 451 obyvateli, z toho 244 121 obyvatel s německou a 7 757 obyvatel s českou obcovací řečí.

Severomoravskou část tvořily obce se 100 % německým osídlením okresů Moravský Beroun/Bärn a Rýmařov/Römerstadt a německé obce okresů Šumperk/Mährisch Schönberg, Šternberk/Sternberg a oddělených území Kravařska/Kuhländchen (okres Nový Jičín/Neutitschein) a Hřebečsko/Schönhengstgau (okres Moravská Třebová /Mährisch Trübau) napojených koridory na severomoravské území. Severomoravská část Sudetenlandu měla rozlohu 3 294 km² s 331 875 obyvateli, z toho 316 121 obyvatel s německou a 13 852 obyvatel s českou obcovací řečí.

Severovýchodočeskou část o rozloze 942 km² s 87 554 obyvateli, z toho 83 562 obyvateli s německou a 3 419 obyvateli s českou obcovací řečí, tvořilo Králicko/Grulich a Lanškroun/ Landskron.

Sudeteland měl celkovou rozlohou 6 534 km² s 678 880 obyvateli, z toho 643 804 obyvatel s německou a koridory 25 028 obyvatel s českou obcovací řečí. Dle zákona Deutschösterreich č. 40 „Umfang, Grenzen und Beziehungen des

Staatsgebieten von Deutsch-Österreich“ z 22. 11. 1918 počítal k ní také ostrov brněnský, jihlavský a olomoucký, avšak bez praktického významu.

Československá vláda se rozhodla k provedení záboru území celé provincie a v listopadu 1918 obsadila Hřebečsko/Schönhengstgau a Lanškrounsko. Moravská Třebová byla obsazena 14. 11. 1918. Dne 19. 11. došlo k demonstraci, při které československé vojsko zastřelilo 5 demonstrujících. v prosinci začalo obsazování Západního Slezska, 1. 12. 1918 Bílovec/Wagstadt, a severní Moravy, 13. 12. 1918 Fulnek, 15.12. 1918 Šumperk/Mährisch Schönberg, 16.12. 1918, Uničov/Mährisch Neustadt, 18.12. 1918, Šternberk/Sternberg. Téhož dne bylo obsazeno hlavní město Sudetenlandu Opava. Skončila tak padesátí denní existence provincie Sudetenland a na Slezsku, tedy Západním či přesněji v Opavském kraji začala opět fungovat Zemská vláda slezská respektive Zemská správní komise pod vedením vládního komisaře Josefa Šrámka a němečtí úředníci skládali do jeho rukou slib věrnosti novému státu. k tomuto kroku je také vybidla oběžníkem z 18. 12. 1918 také odstupující vláda Sudetenlandu a území se začalo osídlovat Čechy se všemi průvodními jevy kolonizace.

V dalších částech republiky vznikají obdobné německé oblasti. Dne 29. 10. 1918 se němečtí poslanci rozhodli vytvořit v severních Čechách autonomní provincii Deutschböhmen, vytvářejí vládu v čele s Paschem a později R. Lodgmannem von Auen. Dne 3. 11. 1918 na jižní Moravě vzniká Dutschmähren, v jižních Čechách Böhmenwald. Dne 29. 11. 1918 české vojsko, legionáři a Sokolové obsazují Most a zahajují likvidaci německých provincií v ČSR, které již Rakouské Německo stihlo vyhlásit za své državy a dne 14. 12. 1918 je osvobozen Liberec, asi o deset dnů později Jablonecko. Dne 4. 3. 1919 jsou protičeské demonstrace německého obyvatelstva v pohraničí, které vedly ke srážce s čs. Vojskem, jehož výsledkem je 40 mrtvých Němců a dva Češi. Teprve až dne 28. 6. 1919 byla podepsána mírová smlouva s Německem ve Versailles, v níž byla uznána nezávislost ČSR. Obdobná smlouva s Rakouskem byla podepsána 10. 9. 1919 v Saint Germain, které se zřeklo veškerých nároků na území ČSR a odstoupilo malá území na jihu Čech a Moravy. Dne 21. 9. 1919 na území republiky vzniká Deutsche Nationalpartei, která se stala novou nacionální stranou Němců. Německý iredentismus vedl nakonec k Mnichovské dohodě. (Wikipedie, otevřená encyklopedie, 2009).

ÚKOL K TEXTU

Víte co bylo obsahem tzv. Mnichovské dohody z roku 1938 a co po podpisu této dohody následovalo?

Historický vývoj Polského iredentismus v Česku

Československo-polský spor o Těšínsko se vedl mezi těmito státy od roku 1918 do roku 1958. Vrcholil v letech 1918 až 1920 a v roce 1938. s konečnou platností byl ukončen až československo-polskou smlouvou z roku 1958. v roce 2008 požadovalo Polsko vydání dalších sporných pohraničních pozemků.

Po zániku Rakouska -Uherska vznikl mezi nově vzniklým Československem a Polskem spor o území Těšínska. Po krátkém vojenském střetnutí rozhodla 28. července 1920 Velvyslanecká konference o rozdělení sporného území mezi oba státy. V roce 1938 Polsko východní část české části Těšínska vojensky obsadilo a anektovalo. Po druhé světové válce se hranice vrátily do stavu před polským

obsazením. Spor byl ukončen až uzavřením smlouvy o vzájemných hranicích v roce 1958.

Území Těšínska bylo postupně osídlováno od 6. století. Patrně koncem 9. století bylo Svatoplukem připojeno k Velkomoravské říši, po jejímž pádu nelze určit, kterému státnímu útvaru bylo podřízeno. V 10. století se území zmocnili čeští Přemyslovci, v 11. století bylo území začleněno do organizace polského státu. v procesu drolení polského středověkého státu se koncem 13. století vyčlenilo těšínské knížectví, v němž panovala boční linie Piastovců. 18. února 1327 přijal český král Jan Lucemburský od těšínského knížete Kazimíra I. území Těšínska a udělil mu jej 24. února téhož roku jako léno zpět. 24. srpna 1335 byla v Trenčíně uzavřena dohoda mezi Janem Lucemburským a zástupci polského krále Kazimíra III. Velikého, která potvrdila příslušnost Těšínska k zemím Koruny české. Polský král trenčínskou dohodu ratifikoval 9. března 1339. Jako součást zemí Koruny české se Těšínsko následně stalo i součástí Rakousko-Uherska.

V době husitské byl na Těšínsku silný vliv češtiny. v první polovině 16. století přestoupil na protestantismus těšínský kníže Václav Adam, čímž podle zásady cuius regio, eius religio (čí vláda, toho náboženství) přestoupili na protestantismus i obyvatelé Těšínska. Díky recepci polských knih se jazykem reformační náboženské agitace stala polština. V roce 1782 se na Těšínsko vrátila čeština v rámci katolického školství.

Od roku 1848 začalo národní uvědomování se autochtonního slovanského obyvatelstva Těšínska, které většinou hovořilo do dnešní doby používaným těšínským nářečím. Agitační činnost z polského centra v blízkém Krakově byla úspěšnější než vliv českých středisek národního hnutí. Proměna etnického vědomí v polské národní vědomí zasáhla jen část slovanského autochtonního obyvatelstva Těšínska. Část tohoto obyvatelstva se v odporu k polským národním snahám a pokusům spojit Těšínsko s Haličí dokonce hlásila k německému kulturnímu okruhu (tzv. Šlonzáci). Vedle slovanského obyvatelstva (hlásící se k Čechům, Polákům, Šlonzákům či bez jasného národního vědomí) na Těšínsku žilo ve druhé polovině 19. století i velké množství Němců a Židů.

Roku 1848 se polština stala vedle němčiny druhým úředním jazykem. Po roce 1867 získali Poláci v Rakousko-Uhersku privilegované postavení a počtem svých lidí na vysokých diplomatických a správních místech je předčili jedině Němci a Maďaři. Na přelomu 19. a 20. století osídlení Těšínska podstatným způsobem ovlivnila migrace spojená s industrializací. Migranti přicházeli především z polské Haliče, avšak část z nich se asimilovala do německého a později i do českého živlu. Významná část obyvatelstva stále nebyla národnostně vyhraněná a hlásila se střídavě k různým národnostem. Majitelé dolů a továren na Těšínsku dávali při obsazování atraktivnějších pracovních míst cílevědomě přednost Němcům a Polákům. Hranice českého osídlení na Těšínsku se posouvala směrem do vnitrozemí. V roce 1908 se česká Matice osvěty lidové přestěhovala z Těšína do Ostravy, české noviny byly přeneseny z Těšína do Frýdku.

V roce 1918 se území tzv. Těšínska rozkládalo na území o rozloze 2 281,6 km², kde žilo v roce 1910 podle výsledků posledního rakouského sčítání lidu 434 521 osob, z nichž 53,8% používalo jako svůj obcovací jazyk (tzv. Umgangssprache) polštinu, 26,6% češtinu a 17,7% němčinu. Uvést těšínské nářečí či jidiš jako obcovací jazyk nebylo možné. Počty německých mluvčích proto zahrnují

i židovské obyvatelstvo, hovořící německy nebo jidiš. Počty polských mluvčích zahrnují i Šlonzáky.

V době rozpadu Rakouska-Uherska se na Těšínsku Poláci prosazovali aktivněji, než Češi. 7. října 1918 polští poslanci z Těšínska Józef Londzin a Tadeusz Reger prohlásili, že polské obce chtějí do Polska, o čtyři dny později se obdobně vyjádřil polský poslanec Jan Michejda. 12. října 1918 se na schůzi v Těšíně zástupci polských politických stran usnesli na příslušnosti Těšínska k Polsku. Byl ustaven Polský národní výbor pro Těšínsko (Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego), který Těšínsko prohlásil za součást Polska a vojensky většinu Těšínska v noci z 31. října na 1. listopadu 1918 obsadil. Až 29. října 1918 byl ustaven český Národní výbor pro Slezsko, který obdobně (1. listopadu 1918) prohlásil Těšínsko za součást Československa. Československo opíralo svůj nárok o historické právo (Těšínsko bylo od roku 1339 součástí zemí Koruny české), národnostní a strategické důvody (klíčová Košicko-bohumínská dráha a zásoby uhlí). Polsko opíralo svůj nárok zejména o důvody národnostní (v posledním sčítání lidu v roce 1910 uvedla většina obyvatel Těšínska jako svůj obcovací jazyk polštinu) a žádalo právo na sebeurčení pro Poláky žijící na Těšínsku.

Napětí se stupňovalo a snaha uklidnit situaci vedla k uzavření prozatímní dohody o rozdělení Těšínska mezi oba národní výbory. Dohoda neměla prejudikovat definitivní rozhraničení území, o němž měly rozhodnout vlády v Praze a Varšavě. Podle této dohody velká většina Těšínska zatímně připadla Polsku, které tak získalo i kontrolu nad Košicko-bohumínskou dráhou, jediným železničním spojením českých zemí s východním Slovenskem. Podle některých názorů tato dohoda dělila území Těšínska podle národnosti obyvatel; tento závěr je však zpochybňován. Pod polskou kontrolou se nacházelo celkem 77% území, na němž žilo 73% polských mluvčích, 22% německých mluvčích a 5% českých mluvčích. Pod československou kontrolou se nacházelo celkem 22,7% území, na němž žilo 70% českých mluvčích, 20% německých mluvčích a 10% polských mluvčích.

Československá vláda a česká veřejnost toto rozdělení vnímaly jako dlouhodobě nepřijatelné. Polská strana byla s tímto rozdělením spokojena. Na konec ledna 1919 Polsko naplánovalo konání voleb do polského Sejmu. V rozporu s uzavřenou dohodou se tyto volby měly konat i v Polskem kontrolované části Těšínska. v souvislosti s konáním těchto voleb Polsko v jím kontrolované části Těšínska rozmístilo vojenské jednotky. Československý protest proti konání voleb jako nepřijatelném projevu státní svrchovanosti ve sporném území byl Polskem odmítnut a Československo se rozhodlo pro vojenské řešení sporu. Vypukla Sedmidenní válka a početně silnější československá vojska (hlavní polské síly v té době bojovaly na východě s Ukrajinci o kontrolu nad východní Haličí) zabrala většinu sporného území. Československý útok se zastavil na mezinárodní nátlak.

Dne 3. února 1919 československý i polský zástupce podepsali pod tlakem Dohody (která pohlížela na československou akci vesměs velmi nevráživě) nařízení o nové demarkační čáře a celé území bylo postaveno pod mezinárodní kontrolu. Demarkační čára nově stanovená dohodovou komisí byla pro Československo příznivější, než demarkační čára dosažená v prozatímní dohodě obou národních výborů. Na druhou stranu se v dohodě výslovně hovořilo o rozdělení Těšínska, což bylo pro Československo původně nepřijatelné.

Na jednáních mírové konference v Paříži československá strana argumentovala historickým právem a ekonomickou a dopravní nezbytností Těšínska pro

Československo. Polská strana argumentovala důvody národnostními, které už tak nezdůrazňovala při řešení hraničních problémů Polska na východě. Pokus řešit sporné otázky dvoustranným československo-polským jednáním v Krakově zcela ztroskotat. Bylo zvažováno řešení plebiscitem, které přijala i československá strana, přestože byl v rozporu s argumentem historického práva. Neustále se prodlužující provizorium a agitační plebiscitní kampaně vedly k radikalizaci situace.

Na situaci měla vliv i Rusko-polská válka, probíhající od února 1919. Jak se ale měnila situace na frontě v polský neprospěch, spor o Těšínsko ztrácel v Polsku na důležitosti. Pomoc Polsku ve válce byla navíc vázána na jeho souhlas s přijetím arbitráže ve všech dosud nevyřešených otázkách polských hranic.

Velvyslanecká konference vydala rozhodnutí o československo-polských hranicích, včetně Těšínska, 28. července 1920. Doposud celistvé Těšínsko bylo rozděleno mezi Československo a Polsko. Polsku připadl Bílský politický okres a část těšínského a fryštátského okresu (celkem 1 002 km² s celkem 139 630 obyvateli, z toho 61,1% hovořících polsky, 1,4% hovořících česky a 31,1% hovořících německy). Československu připadl frýdecký politický okres a většina z okresů Těšín a Fryštát (celkem 1 280 km² s celkem 295 191 obyvateli, z toho 48,6% hovořících polsky, 39,9% hovořících česky a 11,3% hovořících německy). Československu tak připadlo přibližně 56% území a 68% obyvatelstva Těšínska s tím, že největší skupina mluvčích žijících na tomto území používala jako svůj obcovací jazyk polštinu. Československé minimální požadavky (uhelný revír a Košicko-bohumínská dráha) byly přijaty. Československá strana rozhodnutí přes svůj nesouhlas podepsala též den a polská 31. července 1920. Polská strana současně předala slavnostní ohrazení, které kritizovalo nerespektování národnostních poměrů při stanovení hranic.

Po uzavření Říšského míru 18. března 1921, který ukončil Rusko-polskou válku, začala polská strana požadovat změnu hranic na Těšínsku. Východní část československého Těšínska začala být Poláky nazývána „Zaolzie“ (Zaolší - oblast za řekou Olší, viděno směrem z Polska).

Národnostní postoje v československé části Těšínska se vyvíjely především v závislosti na mezinárodní situaci. Do ledna 1934 je možné se z polské strany setkat s projevy loajality, resp. s velmi pozitivním hodnocením národnostní politiky Československa. Výrazným předělem ve vzájemných vztazích byl leden 1934, kdy byla v Polsku zorganizována kampaň k 15. výročí Sedmidenní války. Jedna kampaň střídala druhou, přibývalo útoků, sabotáží, organizovaných diverzí, docházelo k vypovídání československých příslušníků z Polska a polských z Československa. Československé orgány zabavovaly polský tisk, několik set polských železničářů bylo z národnostně smíšeného území přesunuto do českého vnitrozemí.

Je nesporný fakt, že v meziválečném období docházelo k asimilaci obyvatelstva Těšínska ve prospěch české národnosti. Hodnocení čechizace ze strany polských autorů je různé a pohybuje se od tvrzení, že polská menšina měla svá práva garantována jen formálně a československé orgány využily každé příležitosti k čechizaci polského obyvatelstva a k tvrzení, že místní polská menšina si pouze namlouvala, že je pronásledována

Naprostá většina toho obyvatelstva, které se na Těšínsku považovalo za Poláky, byla přesvědčena o tom, že region byl odjakživa polský, a že Češi a Němci se do

něj pouze přistěhovali. Rozdělení Těšínska považovali za nespravedlivé a neudržitelné. Ve druhé polovině 30. let 20. století se polské požadavky stupňovaly a vyúsťovaly až v představu o československém Těšínsku jako o území výhradní polské teritoriální expanze. Československo od roku 1920 nárok na tu část Těšínska, která byla přiřčena Polsku, nevznášelo.

Počátkem roku 1938 vznikl Svaz Poláků v Československu, který po vzoru henleinovců vystoupil s požadavkem rozsáhlé autonomie, směřující k revizi hranic na Těšínsku. Zástupci polské menšiny koordinovali na pokyn z Varšavy svůj postup s německou menšinou a slovenskými autonomisty. v Polsku se rozvinula mohutná propagandistická kampaň za připojení československé části Těšínska k Polsku. Polsko organizovalo bojový a diverzní výcvik československých Poláků, kteří měli podpořit polská vojska v případném válečném konfliktu s Československem.

Polskem anektovaná východní část českého Těšínska 21. září 1938 polská vláda formulovala své územní nároky vůči Československu. Tyto nároky byly součástí Hitlerova godesberského memoranda. Dne 30. září 1938 polská vláda zaslala československé vládě ultimátum o okamžitém vydání požadovaných oblastí a 2. října 1938 započalo obsazování východní části československého Těšínska polskou armádou pod velením Władysława Bortnowského, které trvalo až do 11. října 1938. Polsko anektovalo východní část československé části Těšínska o rozsahu 869 km²; jednalo se o celé území okresu Fryštát, téměř celý okres Český Těšín a několik obcí či jejich částí z okresu Frýdek. Nadpoloviční většina obyvatelstva Polskem anektovaného území se hlásila k české národnosti. Místní Češi a Němci byli hospodářsky diskriminováni, vyvlastňováni, propouštěni ze zaměstnání a nuceni k vysídlení, veškeré jejich národnostní projevy včetně školství, kultury či veřejného užívání mateřské řeči byly zakázány. Polština se stala jediným úředním jazykem. Přibližně 30 000 Čechů a 5 000 Němců bylo v době polského záboru donuceno odejít do zbytku Československa.

Českoslovenští Poláci své přiřčení k Polsku většinou uvítali s nadšením. Později však začali být nespokojeni s některými jevy, zejména zhoršením sociálních poměrů některých skupin obyvatel, podhodnocením koruny československé vůči polskému zlotému při výměně oběživa, omezením demokratických prvků ve veřejném a politickém životě, komisařskou správou obcí a obsazováním klíčových funkcí přistěhovalci z Polska na úkor místních Poláků. Češi založili odbojovou organizaci "Slezský odboj", jejímž cílem bylo znovuzískání československého Těšínska. Aktivity Slezského odboje na anektovaném území měly odezvu v aktivitách polských bojůvek proti českému obyvatelstvu a umožňovaly jako odvetu masově propouštět toto obyvatelstvo z práce a vypovídat jej z nyní polského území.

Období polského záboru československého Těšínska netrvalo ani rok. Po porážce Polska Německem na počátku druhé světové války oblast obsadila německá armáda a Těšínsko bylo přiřčeno k Německu. S cílem posílit česko-polské antagonismy a vzbudit vděčnost českého obyvatelstva k Třetí říši žádal říšský protektor Konstantin von Neurath u říšské kanceláře neúspěšně o připojení území bývalého československého Těšínska k Protektorátu.

Po druhé světové válce začalo Polsko opět požadovat připojení i československého Těšínska k Polsku. Hlavním argumentem Polska byl požadavek na vytvoření polského národnostně homogenního státu, který by (poté,

co bylo Polsko nuceno odstoupit Sovětskému svazu velkou část svých východních území, osídlených Bělorusy a Ukrajinci) ve svých hranicích zahrnoval všechny oblasti osídlené Poláky. Současně vznikly další československo-polské spory o bývalá německá území Kladska, Hlubčicka a Ratibořska, na kterých žila česká menšina, ale která Sovětský svaz předal do správy Polsku.

Po mnoha bezvýsledných jednáních byla nakonec na zásah Sovětského svazu v roce 1947 podepsána mezi Československem a Polskem smlouva o přátelství a vzájemné pomoci. v souvislosti s jednáním o uzavření této smlouvy Československo zastavilo připravovaný odsun přibližně 6 000 tzv. polských okupantů (Poláků, kteří se v československé části Těšínska usadili v době polského záboru v roce 1938). Podpis smlouvy zklidnil situaci, i když vzájemné napětí přetrvávalo. Ke zdrojům neklidu patřila rozsáhlá propagandistická kampaň, vedená z Polska a podněcující naděje místních Poláků na připojení celého Těšínska k Polsku.

Československo-polský spor o Těšínsko s konečnou platností ukončila Smlouva mezi Československou republikou a Polskou lidovou republikou o konečném vytyčení státních hranic, podepsaná ve Varšavě 13. června 1958. Tato smlouva byla 17. října 1958 ratifikována Národním shromážděním Republiky československé, a to ústavním zákonem č. 62/1958 Sb. o konečném vytyčení státních hranic s Polskou lidovou republikou. Platností smlouva nabyla 14. února 1959.

Přestože byl spor o Těšínsko na mezistátní úrovni vyřešen, jeho dozvuky toto vyřešení přesáhly. V roce 1968 proběhla invaze do Československa, které se zúčastnila i polská armáda. Z důvodu historických reminiscencí polská vojska na území československého Těšínska nepůsobila. Na československém Těšínsku i tak vzniklo napětí a docházelo k projevům národnostní nesnášenlivosti z obou stran. i v dnešní době se objevují sporadické polské nacionalistické hlasy, žádající připojení celého Těšínska k Polsku. (Wikipedie, otevřená encyklopedie, 2009).

ÚKOL K TEXTU

Jsou i nyní nadále vznášeny požadavky z Polské strany na území České republiky?

ČÁST PRO ZÁJEMCE.

Na našem území jsou známy i jiné pokusy o iredentismus. Jedná se například o skupinu Národopisná Morava, což byla slovácká etnografická skupina, která po okupaci zbytku Československa Německem v roce 1939 neúspěšně usilovala o přičlenění Slovácka ke Slovenskému státu a v době Protektorátu Čechy a Morava kolaborovala s německými okupačními úřady. V den obsazení českých zemí německou armádou (15. března 1939) vydal Jan Uprka a učitel Josef Vávra v Hroznové Lhotě prohlášení o příslušnosti Moravských Slováků ke slovenskému národu a suverenitě Slovenského státu (který byl vyhlášen předchozí den) nad Slováckem. Následující den zaslali Jan Uprka, Josef Vávra a Jan Ryba Adolfu Hitlerovi dopis se žádostí o připojení Slovácka ke Slovensku.

Národopisná Morava byla podporována vedoucími činiteli Slovenského státu, zejména předsedou vlády Vojtěchem Tukou a ministrem obrany Ferdinandem Čatlošem. Major Cyril Hluchý v generálním štábu slovenské armády byl pověřen úkoly souvisejícími s připojením Slovácka ke Slovensku. V Bratislavě vznikla se

stejným účelem „Vedecká společnost pre zahraničných Slovákov“. Koncepce Velkého Slovenska získávala v programu slovenské vlády stále širší prostor. Adolfu Hitlerovi bylo zasláno memorandum s žádostí o připojení ke Slovensku území v Protektorátu Čechy a Morava „obývaného slovenskými kmeny“. Ze slovenské strany se požadavek anexe východní Moravy objevil ještě v roce 1941, kdy slovenské ministerstvo obrany žádalo o posunutí „ochranné linie“ na spojnici Moravské Ostravy – výběžků Oderských vrchů – východní části Dražanské vysočiny a Pavlovských vrchů. Slovenské požadavky ale byly pro Německo nepřijatelné. Z hlediska Německa Morava tvořila most mezi Slezskem a Východní markou a Německo mělo vlastní koncepci poněmčení českých zemí.

Národopisná Morava vznikla ještě před německou okupací a jejím předchůdcem byla Moravsko-slovenská společnost. V čele Národopisné Moravy stál Jan Uprka (předmnichovský člen Národní obce fašistické a syn malíře Jožy Uprky), jehož nejbližším spolupracovníkem byl Vítězslav Rohan.

SHRNUTÍ KAPITOLY

V současné době jsou stále častěji zmiňovány hrozby iredentismu v souvislosti s pokusy o jednostranné vyhlášení nezávislosti. Jedná se například o Palestinu na Izraeli, Západní Saharu na Maroku, Podněsteří na Moldavsku, Kurdistánu na Turecku, Iráku a Iránu, Čečenska na Rusku, Abcházie na Gruzii, Náhorní Karabach na Ázerbájdžánu, Tchaj-wanu na Číně, ba i v Evropě Baskicka a Katalánie na Španělsku a Francii. K pochopení tohoto fenoménu v současnosti je zapotřebí seznámit se s německým a polským iredentismem na našem území, ale i s dalšími projevy a požadavky tohoto hnutí. V důsledku migračních pohybů v posledních letech vznikají na území jednotlivých států menšinově osídlené území a zde se může do budoucna jednat o problematiku fenomén.

OTÁZKY.

1. Co to je Iredentismus? Jaké jeho projevy znáte z historie?
2. Jaké znáte současné iredentistické snahy? Které skupiny usilují o připojení k jinému státu v současnosti.

ÚLOHA Č. 1.

Mimo iredentismus známe také autonomismus / regionalismus, což je snaha menšiny docílit územní nebo politické autonomie v rámci současného státu. Vzpomenete si na některé snahy z předchozích kapitol?

ÚLOHA Č. 2.

Známe také separatismus, tedy snahu menšiny odtrhnout se od současného státu a vyhlásit nezávislost. Jaké projevy separatismu znáte z předchozího studia?

DALŠÍ ZDROJE

PASÁK, Tomáš. Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945. Praha : Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2.

4. Sociální patologie nazvaná extremismus

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- Jak rozpoznat extremismus
- Dozvíte se jaké jsou historické prameny extremismu
- Budete umět odlišit pravicový a levicový extremismus

BUDETE SCHOPNI:

- Odlišit extremismus od terorismu a kriminální činnosti
- Odlišit politický radikalismus od extremismu
- Znat co mají společné pravicový a levicový extremisté a historicky to odůvodnit

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM.

Většina z Vás viděla v médiích rozezlené mladé lidi vykřikující energická hesla a jednoduchá řešení pro společnost v otázkách nezaměstnanosti, kriminality a podobně. V kapitole, kterou se chystáte studovat, se seznámíte s významným problémem současné společnosti extremismem. Dozvíte se, jakým způsobem se jednotlivé jevy od sebe liší a jaké jsou stěžejní problémy společnosti při jejich řešení.

Liberalizace a obecné rozšíření škály svobod vedly k eskalaci problémů a umožnily vytvoření sociálních skupin, které se v České republice neměly za sociálně monopolistického totalitního režimu šanci organizovaně uchytit. Přechodem společnosti k liberalismu se v České republice vytvořila oproti sociálnímu monolitu celá nová, velmi široká sociální škála, která však nabývá extrémního vyjádření pouze na svých pólech, tedy v extrémech. Nazýváme ji pak extremismem.

Z toho vyplývá, že extremismus je logicky propojen se samotnou podstatou demokracie, na kterou nebyla naše občanská společnost po roce 1989 morálně ani materiálně připravena. Česká republika se po tomto datu doslova rovnýma nohama ocitla v období postmoderní společnosti hlásící se k současné západní demokracii. Výskyt nadčasových fenoménů jako jsou migrace, prostituce, kriminalita, alkoholismus byly ve svých projevech násobeny, došlo u nich k propojení s problémy novými, specifickými pro toto období. U mnohých obyvatel došlo ke ztrátě sociálních jistot a sociální identity, míšení kultur, apod.

V současné demokratické společnosti je výskyt jakékoliv formy extremismu pravicových či levicových hnutí mnohdy doprovázen krizí v rodině, v rozpadu vžitých morálních principů, a je hodnocen jako nežádoucí a negativní sociální jev, kterému se společnost brání, ačkoliv tento jev sama společnost většinou vnímá až při jeho výskytu, tedy v jeho nejškodlivější podobě, a to většinou až při zásahu do základních lidských práv a svobod člověka.

Obecně lze pojem extremismus definovat a chápat jako souhrn určitých sociálně patologických jevů vytvářených více nebo méně organizovanými skupinami osob a jejich příznivci, kterým je společné především zpochybňování demokratických základů anebo určitých lidských práv a svobod v dané společnosti. Extremismus je větší částí veřejnosti chápán velice úzce, především jako projev nesnášenlivosti doprovázený agresivním jednáním vůči zjevně odlišným jedincům či skupinám odlišných jedinců. v takovém pojetí je extremismus jevem vyskytujícím se nepřetržitě v celých dějinách lidstva, známý je rovněž i z říše zvířat. Odbornou veřejností je současná pozornost věnovaná extremismu vyvolána především to skutečností, že v některých demokratických státech se znovu zvedá vlna násilí (vyústující až ve vražedné útoky na jedince nebo i celé skupiny obyvatel) založená na rasové, politické, náboženské aj. intoleranci, a že nesnášenlivost vůči odlišným občanům vlastních států zůstává či se znovu stává nezanedbatelnou hybnou silou na současné vnitřní, ale i mezinárodní politické scéně.

Pod pojmem extremismus jsou zahrnovány aktivity se zpravidla ideologickou motivací, které vybočují ze zákonných a ústavních norem, vyznačující se prvky intolerance a útočící proti demokratickým principům a společenskému uspořádání. Extremismus je vžitým pojmem pro krajně vyhocené, demokratickému systému nepřátelské postoje, přecházející v aktivity, které působí, ať již přímo nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem antagonistickým tj. totalitním nebo autoritářským, diktaturou, anarchií atd.

Z hlediska klasického rozdělení dělíme extremismus na levicový a pravicový, případně etnický, náboženský či environmentalistický. Extremismus je charakterizován jako projev odlišného názoru určité radikální skupiny lidí, ve společnosti ne běžným způsobem na některé z témat, které jsou pro převážnou většinou občanů buď již akceptovány (historické události, národnostní menšiny), nebo je většina občanů smířena s všeobecným vysvětlením a momentálním stavem a nemá důvod se daným tématem dále zabývat (např. ochrana přírody). Pokud se jím, ale zabývá, neprojevuje se nepřírozeně a používá běžných prostředků k svému projevu. Je proto zřejmé, že extremistické skupiny jsou touto většinovou skupinou odsuzovány a to z několika zásadních důvodů. Je to především ta skutečnost, že přítomnost těchto skupin v některé lokalitě (např. město) vždy vyvolává neklid, a ve většině případů i narušení veřejného pořádku a další projevy odlišující se od pokojného soužití majoritní skupiny. i když mnohdy k násilným projevům souvisejících s extremistickou skupinou nedojde (např. při demonstracích), většinová skupina i přesto vnímá a pociťuje její přítomnost jako nežádoucí jev, spočívající např. v omezení dopravy či zvýšená koncentrace a přítomnost policie apod.

Extremismus je termín zpravidla užívaný k popisu ideologií jedinců či skupin vymykajících se středovému politicko-sociálnímu vnímání společnosti. Jde o relativně nový pojem, který se začal ve slovníkách společenských věd objevovat až ve 2. polovině 20. století, i když jeho etymologický původ je mnohem staršího data, neboť již v antické řečtině se tímto slovem označovalo něco významově nejzazšího, krajního. Tento výraz pak převzal i starověký Řím, který tímto výrazem označoval regiony nacházející se nejvíce vzdálené od tehdejší metropole. Právě takovéto označení distančních vztahů se poté přeneslo i do jiných oblastí a významů tzv. *hraničních situací*. Slovní výraz EXTREMO SUPPLIZIO se

v italštině používal pro vyřčení trestu smrti a výraz slova EXTREME UNCION se v angličtině používal pro tzv. poslední pomazání a slovo TRÉMA v řečtině, odkud toto slovo pochází, tak znamená otevření, štěpení, zlom, či sílu napjaté situace. Teprve až od 18. století našeho letopočtu se výraz extremismus používá k vyjádření nesmiřitelnosti a netolerantnosti. Typické užití termínu se váže k popisu iracionálních kontraproduktivních politických anebo sociálních ideologií, občanskou společností neakceptovatelných a neospravedlnitelných. Termín extremismus v obecném výkladu vyvolává konotaci k nelegitimitě užívaných idejí a metod. Adjektiva extremistický či radikální bývají často užívána k označení lidí, kteří obhajují použití násilí proti vůli sociální majority, ale také označení těch, kteří obhajují násilí k posílení vůle majority. Pojem extremismus významově zahrnuje jak ideologii, tak metodologii.

Extremismus je podle závazného pokynu policejního prezidenta Policie České republiky z roku 1999 definován jako „verbální, grafické, fyzické a jiné aktivity spojené zpravidla s vyhraněným nebo jiným kontextem, které vyvíjejí jednotlivci nebo skupiny osob s názory výrazně vybočujícími z všeobecně uznávaných společenských norem se zřetelnými prvky netolerance, zejména rasové, národnostní, náboženské nebo jiné obdobné nesnášenlivosti, a které útočí proti demokratickým principům, společenskému uspořádání, životu, zdraví, majetku nebo veřejného pořádku”.

Extremismus vzniká jako reakce na určitou společenskou situaci (politická krize, ekonomická krize apod.). Jde o vysoce nebezpečný protispolečenský jev, kdy zejména u skupin s extremistickým zaměřením vzniká pro společnost velmi vysoké nebezpečí i v tom, že tyto skupiny poměrně lehce a snadno získávají nové členy, a to především z řad mládeže, která se vlivem společenské situace nemůže sama účelně zařadit do běžné společnosti, zejména tím, že tyto skupiny v ní vyvolávají falešný pocit, že „někam patří“.

Extremismus jako takový je ve všech svých rozmanitých podobách schopen narušit i velmi stabilní občanskou společnost. Svými radikálními projevy, svým způsobem projevu – navenek působí jako pevná, uzavřená a dobře organizovaná organizace, extremistická skupina či organizace se tak dostává do podvědomí lidí, zejména i tím, že se sama a rázně vypořádává se svými nepřáteli. v řadových občanech majoritní společnosti jejich jednání vyvolává strach, projevující se zejména v tom, že se slušní občané příznivcům těchto skupin při samotném setkání raději vyhýbají. Termín slova extremismus významově zahrnuje jak ideologii, tak metodologii, je zpravidla užíván pro označení skupin a jednotlivců, kteří se v jistém směru radikalizují a nezřídka spatřují v militantních idejích či akcích optimální řešení partikulárních situací. Je užíván samotnými radikálními skupinami k sebeoznačení.

Obsah pojmu slova extremismu je ve světě, ve společenských vědách, politické praxi, v praxi státních orgánů, ale i v běžném jazyce chápán velmi odlišně. v současné době se jedná o výraz pro krajně vyhocené.

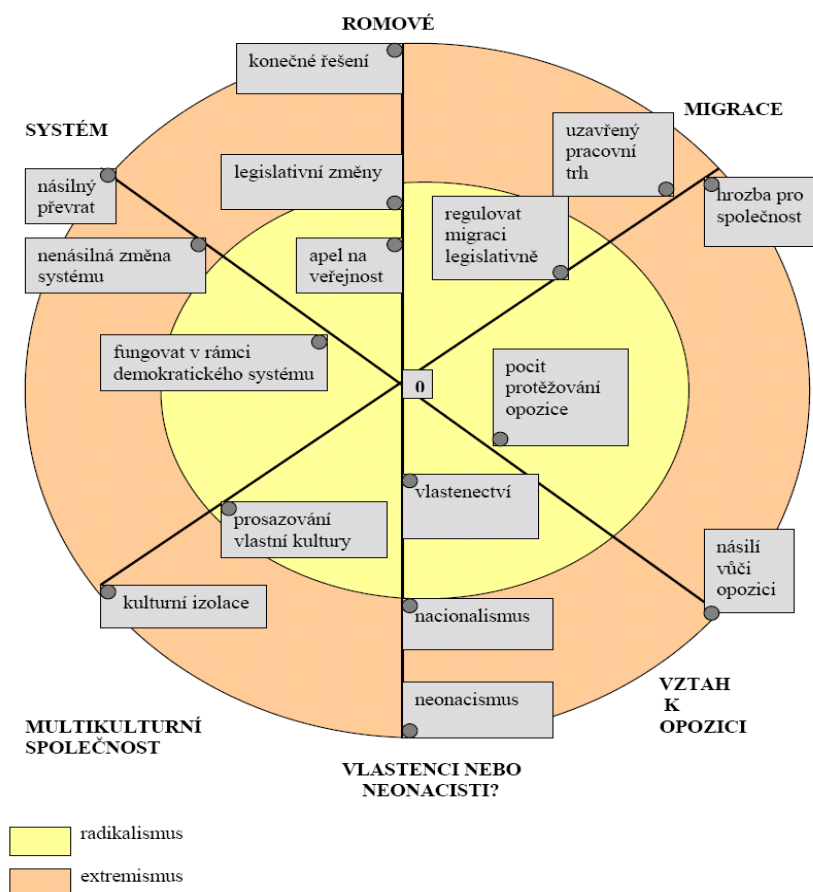
ÚKOL K TEXTU

Pamatuje si konkrétně vystoupení nějaké extremistické skupiny z Vašeho okolí, nebo z medií? O co usilovali?

Rozdílnost pojmu politický radikál a extremist

Politický radikalismus lze definovat jako radikální až výstřední postoj ještě v mezích zákona. Politický radikalismus později přechází v extremismus, který je již proti ústavě. Začíná propagandou usilující o zvýšení nespokojenosti se stavem společnosti a fungováním státu, vyvoláváním přímých srážek formou provokací státní mocí. Sleduje, zda už je schopen úspěšného boje s orgány státní moci (armáda, policie), zda rozklad a oslabení silových institucí státu, oslabení jejich stability a jistot, je natolik rozkolísané, že lze proti ní s úspěchem vystoupit v přímém boji.

Obrázek 4.1 Grafické znázornění rozdílu mezi radikalismem a extremismem

Pro extrémní organizaci je v této situaci každé řešení, které odstraní nespokojenost občanů a zejména jejich přívrženců, to nejnebezpečnější. Zavrhnou uplatnění prospěšných návrhů státních orgánů. Stupňují své pro stát nepřijatelné požadavky. O přijatých opatřeních prohlašují, že se jedná o vynucené ústupky a svůj sílicí tlak na stát stupňují do maxima. Politický radikalismus je vnímán jako krajní politický postoj, jenž nevede k odstranění pravidel politické hry pohybující se v rámci demokratického právního státu, byť i na jeho okraji. Extremistou se rozumí osoby nebo skupiny, které se vyznačují výraznou odchylkou od obecně zavedených a v aktuální době přijímaných norem, zejména vysokou mírou demagogie a názorové nesnášenlivosti, odmítáním kompromisních řešení, přičemž jejich argumentace nabízí jednoduchá, rychlá a nereálná řešení složitých problémů ve společnosti založená na krajním politickém názoru a absenci

hmotných pohnutek, ideovou motivací trestného jednání atd. svůj útok směřují proti skupinám obyvatel bez ohledu na to, zda tito obyvatelé jsou nositeli prvku, proti kterému je snaha extremistů vedena, např. řešení agresivity hnutí Skinhead proti všem občanům tmavé pleti apod.

U extremistického chování mládeže, musíme vycházet ze současného vymezení kategorie mládeže, tzn. ohraničením fyzického věku od 15 do 24 let. v souvislosti s projevy extremismu je mládež nejvíce ohroženou skupinou obyvatel, tedy skupinou obyvatel, která nemá dosud ve své společnosti své pevné místo, a je tedy poměrně snadno získávána pro členství v různých skupinách s extremistickým podtextem, neboť v jednání takovéto skupiny nachází pro sebe pocit smyslu života. Bývá přijímán názor, že až třicátý rok je horní hranicí sociálního věku mládeže, jako sociální skupiny. (Matoušek O., 1998, str. 311).

Existují skupiny mladých lidí, které pro sebe vnímají současnost jako bezperspektivní a nevidí místo pro svoji seberealizaci a uznání okolí. Mají strach z budoucnosti, domnívají se, že ostatní bohatnout, často nečestným způsobem jak to ne vždy reálně prezentují media a domnívají se, že demokracie selhává. Jedná se o skupiny frustrovaných mladých lidí, **většinou bez práce, málo vzdělaných, dle pohledu svého okolí, nebo jich samotných neatraktivního vzhledu a neudržovaného zevnějšku (oděvu). U extremistů se nenajde vzdělaný, úspěšný a zamilovaný člověk, nebo někdo komu je nad 30 let.** Těmto lidem pak díky jejich postoji říkáme „**deprivanti**“. Tito se přidávají k jakémukoliv hnutí, které je akceptuje, dokonce uznává a dává jim pocit sounáležitosti. Výběr skupiny není mnohdy ovlivněn ideologií, kterou by si podrobně nastudovali, ale spíše tím, kým jsou dříve osloveni, mají tam kamarády, nebo kde jsou vzhledem k své tělesné konzistenci akceptováni. V každé společnosti je cca 5% lidí, kteří jsou potenciálně svému okolí nebezpeční. Pohybují se ve dvou extrémech politického spektra (pravice-levice). Jakmile však začne narůstat například nezaměstnanost, začne se toto procento zvyšovat a agresivita se mění v destrukci! Příčiny extremismu lze rozčlenit do dvou kategorií:

Vnitřní příčiny. Jedná se o faktory biologické a psychologické, které determinují osobnost člověka. Osobností rozumíme individuální celek chování a prožívání a současně jedinečné uspořádání psychických procesů, stavů a vlastností. Každý jedinec zpracovává odlišně vnější vlivy. Při jednání se člověk setkává s jinými lidmi, skupinami lidí, kterými je přitahován a zaměřuje se pak na ně nebo je jimi odpuzován a odvrací se od nich. Typická vlastnost osobnosti mládeže je snaha po dobrodružství, projev statečnosti a odvahy. Vyznačují se smělostí a zároveň studem za sebemenší projevy strachu. Touží vykonat odvážný čin, aby dosáhli uznání. Jsou kritičtí ke svému okolí, poukazují na záporné vlastnosti druhých, zvláště dospělých. Svět kolem sebe hodnotí podle vlastních hodnot a srovnávají je s životními vzory a to ne vždy pozitivními. Rovněž je pro toto období typická snaha o sounáležitost k určité skupině. Extremistické sdružení svým zaměřením naplňuje představy některých mladých lidí a zároveň jim dává prostor pro jejich seberealizaci a sebehodnocení.

Mladí lidé, kteří nenacházejí uplatnění ve vlastní rodině nebo společenské skupině, ve které vyrůstají, se často orientují na různá extremistická uskupení. Vzhledem k věkovým zvláštnostem se s ideou tohoto uskupení ztotožňují a jejich chování se mnohdy vyznačuje až fanatismem. Trestná činnost, kterou páchají, je jimi vnímána jako jakýsi obranný mechanismus jejich **JÁ**. U těchto lidí je nižší

schopnost empatie nebo jim zcela chybí, cítí se ohroženi a jejich vztah k druhému člověku je narušen a jakékoliv příslušenství k extremistické skupině je posílením jejich ega.

Na delikventní jednání má vliv i pohlaví jedince. Muži se podle dostupných statistik dopouštějí trestných činů mnohem častěji než ženy a to ve všech společnostech a všech dobách nezávisle na druhu trestné činnosti. v policejních statistikách stíhaných osob je průměrný poměr mužů k ženám 4:1. Je to z důvodu vrozené vyšší agresivity a to jak verbální tak i fyzické. Jedním z důvodů může být i odlišný způsob výchovy chlapců a dívek vzhledem k jejich předurčenosti plnění typicky mužských a typicky ženských rolí. Dívky bývají pod větší kontrolou ze strany rodičů, učitelů a dospělých než chlapci. Mají proto více příležitostí vstřípit si zábrany proti společenskému chování. Pokud mladý člověk nemá zázemí, které jej ochrání, stává se tak snadným objektem k ovládnutí nebo manipulování.

Vnější příčiny. Prostředí, do kterého se člověk narodí, ve kterém vyrůstá, komunikuje, uspokojuje svoje primární a sekundární potřeby, je přijímán, rozvíjen, se označuje jako proces socializace. Socializací se jedinec včleňuje do složitého systému lidských činností a vztahů, aby později mohl vykonávat ekonomické, kulturní, sociální a další činnosti, které většinou svoji kvalitou i kvantitou přesáhnou úroveň předcházející generace. Pokud uvedené prostředí zvláště pak rodina toto nezajišťuje, bývá to jedna z příčin sociálně patologických jevů.

ÚKOL K TEXTU

Domníváte se, že členy extremistických skupin jsou vysokoškolsky vzdělaní, nebo úspěšní lidé nad 30 let? Čím si to vysvětlujete?

Pravicové spektrum extremismu

V Evropských zemích navazuje pravicové extremistické hnutí na tradice předešlých nacionalistických a později rasistických a antisemitských hnutí, jejímž cílem byla a je změna a nastavení a vytvoření nové společnosti podle jejich představ. Jejich představy o tom, jakým způsobem se tento proces uskuteční, se ale různí. Radikální pravicoví extremisté počítají s bojem, dokonce s vyhlazovací válkou, mírnější s tím, že společnost přijme jejich ideály dobrovolně. Pravicoví extremisté jsou přesvědčeni o své nadřazenosti, kterou dávají světu a svému okolí najevo svými aktivitami zaměřenými na kvalitu společnosti akcentující rasu, etnikum či korporace, které jednotlivého člověka identifikují a zároveň jej od ostatních v dané společnosti odlišují.

Psychologickým zdrojem rasisticky zaměřených hnutí Skinhead je především „složitost současného světa a duchovní krize konzumním posedlým Západem. Nezralý mladý člověk, hledající jednoduchá řešení, snadno podléhá demagogům, kteří mu předkládají černobílý obraz světa a nabízejí mu, aby se účastnil energických agresivních akcí k jeho zlepšení” (Říčan P., 1998, s. 69).

Základní prvky ideologie extrémní pravice. Základním myšlenkovým východiskem je silný rasismus, projevující se jako přesvědčení o biologické výjimečnosti a převaze bílého etnika. Bílá rasa stojí podle stoupenců těchto myšlenek na vrcholu vývoje druhů a jejími nejdokonalejšími představiteli jsou Árijci – indoevropský kmen z 2. tisíciletí př. n. l.). Odrazem přesvědčení

o nerovnosti ras je otevřené pohrdání a nepřátelství vůči lidem jiné barvy pleti, především přistěhovalcům.“ (Chmelík J., 1997, s. 8-9)

V obecnější poloze můžeme hovořit také o **xenofobii**, tj. nedůvěře a odporu k podnětům přicházejícím zevnějšku – v tomto případě emigrantům, bez ohledu na jejich etnickou příslušnost. Racionalizačním mechanismem bývá nejčastěji obviňování přistěhovalců ze zhoršování situace na trhu pracovních míst.

Specifickým případem rasové nenávisti je **antisemitismus**. Zejména neonacisté, k nimž náleží i nezanedbatelná část hnutí Skinhead, stále dokládají údajně rostoucí vliv Židů na ekonomický a politický život ve vyspělých zemích, který má podle jejich teorií přivodit zkázu a zotročení „árijského plemene”.

Dalším z projevů pravicového extremismu je **nacionalismus**. Tento politický směr považuje národ za základní společenskou jednotku, proklamuje tradiční společenské hodnoty. Komunita tvořená národem má naprosto zásadní význam. Nacionalismus je inspirován historií, kterou si upravuje podle své vlastní představy.

Slovo **fašismus** je odvozeno od latinského *fascis*. Fašismus se vyčlenil z nacionalismu stejně jako neonacismus, který je německou variantou nacionalismu. Fašismus je otevřeně militaristické a nacionalistické hnutí zaměřené proti všem demokratickým ústavním institucím a svobodám.

Nacismus klade důraz na rasový a nacionální aspekt, prosazuje úplné podřízení jedince vůdci, rase a národu.

Neonacismus zahrnuje současná hnutí a ideologie odvozené od nacismu, která souhlasí s rasovou politikou nacistů, pokouší se nastolit totalitní formu státní moci, ideu vůdcovského principu vedení státu. Hlásá nevyhnutelnost likvidace tzv. méněcenných národů a etnických skupin, likvidaci tzv. „rasového odpadu”, kde řadí zrádce rasy, postižené a nemocné).(Chmelík, 1997)

Pravicový extremismus neustále více prorůstá společenským životem v řadě zemí a v posledním desetiletí zasahuje stále více věkovou kategorií pod označením „mládež”! Mladí příznivci takto zaměření se nejčastěji deklarují jako stoupenci hnutí Skinhead. Hnutí českých Skinhead zahrnuje jak ultrapravicové tak i ultralevicové frakce.

„Ultrapravicové lze v současné době rozdělit na neonacisticky, fašisticky a nacionalisticky orientované skiny. U českých neonacistů se vyskytují snad všechny ideové směry. Fašisté se inspirojí Musollinim a gen. Gajdou. Od nich se podstatně liší nacionalistické organizace, z nichž některé akcentují ideu státu, v němž vládne zákon, a odmítají antisemitismus.” (Chmelík J., 1997, s. 13)

ÚKOL K TEXTU

Pokud pravicoví extremisté vyvolávají hesla proti Romům, jak rozliší příslušníka Rómského etnika od osoby, která například chodí do solária. Myslíte, že extremisté používají nějakou pomůcku stanovující který odstín je ten správný?

Symbolika extremistických hnutí a skupin a zneužití svastiky

Symbolikou extremistických skupin můžeme nazvat tzv. „identifikační znaky“ jednotlivých extremistických skupin. Tyto identifikační znaky upozorňují ostatní na určitou odlišnost. Pomocí těchto znaků příslušníci extremistických skupin upozorňují na myšlenky a ideály, které zastávají. Tyto znaky mají někdy konkrétní a jindy zase skrytý význam. Skrytý význam je většinou ve znacích, které představují některou ze zvrhlých ideologií (např. fašismus), kdy pravý znak by bylo pro extremisty z hlediska trestního práva riskantní použít. Vždy ale je znak srozumitelný pro členy skupiny, která ho užívá. Skupina si pomocí znaků vytváří vlastní identifikaci.

Symbole si lidé v minulosti začali vytvářet jako náhražky za něco nedostupného a ty se pak stávají modlou, na kterou se osoba upíná, hledá v ní záchranu, věří, že mu pomůže v neřešitelných situacích. Přijetí symbolu pro mladého člověka znamená, že se zařadil, stal se členem společenství a může profitovat. Symbol určuje tzv. „kmenovou jednotu“, kdy „skupina“ žije ve společném duchu, řídí se stejnými pravidly, dodržuje svůj řád.

Symbol, ale nemusí být vždy chápán jako životní styl skupiny. Symbole mohou vyjadřovat třeba jen cíl nespokojenosti, cíl společného útoku a mohou jej používat skupiny extremistů. Symbole mohou být dlouhodobého charakteru, nebo mohou být vytvořeny účelově.

Symbolika barev

V symbolice extrémistického hnutí Skinhead dominují tři barvy, a sice bílá, červená a černá. Kombinaci těchto tří barev, nebo alespoň barvy černé a bílé, lze nalézt téměř na všech fašistických symbolech i symbolech nošených příznivci fašistické diktatury a ideologie. Kombinaci barev černá, bílá a červená prohlásil za národní barvy fašistického Německa Adolf Hitler.

Bílá barva – je symbolem čistoty a nevinnosti a pro hnutí Skinhead značí čistotu rasy a tím také čistotu národa.

Červená barva – je symbolem ohně, krve, pro fašismus a příznivce hnutí Skinhead se stala symbolem vzájemného pokrevního svazku.

Černá barva – znamená smrt, v podání Skinhead symbolizuje anarchii, nenávisť ke všem, kteří podle nich „przní čistou rasu“ a předurčuje jejich záhubu, postupně se stala symbolem rasové nenávisťi proti všem s rozdílnou barvou pleti.

Symbolika čísel

Řada symbolů užívaných extrémistickými skupinami propagujícími fašismus je záměrně kombinována s číselnými symboly. Tato čísla vyjadřují pořadová čísla písmena v abecedě a jsou obvykle kryptogramem iniciál významné osobnosti fašistického Německa.

Obvyklou číselnou kombinací jsou:

14 (10) – Vyjadřuje 14 slov anglické věty „We must secure the existence of our people and future for white children“. Autor je David Lane z USA, který byl za tuto proklamaci v roce 1985 odsouzen na 190 let odnětí svobody. V českém překladu jde o 10 slov, a tedy se může objevit jako modifikace na místo 14 u

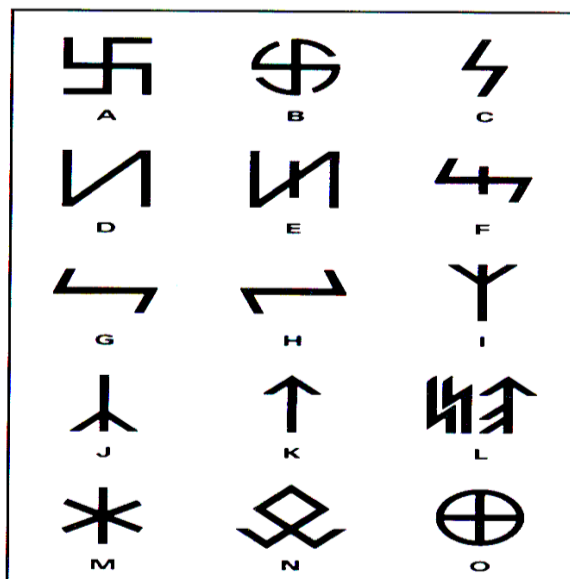
extrémistů v ČR jako 10. Znamená to: „My musíme chránit existenci našich lidí a budoucnost bílých dětí“.

18 – Vyjadřuje první (A) a osmé (H) písmeno abecedy, tedy kryptogram iniciál jména Adolfa Hitlera.

88 – Podle pořadí osmého písmena (H) v abecedě vyjadřuje kryptogram fašistického pozdravu „HEIL HITLER“

Fašistická runová symbolika, tzv. fultharky

Předlohou bylo starobylé germánské písmo, tzv. fultharky. Mezi typické znaky runové symboliky patří (A) **Hakenkreuz** - hákový kříž, jinak označovaný i jako "svastika". (B) **Sonnenrad** - svastika slunečního kola, která v nordických dobách vyjadřovala představu slunce. Stejně jako předcházející symbol i tento runový znak se stal symbolem nacismu. (C) **Sig - Rune** - je runou vítězství. (D) **Ger-Rune** - Stala se v nacistickém Německu symbolem společného ducha. (E) **Wolfsangel** - označovaný také jako "vlčí hák", považován fašistickou diktaturou za symbol svobody a nezávislosti. **Varianta "E"** - jde o sraženou verzi wolfsangel s hákovými rameny, kterou nosili příslušníci NSDAP jako původní odznak této strany, později tuto runu převzaly holandské SS. (G) **Opfer-Rune** - tato runa symbolizovala sebeobětování a připomínala nacistické mučedníky z mnichovského puče v roce 1923. Pro nacismus se tato runa stala symbolem úcty vojákům, kteří padli za ideály nacismu. (H) **Eif-Rune** - představovala horlivost a nadšení. (I) **Leben-Rune** - jinak také označovaná ze runu života, symbolizovala život. (J) **Toten-Rune** - jinak známá i jako runa smrti, symbolizovala naopak smrt a byla užívána na dokumenty a hroby, kde udávala datum úmrtí. (K) **Tyr-Rune** - známá také jako Kampf-Rune nebo Runa bitvy. Později byla označením specialistů náborového a výcvikového oddělení SS. (L) **Heilszeichen** - runa prosperity představovala úspěch a štěstí. Často se objevovala na prstenu SS s umrlčí lebkou. (M) **Hagall-Rune** - zastávala v nacistické filosofii místo neotřesitelné věrnosti, jež byla od všech příslušníků SS očekávána. (N) **OdaI-Rune** - symbolizovala příbuzenství a rodinu. Byl to odznak Rasového a osídlovacího úřadu SS. Symbolizovala také čistotu rasy. (O) **Keltský kříž** - v současné době nejčastěji používaný runový symbol příznivci hnutí Skinhead jako náhražku za svastiku a trigium.

Obrázek 4.2 Fašistická runová symbolika

Symbolika nápisů a hesel

„*Gott mit uns*“ – „Bůh s námi“, uvedený nápis je obvyklý pro přezky vojenských nacistických opasků, je přitom myšlen bůh Germánský nikoli „křesťanský“. „*Meine Ehre heisst Treue*“ – „Má čest je věrnost“, jde o heslo SS. „*Blut end Ehre*“ – „Krev a čest“, heslo užívané a typické pro HitlerJugend, tzv. Hitlerovu mládež a také pro jednotky SS. „*Alles für Deutschland*“ – „Vše pro Německo“. „*EIN VOLK, EIN REICH, EIN FÜHRER*“ – „Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce“. „*SIEG HEIL*“ – „Vítězství zdar“, jde o stranický pozdrav nebo také bojové heslo, pro fašistické Německo se stalo typických až v kombinaci se zdviženou pravicí do typického fašistického pozdravu. „*MEIN EHRE HEISST TREUE*“ – "Mou ctí je věrnost", používali je zejména důstojníci SS. „*WHITE RACE – OUR PRIDE*“ – „Bílá rasa – naše hrdost“, zcela evidentní rasový obsah hnutí, které tento nápis používá. „*HASS*“ – tímto slovem je vyjadřována nenávisť a zášť, spojením písmen „S“ bývají obvykle nahrazena runovými znaky SS, druhým významem však může být zkratka Hitler Adolf SS, z uvedeného je zřejmé, že se jedná o nacistický symbol (Chmelík, J., 2000, s. 36)

Dělení symboliky z hlediska nebezpečnosti pro společnost

Symbolika se zjevným rasovým motivem kategorie A: Členové hlásící se k této kategorii anticipují (předjímají) rasový motiv, svým grafickým provedením navozují nebezpečí porušování práv a svobod občanů. Danými symboly otevřeně deklarují národnostní, rasovou, třídní nebo náboženskou příslušnost. Jejich rasový, antisemitský a jiný xenofobní obsah je obecně známý z historických souvislostí – zástupné znaky jsou obecně, celou společností nebo dokonce v celém mezinárodním společenství zavrhovány a odmítány a chápány jako symboly evokující nebezpečí pro určitou skupinu obyvatel. v historii lidstva jsou symboly této kategorie jednoznačně spojeny s rasovou, národnostní nebo náboženskou diskriminací.

Nanříklad:

Obrázek 4.3 Symbolika kategorie A

Symbolika s latentním rasovým motivem kategorie B: Dané symboly, emblémy nebo jiné atributy jsou typické pro určité skupiny obyvatel. Rasový, antisemitský, protináboženský charakter není obecně zřejmý ani známý, zpravidla není zcela jednoznačně znám jejich samotný význam a obsah. Většinou mají více významů, z nichž historický není zpravidla negativisticky zaměřen, rozhodující je míra identifikace osoby se skrytým významem a obsahem znaku. Mají zpravidla stejné skupinové vlastnosti jako znaky první kategorie, rozdíl ale spočívá v míře obecného povědomí významu a charakteru znaku a v míře identifikace jednotlivce s obsahem a významem znaku. Z hlediska společenské nebezpečnosti nejsou veřejností tak zcela jednoznačně považovány za společensky závadné. Pro mnohé občany jejich obsah směřující k potlačování práv a svobod občanů, ideový obsah podněcující k rasové, národnostní, etnické nebo náboženské zášti zůstává skryt a jako takové nejsou ani obecně vnímány. Například B.H.S. Hammerr Skin, Bohemia Hammer Skins, dále zkřížené vikingské sekery v kruhu imitují oregonský kříž s nápisem „The strong Surive“, tedy ve volném překladu „silní přežijí“ a úplně vpravo je „Leben rune“ tzv. runa života, která byla symbolem společnosti SS Lebensborn, která pečovala o matky německých vojáků. Nápis „Hail The new dawn“ znamená ve volném překladu: „Zdravíme nové svítání (nové dny) a Skrewdriver znamená skrečovat, zrušit.

Obrázek 4.4 Symbolika kategorie B

Symbolika prostá rasového motivu – kategorie C: Tato symbolika je prostá rasového obsahu i motivu, nelze jim obecně ani zvláště přisuzovat, že by směřovaly k podpoře či propagaci rasismu, antisemitismu, fašismu, nacismu či k propagaci jiné formy útisku etnika, rasy, národnosti nebo náboženského vyznání. Zpravidla jsou obecně zavrhovány z morálního hlediska pro svůj obvykle vulgární nebo jinak nevhodný obsah a způsob prezentace, nejsou ve společnosti zakázány a jsou společností. Na obrázku je čtveřice národních symbolů užívaných v různých kombinacích s jinými atributy.

Obrázek 4.5 Symbolika kategorie C

ÚKOL K TEXTU

Chápu extremisté význam symboliky, kterou nosí? Dokážete například Vy vyjmenovat státní symboly České republiky? Jaké pořadí je státních barev ČR?

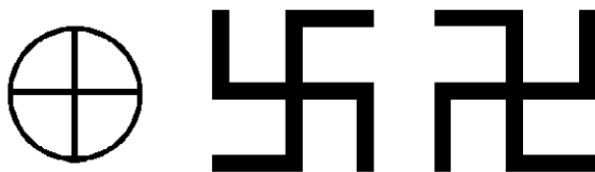
Svastika a její skutečný význam

Svastika (hákový kříž, Thorův kříž/ Thorovo kladivo, gammadion, cruxgammata, tetraskel, fylfot) je znamení staré při nejmenším deset tisíc let, vyskytuje se hojně v celé Evropě a Asii. Je to natolik jednoduchý a přitom výrazný symbol naznačující různé mystické významy, že se buď nezávisle vyvinula na různých světadílech, nebo byla rychle přejata místními kulturami. Byla rozšířena v Severní i Jižní Americe a lze se s ní setkat také v Africe. Jediným obydleným kontinentem, kde se nepoužívala, byla Austrálie. Dá se tedy říci, že svastika patří mezi nejpoužívanější symboly v lidské historii. Její symetrický tvar se čtyřmi rameny ji předurčuje k mystickým významům jako slunce a energie, koloběh života, nesmrtelnost a nekonečnost, čtyři světové strany a čtyři roční období. Stejně jako sluneční kříž může také symbolizovat spojení kruhu a kříže, protikladných sil podobně jako ve znamení jing a jang. v indoevropské civilizaci je svastika tradičně pokládána za šťastné znamení a spojována s přáním života a zdraví. v Asii je svastika nejrozšířenější a jde o znamení běžně používané již několik tisíc let až do dneška. Jako mystický symbol ji uznávají hinduisté, buddhisté i džinisté. Pro buddhisty má hned několik významů. Je znamením na Budhových prsou, kde ji můžeme spatřit na různých Budhových sochách. Zobrazuje se také v otisku Budhových chodidel a dále představuje "kolo zákona", které uvedl Budha svým učením do pohybu.

Obrázek 4.6 Otisky Budhových chodidel v klášteře Gokurakuji (Japonsko)

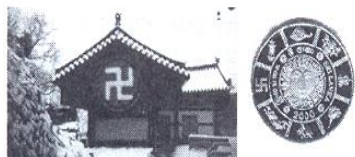
Na rozdíl od buddhistů rozlišují hinduisté pravotočivou a levotočivou svastiku. Pro hinduisty je pravotočivá svastika (ohnutá po směru hodinových ručiček) symbolem mužské síly, vnějšího světa, slunce a boha Ganéši. Levotočivá svastika (ohnutá proti směru hodinových ručiček) je symbolem ženské síly, vnitřního světa a noci. Obě svastiky dohromady představují tvořivý a ničivý element, mužský a ženský princip, protisměrně se doplňující síly.

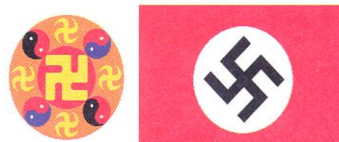
Obrázek 4.7 Sluneční kříž, pravotočivá a levotočivá svastika (sauvastika)

V průběhu doby putovala svastika různými kulturami, které si její význam přizpůsobovaly. Určování jejího prvotního významu je proto spekulativní. v indoevropské civilizaci se zpravidla pokládá za šťastné znamení, případně symbol slunce, ohně a energie. Krom toho ji její symetrický tvar se čtyřmi rameny předurčil k takovým významům jako koloběh života, nesmrtelnost a nekonečnost, čtyři světové strany a čtyři roční období.

V Asii je svastika nejrozšířenější. Jako mystický symbol ji uznávají hinduisté, buddhisté i džinisté. Můžeme ji vidět v buddhistických a hinduistických svatyních i mimo ně v celé Asii. Číňané svastiku znají jako symbol wan, znamenající nekonečnost (respektive číslo 10 000) nebo štěstí, v Japonsku se nazývá manji. i v České republice dnes působí čínská sekta Falun Gong, užívající obrácenou svastiku.

Obrázek 4.8 Budhistická svatyně v Soulu a pamětní mince vydaná národní bankou Srí Lanky s místními tradičními motivy

Obrázek 4.9 Znamení užívané sektou Falang Gong a vlajka nacistického Německa

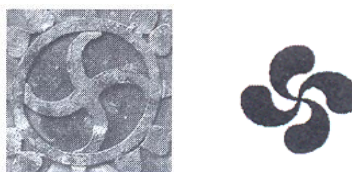
Svastika se užívala také v Evropě. ve středomořském regionu byla poměrně běžným znamením. Znali ji Keltové, Germáni i Slované. To dokládají archeologické nálezy, též z území České republiky. s Germány se dostala do Skandinávie, obloukem pak pronikla také do pobaltských zemí a Ruska. Stylizovanou svastikou je starý baskický symbol lauburu.

Svastika též patří ke starým křesťanským symbolům. v dobách pronásledování křesťanů v Římě byla svastika používána jako zástupné znamení místo křesťanského kříže, jehož zobrazování bylo zakázáno. Svastika byla tehdy nazývána gammadion nebo crux gammata, protože připomíná čtyři spojená písmena gamma. Z této doby pochází křesťanský výklad svastiky jako čtyř evangelistů s Ježíšem Kristem uprostřed. Podobný motiv božské síly uprostřed svastiky je znám z Asie, kde se svastika někdy vykládá jako svět, jenž se otáčí okolo božstva uprostřed. Mystický význam má v rituálech svobodných zednářů.

Obrázek 4.10 Latinský kříž a jeho zástupné symboly, písmeno gamma

Se svastikou jako mystickým symbolem i ornamentem bez hlubšího významu se často setkáme v architektuře. Více či méně stylizovaná svastika je natolik běžným prvkem, že ji snadno nalezneme také v Praze. Jedna se nachází přímo pod staroměstským orlojem jako ozdoba dveří.

Obrázek 4.11 Svastika - Lauburu na Staroměstském náměstí v Praze

V místě křížení dvou ornamentálních linií je svastika natolik logickým prvkem, že se s ní setkáme na nejrůznějších stavbách. Svastiku nalezneme ve světských i církevních stavbách, dokonce v izraelské synagoze. Protože u židů neměla žádný mystický význam, dostala se tam zřejmě z helénské oblasti jako ozdobný prvek.

Svastiku užívaly vojenské jednotky obou stran druhé světové války. Právě první německá oběť, Polsko, užívalo obrácenou svastiku v odznaku pluků podhaláňských střelců a motorizovaného dělostřeleckého pluku. Mezi světovými válkami užívaly svastiku ve znaku finské letectvo a armáda, lotyšské letectvo a americká 45. pěší divize. ve Finsku je svastika dodnes součástí prezidentské standarty. O oblíbenosti svastiky v zemích okolo Baltu svědčí o použití svastiky na Řádu medvědobijce, nejvyšším lotyšským vyznamenání mezi světovými válkami. Svastika se mihla také na státních symbolech Ruska, kde se nakrátko objevila v roce 1917. Protože jde o univerzální znamení, nepřekvapuje, že se vyskytuje pod názvem Thorův kříž také v germánské symbolice. Zde se vykládá jako spojená Thorova kladiva, též jako dva zkrížené znaky Wolfsangel (vlčí skoba nebo vlčí udice).

Obrázek 4.12 Různé varianty svastiky zvané vlčí skoby a její přeměna na hákový kříž

Za nacizmu se místo tradičního germánského názvu používalo buď označení svastika, které pochází ze sanskrt, nebo hákový kříž (Hakenkreuz). Někdy se ovšem mezi svastikou a hákovým křížem rozlišuje. Svastika má ramena zalomená uprostřed do pravého úhlu, zatímco hákový kříž může mít ramena zalomená více, aby připomínala háčky.

Svastika se spolu s runami začala objevovat v novém významu koncem 19. století, kdy se rozmáhala nacionalistické a šovinistické hnutí v Německu. Tehdy došlo k zakládání různých spolků s nacionalistickým či okultním programem, které se mimo jiné zabývaly nordickými mystickými symboly a dávaly jim tendenční výklad. Do pozornosti okultistů přinesla svastiku zakladatelka Teosofické společnosti madam Blavatsky. Svastiky jako údajného znamení árijské rasy se chopili příznivci tehdy módní ariosofie a od nich byl jen krůček k německému nacionalistickému a antisemitistickému hnutí. Velkou roli v propagaci svastiky jako znamení extrémní pravice v Německu sehrál na přelomu 19. a 20. století rakouský okultista Guido von List a jeho následovníci, mezi nimi zejména Jörg Lanz von Liebenfels. Ten založil v roce 1907 řád Ordo Novi Templi, jenž užíval ve znaku pravotočivou svastiku. Též vydával rasistický časopis Ostara, který četl mladý Adolf Hitler.

Další z následovníků Guido von Lista, Rudolf von Sebottendorf založil v Mnichově Společnost Thule, která ovlivnila počátky NSDAP. Také tento spolek měl ve svém znaku pravotočivou svastiku. Tvrzení, že Hitler otočil svastiku, aby nacisté měli ve znaku zlé znamení, je tedy jen romantickou pověstí. Stejně orientovanou svastiku užívali němečtí nacionalisté již před ním, navíc měla být podle nacistického učení pozitivním symbolem, znamenat vítězství árijské rasy.

Ve výběru orientace svastiky mohly hrát roli také jiné vlivy. Evropan zvyklý vnímat zleva doprava bere pravotočivou svastiku jako znamení pohybu vpřed. Je pro něj vizuálně atraktivnější než svastika levotočivá. Původně znamení okrajových skupin okultistů a rasových filozofů začalo nabývat na popularitě a po skončení první světové války již bylo hojně užívané protidemokratickými bojůvkami. v roce 1920 se stala oficiálním znakem NSDAP. v roce 1935 se černá svastika stala součástí německé státní vlajky, kde zůstala až do porážky Německa v roce 1945.

Obrázek 4.13 Znak Teosofické společnosti, znak nacionalistické a okultní Společnosti Thule a vlajka nacistického Německa

Až do druhé světové války se svastika v Evropě a Spojených státech relativně běžně užívala jako symbol štěstí a energie. Jako taková se objevovala jako součást různých emblémů. v literatuře se lze setkat s příklady užití od loga švédského výrobce elektro zařízení až po americký skautský odznak. Dvanáct let nacistické vlády však spojilo toto znamení s hrůzami, které byly v naší civilizaci neznámé.

Obrázek 4.14 Swastikas, hokejový klub z Windsoru v Kanadě (1912)

Přestože v Asii, zejména v Indii, je svastika stále užívaná, v euroamerické kultuře je chápána jako nacistický symbol. Svastiku používají téměř výhradně neonacistické skupiny nebo nacionalistické skupiny s fašizujícím programem. Používání svastiky extrémními skupinami závisí na více faktorech. Prvním je samozřejmě programová blízkost k nacizmu. Dále hraje roli tvrdost zákonů proti nacistické propagandě v dané zemi a přání skupiny, jak chce být vnímána z vnějšku. Některé skupiny se snaží budit dojem legitimní politické síly, jiným vyhovuje působit jako undergroundové hnutí. Podle toho zvolí do svého loga svastiku, znak svastiku zastupující, nebo zcela odlišné znamení.

Kromě klasické svastiky se v neonacistickém prostředí vyskytuje celá řada jejích odvozených forem, například šípové a trnové kříže. Mezi tyto varianty svastiky lze zařadit i tzv. negativní hákový kříž.

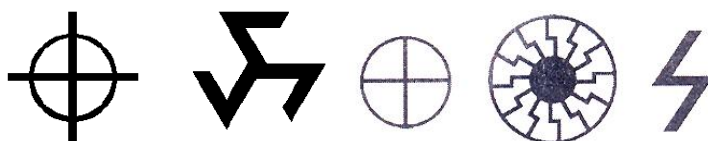

Obrázek 4.15 Různé úpravy používané svastiky používané pravicovými extremisty

Obrázek 4.16 Užití zástupných symbolů místo svastiky na vlajkách extrémní pravice

Další možností je použít znamení odlišné od svastiky, ale mající se svastikou podobné rysy. Těchto zástupných symbolů svastiky je celá řada. Nejznámějšími jsou keltský kříž, vlčí skoba a triskel (trikvestrum). Ten se někdy skrývá za kryptogramem 777.

Obrázek 4.17 Keltský kříž a triskel sluneční kříž, symbol německých extremistů, runa Sig

Neméně oblíbený je sluneční kříž. Varianta znaku Sonnenrad, jak se sluneční kříž nazývá v Německu, je oblíbená u tamních pravicových extremistů. Paprsky jsou oproti tradičnímu slunečnímu kříži dvakrát zalomené do podoby runy Sig.

Tento symbol se pak nazývá Černé slunce. Pokud chtějí pravicoví extremisté naznačit svastiku, aniž by použili jí blízké znamení, použijí jako základ vlajku nacistického Německa, nebo jí podobnou. Do jejího středu umístí symbol sice odlišný, ale také v černé barvě a podobné velikosti i tloušťky čar jako svastika na nacistické vlajce. Setkat se lze například s rovnostranným trojúhelníkem nebo s obrysem ozubeného kola. Často užívané jsou u neonacistů runové znaky, které sice svastiku tvarem připomínat nemusí, ale nutně ji evokují díky své vazbě na nordickou mytologii a nacistické Německo. Runy byly používány v nacistické okultní nauce a některé byly užity ve znaku nacistických vojenských jednotek a institucí (to platí také pro samotnou svastiku, triskel i vlčí skobu).

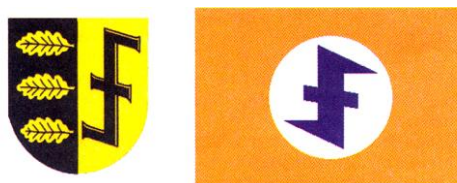

Obrázek 4.18 Runy Odal, Tyr a Sig, runa života

To je jen část z mnoha různých možností, jak svastiku nahradit zástupným symbolem. Paradoxně se zde stírá rozdíl mezi určitými skupinami extrémní pravice a levice. Upravenou nacistickou vlajku totiž používají ruští nacibolševici, kteří svastiku ve středu vlajky nahradili černým srpem a kladivem.

Užívání zástupných symbolů svastiky není novinkou. Má tradici už od dob rozmachu nacizmu v Německu. Nacistické organizace v jiných zemích si dávaly do znaku podobné symboly, aby vyjádřily svou blízkost německým nacistům. v Maďarsku to byl šípový kříž, v Nizozemí vlčí skoba. Všechna tato znamení byla stejně jako svastika používána dávno před vznikem nacizmu. Jejich vyjmenování mezi zástupnými symboly svastiky neznámá, že mají pouze tento význam. Například vlčí skobu nalezneme ve znaku obce Vlachova Lhota a šípový kříž je běžně znám jako tvar kurzoru při přesouvání objektů.

Vnější shoda s některým nacistickým symbolem neznámá nutně významovou totožnost a ta neznámá nutně propagaci nacizmu. Posouzení symbolu jako nacistické propagandy proto nelze redukovat jen na porovnání obrázku s encyklopedií.

Obrázek 4.19 Různá užití téhož symbolu: znak obce Dassendorf (Německo) a vlajka nizozemské nacistické strany

Legitimních užití jmenovaných symbolů existuje nespočet. Jako kuriozitu uvedme, že znaky připomínající svastiku si oblíbili filmoví záporní hrdinové, aby své negativní jevy ukázali i navenek. Sem patří harkonnenský černobílý kříž na červeném poli ze sci-fi série Duna nebo černý kříž na vlajce totalitního státu Librie z filmu Equilibrium. Také vlajka Klingonů ze série Star Trek zcela nepochybně odkazuje na nacistickou vlajku.

Obrázek 4.20 Klingonská vlajka

Svastika patří mezi notoricky známé symboly užívané neonacisty. Hákový kříž uprostřed nacistické vlajky se vryl do obecného povědomí natolik, že je obvykle vnímán jen v tomto kontextu. Přesto také svastika prochází svým vývojem a při jejím posuzování se nelze omezit jen na poměrně krátký úsek zhruba dvaceti let. Svastika byla známa tisíce let před vznikem nacizmu a dodnes se s ní můžeme setkat bez jakéhokoli spojení s extrémní pravíci. Tyto případy, kdy užívání svastiky s nacismem nesouvisí, stojí zpravidla mimo pozornost médií i odborníků, neboť se jedná o méně atraktivní téma než trestná činnost. Přitom věnovat se také legitimnímu užití nacistických symbolů je důležité hned ze dvou důvodů:

Policejní orgán má za úkol věc pečlivě zhodnotit a rozhodnout s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem, včetně těch svědčících ve prospěch podezřelého.

Stejně tak musí správně posoudit okolnosti svědčící v neprospěch podezřelého. Proto je třeba, aby policisté a osoby zabývající se bezpečností znali také nenacistický kontext symbolů běžně spojovaných jen s nacismem a obdobím druhé světové války. Se znalostí těchto souvislostí budou schopni kvalifikovaněji určit, kdy se skutečně jedná o propagaci nacismu a správným posouzením pravicového extremismu.

Problematika sílícího antisemitismu patří v současné době mezi prioritní evropská témata. Rasismus, xenofobie a antisemitismus zůstávají mezi oblastmi zvláštního zájmu Evropské unie a mezinárodních institucí, které zdůrazňují nezbytnost monitoringu případů spjatých s antisemitismem. Tento jev se vyskytuje i v ČR. Projevy antisemitismu, stejně jako v ostatních unijních státech, byly spjaty v prvé řadě s pravicovým spektrem extremistické scény. Nermalou roli při šíření antisemitských idejí či zpochybňování holocaustu sehrávalo rovněž zneužívání Internetu. Přestože, z hlediska bezpečnostních složek, nebyly na území ČR zaznamenány závažné antisemitské útoky či jejich nárůst, byla tomuto fenoménu a jeho projevům věnována zvýšenou pozornost.

ÚKOL K TEXTU

Jaké jsou státní barvy České republiky? Vyjmenujte je s ohledem na správné pořadí

Symboly extrémistů a neonacistů.

V některých grafických vyjádřeních soudobí čeští neonacisté navazují na symboliku české kolaborace z období Protektorátu Čechy a Morava z let 1939-1945. Vyjadřují tím svoji českou (či moravskou nebo slezskou) identitu v kontextu historické vazby na uskupení, která společně s německými nacisty a dalšími árijskými nacionálními socialisty společně působila v období druhé světové války. Doposud není pravicovými extrémisty využívána protektorátní vlajka (bílo-červeno-modrá trikolóra), znak ani kokarda vládního vojska (které pro soudobé neonacisty nepředstavuje vzor pro svůj omezený bojový potenciál, pro zběhnutí řady jeho příslušníků na stranu protivníků nacistického Německa, včetně účasti jeho některých příslušníků v Pražském povstání. Oceňována je spíše snaha různých kolaborantských skupin o bojové vystoupení na straně hitlerovského Německa. Řídce byl využit soudobými pravicovými extrémisty i symbol Národního souručenství, vůči němuž byla v počátečním období protektorátu řada českých kolaborujících nacionálních socialistů fašistů v opozici. Spíše jsou soudobými neonacisty využívána různá grafická znázornění, která tradiční symboly historických zemí Čech, Moravy a Slezska kombinují se symboly říšskoněmeckými a nacistickými (což může, ale nemusí být inspirováno specifickou symbolikou propagovanou protektorátním ministerstvem školství a lidové osvěty). Dále se může jednat o symboliku kolaborantských organizací, především Českého národně socialistického tábora - Vlajky (známé spíše pod zkráceným předválečným názvem Vlajka). Ta používala vlajku s údajně staroslovanským symbolem runového kříže. Ze subjektivní interpretace staroslovanských run a mytologie vycházela i její další symbolika, která byla často zakomponována do vzorů okopírovaných z německého nacismu. Emanuela Moravce (případně mohou oslavovat i jeho syna Igora Moravce, který bojoval v jednotkách SS), čelního představitele Vlajky Jana Ryse - Rozsévače apod. U části slezských neonacistů je populární heroizovat bojovníky v nacistických

ozbrojených složkách z Hlučínska. Část neonacistů v ČR, zvláště ti v českém pohraničí s alespoň některými německými předky, odvozuje svoji identitu od nacistických proudů v sudetoněmeckém politickém hnutí. Toto hnutí však nelze jako celek pojímat jako extremistické! Extremisté však mohou využívat i obecných symbolů sudetoněmeckého hnutí, včetně sudetoněmecké vlajky (tvoří ji dva černé pruhy lemující středový červený pruh). Mohou navazovat i na historické extremistické sudetoněmecké organizace, včetně předválečné Sudetoněmecké vlastenecké fronty (Sudetendeutsche Heimatfront - SHF) či Sudetoněmecké strany (Sudetendeutsche Partei - SdP), která byla přinejmenším v závěrečném období své existence silně ovlivněna německým nacismem, případně se hlásit k Sudetoněmeckému dobrovolnickému sboru (Sudetendeutsches Freikorps - SdFK), který byl pod velením německých SA vybudován a nasazen v ozbrojených bojích proti československému státu v roce 1938. Část neonacismu v ČR ve svých materiálech využila symboliku soudobého Sudetoněmeckého krajanského sdružení (Sudetendeutsche Landsmannschaft), které jako celek není neonacistickou či jinak extremistickou organizací a jeho existence v ČR i v SRN je legální (stejně jako existence organizace Witiko Bund patřící ke krajně pravicovému křídlu sudetoněmeckého hnutí, nicméně tato organizace je často označována za pravicově extremistickou). Právní posouzení hesla "Sudety jsou a opět budou německé", které se objevilo v ČR a bylo na letáčích šířených podle některých informací neonacisty není doposud zcela jasné. Tradiční sudetoněmecké barvy ve formě červeného kříže s černým lemováním (umístěného však na bílém poli, čímž jsou obsaženy všechny německé říšské barvy) se objevily i na vlajce neregistrovaného uskupení Národní korporativismus (NK). Vědomá vazba NK na sudetoněmeckou symboliku však není jednoznačně potvrzena. ve znaku NK je na pozadí kříže obdobného ve vlajce umístěného ve štítu zobrazen buď stylizovaný český lev nebo moravská orlice (oba symboly v bílé barvě) a v levém horním rohu písmena NK. NK vznikl v roce 2005. Informace o problematice extremismu na území ČR v roce 2005 o něm uvádí, že prosazuje prvky krajního nacionalismu i neonacismu. Jeho akcí se zúčastňují neonacisté i čeští nacionalisté. Vzory znaků jsou na konci textu v příloze.

Symboly českého ultrapravicového nacionalismu vycházejí zpravidla z tradiční české, případně i moravské a slezské symboliky, a proto jsou často totožné s oficiálními či běžně užívanými symboly. Jedná se o oficiální vlajku České republiky (navazující na československou vlajku), o tradiční českou národní vlajku (červeno-bílou), o znak českého lva, případně i o znaky dalších korunních zemí (moravskou a slezskou orlici) o symboliku národního stromu lípy a lípového květu, o národní trikolóru (červeno-modro-bílou) apod. Čeští nacionalisté uctívají i různé osoby významné pro dějiny českého národa, ať již se jedná o významné osoby české státnosti (Přemyslovců, Karla IV. Františka Palackého apod.), historické nacionalisty (Karla Kramáře, Viktora Dyka, Josefa Svatopluka Machara apod.) či dokonce fašisty (např. vůdce prvorepublikové Národní obce fašistické Radolu Gajdu). Pro soudobý český nacionalismus jsou typická i některá hesla, přičemž často je užíváno heslo "Čechy Čechům", které je používáno ve smyslu xenotobní nacionalistické exkluzivity, podobně jako heslo "Nic než národ" (heslo prvorepublikového Národního sjednocení) či "Blaho vlasti budiž nevyšším zákonem" (má kořeny v českém nacionalismu 19. století a bylo mj. používáno i prvorepublikovými českými fašisty). Tato hesla zaznívají i na neonacistických demonstracích v ČR. v Informaci o problematice extremismu v ČR za rok 2005 jsou v části o nacionalistických subjektech zmíněny politické strany nebo

politická hnutí Národní strana, Národní sjednocení, Republikáni Miroslava Sládka, Dělnická strana, České hnutí za národní jednotu a Právo a spravedlnost, občanské sdružení Vlastenecká fronta a již výše zmíněné neregistrované uskupení Národní korporativismus. Uvedení těchto subjektů v informaci o extremismu však nemá pro jejich stoupence či členy apriorní trestněprávní relevanci. Za nacionalistickou označuje sama sebe i organizace Národní čest, vzniklá v roce 2005.

						
latinský kříž	řecký kříž	ondřejský kříž	vidlicový kříž (lotrovský kříž)	antonínský kříž (tau kříž)	Petrův kříž (satanský kříž)	Filipův kříž
						
Konstantinův kříž (chi-ró kříž)	sluneční kříž (sluneční kolo)	keltský kříž	koptský kříž	egyptský kříž (ankh)	lotrinský kříž	patriaršský kříž (kardinálský kříž)
						
papežský kříž	ortodoxní kříž (ruský kříž)	jetelový kříž	liliový kříž	kotvicový kříž	kotvový kříž (kříž naděje)	maltézský kříž (johanitský kříž)
						
berlíčkový kříž	křížkový kříž	jeruzalémský kříž	svastika (gamma kříž)	sauvastika (levotočivá svastika)	hákový kříž*	šípový kříž

*) Obvykle se tímto názvem označuje svastika.

Obrázek 4.21 Nejčastěji používané kříže extrémistických hnutí

Soudobé neonacistické organizace

Soudobá neonacistická scéna je na transnacionální úrovni organizována v několika uskupeních, která zpravidla mají (či alespoň měly) své sekce i v ČR. Nejvýznamnější z nich je organizace "Blood & Honour" ("Krev a čest"), kterou v osmdesátých letech dvacátého století založil ve Velké Británii vedoucí hudební neonacistické Skinheadské skupiny Skrewdriver Ian Stuart Donaldson. Postupně vznikaly její národní divize a regionální sekce v některých oblastech vytvořila i mládežnickou sekci "White Vouth" (Bílá mládež). Organizace Blood & Honour byla zamýšlena jako rozsáhlá a výkonná distribuční síť rasistických a neonacistických materiálů mezi mládeží (svým názvem navazuje na heslo Hitlerjugend), a to hlavně v hudební oblasti. v řadě materiálů vyzývala i k násilným akcím a v některých lokalitách je její příslušníci i realizovali. B & H užívají různou symboliku kombinující tradiční nacistické symboly (především triskele) i neonacistické novotvary. Název organizace je někdy zašifrován do číslíce 28 (druhé a osmé písmeno v abecedě, tj. B a H). Jako teroristické a militantní křídlo je v současnosti chápána teroristická organizace Combat 18. Číslíce 18 znamená zakódované iniciály Adolfa Hitlera. Vznikla na přelomu let 1991/1992 ve Velké Británii a postupně vznikly jeho sekce či divize v několika zemích. Příslušníci C 18 realizovali řadu násilných a teroristických akcí. Symbolika C 18 (včetně samotného názvu) slouží často jako jistý obecný symbol ultrapravicového terorismu a v tomto směru je propagován hudebními skupinami, různými neonacistickými skupinami a individuálními. v soudobém pojetí C 18 hlásá koncept odporu bez vůdce.

Další významnou součástí soudobého transnacionálního neonacismu je organizace Hammerskins Nation, která byla založena v Dallasu koncem osmdesátých let dvacátého století. Hammerskins se programově orientují na bělošský a panárijský rasismus a absorbovali i neonacistické prvky. Přihlásili se ke čtrnácti slovům Davida Lanea a principům "Leaderless resistance". Páchají různou násilnou činnost. Postupně vznikly její pobočky v řadě zemí, včetně České republiky (Bohemia Hammerskins BHS). BHS byli aktivní především v devadesátých letech, v roce 2004 však došlo k jejich částečné revitalizaci. Označení hammerskin se rovněž v ČR přinejmenším dočasně v některých lokalitách stalo synonymem pro rasistického anebo neonacistického skina, popř. se užívala česká verze "Kladiva". Za heslo Hammerskins bývá považováno "Hammerskins forever forever Hammerskins" (zkratka hesla HFFH). Pro název i znak Hammerskins (tvoří jej dvě zkřížená kladiva na pozadí ozubeného kola) je charakteristické kladivo. To má zřejmě původ ve filmu *The Wall* od britské hudební skupiny Pink Floyd (nerasistické, nikterak nesvázané se Skinhead!) z roku 1982, kde zkřížená kladiva slouží jako zástupný symbol svastiky, resp. pochodujících fašistických mas. Často je však zdůrazňována i vazba Hammerskins na mytické kladivo germánského boha Thora. Z USA především prostřednictvím internetu působí Nacionálně socialistické vzdělávací centrum (National Socialist Education Centre), které představuje i českou sekci Nacionálně socialistické německé dělnické strany (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei/Auslands- und Aufbauorganisation NSDAP/AO). Tuto organizaci založil v roce 1972 v USA americký občan německého původu Gary Rex Lauck, který užívá německého křestního jména Gerhard. Název strany vychází z tradic NSDAP/Auslandsorganisation, která byla zřízena v roce 1934 za účelem šíření nacistických myšlenek mezi Němci a příznivci německé politiky v zahraničí. Současná Lauckova NSDAP/AO požaduje povolení NSDAP jako strany, oprávněné zúčastnit se voleb v Německu.

Konečným cílem NSDAP/AO je nastolení nacionálněsocialistického státu ve svobodné, suverénní a nově sjednocené Velkoněmecké říši a dosažení nového řádu na rasistickém základě v celém árijském světě. Cíle se snaží dosáhnout především šířením tiskovin (zvláště pak časopisu *NS Kampfruf*, vydávaného od roku 1973) a v poslední době též poskytováním internetových služeb (včetně šíření neonacistických počítačových her či provoz internetového rádia). Celosvětově zaměřený zpravodajský bulletin NSDAP/AO je vydáván i v češtině. NSDAP používá tradiční nacistickou symboliku.

Další neonacistickou organizací, která je populární v transnacionálním měřítku, je Bílý árijský odpor *Whlte Aryan Reslstance* (WAR), používáno v překladu i v různých dalších jazycích, anglická zkratka WAR znamená i válku). Jedná se o neonacistickou organizaci s teroristickými tendencemi, založenou v roce 1983 v USA Tomem Metzgerem. Vzniklo několik jejích poboček v dalších zemích, přičemž ta česká byla aktivní především počátkem druhé poloviny devadesátých let. Symbol WAR je však užíván v širší části neonacistického spektra než pouze u přímých členů této organizace. Jako součást soudobého decentralizovaného neonacismu (tj. autonomního či svobodného nacionalismu) lze chápat soudobou českou nejvýznamnější neonacistickou organizaci Národní odpor, která vznikla v roce 1998 a která představuje volné uskupení lokálních neonacistických buněk. v rámci NO existují proudy, které jsou více nakloněny tradičnímu německému pojetí nacismu, jiné se zaměřují na prosazování české identity v rámci

celoárijského neonacistického působení. NO se hlásí i k násilným metodám, zvláště pak ve vazbě na násilné části kampaní "odpor bez vůdce" či Anti-antifa. NO používá různé neonacistické symboly. v současnosti je jeho hlavním symbolem černá vlajka v ozubeném kole, což svědčí o jeho vazbě na koncept autonomního nacionalismu. Používá však i říšskoněmeckou symboliku.

Skinheds a extremismus

V českém prostředí je často do souvislosti s pravicovým extremismem dávána do souvislosti Skinhead subkultura (včetně ženských příslušnic této subkultury, tzv. renees), nebo tzv. "hnutí Skinhead". Přestože existuje dílčí propojení mezi částí Skinhead a krajní pravici, nelze říci, že každý skinhead je pravicový extremist. Část Skinhead je však zařaditelná i do oblasti levicového extremismu a část do oblasti extremismu nespadá vůbec.

Nevyššího soud ČR vymezil, že nelze, aby hnutí Skinhead bylo bez dalšího pokládáno za hnutí zakázané. v rámci odmítnutí odůvodnění rozsudků soudů nižších stupňů konstatoval, že hnutí Skinhead jako celek nelze označit za hnutí prokazatelně směřující k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásající národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob. Při dokazování trestné činnosti s extremistickým podtextem třeba dokazovat, k jakému směru Skinhead se určití pachatelé hlásí, což lze u pravicového extremismu činit především prostřednictvím kombinace Skinhead symboliky s pravicově extremistickou symbolikou.

Skinhead subkultura vznikla ve Velké Británii na konci šedesátých let dvacátého století. Byl v ní pěstován kult mužnosti, násilí a patriotismu, zdůrazňován byl i dělnický původ. Ustálila se i subkulturní uniforma vyholených hlav, vysokých bot a letecké bundy, tzv. bombera. Přestože podle některých zdrojů existovalo ještě v letech 1968-1969 určité sepětí některých Skinhead gangů s jamajskými rude boys a Skinhead identita byla vnímána především z třídního a nikoliv etnického hlediska, postupně začali být hlavním terčem Skinhead násilí barevní imigranti.

Na počátku sedmdesátých let se Skinhead částečně transformovali do subkultury suedeheads, zpopularizované kultovním filmem Clockwork Orange (česky promítán pod názvem Mechanický pomeranč) od režiséra Stanleye Kubricka. Příběh je zasazen do Londýna blízké budoucnosti, hlavním hrdinou je chuligán Alex (Malcolm McDowell), milující Beethovenovu Devátou, který s bandou svých kamarádů vyráží do nočních ulic za "kapkou pořádného ultránásilí". Za vraždu ho odsoudí na 14 let. Objevuje se ale nová zkušební metoda, která udělá ze zločinců "řádné občany" a uvolní přeplněné věznice pro odpůrce nové vlády. Alex se nechá vybrat a tak pod vlivem drog sleduje filmy o bitkách a znásilňování jeho předešlé zábavě). Drogy ho sice zbaví myšlenky na násilí, udělají z něj ale člověka na oko svobodného, ale ve skutečnosti bez možnosti volby, neschopného se bránit. Tento film je dodnes ve Skinheadké scéně populární.

Ve větší míře se Skinhead znovu ve Velké Británii objevili v souvislosti ve druhé polovině sedmdesátých let, zpočátku v návaznosti na punkovou vlnu. Část Skinhead se profilovala nepoliticky, u další části z nich však docházelo k projevům rasismu a neonacismu. ve Velké Británii a později i v dalších zemích se část Skinhead zapojila i do činnosti ultrapravicových seskupení, včetně

militantních neonacistických skupin. Ne všechny části Skinheadké subkultury jsou však rasistické či neonacistické.

Typologie Skinhead je poměrně obtížná a ne zcela jednoznačná, s určitou mírou zjednodušení však lze konstatovat, že ti skinheadi, kteří odmítají politizaci doprava či doleva a navazují na původní kult konce šedesátých let, charakteristický pouze uniformitou, rvačkami, alkoholem, fotbalem apod., se označují jako tradicionalistický Skinhead.

Pokud se týká grafických Skinhead symbolů, používají tradicionalisté často symboly obsahující číslo „69“ (např. "Duch devatašedesátého" - Splrit of 69"). Populární je verze loga s trojským válečníkem ("Trojan Skins"), která odkazuje oblíbenému hudebnímu vydavatelství "Trojan Records".

Na tuto symboliku často navazuje i symbolika soudobých SHARP Skinhead. Z nerasistických Skinhead vznikl totiž posléze směr nazvaný SHARP Skinhead (zkratka pro Skinhead proti rasovým predsudkům). Často se pojmem SHARP ne zcela přesně označují všichni nerasistický Skinhead. Ultralevicové ideje začali již koncem sedmdesátých let akceptovat tzv. red skins, na jejichž bázi se vytvořil v roce 1993 v New Yorku (brzy nato se opět rozšířil do více zemí včetně ČR) i konsistentnější proud RASH (Red and Anarchist Skin Heads), jehož příslušníci jsou často členy militantních anarchistických organizací (proto jsou někdy znepřáteleni i s apolitickými skinheady). Slovo skinhead se však v obecném mediálním pojetí v ČR stalo především označením pro ultrapravicového skinheada. Pro neonacistické Skinhead se užívá označení nazi-Skinhead či **NS Skinhead** (podle některých interpretací však NS nemusí znamenat pouze příklon k nacionálnímu socialismu hitlerovského typu, ale k nacionalismu obecně). Spíše hanlivé označení ze strany odpůrců NS skins (někdy však naopak používané i pro označení jejich "elity") je **bonheads**. Bílí rasističtí skini se často označují jako **WP (White Power) Skinhead**, mnohdy je však tento výraz používán synonymně s NS Skinhead, případně i **fascho-Skinhead** (v některých společnostech je však NS a fascho směr oddělen, pokud je chápán pro nacionálně orientované směry fašismu v kontrastu k pan árijsky orientovaným). Jejich symbolika spojuje Skinheadkou symboliku (stylizovaná zobrazení Skinhead, případně jejich oblíbených věcí, např. baseballových pálek či bund "bomberů") s neonacistickými, fašistickými a rasistickými symboly, popsány v předchozích kapitolách.

V poslední době se na bázi jisté symbiózy patriotických tradicionalistických Skinhead a někdy i ze Skinheada, kteří opustili neonacistickou scénu, vytvářet proud tzv. pravicový Skinhead, kteří se hlásí k patriotismu a k politické pravici, ale ne k jejím extremistickým směrům. Vytvořila se kolem nich i specifická subkulturní a hudební scéna, která někdy bývá levicovými antifašisty zřejmě ne zcela oprávněně označována za neonacistickou či pravicově extremistickou (debaty se vedou např. o povaze švédské skupiny Ultima Thule, která je oblíbena u různých směrů Skinhead).

Skinhead řady doplňují i fotbaloví hooligans (s touto subkulturou jsou Skinhead v řadě lokalit úzce propojeni) často používají jako symbol i zkratku A.C.A.B. Jedná se o zkratku sloganu "**AU Cops are Bastards**" ("**všichni poliši jsou bastardi**"), což je původně název písně britské hudební skupiny 4-skins (volně přeloženo jako "pro skiny", protože výslovnost anglické číslovky 4, tj. four, se blíží výslovnosti předložky pro, tj. for, z roku 1978.

Tato skupina patřila k tehdejšímu proudu Skinheadké subkultury, který údajně nepřínáležel do její rasistické části. Přesto se stala skladba "All Cops are Bastards" kultovním hitem i pro krajně pravicové skinheady, včetně neonacistů. Je však oblíbena i u nerasistických Skinhead. v Německu byly ze strany některých policistů činěny pokusy postihovat nošení této zktrátky právně, protože paušálně uráží všechny příslušníky policie. v ČR nejsou o obdobných krocích známy žádné informace. v různých obměnách je mezi různými směry Skinhead používán i nápis "**Lest Resort**" (může odkazovat k britské údajně nepolitické hudební skupině z počátku osmdesátých let), případně symbol skinheada "ukřížovaného" na válečné runě, což je někdy interpretováno i jako vyjádření špatné situace dělnické třídy, za jejíž reprezentanty se Skinhead považují.

Oděvní značky oblečení skinů jako projev jejich příslušnosti

Stoupenci krajní pravice i různých směrů Skinhead měli či mají oblíbenou řadu oděvních značek, nicméně u naprosté většiny z nich nelze konstatovat, že by byly vázány výhradně na Skinhead, či ultrapravicovou scénu, a že by nošení oblečení určité značky automaticky značilo příslušnost nositele k neonacismu či k nacismu. Oblečení je většinou nabízeno v obchodech pro širokou veřejnost a prodejci oblečení často nemusí souvislosti s krajní pravíci znát. Na druhou stranu je však skutečností, že nošení oblečení určitých značek, které jsou mezi nacionalisty či neonacisty uznávány jako identifikační symbol, může podporovat sounáležitost organizací a hnutí z části politického spektra. Týká se to jak značek, které vznikly mimo scénu a stoupenci krajní pravice si je z různých důvodů oblíbili (buď z důvodu podobnosti log a či názvu s nějakým nacistickým subjektem nebo pro jiný symbolický význam), tak i značek, které vznikly v ultrapravicové scéně a jejich prodej může sloužit i k jejímu financování. Z právního hlediska je proto ve druhém jmenovaném případě důležité sledovat tok finančních prostředků (tj. zda např. slouží prodej značkového zboží k podpoře neonacistického hnutí).

Vzhled Skinhead byl ve světě i v ČR od osmdesátých let spojen především s leteckou bundou bez límce, tzv. "bomberem" (od nejrůznějších výrobců), případně s kalhotami, tzv. džínami a "těžkými botami" (zpravidla značky Dr. Martens). Tato uniformita byla typická pro různé směry Skinhead a přetrvává v některých lokalitách u těch lidí, kteří se k této subkultuře stále hlásí. Z hlediska neonacismu je ovšem třeba zdůraznit, že řada osob z této části politického spektra v současnosti svoji identitu jako Skinheadskou nevnímá (a dokonce se vůči Skinhead vymezuje).

Skinheady subkultura si již v počátcích své existence oblíbila i značku Fred Perry. Ta je pojmenována po stejnojmenném britském tenistovi (1909-1995), který v letech 1934-1936 zvítězil v tenisovém turnaji ve Wimbledonu. Pocházel z prostých poměrů a stal se kultovní postavou britské dělnické mládeže, včetně Skinhead, kteří vnímali svoji dělnickou identitu. Fred Perry je tradiční Skinheady značka a určitou dobu byla nošena i rasistickými skinheady. Výrobní firma se však od rasismu ostře distancuje a podporuje i protirasistické iniciativy. Fred Perry byl navíc židovského původu. k symbolu značky Fred Perry byl převzat i samotný vavřínový věnec jako symbol Skinhead. Je užíván rasistickými i nerasistickými skinheady a fotbalovými chuligány.

Další oblíbenou značkou u všech směrů Skinhead je oděvní značka Ben Sherman, která byla kultovní značkou britských mládežnických subkultur již v 60. letech. Nemá žádné zásadní politické podtexty. Moderní značkou hools, skins a rockové scény různé politické orientace jsou i značky Pit Bul! z Frankfurtu nad Mohanem a Troublemaker. Skinhead všech směrů rovněž mají rádi značku bot Dr. Martens. i ta se však od zneužití své značky pravicovými extremisty distancuje.

U Skinhead byla a je oblíbena oděvní značka Lonsdale, která vznikla ve Velké Británii a její název je odvozen od sportovního, především boxerského klubu. Je oblíbena mezi řadou sportovců a nosí ji relativně široká část veřejnosti v řadě zemí. Od šedesátých let je oblíbena i mezi skinheady (někteří patřili i ke členům výše zmíněného klubu), a to i mezi neonacistickými (ti využívají i podobu části názvu NSDA s názvem nacistické strany NSDAP, případně písmen NS jako kódu pro nacionální socialismus). Firma Lonsdale ovšem odmítá být považována za rasistickou a neonacistickou značku a podporuje antirasistické iniciativy.

Část neonacistické krajní pravice si oblíbila značku Alpha Industries kvůli dílčí podobě jejího symbolu se symbolem SA. Tato americká firma ovšem nemá s neonacismem žádné přímé vazby (dodává produkty i US Army). Další značka, která je oblíbená u krajní pravice, je německá Hooligan z Frankfurtu nad Mohanem. Nosí ji mimo jiné neonacističtí fotbaloví fanoušci a je spojována se slovy "Heil" nebo "Hitler". Firma se od neonacismu distancuje.

U dalších firem či značek se v některých materiálech objevují informace, že je založily osoby blízké krajní pravici či v ní přímo angažované a že jsou v zásadě koncipovány pro tuto scénu. To není však jednoznačně potvrzeno. Týká se to např. německých značek Doberman, Mjолnir, Masterrace Europe, Consdaple (v obdobném tvaru jako psaný symbol značky Lonsdale, přičemž pro neonacisty je přitažlivé nosit trika s nápisem CONSDAPLE pod mikinami či bundami tak, aby byla vidět pouze písmena NSDAP), HS Wear, ProViolence či Walhall Germany a Rizist (tato značka je údajně orientovaná hlavně na získání hip hoperů a skejťáků pro krajní pravici či neonacismus), které do souvislosti s neonacismem anebo extrémní pravici dávají např. buď publikace RechtsRock z roku 2002 editovaná Ch. Dornbuschem a J. Raabem anebo publikace Versteckenspiel vydaná německou Agenturou pro sociální perspektivy 2005.

Zřejmě největší diskuse jsou v poslední době vedeny o oděvní značce Thor Steinar, kterou zaregistrovala německá firma Mediatex GmbH v roce 2002. Symbol oděvní značky THOR STEINAR je tvarem složeným z dvou tradičních starogermánských run (Tyr-Rune a Gibor-Rune, která je tvarově shodná s germánským symbolem Wolfsarigel; z bočního pohledu se však může logo jevit i jako využití jedné či dvou Sig-Rune a Tyr-Rune - pak by se mohlo při přepisu do soudobé abecedy jednat o iniciály TS) a dvou teček.

V materiálech zpracovaných pro Policii ČR PhDr. Miroslavem Gregorovičem je uvedena informace (s odkazem na knihy a archivní prameny, které nemám k dispozici), že symbol s logem Thor Steinar používala v období druhé světové války jednotka SS-SD Sondergruppe IV a 4. v těchto materiálech Policie ČR je uvedeno, že citované publikace obsahují pouze popis, nikoliv zobrazení symbolu, a proto by přesné posouzení loga Thor Steinar bylo z daného pohledu sporné.

V rozsudku vrchního zemského soudu v Braniborsku 1 Ss 58/05 z 12. září 2005 se uvádí, že "Logo značky Thor Steinar neodpovídá v žádné své konkrétní podobě originálnímu označení nacionálně socialistických organizací, které byly užívány

na vlajkách, součástech uniforem nebo jako odznaky". Jednotlivé složky symbolu byly užívány 32. divizí SS i jednotkami SA (Tyr Rune), II. SS Divizí Das Reich i dalšími jednotkami SS a poté jednotkami Werwolf (Wolfsangel) i dalšími nacistickými organizacemi obecně (Sig-Rune). Dvě tečky byly jako samotný symbol v období druhé světové války užívány v roce 1940 německou pancéřovou divizí.

Častá vikingská tematika u značky Thor Steinar bývá někdy dávána do souvislosti s V. divizí SS "Wiking" z období druhé světové války, složené z evropských dobrovolníků (Vlámů, Valonů, Nizozemců, Norů, Dánů a Finů). v jejím čele stál Obergruppentohrer a generál Waffen SS Felix Steiner. v níže uvedeném rozsudku zemského soudu v Neuruppin bylo upozorněno na podobnost jména tohoto generála se slovem Steinar v příslušném logu. Podle vyjádření zástupců firmy Mediatex v německém tisku (Berliner Zeitung 6. 11. 2004) oděvní značka Thor Steinar nebyla konstruována pro pravicovou scénu. Podle vyjádření Jonase Grutzpalka z Braniborského úřadu na ochranu ústavy však přináleželi k firmě Mediatex lidé z pravicově extremistické scény. Oblečení se symbolem a logem Thor Steinar bylo nabízeno na legálním trhu s oděvy v Německu i v dalších zemích (včetně ČR) a oblečení s tímto logem si mohli pořídit lidé nejrozličnějších politických názorů i apolitických zákazníků.

Podle závěrů ministerstva vnitra v německé spolkové zemi Braniborsko se symbol značky Thor Steinar vyvinul v označení, kterým je v pravicově extremistické scéně dáván najevo nacionálně socialistický postoj. Symbol Thor Steinar je navíc podobný symbolu ultrapravicového společenství Thule Seminar, ten však neobsahuje symboly dvou teček. Podle rozhodnutí zemského soudu Neuruppin se jedná o označení podobné a zaměnitelné za symboly bývalých nacionálně socialistických organizací. Vrchní zemský soud v Braniborsku ovšem v roce 2005 uvedl, že toto označení není zaměnitelné se symboly protiústavních nebo bývalých nacionálně socialistických organizací.

Pod vlivem právních událostí začaly být koncem roku 2006 firmou Mediatex oděvy značky Thor Steinar nabízeny bez původního loga a poté bylo vytvořeno nové logo. V Německu probíhá několik trestních řízení týkajících se původního loga Thor Steinar a právní stanoviska jsou v této věci nejednotná. Uvedená oděvní značka se stala oblíbenou značkou v neonacistické scéně, přičemž přinejmenším její část jí může používat jako identifikační symbol a v tomto smyslu i jako zástupný symbol za tradiční nacistické a neonacistické symboly. Je často nabízena i v obchodech blízkých krajní pravici. Názvem i symbolikou Thor Steinar odkazuje k nordické mytologii, která je i důležitým ideovým zdrojem nacismu a neonacismu.

V českých médiích (článek Pavla Eichlera a Jana Vedrala z 8. 10. 2006 na serveru idnes.cz) se objevily i informace o tom, že značkami pro krajní pravici jsou i česká značka **Nibelung** z Brna a slovenská **Eighty-Eight** (tato firma na oficiálních internetových stránkách udává různé důvody volby tohoto čísla, není však mezi nimi šifra nacistického pozdravu Heil Hitler!). v souvislosti s oběma značkami (případně i v souvislosti s další českou značkou **Grassel**) lze konstruovat vazby na neonacismus.

Obrázek 4.22 Oděvní značky extremistů

Čeští neonacisté se v roce 2009 zřekli své "uniformy" značky Thor Steinar, kterou její zakladatelé prodali obchodníkům ze Spojených arabských emirátů. Spekuluje se ovšem, že bojkot uměle vyvolala německá neonacistická strana NPD poté, co ji výrobce značky odmítl sponzorovat. Neonacisté po letech klidu strávených v oblečení značky Thor Steinar aktuálně znovu řeší, v čem budou chodit. Německou firmu MediaTex GmbH, která "uniformu" rasistů vyráběla, částečně převzal arabský podnikatel Faysal al Zarooni.

Vojenské letecké bundy zvané bomber, maskáče a kanady. Tak vypadali rasističtí skinheadi v 90. letech. Později se "převlékli" do civilnějšího oblečení britské značky Lonsdale a po několika letech objevili německou Thor Steinar. Oslovilo je, že firmu založil neonacista Axel Kopelke. "Thor Steinar rozhodně není 'naší' značkou!" prohlásili razantně čeští neonacisté z militantního hnutí Národní odpor.

V dnešní době dochází u pravicových extremistů k upouštění nošení výrazných znaků. Jejich oděvy bývají černé vojenského střihu, často s nápisem v barvě a velikosti označení policejních zásahových uniforem s cílem zmást pozdější identifikaci.

ÚKOL K TEXTU

Máte na sobě nějakou značku uznávanou extrémisty? Víte o tom?.

Levicové spektrum extremistů

„Příslušníci ultralevice se pokoušejí o vytvoření společnosti, v níž by panovala naprostá rovnost a mezi jejími členy by byly vzájemné harmonické vztahy založené na principu sounáležitosti, tolerance, dobré vůle a obětavosti, realizace této představy vyžaduje zrušení všech doposud existujících států, likvidaci hierarchického uspořádání společnosti a odstranění ekonomických rozdílů.“ (Chmelík J., 1997, s. 14-15)

V poslední době se do popředí levicového extremismu dostávají skupiny mnohem méně organizované, zaměřené spíše autonomisticky – jsou to zejména ekologové, ochránci zvířat, squatteři a další. Tyto skupiny nemají nebezpečné cíle, ale svými vyhraněnými militantními postoji jsou nebezpečné svými postupy a projevy porušující právní normy k dosažení svého cíle.

Ultralevicové hnutí

Je možno rámcově rozdělit do 3 základních kategorií:

- hnutí snažící se nastolit nové sociální uspořádání týkající se celého lidstva (militantní marxistické a autonomní ideologie, k nimž lze připojit i tzv. autonomy)
- hnutí usilující o nastolení nových vztahů mezi člověkem a přírodou (militantní ekologové a ochránci zvířat)
- hnutí, jejichž prioritou je nastolení nových vztahů mezi mužem a ženou (militantní odpůrci sexismu apod.)

Hnutí uvedená v první skupině lze označit za nejnebezpečnější, protože usilují o totální zničení stávajícího společenského pořádku a to i za pomoci teroristické akce. Jestliže se však přetransformují do politické strany, své radikální vystoupení a požadavky jeho představitelé značně korigují a zjemňují, aby získali na svou stranu voliče. Také musí vystupovat v mezích zákona o politických stranách a hnutích. Hnutí, která patří do druhé a třetí skupiny se snaží pouze o dílčí změny, nedisponují ucelenou ideologií a proto jejich akce jsou umírněnější.

Komunistická symbolika

V České republice působí několik organizací, které se hlásí ke komunismu a používají komunistickou symboliku. Jedná se o registrované politické strany a občanská sdružení i o neregistrovaná uskupení. v poslední době se komunistické myšlenky objevují i v části mládežnických subkultur (Hard Core, Free-Tekno, Red Skins, Hip Hop apod.).

U použití komunistické symboliky je tedy třeba posuzovat, zda příslušný směr komunismu hodlá uchopit moc násilím, chce po uchopení moci zrušit svobodné volby a hlásá diktaturu proletariátu a vedoucí úlohu jedné strany. Takovéto dogmatické marxisticko-leninské (stalinské, brežněvské), případně trockistické či maoistické směry přitom používají obdobné symboly, jako reformní proudy komunismu, které již uvedené cíle nehlásají. (Mareš, 2006)

Je možné zjišťovat i to, zda komunistická symbolika (včetně symbolického pojetí historických postav komunistického hnutí není vázána na veřejné popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování komunistického genocida, nebo jiných zločinů komunistů proti lidskosti. Tradičním symbolem komunismu je rudá barva, přičemž komunisté tento symbol převzali od dělnického hnutí (za jehož symbol byla prohlášena Mezinárodním dělnickým kongresem v Paříži v roce 1889). Rudá barva přitom platila za symbol krve. V komunistickém hnutí se stala symbolem jeho identity, zvláště pak v souvislosti s ruskou občanskou válkou (kde bojovali "Rudí" proti "Bílým", vznikla "Rudá armáda" apod.), po níž symbolicky ovládla světový komunismus.

Známým symbolem komunismu je i rudá pěticípá hvězda, která byla zřejmě poněkud paradoxně převzata bolševickými "rudými" námořníky z rejdařské symboliky britských loděnic, které se podílely na stavbě ruského křižníku "Aurora" (sehrál významnou roli během bolševické revoluce v roce 1917 a je sám sobě jistým symbolem komunismu). Pěticípá hvězda je však i tradičním symbolem svobody a v různých barevných mutacích (včetně červené i rudé) byla a je užívána i zcela mimo komunistické prostředí. Podle některých interpretací komunisté převzali rudou hvězdu z dělnického hnutí, kde byla používána již v 19. století. Rudá hvězda se však stala symbolem SSSR a komunismu obecně, přičemž je používána i soudobým komunistickým hnutím různých směrů. Nachází se i na

vlnkách totalitních režimů KLDŘ a Kuby (je součástí vlajky Džibuti, která není komunistickým režimem). Je i součástí symboliky Strany evropské levice, registrované podle práva Evropských společenství (hvězda je zde však znázorněna v úpravě se dvěma bílými cípy).

Dalším symbolem komunismu je zkřížený srp a kladivo, přičemž tento symbol byl vytvořen v ruském bolševickém prostředí v roce 1918 (pravděpodobně E. Kamzolinkovem) a symbolizoval jednotu dělníků a rolníků. v červenci 1918 byl zakomponován do státního znaku Ruské sovětské federativní socialistické republiky a v roce 1923 i do vlajky Svazu sovětských socialistických republik (Blažek 2006: 48). Symbol se však rozšířil i do celého komunistického hnutí ve světě a byl v tomto kontextu přítomen i při páchání komunistických zločinů. i v současnosti je využíván komunisty různých proudů, včetně dogmatických. v ČR je i součástí symboliky organizací, které byly či jsou ve zprávách MV ČR řazeny do oblastí levicového extremismu, konkrétně Komunistické strany Československa, Komunistické strany Československa, Československé strany práce a Komunistického svazu mládeže (ten byl v roce 2006 rozpuštěn MV ČR).

Symbolickou písní komunismu i širšího dělnického hnutí je Internacionála, jejíž symbolika odkazuje na tradice Pařížské komuny z roku 1871. Její text složil Eugen Potier v roce 1871 a melodii v roce 1888 Pierre Degeyter. Internacionála byla do roku 1943 i hymnou Sovětského svazu.

Dogmatictí komunisté ve světě i v ČR většinou oslavují různé představitele komunistických stran a režimů, včetně těch, za jejichž vlády se děly komunistické zločiny (případně těch, kteří ve svých dílech hlásali potřebu revolučního teroru). Jedná se především o Vladimíra Iljiče Lenina (22. 4. 1870 - 21. 1. 1924) a Josefa Vissarionoviče Stalina (21. 12. 1878 - 5. 3. 1953), v českém prostředí pak specificky i o Klementa Gottwalda (23. 11. 1896 - 14. 3. 1953). Pro dogmatické komunisty v ČR je typická i oslava komunistického převzetí moci v Rusku dne 7. listopadu 1917 podle našeho kalendáře (Velká říjnová socialistická revoluce"), komunistické převzetí moci v Československu dne 25. února 1948 (v jejich pojetí "Vítězného února"), schvalování vpádu vojsk pěti států Varšavského smlouvy do Československa 21. srpna 1968 a v následujícím období, odmítání závěrů XX. sjezdu KSSS z roku 1956 či odmítání v podstatě jakéhokoliv pozitivního přínosu československého 17. listopadu 1989 apod. Rovněž jsou v symbolické dimenzi oceňovány soudobé komunistické režimy (KLDŘ, Kuba, Čína, Vietnam), které porušují lidská práva. Oceňována jsou i různá minulá a současná guerillová a teroristická hnutí marxisticko-leninské provenience, přičemž popularitu má symbolické znázornění latinskoamerického revolucionáře Ernesta Che Guevary (1928 až 1967). Pro trockisty v ČR je symbolickou postavou Lev Davidovič Trockij (26. 10. 1879 - 21. 4. 1940), z českých historických trockistů uctívají především Závaše Kalandru (10. 11. 1902 až 26. 6. 1950), popraveného stalinistickým Gottwaldovým režimem. Hlavními trockistickými organizacemi v ČR jsou Socialistická organizace pracujících (součást Ligy za 5. internacionálu) součást mezinárodní sítě World Revolution), Socialistická solidarita (česká součást Mezinárodní socialistické tendence) a Socialistická alternativa Budoucnost (česká součást výboru za dělnickou internacionálu).

Obrázek 4.23 Komunistická symbolika

Anarchismus

Jde o ideový směr vzniklý na přelomu 19. a 20. století, z něhož se postupně vyvinulo hnutí, které je v současné době vyznáváno hlavně mladými lidmi. v myslích lidí je tradičně spojován s představou hnutí, které se otevřeně hlásí k násilí a teroru. To ovšem platí pouze pro anarchisty tzv. tvrdého jádra, skupinu osob, která z důvodu osobního prospěchu nebo fanatického přesvědčení o neomylnosti svých názorů a idejí neváhá použít jakýchkoliv metod pro dosažení cíle. Vzhledem ke své základní ideologii, kterou jsou lidská práva, odmítání centralizované moci a státního aparátu, je současné anarchistické hnutí roztrženo do skupin, které se navzájem odlišují svým složením i programem. Tato roztržetost je z bezpečnostního hlediska pozitivním jevem, protože anarchistům schází „úderná síla“ na hromadné akce. (Matoušek, 2003)

Anarchismus se snaží prezentovat jako antiautoritářský politický proud v rámci širokého proletářského hnutí. Obecné kořeny "lidské volnosti" jsou však mnohem staršího data. Anarchisté usilují o společnost bez státu, v níž jsou individuální zájmy realizovány na základě dobrovolné dohody a bez přítomnosti státního nátlaku a donucení. Za utlačovatelské ovšem anarchisté považují i soudobé demokracie, a proti jejím institucím a reprezentantům bojují, a to mnohdy i násilnými metodami. Je však třeba zdůraznit, že anarchismus se vymezuje i vůči autoritářskému marxismu-leninismu (proto má pro ně symbolický význam i potlačení **Kronštadtského povstání v roce 1921** ze strany marxistů-leninistů, protože v tomto povstání se projevily i anarchistické ideje) stejně jako antikomunistický boj anarchistů v průběhu španělské občanské války. v rámci anarchismu vykrytalizovalo několik základních proudů, které jsou charakterizovány jednak pozicí jednotlivce v anarchistickém hnutí (individualistický anarchismus, anarchokomunismus, anarcholiberalismus, anarchofeminismus, ekoanarchismus apod.) a jednak strategií k dosažení anarchistické společnosti (anarchosyndikalismus, sociální anarchismus, anarchoterorismus, anarchopacifismus). (Mareš, 2006)

Hlavní symbolickou anarchistickou barvou je černá, která je chápána především jako symbol negace, resp. internacionalismu, negujícího hranice (interpretací významu je však velké množství). Je viditelná i na černých anarchistických vlajkách, které se zřejmě poprvé objevily v anarchistických proudech v rámci Pařížské komuny v roce 1871. Další impuls k ovládnutí anarchismu černou barvou dodal francouzský časopis Černá vlajka, vycházející od roku 1883. Černá anarchistická vlajka provází anarchismus až do současnosti. Černou barvu anarchisté přejali i do barvy pěticípé hvězdy (ta je černá na rozdíl od rudé komunistické). Vězněným anarchistům pomáhá Anarchistický černý kříž. Častým symbolem anarchistů a autonomů je i černá kočka (údajně byla anarchistickým

hnutím v USA koncem 19. století pokládána za zvíře charakteristické pro dělnickou třídu).

Anarchosyndikalisté, kteří hodlají nastolit anarchistickou společnost prostřednictvím odborů, však používají diagonálně rozdělené černorudé vlajky (na vlajce se tak vytváří rudý a černý trojúhelník) a barevně napůl rozdělené černorudé hvězdy, kdy rudá barva značí syndikalismus (revoluční svaz přímé akce) a černá se váže na výše uvedené pojetí anarchismu. Černorudou kombinaci však v současnosti užívají i jiné anarchistické směry než pouze vyhranění anarchosyndikalisté. Symbolem anarchismu je i písmeno a vepsané v kruhu, které bylo zřejmě zavedeno v anarchistických oddílech v období španělské občanské války a na přelomu padesátých a šedesátých let jej do širšího povědomí zavedl anarchistický tisk. V některých případech začalo být psáno a přes obvod kruhu (čímž se symbol začíná podobat pentagramu) a v tomto pojetí se stalo významným symbolem anarchopunks.

Autonomní scéna

Zahrnuje v sobě souhrn hnutí a organizací s různými ideologiemi s nejextremnějšími názory. Tyto skupiny jsou vysoce militantní a v zahraničí jsou považovány za hlavní nositele ultralevicového teroru. Obecně je nazýváme anarchoautonomní hnutí.

Hlavním zájmem autonomní scény je boj proti tzv. **globalismu**, tj. proti současnému celosvětovému politickému systému a proti nadnárodnímu ekonomickému systému, jehož reprezentanty a symboly jsou mezinárodní obchodní organizace a nadnárodní společnosti.

Anarchismus ovlivnil i ideově volněji ukotvenou ultralevicovou subkulturu autonomů (v ČR je však obtížné anarchisty a autonomy jednoznačně oddělit. Proto bezpečnostní složky často používají pojem anarchoautonomové), vlivný je v punkové mládežnické subkultuře, která se vytvořila koncem 70. let (anarchismus v ní vyznávají tzv. anarchopunks). Projevují i v anti(alter)globalizačním hnutí, kde část anarchistů a autonomů působí i v násilnickém uskupení Černý blok (Black Bloc). Anarchisté se angažují rovněž v kampani na pomoc ilegalizovaným imigrantům s názvem No Borders!

Anarchisté jsou aktivní i v antifašistických kampaních ANITIFA a Good Night White Pride (která vznikla v levicovém hardcorovém prostředí; jedná se o široké spektrum aktivit, jako jsou propagační koncerty, demonstrace, letákové, nálepkové a plakátové akce, pouliční násilí apod.). Novou kampaní je Žádné prachy náckům, inspirovaná německou "Kein Bock auf Nazis", v ČR realizovaná i pod heslem "We will rock you" Dochází při ní k útokům na obchody a firmy, které jsou chápány jako nacistické, tj. různé obchody s oblečením, tetovací studia, army-shopy apod., které buď vlastní příslušníci neonacistické scény, nebo nabízejí věci určené pro krajní pravici. v rámci kampaně jsou rozbíjeny či sprejovány výlohy, zazdívány vchody, realizovány blokády vchodů apod.

S českým anarchismem je úzce spjat i squatting (ilegální obydlování cizích do té doby zpravidla nevyužívaných nemovitostí spojený se sociálními požadavky s tím, že je uznáváno pouze osobní vlastnictví, nikoliv však vlastnictví soukromé), který je však ve světě vázán na jiné ideové směry.

Představiteli této anarchistické scény v České republice jsou podle *MV ČR* :

1. ČESKOSLOVENSKÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE (ČSAF) – je federace autonomních a ideově různých zaměřených frakcí a uskupení, ale má stabilní program, jehož rámec tvoří sociální anarchismus. Není registrováno MV.

2. FEDERACE SOCIÁLNÍCH ANARCHISTŮ (FSA) – tato neregistrovaná organizace vznikla na podzim r. 1997. Při veřejných vystoupeních se projevuje radikálně.

3. ANTIFAŠISTICKÁ AKCE (AFA) – neregistrovaná organizace AFA. Vznik byl inspirován existencí zahraničních organizací AFA, zejména v Německu. Programem organizací AFA je tzv. antifašismus

4. STRANA ČESKOSLOVENSKÝCH KOMUNISTŮ (SČK) – byla založena v roce 1995 na tzv. Sjezdu obnovy. Deklaruje jako svůj cíl nastolení diktatury proletariátu v ČR a byla proto zakázána.

5. KOMUNISTICKÁ MLÁDEŽ ČESKOSLOVENSKA (KMČ) – pro členy této neregistrované organizaci je charakteristická netrpělivost při vyčkávání na tzv. „revoluční situace“ a sklon k radikálním akcím. Při svých aktivitách mají členové KMČ tendenci k militantním projevům a projevům demonstrativního násilí (zrušena v září 2006 MV ČR).

6. VŠESLOVANSTVÍ – mezi levicovými extrémisty převážně nebolševické organizace je rozšířena podpora programu tzv. „všeslovanské vzájemnosti“. Podle jejich názoru jsou po rozpadu socialistické soustavy ve střední Evropě státy s převahou slovanského prvku ohroženy agresivní „germanizací“, maskovanou integračním procesem do NATO a EU a slovanské národy mají jedinou možnost, jak uchovat slovanskou integritu a svébytnost a přispět k velmocenskému postavení Ruska a začlenit se do jeho mocenské sféry.

7. Hnutí PUNKS - k projevům levicového extremismu rovněž řadíme skupiny mládeže odmítající masovou a konzumní kulturu, které svým alternativním a extrémním způsobem života revoltují proti pořádku ve společnosti, aniž by se ideologicky nebo programově řadili k pravicovému či levicovému extremismu. Do této skupiny se řadí hnutí **Punks** („pankáči“, v překladu – mizerný, nesmyslný). Příznivci hnutí Punk mají kritický až anarchistický přístup ke společnosti, vyjádřený heslem: „**NO FUTURE**“ – žádná budoucnost. Mezi levicově orientované extremistické skupiny lze okrajově řadit tzv. „skejtáky“, „sprejery“, „technaře“ i problém tzv. diváckého násilí zvaný též „hooligans“ či „rowdies“. (Chmelík,J., 2001)

ÚKOL K TEXTU

Znáte státy, které mají Ústavu postavenou na národnostním principu a které stavějí na principu občanském? Vyjmenujte je.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Pravicoví extrémisté jsou známí hlasitými výkřiky typu: „Čechy Čechům“. Pokud si přečteme preambuli Ústavy České republiky, dozvíme se, že jsme státem občanů, nikoliv jen národa a Česká republika, tedy Česko sestává se země České, Moravské a Slezské. Zamyslete se nad tím, zda by neměli pak extrémisté správně vykřikovat větu: „Česko Čechům, Moravanům a Slezanům? „ Jaký je Váš názor na tuto problematiku?

ČÁST PRO ZÁJEMCE.

Národnost je příslušnost osoby k určitému národu, přičemž národ chápeme jako společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny, společná kultura a společné území. Běžně se určuje podle státu nebo oblasti narození, kde se člověk narodil nebo prožil dětství, nebo podle původu předků. Národnost se může změnit průběhem procesu naturalizace.

Obecně je možno říct, že význam pojmu národnost je složité definovat. Měnil se v průběhu dějin a je různý i zeměpisně. Podle definice použité při sčítání lidu 2001 se národností rozumí příslušnost k národu, národnostní nebo etnické menšině. Dále podle této definice není pro určení národnosti v České republice rozhodující mateřská řeč ani řeč, kterou člověk používá nebo lépe ovládá, ale jeho vlastní rozhodnutí. Je možné se hlásit k jedné i více národnostem, nebo také k žádné.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Extremismus je termín, jímž bývají označovány jednání, ideologie či skupiny mimo hlavní (střední) proud společnosti, kterým je připisováno porušování či neuznávání základních etických, právních a jiných důležitých společenských standardů, zejména ve spojení s verbální nebo fyzickou agresivitou, násilím nebo hrozbou násilí, historickým revizionismem, sociální demagogií, motivované zejména rasovou, národnostní, náboženskou, třídní nebo jinou sociální nenávistí. V současné demokratické společnosti je výskyt jakékoliv formy extremismu pravicových či levicových hnutí mnohdy doprovázen krizí v rodině, v rozpadu vžitých morálních principů, a je hodnocen jako nežádoucí a negativní sociální jev, kterému se společnost brání, ačkoliv tento jev sama společnost většinou vnímá až při jeho výskytu, tedy v jeho neškodlivější podobě, a to většinou až při zásahu do základních lidských práv a svobod člověka. K tomu, aby bylo možné s něčím efektivně bojovat je nutná znalost problematiky o což se alespoň ve stručné podobě, pokoušela předchozí kapitola.

OTÁZKY.

1. Jaké barvy vyznávají pravicoví extrémisté, dále levicoví extrémisté a anarchisté?
2. Čím se liší politický radikalismus od extremismu?
3. Čím se odlišuje terorismus od extremismu a od kriminální činnosti?
4. Z kterých sociálních vrstev se etablojí extrémisté?
5. Co mají společného pravicoví a levicoví extrémisté?
6. Squatting patří podle Vás do levicového, nebo pravicového extremismu a proč?

ÚLOHA Č. 1.

Pokud posuzujeme příslušnost jednotlivce k extremistickému hnutí, je rozhodující jen oděv a symbolika, kterou osoba na sobě nosí, nebo znalost tohoto symbolu a úmysl dát najevo svou příslušnost, kterou symbolem signalizuje okolí?

ÚLOHA Č. 2.

Máte v současné době v nějakých dokladech vyznačenou národnost? Víte, čím se liší národnost a státní občanství? Žijíc v České republice, jakou národnost můžete mít?

DALŠÍ ZDROJE

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6. s. 183

4.4 Militantní ekologové

Ve světě i v ČR se objevují i projevy militantního environmentalismu (ekoterorismus), jehož stoupenci používají násilí (většinou proti věcem, ne živým bytostem) a porušují zákony demokratických zemí ve prospěch subjektivně pojaté ochrany přírody, případně ve jménu práv zvířat. Často nalézají ideové základy v nedemokratickém ekologismu (zpravidla inspirovaném nedemokraticky pojatou hlubinnou ekologií či ekoanarchismem). Tato uskupení jsou propagována i v různých subkulturách (hard core, punk apod.). Nelze paušálně pojímat zelené či environmentální hnutí jako antidemokratické! Jeho velká část působí v souladu s demokratickými hodnotami a ve prospěch rozvoje demokracie. i když řada nevládních "zelených" organizací používá razantní metody prosazování zájmů (nenásilné přímé akce), neznamená to, že je lze automaticky řadit mezi extremisty (a to i pokud např. spáchají jejich příslušníci při různých veřejných akcích přestupky). (Mareš, 2006) Greenpeace se mezinárodně angažují ve společných aktivitách autonomního hnutí. Některé jejich projevy mají charakter až teroristických akcí, např. v ČR se minulosti jednalo o rušení průběhu závodu Velká Pardubická, poutání se ke komínům ve Spolaně Neratovice, či bránění průjezdů vlaků s palivovými články k atomovým elektrárnám, čímž zpravidla dochází k porušování zákona.

Organizací s částečně hlubinně ekologickým a částečně ekoanarchistickým zaměřením, která je ve světovém měřítku často řazena do kategorie ekoterorismu, je **Earth First!** Její česká pobočka se nazývá **Země především!** **EF!** Vzniklo v USA a zpočátku bylo spjata se sabotážními akcemi, od počátku 90. let však došlo k jeho relativnímu umírnění. Někteří jeho příslušníci se zúčastnili i aktivit anarchistů. v ČR výraznější environmentalistické militantní akce nerealizuje. Jedním z hlavních symbolů **EF!** je znázornění zkříženého kamenného kladiva a francouzského klíče, což má kořeny v novele "**Monkey Wrench Gang**" (Monkey Wrench anglický pojem pro "francouzský klíč") z roku 1975, jejímž autorem je Edward Abbey a která představuje inspiraci pro řadu militantních environmentalistů (monkeywrenchingu). Dalším užívaným symbolem **EF!** je symbol zelené zaťaté pěsti a heslo "**Žádné kompromisy při obraně Matky Země**" ("No compromise in the defense of Mother Earth!").

V ČR působí i skupina (částečně i formou kampaně) s názvem Fronta osvobození zvířat (Animal Liberation Front - ALF), která realizuje různé sabotážní a osvobozovací aktivity ve prospěch zvířecích práv. Vznikla ve Velké Británii v 70. letech a je rozšířená v řadě evropských a severoamerických zemí. Jejím častým symbolem je zakomponování písmen ALF do kruhu (symbol pak připomíná anarchistické A, protože řada příslušníků a stoupců ALF jsou ekoanarchisté), případně vložení tohoto symbolu do zobrazení symbolizující

utrpení zvířat a boj za jejich práva. Častým symbolem ALF je postava v masce osvobozující zvíře (psa či králíka), variant symboliky je však mnohem více.

V ČR je propagováno i militantní sabotážní uskupení Fronta osvobození země (Earth Liberation Front - ELF) s hlavní oblastí působnosti v USA. Jeho příslušníci jsou někdy po vzoru mytologických severských skřítků nazýváni "elfové" ("Elfs"). ELF však jako organizovaná skupina v ČR doposud nepůsobí.

Blokády silnic a další přímé akce může realizovat organizace Ulice lidem!, což je česká pobočka mezinárodní organizace Reclaim the streets!, která vznikla v roce 1991 ve Velké Británii. Jeho symbolem je zelená vlajka (symbolizující ochranu životního prostředí) rozdělená zesponu diagonálně zhruba do tří čtvrtin rudým pruhem s černým stíněním ve tvaru blesku. (Mareš, 2006).

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Podle některých neoliberalů a neokonzervativců včetně Prof. Václava Klause environmentalismus, stejně jako socialismus, komunismus a fašismus ohrožuje svobodu trhu (s pracovní silou) a soukromé vlastnictví výrobních prostředků, protože je chce omezovat ohledy na přírodu a prostředí. Příznivci environmentalismu se naopak domnívají, že se tento názor nedá považovat za správný, protože volný trh se nedokáže regulovat sám a jako takový se vyvíjí v cyklech, a ohrožuje nejen přírodu a prostředí, ale i sociální svobodu většiny lidí. Z tohoto hlediska by byl environmentalismus, socialismus i komunismus na místě, zatímco neoliberalismus a konzervatismus se svou přílišnou ochranou soukromého vlastnictví nikoli. Jaký je Váš názor na tuto problematiku?

ČÁST PRO ZÁJEMCE.

Ideologii environmentalismu lze rozdělit do skupin na základě jejich přístupu a to na radikální environmentalismus (ekoterorismus, ekoanarchismus a ostatní „antisystémové“ proudy), dále umírněný environmentalismus, který se dá rozčlenit na nátlaková hnutí a participující skupiny. Samozřejmě v rámci environmentalismu existují další autentické proudy, podle kterých se může dále dělit. Například lze odlišit koncepci trvale udržitelného rozvoje, což je soubor určitých technologických obnovení nastavených tak, aby se příroda stihla přizpůsobit civilizačnímu tlaku.

Sabotáže militantních ekologických aktivistů v lyžařském areálu v Liberci-Vesci se obávali také pořadatelé Světových pohárů v běhu a severské kombinaci v roce 2008. Ve Vesci během téměř měsíční oblevy roztál téměř všechn nastříkaný technický sníh. Pořadatelé navezli na 1,9 kilometru dlouhý okruh přírodní sníh z Jizerských hor. Vyhrnuli ho ale i z louky na Jizerce v druhé zóně chráněné krajinné oblasti, porušili tím zákon a hrozí jim pokuta až dva miliony korun. Ochráncům přírody a mnoha lidem v Jizerských horách vadily i těžkých nákladních aut, která projížděla se sněhem na korbách přes města a obce.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Militantní ekologové, tak jako všichni ostatní extrémisté ohrožují svými aktivitami demokratické zřízení dané naší Ústavou a zákony. Tito si zvolili cestu narušováním ústavy z důvodu jejich představ o ochraně přírody. Jediným legitimním způsobem dosažení individuálních zájmů je prostřednictvím svých volených zástupců zastupujících občany v Parlamentu ČR.

OTÁZKY.

1. Co prosazují militantní ekologové a čím se liší od běžných ekologů?
2. Co znamená symbol ALF?
3. S kterým jiným extremistickým hnutím militantní ekologové sympatizují?

ÚLOHA Č. 1.

Podle Vašeho názoru jsou určité změny v počasí způsobeny pravidelnými historickými cykly, nebo jsou způsobeny průmyslově technickým rozvojem?

ÚLOHA Č. 2.

Domníváte se, že by měla být omezena automobilová doprava zákazy používání automobilů v sudé, nebo liché dny, podle poznávací značky a zvýšeny ceny pohonných hmot s cílem chránit životní prostředí? Jak byste chránil přírodu Vy?

5. Hrozba zvaná Hooligans

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- Čemu se říká „Britská nemoc“, neboli rowdies
- Které jsou nejznámější skupiny sportovního násilí.
- Jaké jsou specifické projevy tohoto extremistického hnutí

BUDETE SCHOPNI:

- Rozpoznat škodlivost sportovního extremismu
- Budete identifikovat a umět pojmenovat a zasáhnout při zjištění znaků sportovního chuligánství
- Rozpoznat doprovodné znaky sportovního extremismu

KLÍČOVÁ SLOVA TÉTO KAPITOLY:

Rowdies, chuligáni, brutalita, stadion, fotbalový klub,

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM.

Určitě jste již slyšeli slovo počeštěný tvar „chuligáni“. Pro mnohé je to jen ventil nahromaděných emocí, pro jiné označení pro radikální (především fotbalové) fanoušky. Často jsou za hooligany označováni i členové tzv. „ultras“ skupin, kteří často nemají s násilím na a mimo stadiony nic společného a starají se pouze o fanouškovské choreografie během zápasu. V této kapitole se o tomto fenomenu dozvíte více a pochopíte jejich sociálně patologické kořeny.

Fotbalové chuligánství a fenomen zvaný „rowdies“, či, někdy označovaný výrazem „britská nemoc“ je specifickou skupinou extremismu, která nepatří k hnutí Skinhead, podstatná část jejich členů se z řad tohoto hnutí však rekrutuje. Hooligans (pocštěný tvar „chuligáni“) je dnešní označení pro radikální (především fotbalové) fanoušky. Svůj původ má v Anglii, kde původně označovalo výtržníky a gangy obecně, původ samotného slova je vysvětlován více způsoby (buď z irského Hooley, označující divokost, ze jména stejnojmenného gangu, a konečně dle rodiny Hooliganů, která proslula svým terorem v Londýně). Kořeny leží na britských ostrovech, odkud se rozšířilo do dalších zemí. v České republice je povětšinou jedná o fanoušky fotbalových a hokejových klubů (Sparta Praha, Baník Ostrava), společnou vlastností je požívání alkoholu, páchání výtržností a napadání fanoušků jiných klubů. Hooligans v ČR nejsou speciálně organizováni, domlouvají se však prostřednictvím internetu, který však monitoruje i policie. v jejich jednání je, zvláště po požití alkoholu, davová psychóza, kde dochází k výtržnickým akcím s brutalitou, již by nebyl sám jedinec schopen. Větší koncentrace osob na jednom místě při sportovní akci nebo hudební produkci dává některým především mladším jedincům příležitost páchat protiprávní činnost. Smyslem hooliganských skupin často nebývá klasické fandění svým klubům, respektive je toto fandění přeneseno do zcela jiných sfér, kdy „zápas“ v pojetí hooligans skupin není samotné utkání, ale bitka mezi gangy

soupeřících sportovních týmů. Často je označována jako tzv. „Třetí poločas“ sportovního utkání. Často se tedy může stát, že jednotlivé hooligans skupiny ani na zápas nedorazí a své „utkání“ realizují zcela mimo čas sportovního klání. K dřívějším bitkám a výtržnostem přímo na stadionech se tak v poslední době přidaly smluvené srazy nepřátelených skupin, které se, především z důvodu utajení před policií, konají se mimo stadion a paradoxně tak vzniká jakýsi „sport“ ve sportu, ve kterém jsou soupeři předem domluveni nejen na místě, ale často i na počtu účastníků, formách boje (beze zbraní, bez dokopávání ležících rváčů atp.). Je pochopitelné, že veřejností a policií je činnost hooligans skupin chápána jako vysoce riziková, ačkoliv mnoho členů hooligans skupin bere za protivníky čistě jen jiné gangy a mezi „normálními“ fanoušky výtržnosti nevyvolává.

Struktura hooligans gangů je podobná gangům pouličním či menším organizovaným skupinám prakticky čehokoliv. Tj. jasně určené vedení (zakládající členové gangu) společně s již nějakou dobu fungujícím jádrem, doplněné „nábořem“ mladých sympatizantů. Tak může skupina fungovat i několik let, neboť odcházející, či „vysloužili“ členové jsou nahrazováni stále novými. Kvůli drobným názorovým rozporům, či jen kvůli tomu, z jakého prostředí vznikají, je obvyklé, že k jednomu klubu se hlásí hned několik hooliganských skupin, které spolu v drtivé většině spolupracují a navenek vystupují jako jeden celek „reprezentující“ svůj klub. Další možností je, že se spojí i dva různé celky z jiných sportovních klubů do tzv. „koalice“, a společně bojují proti třetí straně, která je reprezentována buď nenáviděným klubem, či jinou koalicí. Je běžné, že celky v koalici se poté utkají při měření sil svých vlastních klubů. Z fotbalového chuligánství se tak stal velký fenomén, jednotlivá uskupení mohou být vysoce organizována, mezi (i nepřátelenými) tábory funguje jakási diplomacie, existují různé pakty o neútočení - smíry - nebo dokonce tzv. družby, často na mezinárodní úrovni (v Česku především s hooligans z Polska a Slovenska), kdy se družební kluby vzájemně podporují při rvačkách, vychází řada časopisů a existuje nepřehledné množství internetových stránek, ať přímo jednotlivých skupin, či jen stránek na toto téma, jednotlivé tábory si sdělují reporty z bitek a existuje i žebříček klubů na téma chuligánství. Ač se to může zdát paradoxní, existují i určitá nepsaná pravidla, která jen dokazují organizovanost a domluvu mezi skupinami namísto náhodného chuligánství. Jedná se především o chování před policií, vyznávání "fair-play" v boji, někteří chuligáni též považují za prohřešek napadání normálních fanoušků, či útěk z boje (či před jeho zahájením).

Diváckým násilím se tedy rozumí hromadné fyzické agresivní aktivity v souvislosti se sportovní či kulturní akcí, které působí fyzickou újmu jiným osobám, škodu na majetku, popřípadě narušují veřejný pořádek. v roce 1995 přistoupila Česká republika k Evropské úmluvě vztahující se k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zejména fotbalových zápasech, a to na základě usnesení vlády České republiky ze dne 11. ledna 1995. Samotná úmluva byla přijata ve francouzském Štrasburku stálým výborem účastnických stran Evropské konference. Tato úmluva doporučuje signatářským zemím přijetí takových opatření, aby došlo k minimalizaci možnosti propuknutí násilí při sportovních akcích. V České republice dochází zejména po roce 1990 k násilnostem při sportovních akcích a to zejména při fotbale. Na základě přijatých legislativních a technických opatření a změn tak došlo k výraznému posílení bezpečnostních prvků na samotných stadionech, např. došlo k odstranění plotů kolem hrací plochy s tím, že pokud někdo vstoupí na hřiště během utkání,

bude přísně potrestán, čímž opatření došlo k výraznému omezení možnosti páchaní trestné činnosti na stadionech. Důsledná bezpečnostní opatření v České republice, jak ze strany Policie ČR, městských policií či pořadatelských sborů na jednotlivých stadionech vyústila k tomu, že tito rádoby „fotbaloví fanoušci“ si v současné době za pomoci internetu a mobilních telefonů domlouvají vzájemné střety – bitky mimo stadion a mimo osídlená místa, kde se pak střetávají dvě skupiny o síle několika desítek mužů proti sobě, čímž je ztěžována činnost policistů při ochraně zákona. Jde o tzv. české Hooligans, kdy k nejznámějším patří hooligans FC Brno, FC Baník a AC Sparta, SK Slavia a FC Liberec. Za hooligans bývají často mylně označováni i fotbaloví fanoušci nosící klubové šály, čepice či jiné doplňky v barvách svého klubu a chodící na fotbal kvůli fotbalu. v České republice bychom se mohli inspirovat s řešením tohoto problému ve Velké Británii, tamní vláda v 70. a 80. letech minulého století přistoupila k radikálním nejen legislativním krokům. Od té doby zde fotbalové kluby svým fanouškům vydávají členské průkazy, kterými se musí při vstupu na fotbalový stadion legitimovat. Samotné stadiony jsou doslova prošpikovány kamerami, jež dokážou i v davu zachytit tváře osob porušujících na naše poměry velmi přísná pravidla. Policisté je pak nepotrestají jen vysokou pokutou, ale též jsou zavedeni do registru nežádoucích fanoušků a rovněž jim je odebrána jejich klubová karta. Fandovství je masovou záležitostí, kdežto počet chuligánů hlásících se k určitému klubu nikdy není větší než několik desítek. Jejich povzbuzování se omezuje na vulgarismy všeho druhu, samotnému pozorování utkání věnují jen pár minut zápasu, většinou se snaží buď ještě více opít anebo vyprovokovat další rvačku. A to je nejspíš hlavní a jediný charakteristický rys fotbalových hooligans je necílená agrese a sadistické vyžívání se v násilí. Naši „hools“ však svůj akční rádius neomezují pouze na fotbalové stadiony a jejich blízké okolí, ale i pro internetovou prezentaci svých názorů a idejí. Tyto stránky zahrnují vše, co může deprivant od internetu požadovat, tedy záběry opíjení na výjezdech, rvačky a řádění, pornografii. (Mareš. 2006)

V souvislosti s fotbalovými a hokejovými zápasy byly zaznamenány **fyzické útoky, poškozování majetku a projevy rasismu**. Rovněž byl zaznamenán nárůst počtu českých fanoušků, cestujících na zápasy národního týmu nebo na zápasy svých klubů do zahraničí, úměrně tomu se zvyšoval i zájem rizikových fanoušků o tyto zápasy. v ČR zůstávaly nejrizikovějšími vzájemné zápasy FC Baník Ostrava, AC Sparta Praha, 1. FC Brno a SK Slavia Praha. K zápasům národního týmu lze konstatovat, že se jednalo převážně o zápasy kvalifikace na MS 2006 v Německu. Domácí zápasy byly vždy vyprodány a nedošlo při nich ze strany fanoušků k závažným narušením veřejného pořádku. Na zahraniční zápasy proti atraktivním soupeřům (Holandsko, Norsko) vždy cestoval velký počet fanoušků. V Česku se o fenomén hooligans ve větší míře začala veřejnost zajímat až v 90. letech, často se bohužel stávalo a stává, že reportáže byly psané pouze v touze po senzaci a bez hlubších znalostí problému - na míru pořadu či konkrétnímu titulu a byla v nich řada nepřesností.

Priznivci nejen sportovního chuligánství využívají ke své propagaci tzv. Zinů (z anglického fanzine, jakožto zkratky fan magazine - fanouškovský časopis) je periodikum nekomerčního charakteru vydávané fanoušky určitého oboru (hudebního stylu, sportu, počítačových her atd.), kterým se periodikum v plné míře zabývá. V drtivé většině se jedná o nízkonákladové, „podomácku“ vyráběné časopisy (či webové stránky) vydávané čistě za účelem sdělování a vyměňování

informací o předmětu fanouškovského zájmu. Distribuce tištěných „zinů“ probíhá většinou na bázi známostí, často i z důvodu ilegálního obsahu.

Fakt, že společnost musela začít s tímto fenoménem počítat, přispěl k tomu, že hooligans začali být více postihováni za svoji činnost a začala být přijímána opatření, která zvedla procentuální úspěšnost úspěšné ochrany normálních fanoušků.

PŘÍKLAD

Z tisku: „Srbští chuligáni vyplenili dvě benzinky cestou na fotbal v Praze. Na utkání mezi Slávií a Crvenou Zvezdou Bělehrad v předkole Evropské ligy přijela tisícovka horkokrevných srbských fanoušků. Ti o sobě dali vědět, jakmile v autobusech dorazili přes Slovensko na Moravu. Jejich řádění neunikly dvě benzinové pumpy na dálnici D 2. Scénář byl pokaždé stejný. Jakmile autobus bělehradských fandů zastavil na odpočívadle u benzinové pumpy, vyhrnuly se jich desítky ven. Vtrhli do prodejny a tady ukradli, na co sáhli. Za žádné zboží nezaplatili. Měli ale smůlu, na benzínce měli kvalitní kamerový systém. Autobus se 71 cestujícími policisté zastavili, obrátili zpět k vybrakované benzínce a zde podle kamer ztotožnili všechny zloděje. Celkem čtrnáct jich na místě zaplatilo blokovou pokutu a pak byli cizineckou policií dopraveni zpět na hranice a vyhoštěni z republiky. “ Souvisí tato aktivita ještě se sportem?

ČÁST PRO ZÁJEMCE.

Tak jako jiní extremisté, snaží se i sportovní chuligáni nosit označení svých klubů a skupin. Na internetové stránce se například vyskytují inzeráty tohoto znění: „ Při sobotním zápase budou k dostání nová trika. Na přední straně bude motiv "CHACHAŘI-králové tribun, vládci ulic", na zádech pak malý motiv "Proti modernímu fotbalu". Trika budou v modré a bílé verzi, velikosti S,M,L,XL a XXL. Cena jednoho trika je 250,-Kč. Se stejným motivem budou k dostání i modré mikiny s kapucí ve velikostech M,L,XL a XXL. Cena mikiny je 500,-Kč. K dostání budou před zápasem a o přestávce dole v kotli (u megafonu)“. Chuligáni pořádají také na své aktivity finanční sbírky. Na jejich stránkách se můžeme dočíst: „Asi každý, kdo dění kolem Sparty sleduje, zaznamenal, že se opět objevují choreografie. Až na výjimky byla většina věcí (balonky, barvy, spreje, lepenky, atd...) placena z choreo fondu spartaforever. My jsme za to rádi, že spolupráce funguje, ale... V minulosti jsme byli zvyklí, na větší soběstačnost, navíc se blíží zápasy, na kterých chceme po stránce Ultras zavzpomínat na "starý dobrý časy". Proto se na domácím zápase s Dynamem ČB budou v okolí stadionu a i na ochozech pohybovat dobrovolníci z řad Ultras Sparta v tričkách Ultras fond. Budeme rádi za jakýkoliv příspěvek. Po zápase se na internetu objeví částka, která se vybrala.“

SHRNUTÍ KAPITOLY

Fenomén sportovního násilí neježe ohrožuje právní pořádek v našem státě, ale ohrožují rovněž svou agresivitou běžné diváky sportovních utkání, když zájemce o sport se utkání raději vyhne v obavě z násilí. Tyto aktivity poškozují návštěvnost sportovních utkání a náklady na vstupné se zvyšují současně s vyšší potřebou na zabezpečení ostrahy sportovních utkání.

OTÁZKY.

1. Které agresivní kluby sportovních fanoušků znáte?
2. Co si představujete pod pojmem ZIN?
3. Jaký význam v praxi má družba sportovních fanoušků s fanoušky zahraničních sportovních klubů?
4. Znáte nějaké symboly, nebo pokřiky sportovních extremistů?

ÚLOHA Č. 1.

Ideologie je propracovaná soustava názorů, postojů, hodnot a idejí s apologetickou nebo ofenzivní funkcí založenou na formulování politických, světonázorových nebo podobných zájmů určité skupiny. V politické a společenské praxi se ideologie vládnoucí skupiny projevuje např. ve formě filosofie, práva či morálky, obecně se skrze svou subjektivitu snaží o formulaci celkového výkladu společnosti a člověka jako takového. Podle Vašeho názoru má hnutí sportovního násilí nějakou ideologii, kloní se k některým ideologiím?

ÚLOHA Č. 2.

Jaké sociální vrstvy a věkové kategorie se nacházejí mezi sportovními fanoušky zvanými „ultras“ má to nějaké zákonitosti a příčiny?

DALŠÍ ZDROJE

<http://hooligans.cz/>

6. Náboženský extremismus

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- ; Význam pojmu sekta
- ; Jaké církve a sekty známe v České republice
- ; Hlavní znaky sekt a možnost rozpoznat a pomoci lidem zataženým do sekty.

BUDETE SCHOPNI:

- Porozumět problematice náboženských sekt;
- Rozeznáte způsoby získávání nových členů do sekty;
- Dokážete zprostředkovat pomoc pro oběti sektářství.

KLÍČOVÁ SLOVA TÉTO KAPITOLY:

Církev, sekta, Emanuelite, Lefebristé, Dianetika, Scientologové, Satanisté

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM.

Většina z Vás slyšela o sektách, církvích, lidech, kteří prodali celý svůj majetek a opustili rodinu, aby žili v náboženské komunitě. Z medií jsou také známy případy hromadných sebevražd nebo jiného zneužívání příslušníků sekty. V této kapitole se dozvíte, jakým způsobem náboženské komunity vznikají, jak se od sebe liší a jaké jsou problémy v této oblasti v České republice.

Kromě nebezpečí pravicového a levicového extremismu představuje pro demokratickou společnost nebezpečí též náboženský extremismus, zahrnující různé náboženské sekty nebo organizace, jejichž běžné projevy na veřejnosti jsou naprosto nenápadné. Počet osob, nutný k zahájení registračního řízení církve byl vzhledem k nevyřešeným restitučním otázkám, a tím k dále trvající finanční závislosti církví a náboženských společností na státu, stanoven až zákonem č. 161/1992 o registraci církví a náboženských společností ve znění změn a doplnění na deset tisíc zletilých osob. Pokud by žádající organizace byla členem Světové rady církví, počet zletilých osob by musel dosáhnout alespoň pěti set. Kvůli těmto podmínkám se množství nových náboženských směrů ocitlo mimo možnosti státní registrace. Po přijetí tohoto zákona tak mohly být registrovány pouze dva náboženské subjekty: Náboženská společnost Svědkové Jehovovi a Luterská evangelická církev a. v. v České republice.

Nejsilněji zastoupeným náboženstvím v České republice je křesťanství. Jeho největším představitelem je římskokatolická církev. Další křesťanské církve jsou sdruženy v Ekumenické radě církví (ekumenismus = hnutí, které se snaží překonat roztržitost křesťanských tradic). Jejimi členy jsou: Církev československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev metodistická, Bratrská jednota baptistů, Jednota bratrská, Církev bratrská, Pravoslavná církev v českých zemích, Starokatolická církev v ČR, Slezská církev evangelická a. v.

(augsburského vyznání), Evangelická církev a. v. v ČR a Apoštolská církev. Přidruženými církvemi jsou Armáda spásy a Česká biskupská konference, která reprezentuje římskokatolickou církev. Statut pozorovatele Ekumenické rady církví má Církev adventistů sedmého dne a Federace židovských obcí v ČR. Mimo Ekumenickou radu zatím stojí Křesťanské společenství.

S křesťanskou tradicí jsou spjaty i další skupiny, které se ovšem zpravidla mezi běžné církve nepočítají: Pražské společenství Kristovo, Církev Pánova, Kristova obec, Náboženská společnost československých unitářů, Církev Nového Jeruzaléma (swedenborgiáni), Křesťanská věda, Univerzální život, branhamisté a další. Několik dalších (Moonovo hnutí, mormonismus, hnutí víry, Rodina a svědkové Jehovovi) je zmíněno v druhé části tohoto materiálu. Judaistické náboženství je u nás zastoupeno 10 náboženskými obcemi, sdruženými ve Federaci židovských obcí v České republice.

V poslední době se i u nás často zmiňuje islám. Několik muslimských organizací u nás, z nichž nejaktivnější jsou pravděpodobně Nadace pro zřízení a provoz islámského centra v Praze a v Brně, zastřešuje a před veřejností nejčastěji zastupuje Ústředí muslimských náboženských obcí. První mešita v České republice byla slavnostně otevřena v červenci 1998.

Rovněž několik hinduistických skupin je podrobněji zmíněno ve druhé části (hnutí Haré Kršna, Jóga v denním životě, Osho, Sahaja joga, Sri Chinmoy, Transcendentální meditace). Kromě nich zde jmenujme ještě Misi Čaitanji Siddhaswarupanandy Paramahamsy, zvaného též krátce Jagad Guru, následovníky pravděpodobně nejúspěšnějšího a nejvlivnějšího současného indického duchovního vůdce Sathya Sai Baby, či komunitu příslušníků hnutí Ananda márga (kteří vystupují též jako Česká neohumanistická společnost).

Z buddhismu jsou v České republice nyní již zastoupeny všechny významné směry. Théravádový (jižní) buddhismus je pěstován např. ve společnostech Přátelé Dhammy či Bódhi (v Praze a Pardubicích). S tibetským buddhismem diamantové cesty je možno se setkat v centru Karma Dubgji Ling Praha, založeném lamou Ole Nydahlem, který je duchovním vůdcem Společnosti Diamantové cesty. V Brně je tibetský buddhismus praktikován ve skupině Přátel tibetského buddhismu a učení Šambhala. Zenový buddhismus se pěstuje na př. ve společnostech korejského stylu Kwan Um nebo ve Středoevropské zenové asociaci. Zenovým buddhismem jsou inspirovány i školy bojového umění kung-fu, karate, aikido a další. Posledních několik let přineslo oživení zájmu o ezoterismus, skrytou a výlučnou podobu některých náboženství, která je přístupna pouze zasvěceným (ezoterní = vnitřní). V západním ezoterismu najdeme tradice křesťanských legend (např. o svatém grálu), gnóze a mystérií, judaismu, islámu i starověkých náboženství Egypta a Předního východu. Podle egyptského boha Thovta, řecky nazývaného Hermes, se západní ezoterismus nazývá někdy též hermetismus. Ezoterických kroužků a škol je u nás celá řada. Z těch uzavřenějších jmenujme např. Společnosti přátel (žáci G. I. Gurdžieva), komunitu s mnoha sektářskými a nebezpečnými rysy Most ke svobodě na Brněnsku či Řád ochránců Boží vůle na Zemi. Vlastní ezoterickou školu filozofického vzdělání, ale současně i mesiášských vizí pro tento svět vytvořila mezinárodní organizace Nová Akropolis. Ezoterní kořeny mají i společenství svobodných zednářů a rosikrucianů. Zdá se však, že alespoň prvně jmenovaní od náboženství v posledních desetiletích ustoupili a že nyní výrazně převládají společenské zájmy

nad náboženskými. Ezoterismus zbavený svého duchovního základu a pokleslý na magické praktiky se označuje jako okultismus (lat. *occulta* = skryté věci). Nalezneme v něm spiritismus, věštecké praktiky i snahu magicky řídit nejen vlastní život, ale i životy druhých lidí. I tyto praktiky sdružují zájemce do několika kroužků. Extrémní a zároveň populární formou magie je satanismus. I o něm je zmínka ještě dále stejně jako o hnutí Nového věku, jehož ezoterický kořen je též velmi významný.

Rysy náboženství zvláště v jeho sektářské podobě můžeme pozorovat i u hnutí, která nemají zdánlivě s náboženstvím nic společného nebo ani nic společného mít nechtějí. Zřetelné rysy sekty má svérázná psychoterapie zvaná dianetika, jejíž praktikanti se ovšem časem za náboženství sami prohlásili, když utvořili scientologickou církev. Charakter sekty mohou mít i politické strany či hnutí (např. Humanistické hnutí). Sektářské prvky je možno nalézt i v hnutí Skinhead, mezi extrémními ekologickými aktivisty či mezi příslušníky národně konzervativních klubů a dokonce i v obchodním způsobu zvaném multi-level marketing. Náboženskou oddanost věci a fanatismus v získávání dalších stoupenců vzbuzují také organizace využívající pyramidový efekt.

Náboženským sektám v České republice je v poslední době věnována zvýšená pozornost. Je tomu tak jednak proto, že sekty na vědomí lidí působí dosti tajemně a cizorodě a také proto, že v této souvislosti se hovoří o hrozbě pro určité skupiny mládeže, která je ochotna naslouchat manipulačním praktikám agilních náboženských hnutí. Náboženské sekty nebo jinak označovaná za náboženská hnutí, nové náboženské směry, pseudonáboženské směry a další, působící vedle tradičních náboženských společností (za ty se považují především církve a židovské náboženské obce) skutečně mohou znamenat pro některé snáze zmanipulovatelné občany určité nebezpečí. Veřejnost proto právem požaduje dát jasnou hranici mezi náboženskými společnostmi a mezi těmi náboženskými seskupeními, která jsou označována za sektu. Veřejnost také požaduje, aby bylo jasně definováno nebezpečí, které hrozí zejména mladým lidem.

5.1 Charakteristika sekt

Veřejnost se o sektách sporadicky dozvídá ze sdělovacích prostředků a v několika málo případech, kdy činností sekt bylo poškozeno psychické zdraví několika jednotlivců nebo v případech, kdy činností sekt byly ohroženy osobní svobody občanů, kteří se však svých svobod v sektě vzdali „dobrovolně“. Pro většinu sekt jsou charakteristické extrémní názory na život, společnost, vztah mezi lidmi, na chápání dobra a zla apod. Hlavní důvod, proč je těmto náboženským sektám věnována pozornost je potenciální nebezpečí plynoucí z psychické manipulace s nezralým jednotlivcem, které může být velmi nebezpečné, zejména pro mladého člověka. Sekty se vyznačují rozmanitým sociálně problémovým jednáním, v některých ojedinělých případech mají snahu i zasahovat do fungování společnosti a dokonce některé sekty mají sklon k násilným jednáním v podobě hromadných sebevražd nebo i teroristických akcí. Sekty jsou chápány značně odlišně např. jako organizace či skupiny různého charakteru a zaměření působící v rozmanitých sférách života. V obecné rovině však jde o organizace, které porušují práva občanů na svobodné rozhodování i nakládání s hmotnými statky a v některých případech i se životem. Vedle termínu sekta bývají používány i termíny kult, netradiční náboženství, alternativní religiozita, nekonvenční náboženské hnutí, nové náboženské směry nebo hnutí, na akademické půdě se

nejvíce ujal pojem nové náboženské směry. Sektou lze označit za zhoubný kult, které se liší od běžné společenské či náboženské skupiny tím, že nutí své členy setrvávat ve skupině přemlouváním, nátlakem nebo jinými nepřipustnými způsoby ovlivňování. „Slovem sekta se označují především světonázorové skupiny pochybné pověsti.“ (Böchnerová, B., 1999, s. 18). Původní význam slova „sekta“ jako skupiny oddělené (lat. *secare* = řezat, sekát) od většího náboženského nebo politického hnutí dnes nevyhovuje. Stejně znaky jako „tradiční“ sekty nesou i skupiny, které se od žádného takového celku neoddělily. „Sekta je definována jako sdružení věřících, oddělujících se a překračujících hranice oficiální církve.“ (Mühlpachr, P., 2002, s. 44)

„Sekta je jako seskupení osob stejného náboženského smýšlení obvykle odštěpeného od zavedené církve, někdy nové, často vytvářející pevně organizovanou strukturu až s absolutistickými nároky na podřízenost svých členů a hlásající nekriticky až dogmaticky určité společensky nepřijatelné názory a zásady.“ (Chmelík, J., 2005)

Sekta je také definována jako organizovaná skupina lidí s dogmaticky nekonvenčními názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti, založené na kultu osobnosti s výraznou psychickou, tzv. skrytou manipulací osobností zaměřené na rozložení osobní identity až vytvoření duševního otroctví, zbavující nutnosti přemýšlet, úzkosti ze svobody, odpovědnosti a reality. Většina sekt se skoro vůbec nezviditelňuje, má své komunity většinou v ústraní, či na odlehlých místech, kdy o její činnosti se veřejnost zpravidla dovídá až v době, kdy zde dojde k nějakému protiprávnímu jednání.

Pojem sekta lze, jak bylo výše uvedeno vymezit z různých hledisek – sociologických, teologických a dalších. Žádná definice však není dokonalá a vyčerpávající. Mimo jiné lze sektu definovat jako organizovanou skupinu religiózně zaměřených lidí s dogmaticky nekonvenčními názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti, založené na kultu osobnosti, s výraznou psychickou manipulací osobností, zaměřené na rozložení osobní identity jednotlivce, vedoucí až k vytvoření duševního otroctví a absolutní závislosti na vůdci sekty. Z kriminologického hlediska je sekta vymezena jako náboženské seskupení, které dlouhodobě působí na sebehodnocení jednotlivců takovým způsobem, že tito lidé docházejí k psychické újmě, která bývá charakterizována především ztrátou individuality, sníženým sebevědomím, sníženou schopností žít samostatně bez skupiny a bez jejího vůdce. Mají strach z vnějšího světa mimo skupinu. U mladých lidí dochází k hlubším změnám osobnosti, často i v důsledku ovlivňování jednotlivce skupinou specifickými metodami nátlaku, sugesce, rituály, izolací, půstu a dalšími. Kultem je obvykle rozuměno slepé uctívání autority, nadměrné zveličování zásluh jednotlivce, jehož teoretickým základem je nekritický často až dogmatický názor na dějiny a zejména na vedoucí a rozhodující úlohu některých osobností v dějinném vývoji.

Kolik v České republice působí sekt, není známo. Podle registrace u Ministerstva kultury České republiky se jedná o cca 21 církevních uskupení, ale pouze dvě církve jsou označovány za sekty nebo náboženské směry.

Kromě tradičních náboženských společností (za ty se považují především církve a židovské náboženské obce) se u nás vyskytuje i množství společností, které jsou v naší kulturní oblasti vnímány jako netradiční, alternativní či nové. Některé z nich mohou mít i charakter sekty a mohou tedy znamenat pro své členy či pro

společnost určité nebezpečí. Veřejnost zpravidla touží toto nebezpečí jasně definovat a vymezit jednoznačnou hranici mezi náboženskými společnostmi, které jsou užitečné a všeobecně přijímané, a mezi těmi, které si zaslouží označení sekta.

Slovo sekta totiž obecně již neznamená skupinu oddělenou od většího náboženského nebo politického hnutí, ale spíše skupinu, která nese výrazné sektářské znaky. Je ale třeba říci, že takové jasné oddělení v praxi není možné. Náboženské společnosti je spíše třeba vnímat jako škálu, na níž se sektářské tendence objevují v různé míře a která obsahuje i různé přechodové útvary. Tak se např. může stát, že se s jednotlivým sektářským chováním setkáme i ve společnosti, která sektou jistě není. Toto sektářské chování jedince může být způsobeno jen jeho osobní a duchovní nevyzrálostí. Rozdíl mezi kvalitní a nekvalitní náboženskou společností (sektou) tedy netkví v tom, že by se v té kvalitní nemohli vyskytovat lidé se sektářskou mentalitou. Skutečný rozdíl je v dalším vývoji takových osobností. Kvalitní náboženská společnost své následovníky vede dál k rozšíření obzorů, k přijímání podnětů z vnějšku, k promýšlení souvislostí, sebereflexi, k dospělé a odpovědné víře. Sekta má naopak zájem na tom, aby její členové zůstali „děťmi“, a to jak ve smyslu duševní, tak duchovní zralosti, neboť dětská mentalita je pro ni z hlediska ovládnání nejvýhodnější. Dále je třeba vzít v úvahu, že každá náboženská společnost nese na začátku svého působení rysy, pro něž může být považována za sektu. Její skutečná kvalita se projeví až tehdy, kdy dané společenství již není tak zcela nové a kdy je již možno poznat, zda se vyvíjí zdravě, či nikoli. Za nejdůležitější kritérium v tomto směru je možno považovat postavení jejího vůdce. Záleží např. na tom, zda připustí, že může být ve své roli nahraditelný a vystřídátný na základě volby členů. V těch společnostech, v nichž je řadovým členům umožněno se demokraticky podílet na správě, náboženské orientaci i způsobech fungování, je velká naděje, že jejich vývoj s sebou přinese i upuštění ode všech sektářských praktik, které jejich vznik mohly doprovázet. Záleží pak na tom, zda ona široká společnost má dostatek chuti a síly se s těmito jevy vypořádat. Mělo by být samozřejmé, že sektářské praktiky budou odhaleny, diskutovány a kritizovány již uprostřed této společnosti. Z doposud řečeného tedy vyplývá, že na škále náboženských společností je možný pohyb a žádná skupina by neměla být považována ani za beznadějně sektářskou, ani za zcela bezchybnou. S vědomím této skutečnosti jsou koncipovány i následující stránky. Nejsou na nich jasně oddělené a odsouzené sekty, nýbrž největší prostor je dán sektářským znakům, jejichž pomocí je pak možno každou náboženskou společnost individuálně posuzovat.

ČÁST PRO ZÁJEMCE

Příklad se týká nového náboženského hnutí davidianů, tedy skupiny, která prožila svou poslední radikalizaci kolem roku 1990 v souvislosti s nástupem Davida Koreshe jako svého vůdce. David Koresh (vlastním jménem Vernon Howel, 1959-1993) byl ve více než stočlenné komunitě, žijící převážně v komplexu farmy Mount Carmel blízko texaského města Waco, charismatizován jako mesiáš, v jehož režii nastane nejpозději roku 1995 Boží království. Před tímto dějinným zlomem bude ale – podle Koreshe – muset být vybojována apokalyptická bitva. Na tuto bitvu se davidiani připravovali hromaděním zbraní a vytvářením zásob pro přežití nejhorší doby. V naději na přicházející mesiášského království se Koresh začal chovat jako král – také tím, že si vybudoval harém, v němž údajně

byly i nezletilé dívky. Kvůli podezření z nezákonného ozbrojování a sexu s nezletilými a jistě i kvůli neobvyklému způsobu života na farmě se o davidíány začala více zajímat veřejnost a s ní i vyšetřovací orgány. Vyšetřování ovšem daleko nepokročilo, a tak se 76 agentů Úřadu pro tabák, alkohol a střelné zbraně pokusilo 28. 2. 1993 brzy ráno proniknout na farmu násilím. Jejich úmysl byl ale vyzrazen a agenti se proto setkali s ozbrojeným odporem. V přestřelce zahynulo pět davidíánů a čtyři agenti. Další davidíán byl zastřelen odpoledne. Zranění byli čtyři davidíáni (včetně Davida Koresha) a dvacet agentů. Po tomto konfliktu následovalo obléhání usedlosti po dobu 51 dne. Během této doby byla vedena nekonečná jednání, v nichž se Koresh jevil jako krajně nespolehlivý partner. Obléhající jednotky Federálního úřadu vyšetřování (FBI) vykonávali na davidíány nátlak ničením jejich majetku, odpojením elektřiny a vody, hrozbami, ostrým světlem v noci, nesnesitelnými zvuky a hlukem apod. Během této doby usedlost opustilo 14 dospělých a 21 dětí. Pronásledování, které davidíáni pociťovali, je radikalizovalo a utvrzovalo v přesvědčení o pravdivosti Koreshových proroctví a o blízkosti konce času. 19. dubna 1993 podnikly jednotky FBI útok na usedlost tanky, které ničily okrajové budovy a rozptylovaly do centrálních budov slzný plyn. Není jasné, kdo je odpovědný za požár, který se po usedlosti rozšířil (vybuchovaly sklady munice, nádrže plynu, chemikálie i pohonné hmoty). V každém případě v tomto požáru zahynulo 74 davidíánů včetně jejich vůdce a třiatváceti dětí. Jen devíti davidíánům se z hořících domů podařilo uprchnout.

5.2 Znaky sekt v České republice

V sektách bývá již při prvních kontaktech nápadné, že v nich nevládne atmosféra svobodného myšlení a rozhodování. Vnějšímu pozorovateli mohou jejich členové připadat jakoby „programováni“, bez schopnosti vlastního úsudku, který by překračoval předem dané mantinely, bez ochoty pohledět na cokoli, co se týká jeho skupiny, s nadhledem či s odstupem. Jejich rozhodování je sice deklarováno jako naprosto svobodné a oni sami se (alespoň někdy) svobodně cítí, jejich okolí však jejich slova považuje za fráze a jejich chování za strojené a křečovitě.

Příčinou nápadné absence svobody bývá nevidaně silná autorita. Výroky zakladatele, vůdce, mesiáše, vedoucích výborů nebo jiných orgánů jsou považovány za závazné a nezpochybnitelné a těmto lidem jsou přisuzovány božské atributy. Vedoucí nejsou autoritami pouze v určitých otázkách nebo do určité míry tak, aby byl ještě ponechán prostor pro individuální rozhodování, ale činí si naopak nárok předepisovat recepty na všechny oblasti života a nepřipustit alternativy.

Koncentrace moci v rukou vedení takové náboženské skupiny je také důvodem, proč její literatura bývá šířena z jednoho centra a proč nebývají obvyklé žádné spontánní lokální aktivity. Ze stejného důvodu tyto skupiny také svým členům silně nedoporučují sledování televize, poslech rozhlasu, četbu knih, novin či časopisů, které neprošly schválením těch, kteří stojí v hierarchii skupiny alespoň o stupínek výše. Přijímání informací nestandardními a nekontrolovanými kanály je chápáno jako nebezpečné nebo přinejmenším jako ztráta času.

Poslušnost autoritám nebývá ovšem přijímána jako omezení, ale spíše jako úleva. Tato poslušnost totiž odnímá břemeno rozhodování a odpovědnosti za nesprávná rozhodnutí. Odpovědnost za běžného člena nese silný vůdce, obklopený často světovou organizací. Složitý život plný nesnadných rozhodování se pak redukuje na jedinou a přehlednou otázku poslušnosti. Autorita je z náboženských důvodů

nezpochybnitelná a cesta poslušnosti se může stát lákavým únikem od povinností dospělosti.

Jednoduchými „pravdami“ a zpravidla jediným receptem na všechny otázky autorita snadno vyplní pocit prázdnoty, který může být zvláště v konzumní společnosti a zvláště v určitých životních periodách a situacích pociťován velmi palčivě. Snadnými řešeními nasytí jeho duchovní hlad a uspokojí jeho (třeba dosud nepřiznanou) touhu po odpovědi na existenciální otázky. Umožní mu smysluplné využití času ve službě pro organizaci, dá jasný životní program, který se kryje s ideály organizace, a prosvětlí budoucnost.

Základní prvky víry mohou být v sektě fixovány v extatických či hypnotických stavech. Je pochopitelné, že „pravdy“, které členové přijali tímto způsobem, jsou zvnějšku jen velmi těžko zpochybnitelné. Na straně člena sekty vždy stojí argument jejich vlastního prožitku či „svobodného a nezávislého“ objevu. Není snadné v těchto případech vysvětlit, že do takových „pravd“ může být člověk docela snadno vmanipulován. Podobně mohou sloužit i změněné stavy vědomí, způsobené např. meditací, společným zpěvem, hlubokým dýcháním, rytmickou hudbou apod.

Druhou stranou této mince bývá podceňování rozumu. Zkušenosti, pocity a zážitky jsou před rozumem upřednostňovány. Bývá snižována hodnota poznání a nezřídka se opovrhuje vzděláním. Vyloučeno je jakékoli kritické posouzení autoritativní „pravdy“. Pokud se v „pravdě“ ukáží mezery, neosvědčí se či pokud se nesplní její předpoklady a předpovědi, vina za to neleží nikdy na straně „pravdy“, ale na straně jejich příjemců, kteří ji údajně nesprávně pochopili.

Silná autorita na druhou stranu umožní členu sekty zažívat pocit moci a důležitosti. Bývá pro něho lákavé přislušet k organizaci, která dříve či později bude vládnout nad tímto světem a která si už nyní činí nárok na vlastnictví klíče k řešení všech jeho problémů.

Už jen z těchto důvodů nebývá potřeba, aby bezvýhradná poslušnost byla vynucována. Jen se předpokládá a stává se pak záležitostí cti a nejlepšího svědomí následovníků, aby přání svých autorit vyplňovali. Jemný, nenápadný a většinou nepsaný tlak ze strany skupiny zajistí poslušnost daleko snadněji než jakékoli kázeňské prostředky. Alternativou absolutní poslušnosti je totiž pouze opuštění skupiny.

Opustit takovou skupinu je ovšem většinou téměř nemožné, takže je možno mluvit o určitém typu silné závislosti. Jedním z nejdůležitějších důvodů této závislosti jsou emoce. Již při získání pro skupinu hrály city pravděpodobně rozhodující úlohu – adept byl obklopen lidmi, kteří ho oceňovali, dávali mu najevo svou lásku, přesvědčili ho o bezproblémovosti vztahů mezi sebou a vzbudili v něm touhu mezi ně patřit. Pokud toto tzv. bombardování láskou probíhalo v dostatečné intenzitě, nakonec rád přijal za své vše, co mu splnění této touhy umožnilo. Opustit po tomto procesu skupinu by pak znamenalo ztrátu této možná nejdůležitější oblasti jeho citového života.

Při náboru do sekty jsou ale využívány i jiné metody psychické manipulace. Vytvoří se např. taková atmosféra, aby adept nabyl dojmu, že se právě nyní jedná o jedinečnou příležitost, pro niž se vyplatí dát stranou i část svého pohodlí. V prostředí „bojové pohotovosti“ bývá natolik zahlcen novými informacemi a setkáními s množstvím nových, zajímavých a „milujících“ lidí, že je jeho

pozornost a možnost kritického posuzování velmi oslabena. Bývá připraven o volný čas a dostatek spánku, takže má málo příležitostí a sil si svou novou situaci promyslet a zhodnotit ji. Velmi silný bývá tlak skupiny, do níž jsou vmíšení pokročilí členové, s nimiž se mohou adepti snáze identifikovat a které postupně přijímají za vzory svého chování. Je paradoxní, že tento nábor noví členové vnímají jako „svobodné rozhodnutí“ a skupinou jsou pochopitelně v tomto vnímání utvrzováni.

Tam, kde byla zpočátku (při náboru do sekty) láska, ovšem časem přichází strach a vnitřní napětí. Nováček dříve či později pocítí, že láska, jíž byl v době „lábánků“ v sektě obklopen, není bezpodmínečná. Bývá vázána na jeho výkon. Časem mu skupina začíná dávat najevo. Pocit viny se stává účinným hnacím motorem a způsobuje často až neuvěřitelné výkony jednotlivých členů sekty. Neúspěchy ani jiné problémy se neřeší. Pokud se problém stane zřejmým, „ordinuje se“ pouze více četby posvátných textů, více poslechu motivačních kazet, více modliteb či meditace, větší objem práce pro sektu, větší oddanost apod. Největším zatížením vinou a totální životní prohrou by bylo sektu opustit. K tomu ovšem nalézají sílu jen lidé mimořádně silní nebo mimořádně zoufalí.

Na základě přístupu k informacím se v sektách vytváří hierarchie, dosáhnout vyššího stupně v žebříčku skupiny znamená vědět o skupině více, To vede k utajování informací před veřejností a před méně pokročilými členy a ke vzniku dvojího druhu literatury, pro vnější propagaci a pro vnitřní potřebu. Utajeny bývají ty informace, které by pro ně mohly být zatím nestravitelné (o okolnostech založení skupiny, osobnosti vůdce apod.) nebo pro něž se zatím nemohli dostatečně osvědčit či skupině zavázat (politické cíle, hospodaření apod.).

Kreslí černobílý obraz, v němž se vše dobré nachází v jejich „světě“, vše zlé, zkažené, povrchní, podléhající zkáze či finální atomové bitvě ve světě mimo tuto skupinu. Podobně před příchodem do skupiny bylo vše zlé nebo alespoň nesprávné (často včetně rodinného života, přátel, zaměstnání apod.), po příchodu se vše rázem ocitlo v jásavém světle. Překročit tedy tuto hranici mezi „my“ a „oni“ či dobrem a zlem a opustit takovouto skupinu je totéž jako vydat se do nepřátelského světa, jehož případná skutečná nebezpečnost byla černobílou propagandou mnohonásobně zveličena. S černobílým obrazem světa souvisí i výlučnost, která je pro sekty tak charakteristická. Tyto společnosti vzbuzují ve svých členech pocit výjimečnosti a nadřazenosti, která může být dána buď zvláštním a jedinečným poznáním, jehož se jim údajně dostalo, nebo posláním, k němuž byli vyvoleni. Taková poznání či poslání jsou považována za důležitá až v kosmickém dosahu. Většinou sekta zahrnuje do svého výkladu světa i periodizaci dějin. V takovém případě se obvykle ocitáme právě v poslední nebo jinak vrcholné etapě. Není tedy třeba připomínat, že tyto pocity výlučnosti dodávají následovníkům takových skupin sebevědomí a posilují jejich postavení ve společnosti. Opustit skupinu tohoto typu znamená současně opustit i prostředí společenské seberealizace a zradit to, co v člověku utváří pozitivní obraz o něm samém.

Pocit výlučnosti musí být nasycován poukazem na odlišnosti od víry či náboženské praxe jiných náboženských společností. Tyto odlišnosti je pro pocit výlučnosti třeba zdůraznit a lpět na údajně jediném správném výkladu světa nebo literárních pramenů, z nichž skupina čerpá (např. bible, koránu, véd nebo i jiné literatury). Tak je na jedné straně velmi posilován fundamentalismus a přímočarý

přístup ke všem problémům, na druhé straně je zcela znemožněn dialog s jakýmkoli jiným příbuzným společenstvím. Opuštění takto výlučné skupiny je velmi nesnadné, neboť s sebou nese i ztrátu majitelství pravdy a výhody jednoduchých odpovědí na složité otázky. Ve vztahu k jiným skupinám pak s sebou nese i nutnost přiznání vlastních limitů. V sektě je vše sešněrováno velkým počtem předpisů, určujících oblečení, účes, jídelní zvyky, denní režim, výběr partnera, sexuální život atd. Není podporováno svobodné sebevyjádření (např. umění), humor ani kreativita.

Doba členství v sektě přinese členu zpravidla velké množství myšlenkových stereotypů, jež není snadné ani po případném odchodu z této společnosti opustit. V některých skupinách jsou předepsány vzorce, podle nichž členové vedou rozhovor na jednotlivá témata, jinde je nutné osvojit si speciální pojmy formou slovníkových definic, v jiných je nutné mnohonásobné opakování manter. V mnoha se určité „základní pravdy“ opakují tak dlouho, až není dost dobře možné je ani zpochybnit. Sekty také často vedou své členy k tomu, aby si „vyčistili“ mysl od všeho, čím byla před příchodem do skupiny „zanesena“, a zavrhlí tak do té doby používané „nesprávné“ způsoby myšlení.

Existují různé náboženské skupiny se zcela specifickými cíly a metodami práce se zřetelnými sektářskými rysy. Například sekty dělí se na:

Komerční - obchodní. Běžně sem bývá řazen způsob podnikání systémem přímého prodeje (MLM). Psychika lidí angažujících se v těchto obchodních společnostech často vykazuje znaky jinak typické pro manipulaci náboženských sekt.

Náboženské a psychoterapeuticko-výchovné. Toto rozdělení je řadí jako jednu z větví náboženských sekt, neboť jejich kořeny a metody jsou téměř vždy spojeny s náboženstvím, a jako vědecké se pouze prezentují.

Podle koncepce. V posledních letech se stále více profilují sekty do dvou základních skupin. Samozřejmě i tu půjde o schéma, které neplatí stoprocentně, ale může nám mnoho naznačit, zvláště v určitém výhledu do budoucna.

Podle původu (myšlenkových kořenů). Toto rozdělení vychází z návaznosti na různé tradiční náboženské systémy, na určité kulturní či zeměpisné oblasti. Tato kritéria se samozřejmě také překrývají. Náboženské sekty můžeme tedy rozdělit do čtyř hlavních skupin, i když se nedá říci, že by je vždy plně vystihovalo. I uvnitř každé z těchto skupin sekt existují významné rozdíly, které často stojí zcela proti sobě.

Křesťanského původu. Sekty s určitou vazbou na křesťanské kořeny (nazývány též "s křesťanským pozadím", "na pomezí křesťanství", apod.) se vždy více či méně odvolávají svým specifickým způsobem na Bibli, Ježíše Krista, atp. Některé jsou svým vyznáním i praxí velice vzdáleny od zdravých křesťanských církví, jiné se od nich neliší mnoho, ale přesto mohou obě představovat téměř stejně závažné nebezpečí. Především z pohledu psychické závislosti a kontroly myšlení a jednání. Z teologického pohledu i degradace Boha v představách lidí. V České republice je známá extremistická křesťanská skupina „Lipový kříž“ jejíž členové jsou povětšinou tzv. Lefebristé a do popředí svého zájmu kladou nenávisť k Judaismu, jako příčině ukřižování Ježíše Krista. V případě Lefebristů se jedná se o Kněžské bratrstvo svatého Pia X. (latinsky Fraternitas Sacerdotalis Sancti Pii X., zkratka FSSPX), což je společnost tradicionalistických římskokatolických kněží. Založena

byla dakarským arcibiskupem Mons. Lefebvrem poté, co II. Vatikánský koncil reformoval římský rítus a začal katolickou církev přibližovat dnešnímu světu. Odmítají ekumenismus, který usiluje o sblížení všech křesťanských církví na základě společných tradic. Papež Pavel VI. poté, co se mu nepodařilo se s „lefebvristy“ (hovorové označení pro členy a také příznivce FSSPX, kteří je však považují za urážlivé)[1] dohodnout, vyhlásil, „že sdružení ztratilo právní subjektivitu a právo existovat“. Zakladatel hnutí, Mons. Marcel Lefebvre, později (poté, co přislíbené svěcení bylo ze strany Říma odkládáno) nepovoleně vysvětil čtyři biskupy, na což Jan Pavel II. reagoval vydáním motu proprio *Ecclesia Dei*, jímž potvrdil předchozí vyhlášení Kongregace pro biskupy, podle kterého se světitel i svěcení upadli svým činem do „exkomunikace latae sententiae“ (tj. nastupující samým činem, bez rozhodnutí ordináře), ačkoliv samotná svěcení jsou přesto platná. Příznivci bratrstva zastávají názor, že svěcení nemusejí znamenat exkomunikaci, protože biskup Lefebvre vysvěceným nepřidělil jurisdikci. Na kněze, které údajní exkomunikovaní biskupové vysvětili, se vztahuje suspenze čili zákaz vykonávat kněžské funkce. Jelikož ale FSSPX nadále funguje, je jasné, že tito kněží (i přes exkomunikaci světitele je svěcenec vysvěcen platně) svou údajnou suspendaci ignorují. Lefebvristé vycházejí z citací a interpretací evangelia sv. Jana se speciálním zaměřením na objasnění úlohy „oi iudaoi“, „revolučního žida“, nejlépe dle biblického citátu Jn 8,44 : "Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co on žádá. On byl vrah od počátku a nestál v pravdě, poněvadž v něm pravda není. Když mluví, nemůže jinak než lhát, protože je lhář a otec lži." „Žid“ je někdo, kdo je zjevně nepřátelský vůči Kristu a chce pronásledovat ty z židů, kteří její vyznávají jako Mesiáše. Skutečnost, že Jan hovoří o „strachu před židy“, znamená, že se tehdy židé obávali „židů“. Existence židů, kteří přijali Krista, bylo ohrožováno židy, kteří jej odmítli. Nejen to, identita všech židů, ať křesťanů či „židů“ se rozhodla ve chvíli, kdy Ježíš začal veřejně vystupovat.“

Současný Papež (2009, Biskup Římský) Benedikt XVI. tzv. Lefebvristy, exkomunikované předchozím Papežem Janem Pavlem, znovu přijal do Římsko-katolické církve. Na základě toho Kardinál, primas český Vlk veřejně sdělil, že Lefebvristé jsou ve spojení s extremisty a informoval o jejich aktivitách v ČR i amerického a izraelského velvyslance v Česku včetně spojení těchto skupin s americkými fundamentalisty. Kardinál Miloslav Vlk se domnívá, že některé radikální náboženské skupiny v Česku zaštiťující se katolickou církví jsou ve spojení se zahraničními představiteli politického extremismu - nacionalismu, antisemitismu, islamismu a neonacismu. (Wikipedie, 2009)

Orientálního původu. I na našem území, stejně jako v 60. letech v USA a západní Evropě nastal boom nabídky i zájmu o religiozitu vycházející s tradičních východních náboženských systémů, především z hinduismu. Společnými body jejich víry a praxe je zejména reinkarnace, meditace, mantry, proces očišťování, apod. Nutno zdůraznit, že jde o směry z klasických východních náboženství pouze vycházející, až tragicky přetavených pro potřeby západní kultury. A to nejen formou, ale i úpravou základních principů (např. neulpívání X mantra prosperity).

Přírodně okultního původu Do této skupiny bývají tradičně řazena právě tato dvě hnutí ještě spolu se stále populárnějšími novodobými "šamany, mágy a čaroději". V podstatě navazují na staré náboženské představy, kultury a rituály, které se snaží oživit a dát jim modernější háv. Mohou se však s úspěchem začlenit i do New Age, které má své kořeny přímo v okultním spiritistickém světě, což

většinou není obecně známo, ani se tak často neprezentuje. Právě ono je typickým představitelem tzv. "moderní religiozity"

Satanismus je velice těžce zachytitelný, neboť má mnoho podob, od zřetelně organizované "církve", až po zcela samostatné skupinky, bez žádné další návaznosti. Jeho podstatou je však vždy negace obecně přijímaných hodnot, se zvláštním důrazem na křesťanské.

Psychoterapeuticko-výchovné Velice zajímavou a právě proto i nebezpečnou skupinou sekt jsou ty, které se dokáží velice pružně prezentovat vzhledem k daným podmínkám, někdy jako náboženství a jindy zase jako "věda"(např. Dianektika). Tato "psychoterapie" je však prováděna laiky, kteří mohou způsobit nepředstavitelnou duchovní a duševní újmu. Pro svou nenáboženskou terminologii jsou velice přitažlivé právě pro oblasti vycované v ateistickém klimatu.

Celkem na území ČR působí okolo 90 subjektů obecně označovaných za sekty. Patří mezi ně i tzv. "nahodilky" - skupiny bez návaznosti na další struktury (lidé uskupení kolem jednoho vůdce, např. Parsifal Imanuel, Most ke svobodě) a dále řada tzv. "obchodníků s lacinou religiozitou". Odhaduje se, že celkový počet lidí zasažených sektami je asi 30.000. Počet těch, kdo mají se sektou alespoň minimální osobní zkušenost je odhadován na více než 100.000. (Obě čísla jsou mnohem vyšší než u drog, ne však už prostředky uvolněné pro prevenci.)

Tyto všechny charakteristiky činí ze sekty uzavřenou společnost. Projevuje malý zájem o život vnější společnosti, její členové se zřídka angažují v politických stranách, občanských sdruženích či sportovních klubech. Zcela výjimečná je i dlouhodobá a konkrétní sociální práce. Uzavřena je i vůči vnějšímu posuzování a kritice (kritik nemá pro její členy žádnou autoritu a patří ostatně do vnějšího, nepřátelského světa) a vůči svobodnému toku informací vůbec. Sekta nechápe sebe samu jako otevřenou každému bez ohledu na jeho motivy a postoje. Daleko více jde o vytržení člověka z dosavadního působiště a ovládnutí.

SVĚDKOVÉ JEHOVOVI – tato církev byla založena v USA. Dnes tvoří po celém světě dobře organizovanou církev se sídlem v New Yorku. Pořádají velká shromáždění s veřejným křtem svých členů. Členové se musí podrobit přísné vojenské kázni. Inspirují se biblí, hlásají, že Armagedon přežijí jen nejoddanější a nejaktivnější Svědkové. Často propagují konec světa. V ČR jsou známy většině lidí tím, že neslaví Vánoce a narozeniny. Odmítají vojenskou i civilní službu, odmítají transfúzi krve. Musí plnit normu na propagaci své organizace (např. roznášením časopisu Strážná věž). (Chmelík, 1997, s. 91 – 94)

CÍRKEV SJEDNOCENÍ (Moonisté) – tato církev byla založena v roce 1954 jako Sdružení Ducha Svatého pro sjednocení světového křesťanstva. Jejím zakladatelem je Korejec S. M. Moon. Má dnes následovníky ve více než 130 zemích světa. Jejím cílem je mimo jiné vytvoření nové pokrevně čisté společnosti, tvořené manželskými páry, které jsou spojovány napříč rasami a kontinenty. (Chmelík, 1997, s. 91 – 94)

CÍRKEV JEŽÍŠE KRISTA SVATÝCH POSLEDNÍCH DNŮ (Mormoni) – základ tohoto náboženství byl položen v minulém století. Členové této církve mezi sebou uzavírají tzv. „věčné manželství“, aby se mohli podílet na Božím království. Mormoni např. učí, že Bůh se vyvinul z člověka, a že člověk se může stát Bohem. Mormonská církev je údajně velmi bohatá, což je dáno tím, že

pravověrní odevzdávají tzv. „desátky“. Působí i v České republice a jsou pokládáni za nejrychleji rostoucí a rozvíjející se církvev.

SATANSKÁ CÍRKEV (Satanisté) – tuto sektu provozují jednotlivci, kteří uznávají za svého svrchovaného pána Satana, který je protivníkem Božím. Kult čerpá sílu v odmítání a ničení křesťanství. Působení satanistů je zaznamenáno i v České republice. Jde o nebezpečnou sektu, která může páchat závažnou trestnou činnost včetně tzv. „rituálních vražd“ při satanském obětování. (Chmelík, 1997, s. 91 – 94)

SCIENTOLOGICKÁ CÍRKEV (Dianetika, Scientologové) – učení je založeno na tvrzení, že duše člověka se stěhuje do jiných těl a nese si sebou zážitky z minulých životů. Ty jej do určité míry omezují a deprimují. Lékaři lidem od těchto obtíží nemohou pomoci, to dokáže pouze tzv. auditor v dianetickém centru. Sekta pořádá různé akce, sama však zůstává v anonymitě. Snaží se pronikat i do škol a podniků prostřednictvím nabídek různého „poradenství“. U nás se scientologové objevili po roce 1989 a v roce 1992 založili první dianetické centrum. (Chmelík, 1997, s. 91 – 94).

IMANEULITÉ - souvislosti se zájmem sdělovacích prostředků se jedná o pravděpodobně nejznámější a čistě tuzemskou sektu. I když má obdobný název jako mezinárodní "Hnutí Grálu", které v České republice taktéž aktivně vystupuje, je zakladatelem české skupiny Jan Dietrich Dvorský a jeho družka Lucie Dvorská (shoda příjmení je v tomto případě náhodná). Kvůli rozlišení těchto dvou skupin s obdobným názvem se pro označení Dvorského skupiny užívá názvu "Imanuelité".

Dvorský v roce 1990, po přečtení Bernhardtovy knihy s názvem "Ve světle pravdy" dospěl k pozoruhodnému názoru, že právě on je novým Mesiášem, Parsifalem Imanuelem, popisovaným v knize. Jako nové převtělení Abd-ru-shina byl povolán založit Tisíciletou říši.

ÚKOL K TEXTU

Napište o jakých náboženských skupinách, nebo sektě jste slyšeli v mediích a v jaké souvislosti to bylo.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Jakým způsobem podle Vás může ovlivnit lidskou psychiku snížený přísun potravin, pobyt v tmavších místnostech s kouřovými tyčinkami a monotonní opakování textu?

ČÁST PRO ZÁJEMCE

V následujícím textu zájemce seznámím podrobněji o protagonistovi sekty Imanuelité Janu Dietrichu Dvorském, který napsal knihu poznámek, glos a komentářů na nejrůznější oblasti života, nazvanou "Syn člověka - Mesiášovo živé Slovo k všemápravě světa". Název knihy nebyl náhodný, neboť autor se titulem Syn člověka sám honosí. O této knize se v záhlaví obálky hovoří takto: "Syn člověka - Mesiášovo živé Slovo k všemápravě světa. Pojednává ostře a kriticky ze zcela nového pohledu o všech oborech lidské činnosti, o životě soukromém i veřejném.

Autor nazírá na původ zla v člověku, a tím i na zemi, se všemi jeho důsledky, apeluje na lidské dobro, nenásilnost, přemýšlivost, pevnost v citech i názorech. Autor není v žádné straně, církvi, sektě ani jiné skupině. Působí sám za sebe. Kniha vyvolává svou neobvyklostí v řadách čtenářů velký rozruch. "Po psaní Dvorský prodal byt v Praze-Braníku a za utržené peníze knihu vlastním nákladem vydal (málokdo ví, že je autorem dalších dvou knížek. V roce 1991 mu vyšla knížka s názvem "Pyj v jasném světle aneb Malá cvičebnice pravdy v sexu" a v roce 1999 spatřil světlo světa humoristický román s názvem "Zákony křiklounství a řvounství").

Během čtení "nejvýznamnější knihy tisíciletí", tedy knihy "Syn člověka" řada lidí podlehla kouzlu Dvorského myšlenek a během roku 1993 vstoupila do jeho komunity "pomocníků Syna člověka", sídlící ve Hvozdcí u Hořovic a v několika dalších okolních obcích. Vstoupit do této skupiny se jim podařilo až tehdy, když Parsifal Imanuel - Dvorský poznal, že jejich aura je již dostatečně rozvinutá (má tmavě fialovou barvu), aby mohli důstojně obstát v nové Tisícileté říši. Pokud však jejich dosavadní partner takového stupně aury nedosáhl, museli přijet bez něho. Noví stoupenci mu po příchodu museli odevzdat veškeré svoje peníze i prostředky, které utržili z prodeje svého majetku, neboť podle Parsifala nebylo vhodné nechávat jakékoliv prostředky lidem, kteří přeci nevěří v Syna člověka.

Pomocníci Parsifala žili za zdmi svých komunit zcela odloučení od vnějšího světa, obyvatelé obce je spatřili jen výjimečně, do místních obchodů chodili nakupovat jen velmi zřídka, s rodinou a přáteli se nesměli vůbec stýkat. Samozřejmě neměli přístup k novinám ani časopisům, natož pak k televizi a rozhlasu. Z knih mohli číst pouze dílo Parsifalovo. Členové komunity nikde nepracovali a žili jen z úspor nebo z výtěžku prodeje knihy "Syn člověka". Hlavní činností většiny z nich byla příprava nového vydání této knihy, později práce spojená s pouličním prodejem. Aby se ušetřily prostředky za stravu, nařizoval Dvorský často povinné půsty. Někteří Parsifalovi následovníci drželi půsty a podstupovali tzv. očišťovací kůry, kdy jedli denně jen jeden rohlík, zato pili velké množství odvaru z dubové kůry. Následkem obráceného biorytmu (kdy v noci bděli a většinu dne prospali) a podvýživy zákonitě docházelo k velkým úbytkům na váze a k následným zdravotním problémům. Po odchodu (nebo ještě častěji nuceném odchodu) musela být většina bývalých členů této sekty hospitalizována v nemocnicích nebo psychiatrických léčebnách.

V dobách své největší slávy Dvorský svým oddaným stoupencům sliboval vybudování Tisícileté říše (ovšem určené výhradně jeho příznivcům), která měla nastat během roku 1994. Tehdy mělo dojít na světě k mnoha velkým přírodním katastrofám. Dvorský s nevelkou skupinou nejbližších stoupenců očekával pohromy v severní Itálii, kde se snažil získat za peníze vybrané od svých následovníků pozemky pro budoucí vznik hlavního města Tisícileté říše. Když se ale žádné živelné pohromy nekonaly, stáhl se Dvorský a jeho skupina zpět na Hořovicko. Rozpad komunity byl po tomto debaklu již neodvratný. Aby nebyl vystaven realitě postupného odchodu svých lidí, začal Dvorský jednoho člena po druhém vylučovat s odůvodněním, že jejich aura již není dostatečně vhodná pro vstup do Tisícileté říše. Po jejich financích, odevzdaných Dvorskému po vstupu do komunity, se však slehla zem.

Jan Dietrich Dvorský se narodil v roce 1966 v Liberci. Následkem rozvodu svých rodičů žil jen s matkou a sestrou. Po ukončení středoškolských studií působil

krátkou dobu jako student FAMU v Praze, kde se oddával zhýralému životu "zlaté pražské mládeže". Často také střídal děvčata - až do chvíle, kdy potkal Lucii Dvorskou, se kterou začal později žít. V roce 1988 se jim narodila první dcera Julie. V době po návratu z krátkého exilu v Německu se jim dostala do rukou kniha Abd-ru-shina "Ve světle pravdy", která natrvalo změnila jejich život. I když policie byla informována, že několikrát nezakrytě nabádal své následovníky ke spáchání sebevraždy ("musíte odložit svá těla a dát tak možnost vzniku nového vlastního zrození, které by bylo příhodnější pro vstup do Mesiášovy Tisícileté říše"), nemohla proti samozvanému Mesiáši zakročit, protože nenašla svědky. V roce 1994 veřejnost vzrušil případ Evy Sadílkové, členky sekty, která byla na žádost vlastní matky převezena ze sídla komunity ve Hvozdcí u Hořovic do psychiatrické léčebny v Dobřanech. I když několik členů sekty proti tomuto kroku protestovalo na Pražském hradě (prostřednictvím petice oslovili také prezidenta V. Havla), soud později potvrdil správnost hospitalizace na psychiatrické klinice - kam by však spíše patřil samotný zakladatel. Dvorský byl spolu se svojí družkou Lucií Dvorskou, nazývanou Labutí panna, stíhán z trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže, neboť spolu s dalšími rodinami odmítali pouštět svoje děti do školy. Zdůvodňovali to tvrzením, že všechno potřebné je mohou naučit sami.

SHRnutí KAPITOLY

Současný svět ohrožuje řada bezpečnostních fenoménů, patří mezi ně také sektářství a ovlivňování myšlení lidí prostřednictvím náboženských myšlenek, mnohdy pokřivených ideálů vůdců sekt za účelem získání finančních prostředků a podřízenosti členů sekt.

DALŠÍ ZDROJE

NOVOTNÝ, T., OPATRŇY A., REMEŠ P., VOJTÍŠEK Z., Zneužití náboženství.

Pokus o nové chápání sekt, Oliva, Praha 1996, ISBN 80-85942-22-4

LUŽNÝ, Dušan. Nová náboženská hnutí. 1.: vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-2101-645-0.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. Encyklopedie náboženských směrů v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. Netradiční náboženství u nás. Praha: Dingir, 1998. ISBN 80-9025-280-X.

OTÁZKY.

1. Co je to sekta a jaké jsou její hlavní znaky?
2. Kolik osob je nutných k registraci církve v České republice?
3. Je ohrožen život nebo zdraví věřících s ohledem na víru u některé církve registrované v ČR?

ÚLOHA Č. 1.

Na základě předchozího textu lze říci, že sekty způsobují psychickou závislost členů sekty, zmocňují se majetku členů sekty nebo podstatné jeho části, zneužívají jejich práce, pronásledují ty, kteří sektu opustili, nebo ji kritizují. Setkali jste se s dalšími zde neuvedenými projevy sektářství?

ÚLOHA Č. 2.

Za jednu z praktik používaných sektami bývá označován brainwashing (vymývání mozku). Brainwashing je technika směřující k ovlivňování jednoho nebo více lidí tak, aby změnil svoje názory nebo chování, a to ve prospěch toho, kdo brainwashing provádí. Nejčastější důvody této snahy jsou politické, náboženské nebo finanční. Pro ovlivnění lidí jsou používány metody jako spánková deprivace, zvukové a filmové smyčky pouštěné stále dokola, drogy, společenská izolace, tvrdý režim a dril, týrání hladem, žízní, zimou a emocemi, které vyvolává bezmocnost. Znáte nějaká taková chování z historie, literatury nebo praxe?

7. Organizovaný zločin, korupce a výnosy z trestné činnosti

V TÉTO KAPITOLE SE DOZVÍTE:

- Co je to organizovaný zločin a organizovaná kriminalita;
- Jaké jsou korupční indikátory ve společnosti;
- Co znamená pojem praní špinavých peněz a legalizace výnosu z trestné činnosti.

BUDETE SCHOPNI:

- Rozpoznat a definovat jednotlivé druhy organizované kriminality;
- Orientovat se v trestně právním postihu pachatelů organizovaného zločinu a korupce;
- Umět reagovat na indikované korupční jednání oznámením.

KLÍČOVÁ SLOVA TÉTO KAPITOLY:

Korupce, praní špinavých peněz, organizovaný zločin, padělání, korupce, krádeže motorových vozidel, krádeže kulturního dědictví.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:

2 + 1 hodiny (teorie + řešení úloh)

PRŮVODCE STUDIEM.

Pod pojmem organizovaný zločin rozumíme trestnou činnost, kterou nepáchají jedinci, ale organizované skupiny. Jejich cílem je co největší zisk, příp. jiné výhody (vliv), čehož dosahují překračováním zákona v oblastech obchodu s drogami, zbraněmi, lidmi, rizikovým materiálem, praní špinavých peněz, padělání apod. Organizovaný zločin má velmi blízko k terorismu. Pro některé skupiny organizovaného zločinu se s ohledem na jejich strukturu používá výraz mafie. Bezesporu patří k jedné velmi závažné kategorii sociálně - patologických problémů společnosti a proto se tím budeme v další kapitole zabývat.

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN představuje závažné bezpečnostní riziko, ohrožující stabilitu světového hospodářského systému a v případě některých států i politický systém. Cílem organizovaného zločinu je dosažení maximálního zisku při vynaložení minimálních nákladů, a to zisku nejen materiálního, ale například i ve formě společenského a politického vlivu. (Holubová, 2007)

ORGANIZOVANOU KRIMINALITU lze definovat jako druh skupinové trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou nebo zločineckou organizací, vyznačující se dlouhou dobou trvání, dělbu činnosti, plánovitostí a orientací na vysoký zisk nebo na získání vlivu na veřejný život. Výjimečně mohou být zločinecké organizace motivovány také ideologicky (např. teroristické organizace).

K OBECNÝM INDIKÁTORŮM ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY PATŘÍ: plánování a příprava činu, provedení činu, zhodnocení kořisti (investice),

konspirativnost chování, spojení pachatelů (nad regionální, národní, mezinárodní), skupinová struktura, pomoc členům skupiny, korumpování, snaha po monopolizaci, veřejná činnost (navazování kontaktů s osobnostmi veřejného života). Charakteristickým rysem skupin organizovaného zločinu je rozsáhlé porušování zákonů a snaha využít stávající legislativní rámec pro své záměry.

K nejrozšířenějším formám patří výroba, pašování a distribuce drog; organizování prostituce a obchod s lidmi; organizování nelegální migrace; praní špinavých peněz; vydírání a vybírání poplatků za ochranu; korupce; padělání; mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami.

Zločinecké organizace působící v České republice jsou obvykle v přímých vazbách na zahraniční a jejich činnost se tak odvíjí od aktuálních trendů mezinárodního organizovaného zločinu. Boj proti organizovanému zločinu je v České republice pojat široce a komplexně. Od roku 1995 bylo v rámci resortu Ministerstva vnitra vypracováno několik koncepčních materiálů.

Ve své podstatě je organizovaný zločin systémem nadřazenosti a výlučnosti, kdy jediným cílem je podmanění, ovládnutí a manipulace. Jeho ideologií je váha a síla peněz a z nich vyplývající moc, prosazovaná vlastními zákony, pravidly a prostředky. Ve své vysoce organizované formě vytváří pevnou hierarchickou strukturu a zcela ignoruje – nebo si masivní korupcí a vydíráním přímo kupuje – zákony a instituce státu. Vládou peněz, výlučností, často mezinárodním charakterem a brutalitou, představuje organizovaný zločin vážné bezpečnostní riziko, které ohrožuje politickou i ekonomickou stabilitu demokratických zemí. Na rozdíl od terorismu organizovaný zločin velmi dbá, aby jeho aktivity probíhaly skrytě, nepozorovaně, mimo jakoukoliv publicitu. Za ideální proto považuje stav, kdy se lidé podprahově, instinktivně bojí a místo násilí stačí použít jen výhrůžky.

K dosažení svého cíle, v podobě ekonomické či politické moci, zneužívá organizovaný zločin otevřenost demokratické společnosti. Jeho důležitým terčem jsou např. hospodářské a obchodní struktury, které napadá zakládáním zdánlivě legálních společností. Úsilí zabydlet se v ekonomické oblasti vydatně napomáhá početná síť spolupracujících subjektů, které za úplatu poskytují informační a vlivovou podporu. Důležité postavení zaujímají tzv. kontaktéři, kteří disponují speciálními znalostmi a množstvím osobních vazeb. Využívání – nebo zneužívání – jsou i lobbisté, kteří působí v různých úrovních státní správy.

Neméně intenzivně se organizovaný zločin snaží infiltrovat do moci zákonodárné, výkonné a soudní. Usiluje o kontakty v parlamentech, ve státní správě i v místní samosprávě, kde vytvořením nadstandardních vazeb lze ovlivňovat řešení různých lokálních problémů. Za nejnebezpečnější lze považovat snahu organizovaného zločinu pronikat do policie a justice, a tak narušovat nebo zcela paralyzovat jejich fungování. A totéž platí o politice. Vedle logického zájmu o významné politiky se středem jeho pozornosti stávají i lidé, kteří politickou kariéru teprve začínají a mají perspektivu získat významné pozice. Ignorování a přehlížení snah organizovaného zločinu by proto mohlo vést i k proměně volné soutěže politických stran, jako jednoho ze základních principů fungující demokracie, v dokonale manipulovaný, zcela formální proces s předem dohodnutým výsledkem. Zdrojem peněz, o které organizovaný zločin opírá svoji vládu ekonomické moci, jsou všechny nelegální aktivity, které přinášejí zisk: obchod s narkotiky, zbraněmi, starožitnostmi a drahými kovy, nelegální migrace, prostituce, vydírání, krádeže aut apod. Potírání všech těchto zjevných, viditelných

kriminálních činů je úkolem policie. Bezpečnostní informační služba se snaží pronikat do nejvyšších zločineckých pater, kde kriminální delikty překrývá „čisté“ podnikání, nelegální peníze jsou ukládány do bank a vstupují do standardního podnikatelského prostředí. Úkolem služeb našeho státu je odhalovat cíle a záměry řídicích struktur organizovaného zločinu, ve správný čas a na správném místě jejich strategickou aktivitu zachytit, zaznamenávat a získané informace předávat orgánům činným v trestním řízení.

ÚKOL K TEXTU

Vzpomenete si na mediálně diskutované případy prorůstání organizovaných struktur do struktur státních v České republice. Jaké máte o těchto případech povědomí?

Nebezpečí organizovaného zločinu

Jednotná a mezinárodně platná definice organizovaného zločinu není dosud formulována. Evropská unie používá při odlišení organizovaného zločinu od jiných forem kriminality následující identifikační znaky, kterými jsou spolupráce více než dvou osob, podezření ze spáchání závažné trestné činnosti, činnost zaměřená na honbu za ziskem, v organizaci má každý své konkrétní a specifické úkoly, činnost je dlouhodobá, uvnitř organizace panuje určitá forma kázně a kontroly, páchání trestné činnosti na mezinárodní úrovni, používání násilí a jiných prostředků, využívání stávajících hospodářských a obchodních struktur ve svůj prospěch, napojení organizace na procesy praní peněz, ovlivňování politiky, médií, veřejné správy, soudních orgánů nebo ekonomiky.

Jsou-li pozitivně identifikovány první tři znaky a alespoň tři další z uvedeného soupisu, jedná se o organizovaný zločin. V rámci přípravy návrhu Mezinárodní Konvence OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu byly přijaty tyto definice:

„Skupina organizovaného zločinu“ znamená strukturovanou skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů či trestných činů stanovených v souladu s Úmluvou za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu. Pro účely Úmluvy „závažný trestný čin“ znamená jednání představující trestný čin postižitelný trestem odnětí svobody v délce nejméně čtyři roky nebo závažnějším trestem; „strukturovaná skupina“ znamená skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního páchání trestného činu, a která nemusí mít formálním způsobem definované funkce svých členů, nepřetržitost svého členství ani rozvinutou strukturu, „majetek“ znamená prostředky všeho druhu ať již materiální či nemateriální povahy, movité či nemovité, hmotné či nehmotné a právní dokumenty či nástroje dokládající právní nárok na takové prostředky či podíl na nich.

V ČR se v odborné literatuře někdy o vhodnosti pojmu „organizovaný zločin“ polemizuje, přičemž je dáván v úvahu termín „trestná činnost zločineckých organizací“. Polemika vychází z praktických postřehů - za organizovaný zločin totiž je někdy považována každá kriminalita s prvky organizovanosti, což má negativní dopad i na policejní praxi. Tento materiál sice používá pojmu organizovaný zločin, nicméně v tom smyslu, jak je vymezován ve shora citovaných mezinárodně uznávaných definicích. (Holubová, 2007)

CHARAKTERISTIKA ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Organizovaný zločin vykazuje řadu styčných ploch a podobných rysů s terorismem. Zásadní rozdíl spočívá v tom, že pro organizovaný zločin je hlavním cílem dosahovat maximálního zisku s minimálním rizikem, zatímco pro terorismus jsou primárním motivem ideologické či politické pohnutky. Nicméně nelze podcenit rizika vyplývající z možné spolupráce organizovaného zločinu s teroristickými organizacemi. Někteří teroristé jsou bývalí členové skupin organizovaného zločinu, kteří byli zrekrutováni teroristickými organizacemi. Vzájemná spolupráce by mohla být výhodná pro teroristické skupiny i pro organizovaný zločin. Organizovaný zločin by mohl poskytovat teroristickým skupinám servisní služby (např. pomoc při nelegální migraci), což by pro něj mohl být další výnosný zdroj financí. Skupiny organizovaného zločinu využívají služeb externích poradců (zejména v oblasti právního či ekonomického poradenství). Typická je snaha prosadit své záměry pomocí lobbingu či dosadit spřízněné osoby do struktur rozhodovacího procesu. K servisní činnosti pro skupiny organizovaného zločinu jsou ve zvyšující se míře využívány dosud bezúhonné osoby, které jsou koptovány do jednotlivých organizačních struktur zločineckých uskupení. Motivací pro tyto osoby je především touha po rychlém a snadném zisku.

Organizované skupiny zločinců jsou různě seskupeny, počínaje poměrně volným sdružením a konče dokonalými organizacemi s vypracovaným organizačním řádem. Charakteristickým rysem je požadavek přísné disciplíny a dodržování pravidel konspirace. Pro organizované skupiny zločinců s vysokou mírou organizace a aspiracemi k získání politické moci se vžil označení "mafie". ve světě dochází k průběžnému zvyšování kvality působení skupin organizovaného zločinu, ke zlepšení jejich technického vybavení i využívání moderních komunikačních prostředků. Je postupně patrná změna z násilného charakteru činnosti směrem do ekonomické sféry za využití legálně i nelegálně získaných finančních prostředků.

Výkonné složky organizovaných zločinců se zpravidla sdružují na základě etnické, jazykové nebo jiné sociální sounáležitosti. Vůdci organizovaných skupin zločinců často využívají služeb vysoce kvalifikovaných odborníků a zároveň se spojují s podsvětím, kterého pak využívají k účasti na trestné činnosti či k obslužnému a podpůrnému servisu.

V celé světové kriminologii je dlouhodobým problémem, že chybějí spolehlivé statistické údaje o výskytu organizovaného zločinu, což je (a to souvisí i se shora citovanými terminologickými diskusemi v ČR) zaviněno především neujasněností pojmu. To také komplikuje mezinárodní srovnání o rozsahu organizovaného zločinu. Převážná část organizovaného zločinu je odhalována proaktivní činností policie - množství odhalených a stíhaných trestných činů proto závisí na kapacitních možnostech a prioritách policie. Skrytý organizovaný zločin je na celém světě mnohem vyšší, než vykazují statistiky.

Organizovaný zločin je velmi resistantní vůči vnějším represivním opatřením, protože struktury zločineckých skupin jsou velmi stabilní, dlouhodobě zacílené, mají velkou regenerační schopnost. Organizovaný zločin se přizpůsobuje podmínkám tržního hospodářství, prorůstání černého a normálního trhu poskytuje

mafíím dobré krytí a posiluje jejich hospodářskou stabilitu a současně infikuje hospodářské prostředí novými nepřipustnými praktikami. S tím souvisí proces internacionalizace organizovaného zločinu, což souvisí s integračními snahami - složení organizovaných zločineckých skupin přestává být národnostně homogenní. Dále pokračuje brutalizace organizovaného zločinu - např. v Rusku je ročně spácháno 300 až 400 nájemných vražd za tržní cenu již od 3000 amerických dolarů, technizace, modernizace a profesionalizace. Vážným průvodním jevem a nástrojem organizovaného zločinu je korupce.

Aktivity organizovaného zločinu se projevují stále zřetelněji jako zvlášť komplexní forma páchaní trestné činnosti s přesahem do dalších oblastí závažné kriminality i do mnoha oblastí společenského života, vojenskou strukturou, totální hierarchií a absencí svědomí. Organizované celky obvykle působí v mnoha evropských i zámořských zemích a vyvíjejí multikriminální aktivity. Nespecializují se na jeden druh trestné činnosti, ale na vše, co vede k zisku a získávání vlivu. Proto je pozornost státních orgánů zaměřena nejen na specifické druhy trestné činnosti, ale zejména na mezinárodní zločinecké skupiny. Ty představují nejspecifičtější prvek organizovaného zločinu, a od jejich rozkládání je třeba celou strategii boje s organizovaným zločinem odvinout.

PŘÍČINY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Příčinami organizovaného zločinu jsou hodnotová a normativní diskontinuita v konvenční společnosti, slabá společnost a (při prosazování práva) slabý stát. Organizovaný zločin funguje na principu klasického tržního hospodářství, je schopen absorbovat všechny vymoženosti moderních technologií a organizačních principů, neuznává žádné omezující zábrany. Normální občané jsou ohroženi korumpujícími nabídkami organizovaného zločinu na okamžitý egoistický zisk. To může vést k symbióze zločineckého prostředí s hospodářskými a sociálními strukturami, z nichž se rekrutují elity. Podle některých názorů souvisí vývoj organizovaného zločinu s vývojem sociálně ekonomického systému jako takového tím, jak se prohlubuje propast mezi bohatými a chudými zeměmi, narůstají migrační tlaky - nasycují se světové trhy organizovaného zločinu. Liberalizace oběhu peněz, nové technologie platebního styku, bankovní tajemství, daňové ráje - to vše vytváří předpoklady pro praní peněz, které je jedním ze základních opor organizovaného zločinu.

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN V ČESKÉ REPUBLICCE

Bezpečnostními složkami monitorované zločinecké organizace jsou v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost na našem území se tedy odvíjí od trendů mezinárodního organizovaného zločinu. Jejich organizovanost je na vysoké úrovni, jsou stále agresivnější. Nebezpečím plynoucím z aktivit organizovaného zločinu je také snaha vedoucích struktur zločineckých skupin legalizovat svoje postavení a zisky prostřednictvím získání vlivu na státní správu, tj. snaha ji ovlivňovat, eventuálně přímo umístit osoby spojené s organizovaným zločinem do státních institucí. K tomu používají různých způsobů korupce ve všech formách, vydírání, sponzorování zájmových skupin či jednotlivců apod.

Podle expertních odhadů operuje na území České republiky asi 50 - 70 skupin organizovaného zločinu, které mají asi dva tisíce členů. Tyto odhady je nutné vnímat jako nepřesné, neboť počet příslušníků skupin organizovaného zločinu na území státu se neustále mění (např. z důvodů migrace, úmrtí, zanechání nelegální

činnosti atd.). Plně rozvinutých skupin s hierarchickou třístupňovou strukturou, kdy mezi nejvyšším vedením a řadovými členy je ještě několik podskupin (tzv. střední článek) je něco přes jednu třetinu. Přibližně polovinu členů tvoří externisté, kteří jsou přizváváni, aby zajišťovali specifické úkoly. Odhaduje se, že asi 15 % členů tvoří ženy.

Domácí skupiny organizovaného zločinu působí dlouhodobě a jsou schopné ovlivňovat veřejný život, ekonomickou sféru, legislativní proces (zákonný i podzákonný proces) a státní správu České republiky. Po roce 1989 upevnil domácí organizovaný zločin své pozice s cílem získat či legalizovat nabytý majetek. Domácí organizovaný zločin je přímo napojen na zahraniční zločinecké struktury, s nimiž úzce kooperuje. Typické je prolínání závažné hospodářské trestné činnosti s trestnou činností násilnou. Domácí skupiny organizovaného zločinu disponují dobrými kontakty do státní správy a tyto aktivně využívají. Vysoké částky jsou věnovány na korupci, která má organizovanému zločinu zajistit řadu výhod (např. informace o zásahu policie nebo celníků, urychlené provedení administrativního úkonu a lobbying). Ve stále větším měřítku jsou zaznamenávány snahy skupin organizovaného zločinu ovlivňovat průběh vyšetřování případů, týkajících se aktivit těchto skupin. Z hlediska bezpečnostních rizik byl indikován velmi nebezpečný fenomén spočívající ve využití korupce a propojení s orgány státní správy. Uvedený fenomén může zásadním způsobem ohrožovat bezpečnostní situaci státu a důvěru ve státní instituce. Je rozhodně trendem, ve kterém budou skupiny organizovaného zločinu, zejména pro jeho efektivitu, pokračovat a podporovat jeho další vývoj.

Organizovaný zločin v České republice již pronikl do ekonomické sféry. Proběhla řada pochybných konkursů, „tunelování“ podniků a bank, podvodných výběrových řízení spojených s korupcí. Byla rovněž zaznamenána existence (likvidace) tzv. „bílých koní“. Závažná hospodářská a finanční kriminalita ohrožuje řádné fungování ekonomických procesů v České republice. Daňová kriminalita se soustřeďuje zejména do oblasti nepřímých daní (spotřební daň, daň z přidané hodnoty). Časté jsou případy nelegální výroby alkoholických nápojů z nezdaněného lihu a nelegální výroba či dovoz tabákových výrobků. Využívány jsou společnosti s daňově uznatelnou ztrátou z předchozích zdaňovacích období, kdy pachatelé cíleně připravují společnost s velkou ztrátou, která je pak cenným artiklem pro ziskové společnosti. Dále jsou využívány legislativní změny ve vedení účetnictví, např. rozdíl v účtování mezi daňovou evidencí a účetnictvím. Značné finanční škody pro stát znamenají daňové úniky v oblasti pohonných hmot a paliv (podvodné machinace s uhlovodíkovými palivy nezatíženými spotřební daní, zneužití institutu podmíněného osvobození od daně při dovozu). Stále přetrvává problém existence nepřehledných řetězců firem. Daňová trestná činnost má stále spíše „tuzemský charakter“, byť již byl zjištěn mírný nárůst počtu případů podvodného vykazování dodání zboží do jiné země Evropské unie a následného uplatňování osvobození od daně z přidané hodnoty, ačkoliv zboží bylo ve skutečnosti prodáváno na našem území. Oblastí postiženou hospodářskou kriminalitou a často také korupčním jednáním, jsou veřejné zakázky, které jsou v řadě případů zadávány na základě zmanipulovaných výběrových řízení. Byly zaznamenány další případy zneužívání dotací státu a prostředků z rozpočtu Evropské unie.

Své enormní zisky investuje organizovaný zločin do nákupů luxusního spotřebního zboží, automobilů, nemovitostí, hotelů a starožitností. Je velmi

pravděpodobné, že značné finanční sumy investované cizími státními příslušníky (především pak podnikateli z území bývalého Sovětského svazu) mají původ v trestné činnosti, která byla spáchána mimo území České republiky. Organizovaný zločin hledá nové možnosti dalšího zvyšování svých zisků. Ve vzrůstající míře se podílí na zneužívání moderních technologií, zejména internetu. Tyto aktivity již byly pozorovány také v České republice. V rámci celé Evropské unie dochází k rozsáhlému porušování autorských práv či padělání zboží.

Zločinecké organizace působící na území České republiky se od roku 1997 výrazně nemění, pocházejí převážně z území bývalých států SSSR, z bývalé Jugoslávie, z Bulharska, operují zde italské zločinecké skupiny a zločinecké skupiny z jihovýchodní Asie (zejména čínské a vietnamské). Po roce 1989 pronikaly tyto zločinecké organizace na naše území a začaly využívat nedostatky v legislativě a především benevolentní přístup v oblasti povolování firem. v současné době pokračuje jejich snaha rozšířit sféry svého vlivu, zejména zakládáním firem se zahraniční spoluúčastí a dochází ke změnám rozdělení sféry vlivu. Čeští občané zajišťují především tzv. servis - znalost prostředí a zákonů, kontakty apod. v současné době působí na území České republiky zločinecké organizace

- **pocházející z území států bývalého Sovětského svazu.** Patří mezi neaktivnější, za poslední čtyři roky došlo k velkému nárůstu jimi páchané trestné činnosti. Pevně jsou organizovány do zločineckých struktur "brigád", v současné době jich na našem území působí cca 10; „brigády“ jsou založeny na vůdcovském principu, v čele stojí „PAPKA“ (tzn. OTEC), pod ním je „STARŠINA“, nad všemi „Brigádami“ stojí tzv. „VOR v ZÁKONĚ“. Trestná činnost, kterou páchají, je značně variabilní (zahrnuje zejména násilné trestné činy - racketeering, vydírání prostitutek z bývalého SSSR, nedovolené obchodování se zbraněmi, obchod s drogami, legalizování výnosů získaných trestnou činností, kuplířství, převaděčství, krádeže motorových vozidel a další); ukrajinské, ruské a čečenské organizované zločinecké organizace mají výrazné zastoupení v oblasti páchaní násilné kriminality, která se vyznačuje brutalitou, devastací obětí, jako vražedný nástroj převažují střelné zbraně. Při rozdělování teritorií mezi jednotlivými zločineckými skupinami z bývalého SSSR dochází i k usmrcení členů nepřátelské skupiny. Pronikají na území ČR za pomoci různých krycích firem (povolení k pobytu získávají za účelem zaměstnání ve vlastní firmě, nebo ve firmě, kterou provozuje další osoba ruské národnosti), vládnou značnými finančními prostředky, prostředky v ČR investují zejména do nemovitostí. Dominantním pro ruské zločinecké organizace je finanční trestná činnost; patrný je růst organizovanosti v činnosti ukrajinských zločineckých organizací, které jsou stále agresivnější, podílejí se na loupežných přepadeních bank, zvyšuje se nelegální zaměstnávání ukrajinských dělníků, v současné době páchají sériová loupežná předání převážně na území hl.m. Prahy apod.; vzhledem k neustále se prohlubujícímu prorůstání do státních struktur ve státech bývalého SNS je jejich vliv a moc stále závažnější. Podle poznatků BIS ruskojazyčný organizovaný zločin je v ČR reprezentován skupinami z Ruska, Ukrajiny a z oblasti Kavkazu. Pro oblast ruskojazyčného organizovaného zločinu je typické postupné přecházení od zjevné trestné činnosti, která charakterizovala tyto skupiny v počátečních stádiích existence, k legálnímu podnikání. Do ČR přicházejí s již získaným kapitálem pocházejícím z trestné činnosti spáchané

mimo teritorium ČR. Tento kapitál následně využívají při zakládání legálních obchodních firem. Charakteristickým rysem činnosti ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu je pronikání do ekonomické sféry s důsledkem její možné destabilizace, snaha o získání významného vlivu ve strategických hospodářských odvětvích, snaha o korupci státní správy a ovlivňování jejího rozhodování, snaha etablovat svoje členy nebo spolupracovníky v orgánech státní moci a politických stranách. Tyto skupiny disponují značnými finančními částkami, které investují do organizační infrastruktury zločineckých skupin a do jejich podnikání, jako např. distribuce drog, nelegální zbrojní obchody, pašování strategických materiálů.

- **pocházející z území bývalé Jugoslávie, občané bulharské, albánské a italské národnosti.** v posledních letech dochází ke změnám v rozdělení sféry vlivu, činnost bulharských zločineckých organizací, která byla dosud zaměřena na provoz erotických podniků, se zaměřila zejména na krádeže motorových vozidel a dodávání bulharských prostitutek do erotických podniků; provoz erotických podniků převzaly zločinecké organizace z bývalé Jugoslávie, které se dále zaměřují zejména na obchod s drogami, převaděčství a násilnou kriminalitu; činnost italských zločineckých skupin⁵⁾ se vyznačuje vysokou latencí, zaměřují se především na skupování nemovitostí v hl. m. Praze; je podezření z možnosti "praní špinavých peněz" tzv. víkendovými turisty. Pokud jde o kosovsko - albánské zločinecké skupiny, BIS uvádí, že oblastmi nelegálních aktivit kosovských Albánců na území ČR jsou především obchod s drogami, převaděčství, vymáhání dluhů, prostituce, krádeže aut, pokoutní obchody se zlatem a kožedělnými výrobky, obchod se zbraněmi. Doménou obchodních aktivit Albánců je zlato a kožené zboží. Česká republika se také stala významnou tranzitní zemí tzv. severní větve transferu drog. Zkvalitňuje se vnitřní organizace gangů a zároveň se stupňuje brutalita pachatelů. Toto platí i pro skupiny, rekrutující se z makedonských Albánců. Tento stav je trvalý, nedošlo tedy ke změnám v souvislosti se zklidněním situace v Kosovu, tzn. v druhém pololetí roku 1999. Lze konstatovat, že kosovské zločinecké gangy se pevně uchytily na území České republiky.

- **pocházející z jihovýchodní Asie.** Nejaktivnější jsou čínské a vietnamské skupiny, čínské zločinecké struktury se vyznačují etnickou soudržností, na našem území nemají charakter klasických čínských zločineckých organizací (např. TRIÁDY), sdružují se do malých skupin dle místa původu z ČLR, a dle druhu páchané trestné činnosti; etabloují se zejména formou provozování kasin a nelegálních nevěstinců, další podezření se týká praní špinavých peněz, organizování nelegálních sázek, obchodu s narkotiky, zabývají se nejen převaděčstvím, ale realizují únosy nelegálních přistěhovalců s následným vydíráním příbuzných, trestnou činností je obchod s tzv. "značkovým zbožím". Podle poznatků BIS čínští přistěhovalci zakládají na území České republiky obchodní společnosti, které v řadě případů vytvářejí základnu pro nelegální migraci. Na území České republiky působí několik odnoží čínských zločineckých organizací mafiánského typu, organizovaných podle provincií ČLR, ve kterých mají jejich členové původ. Činnost vietnamských zločineckých skupin je zaměřena zejména na organizování nelegální migrace a pašování zboží, zvýšená konzumace drog ve vietnamské komunitě vedla k vytvoření sítě vietnamských dealerů drog; jejich činnost je ovlivňována Vietnamci přicházejícími ze SRN, na které jsou mnohdy vydávány mezinárodní či národní zatykače a jejichž zkušenosti

jsou využívány především v oblasti vymáhání dluhů, ochrany tržnic, nátlakem na konkurenci apod.; to přináší patrný posun od tzv. pouličních gangů k zakládání hlubší organizace; problémem je vzrůstající násilná trestná činnost, použití nástražných výbušných systémů, zaznamenány byly vraždy na objednávku, přetrvává trend především v provázanosti mezi vietnamskými a čínskými zločineckými skupinami, zvýšená spolupráce byla zjištěna s uskupeními ze zemí bývalého SSSR.

- **pocházející z arabské části světa.** Zaměřují se na pašování drog, obchod se zbraněmi a finanční machinace, tuto činnost uskutečňují pomocí sítě cestovních kanceláří, zakládáním půjčoven a autoservisů, při organizování nelegální migrace dochází k propojování s vietnamskými zločineckými organizacemi, ke své trestné činnosti využívají zejména fiktivní firmy, ochotny jsou zapojit se do libovolné trestné činnosti, v poslední době byl v souvislosti zejména s násilnou trestnou činností zaznamenán vysoký počet osob pákistánského původu, které mají převážně zakázaný pobyt v zemích západní Evropy.

JEDNOTLIVÉ FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

1. Nelegální obchod s drogami. Česká republika zůstává jedním z center organizátorů mezinárodního obchodu zejména heroinem a kanabisovými produkty. Organizátoři nepřicházejí do styku se zásilkou, v ČR si najímají kurýry nebo firmy, které zajišťují přepravu zásilek. ČR je cílovou zemí pro všechny druhy omamných a psychotropních látek (dále OPL) s výjimkou cracku - zdejší zločinecké prostředí je zapojeno do nelegální výroby a přepravy drog, do nelegální výroby a obchodu prekurzory, do praní peněz z výnosu nelegálního obchodu s drogami. ČR zůstává v obchodu s OPL centrem působení zločineckých organizací, zejména Kosovských Albánců a Nigerijců, v průběhu roku 1999 byla prvně zjištěna skupina distributorů OPL občanů Vietnamu, do obchodu s heroinem se pravděpodobně zapojují ruskojazyčné organizované skupiny, roste zapojení občanů ČR do nelegálního obchodu s heroinem, bílý heroin zůstává v podmínkách ČR doménou nigerijských organizátorů.

2. Nezákonný obchod s lidmi, převaděčství Současný směr nelegální migrace potvrzuje, že Česká republika zůstává převážně tranzitním státem, charakter této trestné činnosti se v podstatě nemění, převaděčství je v současné době vysoce organizovanou činností, část skupiny zajišťuje rekrutování běženců v domovských zemích, část zajišťuje jejich přepravu z výchozí do cílové země (v roce 1999 bylo Policií ČR registrováno na 32 000 osob, které nedovoleně přestoupily hranice naší republiky). v oblasti obchodu s lidmi nedošlo ve sledovaném období k zásadním změnám: české dívky jsou lákány za jiným účelem do zahraničí a zde pak jsou nuceny k prostituci, v dovozu dívek převládá národnost ukrajinská, slovenská a ruská, v poslední době dívky z Thajska, JAR a Mongolska. Česká republika je také zdrojovou zemí při obchodování s lidmi - muži (mladí muži odcházejí pracovat do zahraničí v sexuální oblasti a poté se stávají obětmi obchodování s lidmi nebo jiné násilné i mravnostní kriminality). Obchod s lidmi váže na sebe závažnou trestnou činnost - organizovanou prostituci, obchod se ženami a s dětmi, ohrožování mravnosti, praní špinavých peněz (k tomu slouží především erotické kluby), problémem zůstává, že problematika prostitute není dosud legislativně upravena. Organizované zločinecké struktury vykazují v oblasti obchodu s lidmi určité rozdělení území.

Význam při odhalování těchto případů má mezinárodní spolupráce i spolupráce s nevládními organizacemi zabývající se problematikou obchodu s lidmi.

3. Nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami a radioaktivním materiálem. Situace v oblasti nelegálního obchodu se zbraněmi a výbušninami zůstává téměř totožná jako v předchozích letech, stále trvá zájem o nelegální prodej a nákup výbušnin, zbraní a munice, přičemž výbušniny jsou odcizovány z prostředí, kde dochází k jejich průmyslovému využití, střelné zbraně jsou na černém trhu nabízeny bez výrobních čísel s možností adaptovat na zbraně tlumič, ke kompletaci dochází v domácích dílnách. Osoby zabývající se nelegálním obchodem se zbraněmi a výbušninami se vyskytují převážně mezi těmi, jejichž předmětem podnikatelské činnosti je obchod se zbraněmi, mezi osobami, které mají nebo měly přístup ke zbraním v rámci Armády České republiky a sběrateli historických zbraní. Trvá snaha prodat tento materiál do embargovaných oblastí nebo prodávat větší množství, než je uvedeno v licenčním povolení (pravděpodobně dochází ke korupci státních úředníků), nedovolené ozbrojování a ilegální obchod se zbraněmi bude mít stoupající tendenci. Rovněž v oblasti nelegálního obchodu s radioaktivními materiály je situace v ČR stejná jako v minulých letech: většina těchto materiálů pochází ze zemí bývalého Sovětského svazu, existuje řada vazeb občanů z bývalého SSSR na občany ČR, kteří jsou zapojeni do těchto nelegálních obchodů, využívány jsou sítě krycích firem, kromě klasických radioaktivních materiálů jsou na ilegálním trhu nabízeny i zdroje ionizujícího záření, existuje přímé nebezpečí zamoření radioaktivními látkami osob nebo přírodního prostředí. v dalším období lze předpokládat i nadále stoupající tendenci v oblasti nedovolené výroby a držení radioaktivního materiálu.

4. Násilná trestná činnost. Roste "profesionalita" pachatelů, jsou zaznamenány pokusy o působení na svědky i justiční orgány, s násilnými projevy úzce souvisí vydírání. Řada vražd je prováděna na objednávku, pachatelé po spáchání trestného činu ihned opustí naše území, roste agresivita a brutalita pachatelů, dochází k devastaci oběti, nejaktivnější jsou skupiny občanů z bývalého SSSR, např. dagestánská (vybírání tzv. "mýtného", zaměřuje se též na řidiče kamionů převážně z Litevské republiky), čečenská atd., specifickou skupinou jsou v tomto ohledu Asijci - trestnou činnost páchají skoro výhradně na svých krajanech. Byly zaznamenány případy použití teroristických metod organizovaným zločinem a existuje i podezření na organizování výcviku k teroristickým aktivitám na území ČR.

5. Padělání. v problematice padělaných peněz se ČR stala ze země spotřebitelské země tranzitní, což je dáno zvýšenou prevencí. Průběh minulých let byl rozkolísaný, výkyvy byly zaznamenány u české i zahraniční měny, problémem byly padělky v nominální hodnotě 5.000,- Kč a bankovky USD, vzestupná tendence byla evidována i u dalších platebních prostředků (šeky, směnky, kreditní karty atd.). v oblasti padělaných dokladů, veřejných listin, telefonních karet atd. se ČR naopak stává padělatelskou velmocí, což mimo jiné vede k latentní trestné činnosti ekonomického charakteru. Problémem je neexistence celostátní evidence špičkových kopírovacích přístrojů jako např. v některých zemích západní Evropy. v budoucnu lze předpokládat zájem distributorů padělků o českou měnu, vzrůstát bude kvalita padělků, předpokládá se růst objemu padělaného zboží.

6. Korupce Formy korupčního jednání organizovanými zločineckými strukturami se v ČR projevují v oblasti politické, společenské a ekonomické. Formy korupčního jednání se většinou policejními metodami daří prokázat jen velmi obtížně, a to nejen v ČR. Dochází k zintenzivnění forem korupčního jednání, zejména trestné činnosti veřejných činitelů (v převážné míře spojeného se spácháním trestného činu podvodu).

7. Finanční kriminalita, praní špinavých peněz. Praní špinavých peněz, proces udržující při životě všechny formy organizovaného zločinu, se dostalo do popředí zájmu mezinárodního společenství až v 90. letech minulého století. Světové společenství pochopilo, že praní špinavých peněz je Achillovou patou organizovaného zločinu. Začátek boje proti němu přišel v době, kdy je protivník dobře opevněn v expandujících daňových rájích, díky svým bohatým zkušenostem se velmi dobře orientuje v celosvětovém finančním systému a má k dispozici širokou škálu metod, díky kterým uniká potrestání.

Mezi nejčastěji využívané formy „praní špinavých peněz“ patří realizace tzv. kolečka realizace a propírání „špinavých peněz“ v souvislosti s obchody na burze nebo středisku cenných papírů nebo přimíchávání těchto finančních prostředků k legální formou získaným financím (do tržeb, výnosů atd.). Při neexistenci centrálního informačního systému je problémem prokázání původu „praných“ finančních prostředků. Dochází k převodu „legálních zisků“ (v případě pokud se nepodaří prokázat, že pocházejí z trestné činnosti) do zahraničí, oproti minulým rokům se přece jen začíná dařit rozkrývat tuto trestnou činnost ve spolupachatelství. Řadu poznatků o převodech finančních prostředků z podnikatelské činnosti čínských a vietnamských obchodníků ve spojení se zločineckým prostředím se zatím nedaří prokazovat, dalšími závažnými případy jsou finanční podvody (např. v souvislosti s poskytováním subvence, s ukládáním kapitálu, s poskytováním úvěrů, s likvidací podniku, konkurzního a vyrovnávacího řízení a se zvýhodňováním věřitelů nebo dlužníků).

8. Oblast movitého kulturního dědictví. Nejčastěji jsou napadány církevní objekty, v popředí zájmu jsou stále umělecká díla, evidován je nárůst počtu krádeží na hřbitovech, pachatelé zaměřují svoji pozornost na mobiliární fondy. Cílený výběr odcizovaných předmětů dokladuje zejména růst zjištěných škod. K nevyčíslitelným škodám dochází při nezákonném vývozu archiválií a vzácných tisků. Policie ČR stále získává poznatky o rabování archeologických lokalit.

9. Krádeže motorových vozidel. Pachatelé jsou jak občané České republiky, tak cizinci, organizované krádeže motorových vozidel (krádeže motorových vozidel jako takové tvoří jednu třetinu majetkové trestné činnosti) jsou výrazně usnadňovány problémy s evidencí motorových vozidel: zpracování dat není on-line, ztrácí se identita vozidla, dochází k tzv. evidenčnímu praní (odcizené vozidlo je během několika dní několikrát odhlášeno a přihlášeno na různých okresech prostřednictvím nastrčených bílých koní, při každé přeregistraci může dojít k cílené ztrátě informací). Ke ztrátě identity vozidla je často používáno tzv. úředního čísla. Analýzy dokázaly, že statisticky nejpravděpodobněji dochází k legalizaci odcizených vozidel pomocí výměny identifikačních čísel u vozidel Chrysler a Jeep, následují vozidla Peugeot, BMW, Citroen, Mercedes. Lze doložit, že zájem organizovaného zločinu se zvyšuje u vozidel, kde je lehce odstranitelný identifikační štítek - např. u francouzských automobilů. Dalším faktorem může být cena pohonných hmot - vzrůstá zájem o dieselové motory. Je

doložitelné, že u těchto vozidel s vysokým meziročním nárůstem krádeží dochází současně ke geometrickému růstu počtu přidělených úředních čísel - přitom tyto typy vozidel v počtu vážných nehod nijak vážně nepřevyšují ostatní tovární značky. Další formou legalizace vozidla je využití institutu tzv. přestavby vozidla - kombinací využití dokumentů od starého vozidla a fiktivní, jen administrativní přestavby. Odcizená vozidla jsou převážena do zahraničí nebo, po získání dalších potřebných dokladů (zahraniční technický průkaz, kupní smlouva, celní odbavení atd.), jsou přihlašována do evidence v ČR, snahou pachatelů je získat vozidlo s originálními klíči i s pravými doklady, zaznamenáno bylo zvýšení počtu pojišťovacích podvodů. Podstatná část vozidel zůstává v ČR - jsou to totiž staré škodovky (tvoří 44% odcizených vozidel).

V dalším období bude pokračovat snaha zločineckých organizací co nejvíce svoji činnosti legalizovat, jejich činnost se zaměří především na vykoupení co největšího množství nemovitostí a pozemků. Zločinecké organizace budou usilovat o upevnění a rozšíření svého mocenského vlivu (korupce). v oblasti finančních podvodů lze dále předpokládat napojení arabských zločineckých skupin na obdobné skupiny z Velké Británie a Francie, pokračovat bude ve větší míře nelegální obchod s drogami, organizování nelegální migrace bude stále lukrativnější záležitostí, lze očekávat zvýšenou aktivitu arabských zločineckých organizací spojenou s nelegálním obchodem se zbraněmi.

Aktivity organizovaného zločinu se budou zřetelněji projevovat jako komplexní forma páčání trestné činnosti zejména ve spojení s korupcí, drogami, násilnou kriminalitou, finanční kriminalitou, organizovanou prostitucí, obchodem s lidmi. Latentním rizikem bude možné spojení organizovaného zločinu s mezinárodním terorismem, vyloučeny nejsou projevy náboženského, etnického a politického terorismu. Trvalým zájmem zločinu bude nelegální prodej a nákup výbušnin, zbraní a munice. v budoucnu se předpokládá zájem distributorů padělků o českou měnu, vzrůstat bude kvalita padělků, předpokládá se růst padělaného zboží. Existuje předpoklad, že po vstupu ČR do EU vzroste zájem pracovníků ze zemí, v nichž je zájem o získání práce v ČR. S problematikou nelegální migrace souvisí i otázka nárůstu xenofobních nálad ve společnosti. V případě nedostatečného boje proti organizovanému zločinu v České republice hrozí zejména:

- další průnik organizovaného zločinu do státní správy a samosprávy s cílem přímo
- ovlivňovat rozhodovací procesy a ovládnout státní majetek, finance a moc,
- průnik organizovaného zločinu do médií,
- postupný nárůst případů sofistikované ekonomické kriminality,
- ohrožení bezpečnosti a majetku obyvatel České republiky.

Z dlouhodobějšího hlediska by mohlo v případě neúspěšného boje s organizovaným zločinem České republiky hrozit:

- možnost propojení aktivit některých skupin organizovaného zločinu s teroristickými skupinami,
- snížení prestiže České republiky v zahraničí a s tím spojené dopady např. v rovině ekonomické, diplomatické,

- pokles důvěry obyvatel České republiky k institucím státu, nárůst preferencí / volebních zisků antisystémových politických subjektů.

V souladu s poznatký např. z Německa je správné se domnívat, že část struktur organizovaného zločinu se zcela vymaňuje ze svého kriminálního prostředí a etabluje se v legálním podnikání. O tom však dosud svědčí pouze indicie, jako napojování na legální obchodní struktury, mezinárodní svazky a zaměstnávání speciálních (finančních) poradců.

ÚKOL K TEXTU

Ze kterých zemí se etablují cizinecké struktury organizovaného zločinu? Co je příčina těchto aktivit?

Výnosy z protiprávní činnosti

Pojem výnos z protiprávní a trestné činnosti vymezuje explicitně zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti jako jakoukoliv ekonomickou výhodu z jednání, které vykazuje znaky trestného činu. Další vymezení výnosu z trestné činnosti lze dovodit i z trestního zákona, kde se jím rozumí majetková hodnota, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, nebo kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za takovou majetkovou hodnotu, pokud její hodnota není vůči nabyté majetkové hodnotě zanedbatelná. Posledně uvedené vymezení výnosu z trestné činnosti bylo Ministerstvem vnitra vzato za základ, pokud jde o pohled na celou problematiku výnosů z trestné činnosti. Legalizaci výnosů z trestné činnosti se také říká praní špinavých peněz, anglicky se vžil výraz „money laundering“.

Zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti definuje legalizaci výnosů z trestné činnosti ve znění změn a doplnění (dále jen "legalizace výnosů") jako jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu z této činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o příjem nabytý v souladu se zákonem. Není přitom rozhodující, zda k takovému jednání došlo zcela nebo zčásti na území České republiky. Uvedené jednání spočívá zejména:

- a) v přeměně nebo převodu majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti, za účelem jeho utajení nebo zastření jeho původu nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páčání takové činnosti, aby unikla právním důsledkům svého jednání,
- b) v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, pohybu majetku a nakládání s ním nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,
- c) v nabytí, držbě, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že pochází z trestné činnosti,
- d) ve zločinném spolčení osob nebo jiné formě součinnosti za účelem jednání uvedeného pod písmeny a), b) nebo c).

Výnosem se rozumí jakákoliv ekonomická výhoda z jednání, které vykazuje znaky trestného činu.

Ministerstvo vnitra ČR se hlouběji začalo zajímat o problematiku výnosů z trestné činnosti v souvislosti s velkými hospodářskými kauzami, kdy pachatel byl sice za své jednání „potrestán“, ale po několikaletém pobytu ve vězení se vrátil

k majetku, který si za dobu své zločinecké kariéry nastřádal. Výnosům z trestné činnosti v rámci trestního řízení nebyla přikládána taková pozornost, jako samotné trestné činnosti, z níž výnosy plynuly. Bylo tak zapotřebí začít hledat cesty, jak nezákonně získaný majetek vyhledat, zajistit a zkonfiskovat. Za tímto účelem byla vedena odborná diskuse s experty z resortu justice, byla vypracována řada výkladových stanovisek, byla přijata změna souvisejících právních předpisů, došlo i k reorganizaci v rámci příslušných složek Policie ČR. Tyto změny měly směřovat k naplnění zásady „zločin se nevyplácí“. Příklady znaků podezřelých obchodů v případě hotovostních operací na účtu jsou například tyto:

- Objevují se problémy při identifikaci zákazníka,
- Ze strany zákazníka jsou poptávány a nabízeny neobvyklé podmínky,
- Transakce je pro daného zákazníka netypická,
- Zákazník je z neznámých důvodů nervózní při osobním kontaktu,
- Zákazník je doprovázen a sledován (zejména při nakládání s hotovostí),
- Zákazník jedná jako prostředník,
- Není zřejmý ekonomický, věcný nebo zákonný důvod pro danou transakci nebo její rozeznatelný vztah k běžným obchodním aktivitám zákazníka,
- Neobvyklé způsoby převodu větších finančních hotovostí,
- Snaha o minimální kontakt s finanční institucí a pověřování jiných osob tímto kontaktem na základě plných mocí,
- Zákazníkem je subjekt z tzv. rizikových teritorií nebo daňových rájů,
- Transakce, která je neprůhledná z hlediska jejího ekonomického cíle nebo působí nelogicky a její konstrukce může signalizovat protiprávní jednání,
- Transakce, při nichž jsou finanční prostředky krátce po složení u finanční instituce opět vyzvednuty, pokud z obchodních aktivit zákazníka není pro takové jednání žádný logický důvod,
- Transakce směřující mimo běžnou obchodní činnost nebo běžný okruh zákazníků a obchodních aktivit určité finanční instituce a není zřejmé vysvětlení po skutečnost, proč předmětem transakce je právě konkrétní finanční instituce,
- Transakce vedoucí k tomu, že doposud dlouhodobě pasivní účty a zákazníci vykazují bez zřetelného důvodu značnou aktivitu,
- Zákazník sdělí finanční instituci nepravdivé nebo zavádějící údaje, nebo odmítne bezdůvodně sdělit či poskytnout finanční instituci běžné informace a podklady k obchodu, nebo sdělí finanční instituci takové údaje, které může finanční instituce jen obtížně ověřit nebo které jsou nedůvěryhodné,
- Opakované vklady na účet v částkách těsně pod hranicí 15 000 EUR (tzv. „strukturování“),
- Vklady v hotovosti většího počtu osob na jeden účet,
- Pravidelně se opakující vklady, často i několikrát za den. Jejich součet dosahuje značné výše, prováděné třetími subjekty (ne majitelem účtu),

- Opakované ukládání peněžních prostředků v bankovkách nižších denominací, které jsou následně vybírány v bankovkách vyšších denominací,
- Ukládání vysokých peněžních částek v bankovkách, jejichž denominace je pro zákazníka neobvyklá,
- Ukládání vysokých peněžních částek zákazníkem v hotovosti, která není dopředu spočítána,
- Transakce převyšující částku 15 000 EUR, při které jsou finanční prostředky vkládány na účet nebo vybírány z účtu, který byl dlouhodobě bez výraznějších pohybů,
- Ukládání vysokých peněžních částek v hotovosti s následným bezhotovostním převodem na jiný účet nebo do zahraničí,
- Veliký počet hotovostních transakcí,
- Velký počet malých hotovostních vkladů a malý počet velkých hotovostních výběrů,
- Neobvyklé vklady a na ně navazující výběry, pokud se vymykají běžným aktivitám zákazníka a není pro ně odpovídající vysvětlení, resp. zákazník ho odmítne poskytnout
- Příkaz k převodu velké částky do zahraničí podává jiná osoba než je obvyklé.
- Bezhotovostní převod do nebo ze zahraničí (zejména do rizikových zemí a do „daňových rájů“),
- Neobvyklé bezhotovostní úhrady došlé ze zahraničí nebo platby do zahraničí, pokud se vymykají běžným aktivitám zákazníka a není pro ně odpovídající vysvětlení, nebo zákazník odmítá objasnění transakce či sdělení jejího důvodu a odmítá předložit doklady o dané transakci,
- Neobvykle vysoký počet bezhotovostních transakcí u daného zákazníka,
- Účet zákazníka je založen a využit pro jedinou transakci, zákazník za krátké období zruší účet.

Podezřelé obchody mohou být identifikovány např. pomocí:

Průběžného monitorování transakcí přepážkovým pracovníkem nebo jiným zaměstnancem finanční instituce s důrazem na četnost a rozsah vybočení z běžného režimu, sledováním operací v informačním systému finanční instituce, průběžných kontaktů se zákazníkem a informovanosti pracovníka finanční instituce o prostředí zákazníka (osobní setkání, návštěvy zahraničních zemí atd.), informací třetí strany (tisk, internet, ekonomický software např. Ariadna atd.) Protože je úspěšná identifikace podezřelého obchodu primárně závislá na znalosti zákazníka, ovlivňují ji další faktory, např. individuální zkušenosti přepážkového pracovníka, privátního pracovníka finanční instituce jednajícího přímo se zákazníkem, kvalita informačního systému finanční instituce, dostupnost informací o zákazníkovi a možnost jejich ověření

Etapy praní špinavých peněz se rozděluje do tří etap: namáčení, namydlení, ždímání.

Namáčení: Tato etapa zahrnuje shromáždění a rozmístění finančních prostředků. Jedná se především o vložení bankovek (ve větším množství a s menší nominální

Etapy praní špinavých peněz

hodnotou) do banky. V dnešní době rozvinutých bezhotovostních plateb, ať vnitrostátních nebo zahraničních, je tato přeměna nezbytně důležitá. Se vkladem už se dá dále nakládat podle zásad bezhotovostního platebního styku. Vklad větší sumy ve velkém množství bankovek je ale podezřelý, proto se v 80. letech minulého století začal využívat tzv. „smurfing“ – členění transakcí pod 10 tisíc dolarů (bance tak nevznikala tehdy uzákoněná oznamovací povinnost). Metody namáčení a celý cyklus praní se průběžně zdokonalovaly a postupně byly vytvářeny specializované organizace a společnosti na velmi sofistikované postupy. Nově používané metody zahrnují dokonalé studium právních rádu jednotlivých států a využívání zemí s volnějším právním režimem.

Namydlení: Namydlením se rozumí především zastření původu peněžních prostředků. Je to fáze, kdy se výnosy z trestné činnosti oddělují od jejich nezákonného zdroje. Tato etapa může být prováděna pomocí hotovostních a bezhotovostních peněžních operací na bankovních účtech, nákupem a prodejem cenných papírů, zlata a drahých kovů, nemovitostí, starožitností, uměleckých děl, vytvářením společností s fiktivními aktivitami a finančními transakcemi mezi nimi (např. nákup žetonů nebo jiných hracích instrumentů a předstírání výhry v kasinu apod.). Tato etapa je charakterizována svou složitostí a nepřehledností operací. Zároveň je klíčová, protože se v ní mění špinavý kapitál na očištěný, důkladně se zametají stopy a přerušují možnosti sledování toku peněz.

Ždímání: Závěrečnou fází celého pracovního procesu je tzv. ždímání (integrace). Vyprané peníze, které prošly oběma předchozími etapami a zastřely tak svůj původ, se vracejí ve formě nezávadného, legálního a často zdanitelného příjmu původnímu majiteli.

Peníze neperou pouze zločinecké organizace. Dělají to z různých příčin i osoby jinak bezúhonné. Cílem může být vyhnout se daním, snížit dividendy akcionářům, obejít devizové překážky nebo uplácením získat přednostní zakázku. Peníze perou i vlády buď s cílem zničit teroristy, nebo vyzbrojit bojovníky za svobodu. Tyrani všech druhů se jistí pro případ ukončení své vlády tím, že přesouvají peníze z bank ve své zemi do méně nepřátelského prostředí. Využívají k tomu nejrůznější cesty s cílem přerušit stopy, aby jejich nástupci u moci nikdy nezjistili, kam se peněžní prostředky poděly. Obdobně se předpokládá, že komunističtí předáci bývalých zemí východního bloku uložili své peníze do zahraničních bank a dodnes se neví kam. Ve zločineckém světě se na praní špinavých peněz specializují celé gangy. Mezi nejvíce známé patří nigerijské podsvětí v Lagosu, japonská jakuza, čínské gangy v oblasti Laosu, Barmy a Thajska (tzv. Zlatý trojúhelník) a ruská mafie. Podezřelá z praní špinavých peněz jsou i sdružení vedoucí politický boj, např. Irská republikánská armáda, baskická ETA, Organizace pro osvobození Palestiny.

Vyhledávání výnosů z trestné činnosti je velmi složitý proces, při kterém policie využívá svých nejlepších odborníků se znalostmi a praktickými zkušenostmi z oblasti daní, bankovního práva, cenných papírů, obchodních společností atd. Ti pak kromě běžných investigativních metod, jakými jsou např. podání vysvětlení/výslech, domovní prohlídka, zadržení a sledování zásilek, odposlech a záznam telekomunikačního hovoru či operativně pátrací prostředky, mohou zjišťovat informace od správců daně, mohou si požít výpisy z bankovních účtů, stejně tak si mohou zažádat o údaje z evidence cenných papírů. Vedle toho státní orgány mají povinnost oznamovat policii nebo státnímu zástupci skutečnosti

nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Za pomoci analytiků jsou pak pořizovány velmi stručné a přehledné grafy o toku sledovaných peněz nebo jiných majetkových hodnot.

Již na začátku trestního řízení je nutné zabezpečit, aby majetek, u něhož je podezření, že pochází z trestné činnosti, nezmlizel. Policejní orgán může, a to pod dozorem státního zástupce, takový podezřelý majetek zajistit. Zajistit lze nyní jakoukoliv majetkovou hodnotu - věci, práva i jiné majetkové hodnoty, zajišťovaná majetková hodnota může náležet komukoliv (nejen podezřelému), zajistit lze i náhradní majetkovou hodnotu, ve většině případů se k zajištění vyžaduje souhlas státního zástupce. Při hlavním líčení je to státní zástupce, na němž leží tíha dokazování znaků skutkové podstaty prokazovaného trestného činu. v této fázi je třeba přivést pozornost soudce i na zisk, který obžalovaný získal nebo který získala i jiná osoba z trestného činu obžalovaného a přednést dostatek důkazních prostředků, které tuto domněnku potvrdí. Soud o konfiskaci výnosů rozhodne po skončení hlavního líčení, a to v té části rozsudku, kde se ukládá trest nebo ochranné opatření. ve výjimečných případech může soudce rozhodnout o zabránění výnosu z trestné činnosti v usnesení vydaném během veřejného zasedání. a jak lze vlastně výnosy z trestné činnosti zkonfiskovat? Trestní zákon soudci k tomu poskytuje dva nástroje, a to trest nebo ochranné opatření.

PROPADNUTÍ VĚCI NEBO JINÉ MAJETKOVÉ HODNOTY je výslovně určen k odčerpávání výnosů z trestné činnosti, odčerpat lze jakoukoliv majetkovou hodnotu - věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu. Soud má povinnost tento trest uložit, pokud pachatel majetkovou hodnotu drží neoprávněně (což je v případě výnosů vždy). Před právní mocí rozsudku platí zákaz zcizení, příp. i některé další dispozice s majetkovou hodnotou. v některých případech, kdy nelze propadnout výnos z trestné činnosti, je dána možnost propadnutí náhradní hodnoty. Výnos z trestné činnosti nebo náhradní hodnota musí náležet pachateli (postačí však i neoprávněná držba či detence, pokud majitel majetkové hodnoty není v době rozhodnutí soudu znám.

OCHRANNÉ OPATŘENÍ - Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty. Jde o zvláštní typ konfiskace výnosů z trestné činnosti, které nelze odčerpat z různých důvodů za pomoci trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, musí být naplněna alespoň jedna z následujících podmínek: pachatele nelze stíhat, odsoudit nebo soud od jeho potrestání upustil (majetková hodnota musí náležet pachateli, nikdy jím nemůže být právnická osoba) nebo jde o nebezpečnou majetkovou hodnotu nebo je obava z jejího dalšího použití k páčání trestné činnosti (majetková hodnota může náležet komukoliv, třeba i právnické osobě) nebo došlo k převodu nebo přechodu výnosu na jinou osobu než je pachatel (majetková hodnota náleží jiné osobě, než je pachatel, rovněž i právnické osobě), soud má povinnost zabrat majetkovou hodnotu, pokud je držena neoprávněně, soud může uložit povinnost majetkovou hodnotu pozměnit, aniž by ji zabral, v některých případech, kdy nelze zabrat výnos z trestné činnosti, je dána možnost zabránění náhradní hodnoty.

Od počátku zajištění výnosu z trestné činnosti do konečného rozhodnutí o něm nebo jeho vrácení oprávněnému majiteli, se jeho správa řídí zákonem o výkonu zajištění majetku a věci v trestním řízení, pokud není výnos zapotřebí pro účely provedení důkazu. Správcem věci je soud, státní zástupce nebo policejní orgán,

a to podle toho, kdo majetkovou hodnotu zajistil a v jakém stádiu se trestní řízení nachází. Ten je oprávněn přenést výkon správy na exekutora nebo na územní pracoviště Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, nebo i na jiný smluvní subjekt. Policejní orgán k tomu potřebuje předchozí souhlas státního zástupce. Hlavní slovo v otázkách výkladu a novelizace tohoto zákona patří Ministerstvu spravedlnosti. Po odčerpání, připadají výnosy z trestné činnosti státu a jejich režim přechází do zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

ÚKOL K TEXTU

Popište princip který je důvodem převodu vysokých finančních částek do zahraničí prostřednictvím prostředníků, dělení na menší sumy a podobně, jak byly popsány v textu.

Bezpečnostní hrozba korupce

Korupci lze charakterizovat jako vztah mezi dvěma subjekty, a to jednotlivci nebo institucemi, z nichž jeden nabízí většinou i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý pak očekává, že za tuto poskytnutou výhodu mu bude slíbena materiální či nemateriální odměna poskytnuta. Snaha o korupční jednání je přitom přirozenou součástí lidské povahy. Je přítomna ve všech zemích světa. Svá korupční specifika mají země bohaté i chudé, rozlehlé i malé. Má je venkov, města, vyznačuje se jimi každá oblast lidské činnosti. Projevy korupce způsobují oslabování občanských nebo profesních ctností a rozpad důvěry v právní stát, tím zbavují široké vrstvy obyvatelstva motivu k dodržování zákona jako celku, korupce ohrožuje hospodářskou soutěž a tím může i ohrozit stabilitu státu, korupce vytváří paralelní, nikým nevolené a nedemokratické mocenské struktury, korupce je nástrojem organizovaného zločinu, který korupci používá k pronikání do politických kruhu a státní správy, korupce je jím prováděna ani ne tak pro vlastní efekt, jímž by bylo možné získat informaci nebo beztrestnost, ale pro ni samu, proto, aby ten který úředník byl do něčeho zapleten, aby existovalo něco, co lze proti němu využít.

Korupce (latinsky corrumpere = kazit, oslabit, znetvořit, podplatit) je zneužití postavení, funkce k osobnímu prospěchu v politice, veřejné správě, hospodářství. Je opakem integrity. Korupce postihuje jak politiku, tak hospodářství, tak společnost. Může být jak drobná tak obrovská, jak neorganizovaná tak organizovaná. Vyznačuje se podplácením, úplatky, vydíráním, zastrasováním. Dále privilegii, neoprávněnými příjmy a jejich vyžadováním, udělováním přízně, protežováním. Politická korupce nakonec vede ke kleptokracii, tedy vládě zlodějů, loupežníků (doslovný překlad), kdy už odpadá i předstírání poctivosti, upřímnosti před veřejností. Ačkoliv korupce přispívá ke zločinnosti jako, typicky, k praní špinavých peněz, kuplířství, obchodu s drogami, tak se zdaleka neomezuje jenom na tyto (dnes) trestné aktivity. Korupce je jedním z nejzávažnějších světových problémů současnosti. Tato skutečnost je dána charakterem dnešní společnosti, jejím deformovaným žebříčkem hodnot a zájmů. Ať se jedná o jednotlivce či společnost, která korupci podlehně, zdánlivé výhody z korupce plynoucí jsou odbourány negativními důsledky, jež s sebou korupce zpětně přináší. Dlouhodobé trvání těchto negativních důsledků má pouze zdánlivě jiné příčiny svého vzniku. Negativní důsledky korupce jsou dány tím, že korupce vede

k přijímání důležitých rozhodnutí jednotlivců určovaných nízkými motivy bez ohledu na to, jaké mají mít následky pro celou společnost. Korupce se v konečném důsledku projevuje ve zvýšení cen zboží a služeb, vede k růstu vnitřního i vnějšího zadlužení zemí, ke snížení kvality zboží a služeb, k přijímání neprioritních kroků, k neefektivnímu trhu, neboť omezuje konkurenci, zvyšuje chudobu a celkovou zaostalost země, dochází k úniku korupcí získaného kapitálu do zahraničí, snižuje celkovou společenskou produktivitu. Vede k hospodářskému, kulturnímu a morálnímu úpadku země. Korupce má tendenci rozkvétat především v totalitních, autoritářských a diktátorských režimech, kde sesoustředí moc do rukou několika jedinců. Není to však pravidlem, korupce existuje i v demokratických společnostech. Ty však na rozdíl od režimů autoritářských umožňují korupci řešit, neboť v nich je zaručena bezpečnost jednotlivců, pluralismus, tolerance a svoboda projevu a oproti jiným politickým režimům dokáže lépe zabránit korupci prostřednictvím celé řady institucionálních pojistek. Korupce se rozšířila celosvětově, není otázkou kultury, protože existuje i v kulturách, které ji zatracují. Proto je třeba ji potlačovat v rámci mezinárodní spolupráce, aplikací celé řady osvědčených principů prevence, mimo jiné dokazujících neefektivnost korupčního jednání a osvětou zvyšujících význam etických hodnot, principů kontroly, transparentnosti, sdílení a participace a principů nápravných opatření postihujících korupční jednání. Základním předpokladem je přitom kladný vztah co nejširšího spektra společnosti míru korupce postupem času snižovat, neboť její negativní důsledky ovlivňují celou tuto společnost. Toto spektrum musí zahrnovat vládu a ústřední správní orgány, soukromý sektor a občanskou společnost, tj. veřejnost vnímající korupci ani jako zaměstnanci soukromého sektoru, ani jako zaměstnanci veřejného sektoru, ale jako občané.

Korupce se rozšířila celosvětově, není otázkou jen kultury, protože existuje i v kulturách, které ji zatracují. Základním předpokladem je přitom kladný vztah co nejširšího spektra společnosti míru korupce postupem času snižovat, neboť její negativní důsledky ovlivňují celou tuto společnost. Toto spektrum musí zahrnovat vládu a ústřední správní orgány, soukromý sektor a občanskou společnost, tj. veřejnost vnímající korupci ani jako zaměstnanci soukromého sektoru, ani jako zaměstnanci veřejného sektoru, ale jako občané. Občanská společnost zahrnuje organizace, struktury a sítě oddělené od legislativy, administrativy a soudní moci státu. Důvodem korupce je zejména snaha o přístup k nedostatečným službám a zdrojům, o vyhnutí se nákladům, o získání služeb (vyhnutí se nákladům), které nejsou nedostatečné, ale u nichž je nutné veřejným činitelům ponechat plné rozhodovací právo, ne o obdržení služby samotné, ale o přístupu k vedlejším službám, které s jejím získáním (či s vyhnutím se nákladům) souvisí, o zabránění jiným sdílet užitek z určité služby a o způsobení nákladů jinému subjektu.

Boj proti korupci proto nemůže být pouze záležitostí státních institucí, ale musí se stát celospolečenským zájmem. Velkou měrou k němu mohou přispět zájmové a profesní spolky a organizace a nevládní aktivity vyvěrající z občanské společnosti. Aby měl boj s korupcí smysl, musí si většina lidí v zemi uvědomit, že ačkoli je korupce zdánlivě skutkem, ve kterém chybí personifikovaná oběť, ve skutečnosti je obětí ve většině případů společnost jako taková. Je tedy třeba, aby si lidé uvědomili, že jakákoli korupční jednání se v konečném důsledku nevyplatí ani jim. Cílem protikorupčních opatření je snižování korupce, neboť její eliminace je nereálná. Reálný cíl boje proti korupci je přitom velmi důležitý,

neboť nedostatečné výsledky, které s sebou přináší postup, jenž si stanovil nereálné cíle, odrazuje společnost od větší účasti v protikorupčních aktivitách. Hlavní důraz je třeba klást na prevenci možné budoucí korupce a na systémové změny.

Nejobecnější scénáře boje proti systémové korupci, tj. korupci, která postihuje celý stát, jež byly použity v minulosti nebo jsou aplikovány v současnosti, jsou:

1. výměna státního systému a jejich představitelů (tato cesta se dnes příliš nepoužívá, protože její úspěch není zaručen),
2. balíček reforem, týkající se celého systému (používá se nejlépe ve chvíli, kdy zahajuje svou činnost nová vláda),
3. tzv. „ostrovy integrity“, v rámci nichž se „sváže a očítí“ problematický sektor tak, aby nebyl ovlivňován vnějšími vlivy a všechny strany (podnikatelé, stát,...) operující v tomto sektoru uzavřou v rámci systémových opatření příp. zahrnujících bod 2) protikorupční pakt. Tento postup se obvykle aplikuje v oblastech kritických, kde většina stran korumpuje a žádná z nich se nehodlá prostředků korupce vzdát jako první.

Postihování korupce je upraveno normami veřejnoprávními, trestněprávními, ale i soukromoprávními, a to konkrétně obchodním zákoníkem. Přijímáním úplatku je podle trestního zákona jednání, kdy osoba v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu přijme nebo si dá slíbit úplatek. Proto je pro pochopení zmíněného zákonného ustanovení potřeba vysvětlit pojmy "obstarávání věci obecného zájmu", "přijetí úplatku", "slíbení úplatku" a konečně sám pojem "úplatek". Přitom důrazně upozorňujeme, že následující výklad rozhodně není možné chápat jako vždy závazný, protože rozhodnutí v každé konkrétní trestní při náleží výhradně soudu. Pojem obecný zájem znamená, že se v daném případě jedná o oblast, u níž se předpokládá, že na jejím fungování je zainteresována společnost jako celek, případně určitá sociální skupina. Pojem obstarávání věci obecného zájmu se tedy rozumí jednak veškeré činnosti (a rozhodování) orgánů státní moci a dále pak veškeré činnosti při uspokojování lidských potřeb celospolečenského rozměru. Samotné jednání, při němž někdo při výkonu svého zaměstnání ve veřejné správě přijímá od stran, s nimiž jedná, různá plnění, tedy nemusí být trestný. Věcí obecného zájmu tedy bude určitě rozhodování soudů či činnost pracovníka stavebního úřadu, ale i postup lékaře při léčení pacientů, přijetí ke studiu na střední či vysoké škole nebo činnost pracovníka pohřební služby. Věcí obecného zájmu je též řádný výkon vojenské služby. Trestným činem by tak bylo i jednání vedoucího pracovníka např. epidemiologické stanice, který by od svých podřízených pracovníků přijímal různé "dary" za to, že při kontrole nevyvodil důsledky ze zjištěných závad a nedostatků v jejich práci.

Pachatelem trestného činu může být tedy pouze osoba obstarávající věc obecného zájmu, popř. osoba, která při tomto obstarávání spolupůsobí. Trestný čin přijímání úplatku může být spáchán třemi formami jednání - přijetím úplatku, přijetím slibu o poskytnutí úplatku a vyžadováním úplatku. Přijetí úplatku osobou obstarávající věc obecného zájmu je spácháno tehdy, když tato osoba úplatek skutečně přijme. v případě, že si někdo dá slíbit poskytnutí úplatku, jedná se na první pohled pouze o přípravu spáchání trestného činu. Trestní zákon však takové jednání považuje za samostatný trestný čin a trestá jej stejnou sazbou jako přijetí úplatku. Při žádosti o úplatek musí osoba obstarávající věc obecného zájmu sama aktivně dát podnět

k poskytnutí úplatku. Tento podnět nemusí být výslovný a postačí pouze, aby se jednalo o projev (třeba i mimický), z něhož je nepochybné, že pachatel se snaží navodit atmosféru, která vybízí druhého k nabídnutí úplatku, a poté, co mu je úplatek nabídnut, tento úplatek neodmítne. Při žádosti o úplatek není pro trestnost tohoto činu rozhodující, zda je pachateli úplatek skutečně poskytnut či toliko nabídnut.

Úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok. Rozhodně se nemusí jednat pouze o peníze. "Korupčním médiem" může být i libovolný věcný dar či služba. Pro jednoznačnou identifikaci korupčního jednání ve veřejné sféře se na základě výše uvedených skutečností vyžaduje, aby mezi úplatkem a obstaráváním věcí obecného zájmu byla souvislost: ta je dána tehdy, když se úplatek (jeho poskytnutí, slib či přijetí) vztahuje ke konkrétní činnosti, která nese znaky obstarávání věcí obecného zájmu.

Vliv na výši trestu v případě korupčních trestných činů má, pokud pachatel spáchá čin v úmyslu opatřit sobě nebo druhému značný prospěch. Přítěžující okolností rovněž je, pokud někdo korupční čin spáchal jako veřejný činitel, tj. jako volený funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník orgánu státní správy a samosprávy, soudu nebo jiného státního orgánu nebo příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, pokud se podílí na plnění úkolů společnosti a státu a používá přitom pravomoci svěřené mu zákonem v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů; veřejným činitelem je také osoba zastávající funkci v zákonodárném nebo soudním orgánu nebo v orgánu veřejné správy cizího státu nebo v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát, nebo v mezinárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného. Korupcí ve sféře soukromoprávní se rozumí zejména zneužívání pozic v soukromé sféře k nelegálnímu obohacení. Osoba, která by měla jednat v zájmu jiné osoby, kterou je obvykle placena a s níž má právní vztah, jedná místo toho ve svém vlastním zájmu nebo v zájmu třetí osoby a přijme za to jakýkoli prospěch. Tato skupina případů je řešena převážně obchodním zákoníkem v rámci ustanovení proti nekalé soutěži, a opatření proti ní mohou být také součástí pracovních smluv, případně jiných soukromoprávních institutů (smlouva o kontrolní činnosti, kontrakty dle obchodního, resp. občanského zákoníku). Některé zvláště závažné formy korupce v soukromém sektoru mohou být postiženy také trestním právem. Zvláštní ustanovení o účinné lítosti.

Trestnost podplácení a nepřímého úplatkářství zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; to neplatí, byl-li úplatek poskytnut nebo slíben v souvislosti s výkonem pravomoci veřejného činitele jde-li o veřejného činitele zastávajícího funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát.

Za závazná pravidla hospodářského styku jsou považována taková pravidla, která stanoví závazné hranice pro jednání soutěžitelů na svobodném trhu výrobků a služeb, kterými jsou zejména závazné normy nekalé soutěže.

Trestní oznámení může podat kdokoliv, nikoli tedy pouze osoba, přímo zapojená do korupční transakce. Žádný zákon neomezuje okruh osob, které mohou trestní

oznámení podat. Může se jednat o naprosto jakoukoli fyzickou i právnickou osobu, i cizince, zdržující či nezdržující se na území České republiky. Z trestného činu úplatkářství (nabídka či slib úplatku, nikoli však z přijetí úplatku) se je možné vyvinut jeho bezodkladným oznámením orgánům činným v trestním řízení. Bezodkladným oznámením se rozumí takové oznámení, k němuž dojde, podle konkrétních okolností případu ihned, jakmile to bylo objektivně možné. Trestnost podplácení, popř. nepřímého úplatkářství proto nezanikne, i když o tom pachatel učinil úplné doznání příslušnému orgánu ještě dříve, než se o tom takový orgán dozvěděl, avšak neučinil tak bezodkladně.

Poté, co policejní orgán, nebo státní zástupce obdrží trestní oznámení, postupuje stejně, jako by se o pravděpodobném spáchání trestného činu dozvěděl jiným způsobem. Policejní orgán zahájí opatřování nezbytných podkladů a vysvětlení a zajišťování stop případného trestného činu. Jestliže všechny skutečnosti nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu, policejní orgán o této skutečnosti do 48 hodin místně příslušné státní zastupitelství (pokud nedošlo k podání trestního oznámení přímo státnímu zastupitelství).

Nasvědčují-li zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného. Učiní to tak, že vydá usnesení o zahájení trestního stíhání, které je třeba doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci obviněného. Následná fáze se označuje jako vyšetřování. v rámci vyšetřování se zjišťují všechny důležité okolnosti a shromažďují se důkazy. Po ukončení vyšetřování může policejní orgán podat státnímu zástupci návrh na podání obžaloby, o tom, zda obžaloba bude skutečně podána, však rozhoduje státní zástupce. Státní zástupce též rozhoduje o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci jinému orgánu (např. pokud nejde o trestný čin ale o přestupek). Pokud oznamovatel žádal o informaci o dalším výsledku šetření, musí být v zákonné lhůtě vyrozuměn. v oblasti vyřizování podání občanů se je možné setkat s řadou situací, které komplikují život jak občanů, tak odpovědných úředníků, například:

1) ve vztahu k občanům:

- občan si nárokuje informace pro vnitřní potřebu (které jsou využitelné či zneužitelné);
- občan žádá informace, jejichž shromáždění je velmi pracné a po řadě stránek nákladné;
- občan se na veřejný sektor obrací s žádostmi, které by bylo vhodnější zadat soukromému sektoru;
- občan svou stížnost vztahuje k problému objektivně neřešitelnému či vůbec neexistujícímu;
- občan podává stížnost na jevy, které jsou sice nepříjemné, ale svým způsobem dočasně nevyhnutelné (hluk, spojený s rekonstrukčními pracemi po povodních);
- občan vyžaduje po úřadu rozhodnutí, které může učinit jenom soud (svěření dětí do péče po rozvodu, vystěhování nájemníků - sousedů);

- občan poukazuje opakovaně na týž problém, o kterém již bylo několikrát rozhodnuto, byl vyřešen, nebo vůbec neexistuje;

2) z hlediska úředníka:

- úřad zbytečně informace utajuje;
- úřad po občanovi žádá nepřiměřené poplatky za poskytnutí informací či jiných služeb;
- úřad odmítá teritoriálně nepřislušejícího klienta, přičemž daný zákon okruh klientů neomezuje.

V případě podezření občana na korupci lze využít protikorupčních schránek na anonymní listinné doklady jednotlivých státních orgánů. Známa je například tzv. „schránka důvěry“ u Policie ČR. Jsou ale provozovány i jiné způsoby sdělení korupčního jednání, jako například elektronické protikorupční schránky jednotlivých ministerstev (protikorupční linky). Je provozována také centrální protikorupční linka 199, která je jedním z opatření, které předjímá vládní program boje proti korupci. Cílem je vytvořit centrální protikorupční linku provozovanou nestátním subjektem s dostatečně odborným zázemím. V současné době jsou protikorupční linky v České republice provozovány zpravidla ústředními orgány státní správy, tedy subjekty, o jejichž činnost se v zásadě jedná. Tyto orgány je spravují zpravidla pouze pro svůj rezort (územní samosprávy tak zůstávají prakticky nepokryty) a často neodborně (např. bez znalosti vnějších projevů korupce). Nadto se provozování těchto linek setkává jen s mizivým zájmem veřejnosti. To vše vede k tomu, že tyto linky mají velmi omezený dopad.

Protikorupční linka

PŘÍKLAD

Termín „zločiny bílých límečků“ poprvé použil v roce 1949 americký sociolog Edwin Sutherland (1883–1950). Jedná se o zločiny spáchané respektovanými osobami, které používají sociálního postavení. Sutherland mezi tyto zločiny zahrnul podvody, podplácení, zneužití důvěrných informací a zpronevěru. Zatím za nejtěžšího zločince s bílým límečkem je považován čínský podnikatel Laj Čchang-sing. Je synem venkovského rolníka, dokončil pouze tři roky školní docházky, neumí dobře číst ani psát, při delších slovech se zakoktává. I přesto se během devadesátých let minulého století dokázal vypracovat na nejbohatšího a později i nejhledanějšího Číňana světa. Dosud se zjistilo, že podplácením, pašováním a daňovými úniky si během tří let dokázal vydělat v přepočtu 64,8 miliardy korun. Ve skutečnosti bude částka pravděpodobně ještě vyšší. Před čínským zákonem se skrývá ve Vancouveru v Kanadě, odkud měl být 15. května 2006 deportován zpět do Číny. Nicméně 24 hodin před odletem soud rozhodl, že Laj Čchang-sing by v Číně čelil neobyčejnému týrání, a tak žije v Kanadě i se svou rodinou dodnes. Čínský premiér prohlásil, že Laj „by měl být třikrát popraven, a ještě by to bylo málo“. V Číně po něm zbyla replika Zakázaného města (stála v přepočtu 360 milionů korun) a legendy mezi obyčejnými Číňany, kterým nezištně rozdával své peníze. Laj je zločinec, ale svými činy dokázal, že není lakomý. V dobách, kdy jeho „podnikání“ prosperovalo, budoval mrakodrapy, nemocnice, infrastrukturu, kupoval jeepy a motocykly policistům, v restauracích platíval obsluhu podepsaným bílým šekem se slovy „Sumu si dopište sami“.

ÚKOL K TEXTU

Je korupčním jednáním také sponzorský dar nemocnici před operací, na kterou dárce nastupuje s požadavkem na určitého operátora?

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Existují tři základní modely korupce označované podle místa, kde se nejčastěji součástí politického a sociálního uspořádání vyskytují. Všechny tři odpovídají podmínkám, kdy se korupce stala neoddělitelnou.

Asijský model korupce: Korupce je důvěrně známým a společensky přijatelným kulturním i ekonomickým jevem, který úzce souvisí s fungováním státu.

Africký model korupce: Politická moc je kupována nejvýznamnějšími ekonomickými klany, které si zajišťují svou existenci politickými prostředky. Pro zemi tento model znamená ústup od demokracie a probíhající demokratické procedury jsou jen kamufláží. Ekonomika pak klesá až na primitivní úroveň. Nejzákladnější potřeby obyvatelstva jsou zajišťovány jen proto, aby se předešlo zmatku a aby si malá skupinka „mocných“ zajistila udržení výsostného místa.

Latinskoamerický model korupce: Nečinnost a němý souhlas vůči problémům s korupcí umožnily podzemním a kriminálním sektorům získat moc porovnatelnou s mocí státu. Tato moc je po řadu desetiletí spojena s mafií a prorůstá dovnitř státu. Tento model je velmi blízko k africkému modelu korupce.

Jaká korupce se podle Vás vyskytuje ve Vašem okolí?

ČÁST PRO ZÁJEMCE

Organizovaný zločin v Izraeli má na svědomí více mrtvých než palestinské rakety. V posledních letech ztratila izraelská policie bojující s palestinskými sebevražednými útoky kontrolu nad organizovaným zločinem v zemi, kde se miliony lidí věnují hazardu, prostituci a drogám. Teprve smrt devíti nevinných lidí při přestřelce mezi gangstery na konci roku 2008 donutila politiky podpořit boj proti organizovanému zločinu. Z toho se totiž v posledním desetiletí stalo vzkvétající podnikání. Bývalý šéf izraelské policie Asaf Herec nedávno prohlásil, že do Izraele bylo v posledních letech investováno 2,5 miliardy „špinavých peněz“. Izraelští gangsteři rovněž rozhodli své sítě široko daleko, jejich zájmy sahají do Spojených států, Ruska, Jižní Afriky a Nizozemí. Vražda v Londýně v roce 2009 naznačuje, že se dostali i do Velké Británie. V březnu byl jeden z izraelských zločinců, který uprchl z vězení, nalezen mrtev v pokoji londýnského hotelu Marriott. Šlo o Simona Turkova, známého užíváním řady přezdivek, mj. Jermia Junatajev. Naposled byl ještě s jedním mužem viděn v kasinu v Jižním Kensingtonu. Oba zachytila kamera, ale Scotland Yardu se dosud nepodařilo druhého muže vystopovat. Turkov strávil dva roky v izraelské Solomonově věznici za pokus propašovat do země z Egypta 100 000 tablet extáze, ale při víkendové vycházce utekl a s falešnými doklady se dostal do Británie. Detektivové soudí, že jeho vrah okamžitě po vraždě ze země zmizel. Zatímco se londýnská policie snaží zjistit motiv jeho vraždy, jejich kolegové v Izraeli se snaží nad rostoucími zlořády ve své zemi přivírat oči. Válka v izraelském zločineckém podsvětí kulminovala v prosinci, kdy tři lidi usmrtil výbuch bomby v Tel Avivu. Exploze měla být považována za dílo Palestinců, ale brzo vyšlo najevo, že jejím

terčem byla ve skutečnosti vůdčí postava izraelského podsvětí, již lze označit pouze, jako pana Z. Šlo o šestý neúspěšný atentát na jeho osobu. Jedním z přátel pana Z je bývalý izraelský ministr energetiky Gonen Segev, který čeká na soud za pokus propašovat do Izraele z Nizozemí 32 000 tablet extáze, maskovaných jako čokolády.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Korupční jednání nabývá celé řady forem počínaje jednoduchými úplatky a konče složitými a dobře propracovanými postupy. V mnoha případech je komplikované korupci dokázat, natož z ní někoho obvinít. Existuje řada možných způsobů a forem korupce, ale je nutné počítat s faktem, že jedna forma korupce na sebe váže další a že jednotlivé formy korupce se vzájemně doplňují.

ÚLOHA Č. 1

Slyšeli jste již o organizaci Transparency International? Čím se tato organizace zabývá. Zjistěte to z literatury.

DALŠÍ ZDROJE

NĚMEC, Miroslav: Mafie a zločinecké gangy. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4

NOŽINA, Miroslav: Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha: Themis, 2003, ISBN 80-7312-018-6

KOLEKTIV: Kvalita a integrita veřejných zakázek: duben, 2009, Transparency International Česká republika, Sborník ze seminářů konaných ve dnech 25. a 26. března 2009 v hotelu Pyramida v Praze a dne 22. dubna 2009 na ÚOHS v Brně

KROUPA, Janek: Zločin jako profese. Řitka: Daranus, 2006. ISBN 80-86983-07-2

OTÁZKY

1. Definujte organizovaný zločin, praní špinavých peněz a korupci
2. Které projevy organizovaného zločinu jsou Vám známy
3. Jaké fáze legalizace výnosů z trestné činnosti znáte?
4. Jaké znáte modely korupčního jednání?
5. Trestně odpovědný je ten kdo úplatky dává, nebo úplatky přijímá?
6. Co je Vám známo o účinné lítosti v oblasti korupce

Literatura

- 1) Chmelík, J. (2005). Rukověť kriminalistiky, nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2005,
- 2) Vučka, J (2005). Znamení hákového kříže, Kriminalistický sborník 4/2005, Praha
- 3) Anonym (2000). Symbolika svobodných zednářů (její vznik a význam). Professional Publishing.
- 4) Bedürtig, F. (2004). Třetí říše a druhá světová válka. Praha: Prostor.
- 5) Bielecki, Z. (ed.) (1990). Wojsko Polskie 1939-1945, barwa i broń. Varšava: Interpress
- 6) Buben, M. (1997). Encyklopedie heraldiky. Praha: Libri.
- 7) Mareš, M. (2006). Symboly používané extrémisty na území ČR v současnosti, Ministerstvo vnitra, Praha, 2006.
- 8) Matoušek, O. (1998). Mládež a delikvence, 1. vyd. Praha: Portál; 1998, 335 s. ISBN 80-7178-226-2,
- 9) Holubová, V. (2007). Organizovaný zločin, praní špinavých peněz, výnosy z trestné činnosti a korupce, Skripta VŠB – TU Ostrava, 2007
- 10) Ščurek, R. (2008). Bezpečnostní hrozby terorismus a extremismus-skripta, VŠB-TU Ostrava – ediční středisko 840, katedra 040, 1. vydání, Ostrava, 110 stran, CD, ISBN 978–80-248–1732-3.
- 11) Wikipedie, otevřená encyklopedie (2009). Heslo iredentismus, dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Iredentismus>
- 12) Wikipedie, otevřená encyklopedie (2009). Heslo korupce, dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Korupce>
- 13) Wikipedie, otevřená encyklopedie (2009). Heslo praní špinavých peněz, dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pran%C3%AD_%C5%A1pinav%C3%BDch_pen%C4%9Bz

Příloha 1 Pomůcka pro policisty v rozeznávání extremistických znaků, jejich souhrn v tabulkách

(Mareš, 2006).

Kladivo a meč

triskele

triskele

triskele

keltský kříž

keltský kříž u pravicově extremistických skinheads

Německá pracovní fronta (DAF)

Thorovo kladivo

Protectorát Čechy a Morava

Národní souručenství

Protectorát Čechy a Morava

neoficiální protectorát Čechy a Morava

znak NSEC

CNTS

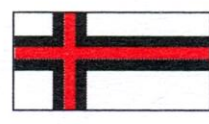
Sudetoněmecká vlajka

Sudetoněmecká strana

Sudetoněmecký znak

znaky Národního korporativismu

symbol White Power

jeden ze symbolů Anti-Antifa

symbol Rock Against Communism

jeden ze symbolů GNLS

Skrewdriver

Landser

častý symbol Blood & Honour

častý symbol Combat 18

Hammerskins Nation

Hammerskins Nation

Hammerskins
Nation

Aryan
Resistance

Národní
odpor

jižanská vlajka

Klansmana
(Ku Klux Klan)

Night Rider
(Ku Klux Klan)

Ku Klux Klan
kříž s kapkou
krve

Thunderbolt
(Ku Klux Klan)

Národní
strana

Právo
a spravedlnost

Národní
sjednocení

Dělnická
strana

České hnutí za
Národní jednotu

Republikáni
Miroslava
Sládka

Vlastenecká
fronta

organizace
Národní čest

symbol
SHARP

symbol RASH
skinheads

panárijští
rasističtí
skinheads

ukřižovaný
skinhead

symbol
komunismu

Komunistický
svaz mládeže

Komunistická
strana
Československa

KSČ
Československá
strana práce

Liga
za 5. inter-
nacionálu

organizace
Revo

černá anarchis-
tická vlajka

Anarchosyndika-
listická vlajka

Anarchosyndika-
listická hvězda

Anarchistické
„A“ v kruhu

anarcho-punkové „A“

jeden ze symbolů GNWP

symbol squattingu

Federace anarchických skupin

antifašistická akce

anarchistická federace

Anarcho-komunistická alternativa

Anarcho-feministická skupina

symbol Země především! Earth First!

symbol Earth First!

Fronta osvobození zvířat

symbolika Fronty osvobození zvířat

SMĚRNICE A.L.F.

Fronta osvobození zvířat

Ulice lidem! / Reclaim the streets

znak Muslimského bratrstva

znak Strany islámského osvobození

znaky používané sítí al-Kajdá

znak al-Kajdy pro džihád v Iráku

pravděpodob. znak Výboru al-Kajdy

znak organizace Hamás

znak organizace Hizballáh

znak GIA

znak GSPC

znak NSDAP

znak SS

znak SA

znak
HitlerjugendNěmecko
1933–1935Německo
1922–1933Německo
1935–1945Německo
1935–1945Německo
1935–1945Německo
1867–1921hákový kříž
(svastika)sluneční kruh
„Sonnenrad“nacistický
železný křížNacistická
orliceSS
Totenkopf

Sig Rune

Odal Rune

Odal Rune

Leben Rune

Leben Rune

Todes Rune

Tyr-Rune

Ger-Rune

Opfer-Rune

Eif-Rune

Hagal-Rune

Heilszeichen

Vlčí hák

Černé slunce

Příloha 2 Kalendář neonacisty v České republice

(Mareš, 2006)

(historická data, která mohou přimět neonacisty v ČR k určité výraznější aktivitě, jako jsou koncerty, vzpomínkové pochody, vzpomínková uzavřená setkání apod.)

Nelze však vyloučit i jiné termíny, protože uvedena jsou jen vybraná data a u neonacistů se „nějaké odůvodnění k akci vždycky najde“, navíc často neonacisté reagují na aktuální politické události. I historické vzpomínky na nacistické a neonacistické události a osoby se neonacisté snaží často před veřejností zakrýt jinými motivy.

Datum	Důvod aktivity
30. 1. 1933	Adolf Hitler jmenován říšským kancléřem
13. 2. 1945	Bombardování Drážďan angloamerickým letectvem, neonacistické akce v Drážďanech (zúčastní se jich i čeští neonacisté) Dobytí Budapešti Sovětskou armádou, pravidelné mezinárodní setkání neonacistů v Budapešti (navštěvují je i čeští neonacisté)
23. 2. 1930	Smrt Horsta Wessela, kultovní postavy nacismu
30. 3. 2004	Smrt Romana „Elmara“ Skružného
20. 4. 1889	Narození Adolfa Hitlera
30. 4. 1945	Smrt Adolfa Hitlera
1. 5. 1933	Adolf Hitler vyhlásil 1. květen za „Den národní práce“, proto i neonacisté pořádají prvomájové demonstrace
8. 5. 1945	Porážka Německa ve druhé světové válce, neonacisté den chápou jako závazek tuto porážku odčinit nebo jako vzpomínku na padlé
10. 5. 1941	Let Rudolfa Hesse do Velké Británie s údajným „mírovým poselstvím“
16. 5. 1999	Smrt Miloše Reha
21./22. 6.	Letní slunovrat (starogermánská tradice)
30. 6. 1934	„Noc dlouhých nožů“ v nacistickém Německu
20. 7. 2001	Vražda Roma Oty Absolona ve Svitavách, využíváno jako připomínka údajného justičního omylu na soudem odsouzeném vrahovi – neonacistovi Vlastimilovi Pechancovi
11. 8. 1957	Narození Iana Stuarta
17. 8. 1987	Smrt Rudolfa Hesse (v neonacistické terminologii „poslední oběť II. světové války“), pochody v Německu (pokud jsou povoleny, tak hlavně v Wunsiedlu)
1. 9. 1939	Začátek II. světové války
24. 9. 1993	Smrt Iana Stuarta
28. 10. 1918	Vznik Československé republiky, státní svátek = volno, tj. možnost různých neonacistických demonstrací i den vymezení se vůči „masarykovskému pseudohumanismu“
30. 10. 1932	Narození Romana „Elmara“ Skružného
9. 11. 1938	Neúspěšný pokus o puč NSDAP v Mnichově (pochod na Feldherrenhalle), využíváno jako vzpomínka na všechny padlé v nacistickém i neonacistickém hnutí
9. 11. 1925	Založení jednotek SS
9. 11. 1923	„Křišťálová noc“, tj. rozsáhlý antisemitský teror v nacistickém Německu
17. 11. 1939	
17. 11. 1989	Nacistická protistudentská represe, pád komunismu, státní svátek = volno, tj. možnost různých neonacistických demonstrací, zvláště kritika polistopadového systému
8. 12. 1984	„Den mučedníků“ („Martyr's Day“), zabití neonacistického teroristy Roberta J. Matthewse z organizace The Order agenty FBI
21./22. 12.	Zimní slunovrat (starogermánská tradice)

Příloha 3 Číselné šifry neonacismu

(Mareš, 2006)

(mimo neonacistickou scénu mají zpravidla uvedená čísla nejružnější významy, nespojené s neonacismem!)

Číslo	Význam
14	14 slov amerického neonacisty Davida Lanea „We must secure the existence of our people and a future for white children“ –symbolický pozdrav neonacistů
88	Heil Hitler – nacistický pozdrav
14/88	14 slov / Heil Hitler
18	Adolf Hitler, nacistický vůdce
4/20	Narozeniny Adolfa Hitlera 20. 4.
1347	„Mit deutschem Gruß“ – „S německým pozdravem“ („písemné hajlování“)
28	Blood & Honour, neonacistická organizace, heslo Hitlerjugend
311	Ku Klux Klan, rasistická organizace
33/6	Šestá éra Ku Klux Klanu, vývojová fáze rasistické organizace
23 W	White Supremacist – rasistické pojetí bělošské nadřazenosti

Příloha 4 Pilíře Islámu (idnes 2008)

Pět pilířů islámu

ÍMÁN: VÍRA V JEDINÉHO BOHA

„Není boha kromě Alláha a Mohamed je jeho prorok.“ Vyznání víry a základní dogma islámu.

SALÁM: MODLITBA

Korán návod neobsahuje. Počet pěti denních modliteb byl stanoven po Mohamedově smrti. Směr modlitby, kibla, byl po hidžře Jeruzalém, Mekka až po vyhnání medínských Židů.

SAUM: PŮST

Nařizuje postit se od východu do západu slunce v měsíci ramadánu.

ZAKÁT: ALMUŽNA

Slovo pochází z židovských a křesťanských kruhů, původní význam je „očistit se“, „být zbožný“. Postupně se zakát změnil v totéž, čím je jinde povinná daň. Osud rituálu je příkladem Mohamedova přístupu: nerozlišoval příkazy rituální od etických ani ryze praktických.

HADŽDŽ: VÝROČNÍ POUŤ

Do Mekky ke Ka'abě; navazuje na starší tradici; Mohamed stavbu připsal starozákonnímu Abrahamovi coby praotci monoteismu (hanífovi), a jeho synu Ismaelovi (bratru Izáka), v němž viděl předka všech Arabů.

Dočasná jednota na věčné časy

Muslimská obec se rozpadla na nesmiřitelné šíity a sunnity už v roce 656 za čtvrtého chalífy Alího pro spor o nástupnictví na trůn Mohamedův. Manžel Mohamedovy dcery Fátimy Alí, bojovník za dědičné nástupnické právo jen v linii Prorokově proti zastáncům voleného chalífy, byl roku 661 v Kúfě (Irák) zavražděn, Kúfa je svatým městem šíitů (stejně jako Nadžaf, kde je Alí pohřben). Alího strana, „šítai Alí“, tvoří asi desetinu muslimů. Dominují v Iránu. V Azerbájdžánu tvoří 70 procent populace, na Bahrajnu a v Iráku nadpoloviční většinu.

Slovníček

chalífa, „nástupce“, čes. též kalífa, byl hlavou celé muslimské obce (umma)

amír, čes. emír, kníže, panovnický titul, původně náležel Mohamedovým potomkům, dnes i princ

sultán, vládce, stejně jako amír místní vladařský titul (také se objevuje v koránu)

malik, král, dnes nejvyšší světská titulatura arabských panovníků

šajch, původně stařešina, titul beduínských předáků, v arabských státech součást mužského jména členů panovnických rodin

muftí, nábožensko-právní autorita vydávající fatvy, závazná doporučení v islámském právu, muftímu podléhá soudce šarie, kádí; nejvyšší autoritou pro náboženskou dobrozdání je káhirská univerzita al-Azhar

mulla (arab. maulá, angl. mullah), učitel v náboženských školách, madrasách

Život Mohameda

narozen okolo 570 v Mekce v obchodnické rodině Hášimovců, méně významné větví panujícího rodu Kurajšovců; od čtyř let sirotek

- **610** (podle tradice) první zjevení; prý se vyděsil, že přišel o rozum, a pomýšlel na sebevraždu
- **612–613** první veřejné vystoupení
- **615** odeslal skupinu muslimů do emigrace v křesťanské Etiopii, aby je uchránil před útlakem; sám setrval díky ochraně poskytnuté nemuslimskými Hášimovci
- **619** zemřel jeho strýc a ochránce Abú Tálib, do čela rodu nastoupil Mohamedovi nepřátelsky nakloněný strýc Abú Lahab
- **619–620** prchl do města at-Tá'if, byl vyhnán kamenováním
- **621** unikl pokusu o vraždu, který měl zabránit zformování muslimů v emigraci v oáze Jathrib
- **622** Hidžra (zrušení rodových svazků, počátek muslimského letopočtu): prchl před pronásledováním do Jathribu, oáza přijímá jméno Madinat an-Nabí (Město Prorokovo), Madina, Medina; muslimů včetně etiopské emigrace je asi osmdesát
- **624** první vojenská výprava Mekky proti muslimům (na ochranu karavany před jimi chystaným loupežným přepadením); Mohamed zvítězil s 324 muži nad více než dvojnásobnou přesilou
- **625** výprava 3000 Mekkánců proti Medíně; hlavního cíle, zničení obce muslimů, nebylo dosaženo
- **627** výprava deseti tisíc spojenců proti třem tisícům medínských muslimů odtáhla s nepořízenou; muslimové zahájili islamizaci poloostrova; vybitím mužské populace posledního židovského kmene v Medíně (pro zradu v boji) dokončeno odstranění židovské opozice
- **629** Umra, první pouť Mohameda do Mekky v doprovodu asi dvou tisíc muslimů ke Ka'abě
- **630** konečné vítězství muslimů na Arabském poloostrově; Mohamed s asi deseti tisíci muži získal bez boje Mekku, Ka'aba se stala kultovním centrem islámu; podrobením severních kmenů dokončena islamizace poloostrova; Mohamedova výprava (včetně Mekkánských) čítala třicet tisíc muslimů
- **632** poslední Mohamedova pouť do Mekky, stanovena forma obřadů spojených s poutí; nedlouho po návratu Mohamed zemřel

Symboly

PŮLMĚSÍC A HVĚZDA

Půlměsíc byl mimo jiné starým oblíbeným symbolem většiny semitských národů. Korán se o užívání symbolů nestará. Mohou být vzpomínkou na personifikovanou nebeská tělesa, božstva z období před islámem: Wadd (lunární božstvo) a al'Uzzá (Venuše).

BASMALA

„Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.“ Basmala, oblíbený předmět islámské kaligrafie, úvodní verš každé súry (s výjimkou jediné).

